ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Актова книга Житомирського міського уряду кінця XVI ст.

EX LIBRIS

АКАДЕМІЯ НАУК
УКРАЇНСЬКОЇ
РСР

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ім. О. О. ПОТЕБНІ

ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

XVI ст.

СЕРІЯ АКТОВИХ
ДОКУМЕНТІВ І ГРАМОТ

ВИДАВНИЦТВО «НАУКОВА ДУМКА»
КИЇВ — 1965

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНСЬКОЇ РСР
ІНСТИТУТ МОВОЗНАВСТВА ім. О. О. ПОТЕБНІ

Актова книга Житомирського міського уряду кінця XVI ст. (1582–1588 рр.)

Підготував до видання
М. К. БОЙЧУК

ВИДАВНИЦТВО «НАУКОВА ДУМКА»
КИЇВ — 1965

4У
А43

«Актова книга Житомирського міського уряду» (1582—1588 рр.) — рукописна пам'ятка української писемності, яка відбиває стан старої української ділової мови, містить багато елементів живої розмовної мови кінця XVI ст. і має велике значення для історії суспільних відносин, що склалися на Україні в той час.

Науково-коментоване видання «Актової книги Житомирського міського уряду» робить доступними архівні матеріали старої ділової мови для широкого кола дослідників.

В кінці видання вміщено покажчики географічних назв, власних назв людей та словник малозрозумілих слів.

Розрахована на мовознавців, істориків, юристів, краєзнавців, етнографів.

Відповідальний редактор
В. М. Русанівський

КИЇВСЬКА КНИЖКОВА ДРУКАРНЯ № 5.

ПЕРЕДМОВА

АКТОВІ КНИГИ НА УКРАЇНІ

У давні часи різні акти громадянського стану (купівля, продаж, завіщання, поділ майна між спадкоємцями, судові розгляди різних справ, судові рішення, повідомлення судових осіб про виконання службових доручень, договори, скарги, доручення, розпорядження і повідомлення верховної державної влади та багато ін.) записувалися в спеціальних книгах, які називалися актовими книгами.

Із слов'янських народів актові книги найраніше з'явилися в чехів (перша половина XIII ст.).

Від чехів практику ведення актових книг перейняли поляки. У другій половині XIV ст. поляки вже вели в себе актові книги.

На українських землях, які в XIV — XVII ст. були у складі спочатку Литви, а потім Польщі, актові книги офіціально запроваджені були Литовським статутом 1529 р., але фактично вони велися тут трохи раніше, хоч точна дата заведення їх на Україні не відома.

Після розпаду Польщі (1795 р.) частина українських земель, а саме губернії Київська, Кам'янець-Подільська і Волинська, ввійшла до складу Російської імперії.

Актові книги, що велися на цих територіях, не раз використовувалися в Російській імперії зацікавленими особами для доведення в судах своїх прав на землеволодіння, для одержання дворянських звань та в багатьох інших випадках.

Коли на початку XIX ст. в Росії були виявлені факти зловживання актовими книгами і фальсифікація їх, тоді указом російського імператора від 1833 р. було створено три комісії (одна для українських земель, тобто для губерній Київської, Кам'янець-Подільської та Волинської, друга — для білоруських земель, третя — для литовських), яким доручено було перевірити всі актові книги за попередні віки, що зберігалися в «при-

сутствених місцях», прошнурувати, скріпити підписами всіх членів комісій і припечатати. Комісії закінчили роботу в 1835 р.

Однак після того, як в актових книгах знову були виявлені зловживання, 3.XI 1842 р. видано було розроблене комітетом міністрів положення про нову перевірку актових книг. Покладалася вона на повітових предводителів дворянства, суддів і стряпчих, причому по кожній губернії до цих комісій прикомандировувався один губернський стряпчий.

Комісії повинні були старанно переглянути всі актові книги, що зберігалися в їх повітах, скласти описи кожної з них, стисло викласти зміст кожного внесеного в книгу акта, зазначити рік, місяць, число укладення кожного акта і дату внесення в актову книгу, а також зазначити в окремій графі, чи визнає комісія акт за несумнівний, чи він викликає сумніви, які саме і чому саме.

Такі описи треба було скласти в двох екземплярах, один з яких надіслати в губернське правління, а другий — зберігати в повіті.

Перевірка актових книг цими комісіями йшла дуже повільно. Та вона й не могла йти швидко, бо в складі комісій не було осіб, які вміли б читати письмо попередніх століть, не було перекладачів, які перекладали б членам комісій акти, писані латинською, польською, французькою, вірменською, єврейською та іншими мовами, нарешті тому, що в членів комісій не було стільки вільного часу, щоб збиратися, як того вимагало положення, і всім разом для уникнення зловживань перевіряти кожну актову книгу.

Допомога прийшла несподівано. У 1843 р. при київському воєнному, подільському і волинському губернаторі створена була Тимчасова комісія для розгляду давніх актів.

У своїй доповідній записці місцевому начальству ця комісія відзначила важливість актових книг не тільки для історії народу, але й для науки взагалі, відмітила незадовільний стан зберігання актових книг на місцях і запропонувала створити в Києві при генерал-губернаторі Центральний архів для зберігання давніх актів і актових книг.

Виходячи з цього, київський генерал-губернатор Д. Г. Бібіков звернувся до уряду з проханням дозволити створити при Київському університеті Центральний архів для зберігання давніх актів і одержав на це дозвіл від імператора.

1. I 1852 р. наказано було ліквідувати комісії, створені за постановою від 3.XI 1842 р., і зобов'язано генерал-губернаторів здати всі актові книги, як перевірені комісіями, так і не перевірені, на зберігання в належні місця до часу передачі їх в архіви.

Указом імператора від 2.IV 1852 р. наказано було Правительствуючому сенатові створити в Києві, Вітебську і Вільно центральні архіви для зберігання давніх актів цих земель. У Києві нагляд за архівом покладався на університет.

У створювані центральні архіви наказано було збирати акти і актові книги з датами по 1799 р. включно. Документи пізнішого часу залишалися на місцях, але зберігатися там повинні були за тими ж правилами, що і в центральних архівах.

До Київського центрального архіву надійшло 6027 актових книг. Книги ці різного розміру і обсягу. Є серед них невеличкі книжечки, але більшість із них — це книги великого розміру. Кількість листів у книгах теж різна. Одні з них мають декілька листів або десятків листів, інші — декілька сот і навіть тисяч листів.

Розрізняють актові книги: а) записові (книги скарг), б) декретові (судові розгляди справ і судові рішення, вироки), в) змішані.

Записові книги часто називаються ще поточними, тому що в них справді фіксуються справи поточні.

Але актові книги можуть мати і інші назви залежно від їх змісту, а саме: а) кондемнатові, б) дезелятові, в) контрактові, г) стемпльові, д) пограничні та ін.

Крім цього, розрізняються актові книги: а) земські (для різних цивільних справ між дворянами) і б) міські, або кгродські чи за́мкові (для справ кримінальних).

Питання про те, коли і як попали до Київського центрального архіву актові книги з міста Житомира, не було предметом нашого дослідження, зауважимо тільки, що сталося це після 2.IV 1852 р.

ПАЛЕОГРАФІЧНИЙ ОПИС ПАМ'ЯТКИ

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПАМ'ЯТКИ

Актова книга Житомирського міського уряду за 1582—1588 рр., що зберігається тепер у Центральному державному історичному архіві УРСР у м. Києві, має такий шифр: «фонд 11, опис 1, одиниця зберігання 1». Це значить, що в першому описі одинадцятого фонду Центрального історичного архіву ця книга зареєстрована першою. Разом з нею в описі одинадцятого фонду є близько 200 житомирських актових книг.

Досліджувана книга, яку далі будемо скорочено називати АК ЖМУ № 1, мала колись 367 аркушів актового тексту. Це відмічено і в приписці комісії, створеної за наказом від 1833 р. для перевірки актових книг. Приписка ця зроблена на лівій внутрішній частині доданого до книги, прошнурованого і разом із книгою припечатаного червоною сургучною печаткою на шнурі подвійного аркуша сіро-зеленого паперу. У приписці сказано (правопис і пунктуація приписки зберігаються):

Коммисіею Высочайше утвержденною для привѣденія въ порядокъ Метрическихъ и Актовыхъ книгъ по Губерніямъ Кіевской, Волынской і Подольской; перено-

меровано, прошнуровано и припечатано въ сей книгѢ 367 листовъ февраля 13 дня 1835 года.

Полковникъ Дохтуровъ
Надворный СовѢтникъ (підпис нерозбірливий)
Коллежскій Асесор (підпис нерозбірливий)
Губернскій стряпчій Данильченко
УѢздный стряпчій (підпис нерозбірливий)

Нумерація проведена тільки на лицевій стороні аркушів, зворотні сторінки аркушів не нумеровані, отже, пронумеровано аркуші, а не сторінки.

На сургучній печатці, поставленій нижче приписки на кінцях шнура, добре видно рисунок двоголового орла, над ним — корону, а під ним такий текст:

коммисія кіевской
волынской и по
дольской

Цей доданий комісією до книги сіро-зелений аркуш має тепер на лицевій стороні лівої частини написаний олівцем номер 368, отже, приписка комісії знаходиться тепер на звороті 368-го аркуша, а дальший сіро-зелений аркуш (права половина подвійного аркуша) залишений без номера.

Шнур був проведений у нижній частині книги, кінці його зав'язані на звороті 368-го аркуша і припечатані сургучною печаткою комісії так, що центр печатки віддалений від нижнього кінця книги на 5 см.

Далі до книги додано ще чотири аркуші білого паперу довжиною в 22 см. кожний, на першому з яких є поставлений олівцем номер 369, а на четвертому — номер 370, обидва номери написані тією ж рукою, яка написала номер 368.

На аркуші 369 є така приписка:

Въ этой книгѢ первый листъ въ томъ мѢстѢ гдѢ былъ продернутъ шнуромъ разорвался и отъ того находился внѢ шнура. — ВъслѢдствіе сего по предложенію Гн Исправляющаго должность Кіевскаго Военнаго Подольскаго и Волынскаго Генералъ-Губернатора сія книга вновь прошнурована, въ присутствіи членовъ Правленія университета Св. Владиміра съ приложеніемъ печатей Правленія Университета и Кіевскаго Центральнаго Архива 13 сентября 1854 г.

Далі йде шість підписів, перед якими зазначена назва посади.

Перший підпис і посаду прочитати не вдалося. Перед другим, третім і четвертим підписами стоїть слово «Деканъ», самі підписи не прочитано. П'ятим є «исправл. должн.», але яку саме, прочитати не вдалося. Шостим є «Секретар». Підпис теж не прочитано.

На цей раз книга була прошнурована білим шнуром, протягненим у верхній частині книги на віддалі 10,5 см. і 13,5 см. від верхнього краю книги. Кінці шнура виведені на зворот аркуша 370-го, зав'язані і до верхнього

кінця притиснута на коричневому сургучі печатка університету, а до нижнього — печатка архіву. Обидві печатки добре збереглися. На кожній з них є двоголовий орел і над ним корона. На печаті університету під орлом такий текст:

Правл: Императорс
Университета
Св. Владими

На печатці Центрального архіву напис іде навколо орла у два рядки.

У зовнішньому рядку, який починається вгорі близько корони і йде направо, вниз, наліво і вверх до корони, такий текст:

централь: архивъ для древн:
актовыхъ книгъ

У внутрішньому рядку, що починається під літерами «ль» слова «централь» і йде вниз, наліво і вверх до букв «хъ» слова «актовыхъ», такий текст:

губ. кіев: подоль: и волынской.

Після цього до книги додано ще один аркуш білого паперу такого ж розміру, як і аркуш книги. Це мав би бути 371-й аркуш, але він поки що не має номера. Однак на ньому є 9 штампів, 8 з яких (2—8) стосуються перевірки книги, а саме: 30.IV 1958; 26.I 1959; 5.III 1959; 2.IV 1959; 18.IV 1960; 20.IV 1960; 18.IX 1960; 10.XI 1960. Перший же штамп, датований 29.IV 1958 р., стосується не тільки перевірки, але й характеристики книги. У ньому написано таке: «360 (триста шестьдесят) листов, пропущены листы с № 345—354. Лист 370 с печатью».

І справді, номерів 345—354 у книзі нема. Але відсутність їх — це результат помилки, що сталася, мабуть, при нумерації аркушів книги комісією, що працювала 13.II 1835 р., бо після неї нової нумерації аркушів у книзі ніхто не робив. Можна думати, що, записавши номер 344, той член комісії, який нумерував аркуші цієї книги, замість того, щоб на наступному аркуші написати номер 345, помилково написав на ньому номер 355. Через це з книги випало десять номерів (345—354), але не 10 аркушів, бо зміст аркуша 344 продовжується на аркуші 355-му. Отже, всього в книзі не 367, а 357 аркушів актового тексту.

У книзі є інша нумерація, але це нумерація актів у межах кожного року, а не аркушів книги. Коли і ким вона була зроблена, не відомо, можливо, ще тоді, коли зшивали акти в книгу. Ця нумерація наведена в табл. 1.

Останній акт 1582 р. (№ 6), датований 12 грудня, закінчення не має. Починається він внизу на звороті п'ятого аркуша і на шостий не переходить. Там іде акт іншого змісту, який не має початку і дати. Однак датувати його можна, виходячи із змісту скарги. Скарга ця заявлена на події, що сталися 4 квітня 1583 р. Дальший акт датований 6.IV 1583. Отже, його

Таблиця 1

Роки	Кількість актів	Дати		Листи		Разом аркушів
		першого акта	останнього акта	початку першого акта	закінчення останнього акта	
1582	6	22.X	12.XII	1	6 зв.	6
1583	32	6.IV	23.XII	6	23 зв.	18
1584	50	14.I	29.XII	24	73 зв.	49
1585	61	8.I	30.XII	74	123	48
1586	94	7.I	28.XII	123	216 зв.	94
1587	65	7.I	27.XII	217	314 зв.	98
1588	26	12.I	18.XII	315	367*	42

* Власне, 357, бо треба зняти 10 номерів, помилково пропущених при нумерації аркушів книги.

можна датувати 5.IV 1583 р., зважаючи на те, що рідко буває так, щоб скаргу заявляли в той же день, в який сталася оскаржувана подія.

Трудно тепер сказати, чи акт № 6 був останнім у 1582 р., чи після нього ще були акти. Можна думати, що були, бо останні акти наступних років датуються пізнішими числами місяця грудня, а саме: 1583 р. — 23.XII; 1584 р. — 29.XII; 1585 р. — 30.XII; 1586 р. — 28.XII; 1587 р. — 27.XII. І тільки останній акт 1588 р. датується 18.XII, але визначити, чи це справді останній акт цього року, чи після нього ще були акти, тепер трудно, бо в книзі актів нема, а опису справ, вписаних у книгу, теж до книги не додано. Тільки на тій підставі, що на звороті аркуша 367-го ніяких актів не записано, можна припустити, що акт від 18.XII 1588 р. міг бути в цьому році останнім.

Акт кожного року, крім 1582 і 1583, починається з січня місяця, а саме: 1584 р. — 14.I; 1585 р. — 8.I; 1586 р. — 7.I; 1587 р. — 7.I; 1588 р.— 12.I.

Книга починається актом від 22.X 1582 р. Отже, можливо, що саме з цього місяця і року почалося в Житомирі ведення міським урядом актових книг, бо більш ранніх актових книг Житомирського міського уряду нема. Усі останні актові книги Житомирського міського уряду пізніші.

Можна думати, що з січня місяця починалися акти і 1583 р. Але в книзі їх нема. Першим вписаним у книгу актом 1583 р. (без початку і дати) є акт, який, як уже говорилося вище, можна датувати 5.IV 1583 р. Однак акт № 14 (або № 8 за 1583 р.) датовано 18.III 1583 р., і зміст його цього не заперечує. Акт становить скаргу на події, що відбулися 9.III 1583 р.

Можливо, якась кількість актів з датами після 12.XII 1582 р., а також за час від початку січня і до 18 березня 1583 р. в книгу чомусь не попала.

Вони, мабуть, загубилися, випали чи були вийняті з книги, поки вона не була ще переплетена.

З порушенням хронології вписані в книгу і акти № 16 (13.V 1583) та № 23 (7.VIII 1583), бо перед першим із них вписано акт № 15 з датою 21.V 1583, а після нього акт № 17 з датою 23.V 1583, а перед другим — вписано акт № 22 з датою 11.VIII 1583, після нього — акт № 24 з датою 21.VIII 1583. Інших порушень хронології в записах актів у книгу нема.

Акт № 33 (або № 27 за 1583 р.), мабуть, датований 8.IX помилково, бо скарга заявлена на події, що сталися 17.IX 1583 р. Не міг же скаржник заявляти скаргу на події, що відбудуться приблизно через десять днів і говорити про них як про доконаний факт. До того ж попередній акт датовано не вереснем, а жовтнем місяцем (7.X 1583), а наступний — листопадом (1.XI 1583). Отже, треба вважати, що цей акт повинен мати дату не 8.IX 1583, а 8.X 1583.

Акт № 75 (або № 37 за 1583 р.) не має останнього речення, яким звичайно закінчуються акти, отже, справляється враження, що акт не закінчений. Далі актом № 78 знову повторено сказане в акті № 75, причому вже з заключним реченням, але в цьому реченні сталася помилка, бо замість того, щоб назвати особу скаржника, названо особу, на яку заявлено скаргу.

Акти № 76 і № 77 теж повторюють одну і ту ж скаргу, причому акт № 76 вийшов зовсім невдалим, трохи кращим вийшов акт № 77, що повторив зміст акта № 76 і закінчив його.

Усі ці акти писані рукою того писаря, який писав попередні і наступні акти. Акти № 75—78 писані в один день, а саме 12 листопада 1584 р. Ні в попередніх, ні в наступних актах таких помилок нема. Чим пояснити ці помилки, сказати трудно. Можливо, писар став записувати скаргу не на чернетку, а зразу в чистовий зошит.

Акт № 39 (або № 1 за 1584 р.) має чомусь перед початком актового тексту такий запис: «Выпи(с) с книгъ замку г(с)дрског[о] житомє(р)ского». Правда, в кінці акта сказано, що скаржник взяв собі випис цього акта з актової книги. Можна думати, що з чернетки спочатку був виготовлений випис для скаржника, а потім уже цей текст було внесено в актову книгу без зняття з нього зробленого надпису. Можливо, скаржник попросив собі не той аркуш, на якому написано було «выпи(с)...», а той, що призначався для внесення в актову книгу; а може, сталася помилка, і аркуш, призначений для актової книги, видали скаржникові, а випис, що залишився, внесли в актову книгу, забувши зняти напис «выпи(с)...».

Книга прибула до Київського центрального архіву у шкіряній оправі.

У кінці січня 1960 р. оправа книги була дуже потерта, ліва (верхня) половина оправи була майже вся відірвана і трималася лише вгорі на невеличкій смужці шкіри.

У першій половині 1960 р. на корінець оправи було наклеєно із сірого коленкору латку, лівий і правий кінці якої по всій довжині книги трохи

виходили на обидві лицьові сторінки оправи і скріпляли її. У кінці 1960 р. з книги було знято шкіряну оправу і замінено оправою картонною.

Папір книги білий, але неоднакової білизни, є аркуші сіро-білі.

Якість паперу теж різна: є папір кращий, є і гірший.

Папір має водяні знаки. На аркушах 1—73 зустрічається два водяних знаки. Перший із них — на аркушах 1, 8, 14, 15, 17, 19, 27, 28, 38, 46, 52, 60, 63, 64, 66, 67, 68, 69, 70 і 72, другий — на аркушах 6, 7, 11, 18,

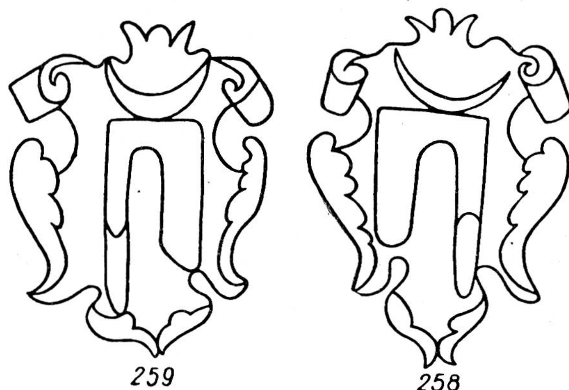

Рис. 1.

23, 30, 33, 34, 35, 40, 41, 42, 43, 44 і 54. Останні аркуші — без водяних знаків.

Обох цих знаків в альбомі Н. П. Лихачова[1] нема. У І. Каманіна і О. Вітвіцької[2] вони подані: перший — під № 259, другий — під № 258. Але в І. Каманіна і О. Вітвіцької ці знаки подано як такі, що зустрічаються в актових книгах 1592 р., а виявляється, що вони засвідчені в актовій книзі 1582 р.

Чиї це знаки, нам невідомо, бо досі нема дослідження водяних знаків на українських паперах, як нема і історії виробництва паперу на Україні. Можна припустити, що це знаки якихось тодішніх місцевих паперових фабрик, українських чи польських.

Довжина аркуша книги — 31,5 см., ширина — 20 см. Вгорі і внизу аркуша залишено поля: внизу — в 3—3,5 см., вгорі — в 2,3 см. Є поля і з лівого та правого боку аркушів приблизно в 2 см. з кожного боку.

---

[1] Н. П. Лихачев, Палеографическое значение бумажных водяных знаков, СПб., 1899.

[2] І. Каманін, О. Вітвіцька, Водяні знаки на папері українських документів XVI і XVII вв. (1556—1651), К., 1923.

Довжину і ширину списаної частини аркушів 1—73 видно з поданої нижче табл. 2.

Отже, переважає довжина 24—26 см., ширина — 14,5—16,5 см.

Неоднаковою є і кількість рядків на сторінках. Найчастіше їх буває від 29 до 37, але може бути і більше, і менше. Нижче подається табл. 3, в якій наведено кількість рядків на аркушах 1—73 і кількість сторінок з таким числом рядків.

Таблиця 2

Довжина списаної частини аркуша		Ширина списаної частини аркуша	
в сантиметрах	кількість сторінок	в сантиметрах	кількість сторінок
6,5	1	14	3
17	1	14,5	15
22	1	15	17
24	7	15,5	37
24,5	23	16	32
25	46	16,5	29
25,5	38	17	9
26	21	17,5	2
26,5	5	18	2
27	2	—	—
27,5	1	—	—
Разом сторінок	146	Разом сторінок	146

Таблиця 3

Кількість рядків на сторінці	Кількість сторінок з цим числом рядків	Кількість рядків на сторінці	Кількість сторінок з цим числом рядків
9	1	30	15
14	1	31	14
22	1	32	9
23	—	33	13
24	2	34	
25	6	35	10
26	8	36	9
27	6	37	14
28	3	38	6
29	10	39	5
		40	4
		41	1

Відстань між рядками звичайно буває невеличка, в 0,5 см., рідко вона буває більшою. Під кінець аркуша 23-го і 23-го зв. відстань між рядками доходить до 1 см. Пояснити це можна тим, що писар не хотів залишати несписаним останній аркуш свого зошита і навмисне розрідив рядки і збільшив букви на аркушах 21—23. Через це на аркуш 23 зв. припало лише 14 рядків. Несписаним залишився і аркуш 73 зв. На ньому лише 9 рядків, але не розтягненого, а звичайного густого письма. На вільній частині аркуша зроблено один під одним два прочерки, які нагадують положену горизонтально видовжену цифру 8 великого розміру, від якої донизу йдуть хвилясті хвостики.

Щоб вмістити таку кількість рядків на аркуші, треба було не тільки витримувати малу відстань між рядками (0,5 см.), але й букви в рядках писати низенькими і вузенькими. І писарі старанно дотримувалися цього. Висота букв невелика, звичайно 2 мм., рідше — 2—3 мм., ширина — 2 або 2—3 мм.

Буквами рядкового розміру часто пишуться і заголовки, вірніше дати актів, зрідка лише — буквами трохи більшого і ширшого розміру, висота і ширина яких тільки іноді доходить до 4, 5, 6 і 7 мм.

Не можна не помітити, що рядки в книзі дуже рівні. Як же досягали такого рівного рядка? Мабуть, різними способами, які залежали від якості аркуша.

На аркушах з поперечними рубчиками могли писати, займаючи ширину 2-х рубчиків (2 мм.). Так воно, мабуть, і було, бо на таких аркушах не помітно слідів лініювання паперу, а рядки іноді трохи спускаються вниз.

Якщо ж папір не мав поперечних рубчиків або якщо вони були не дуже помітні, то такий папір розлініювався, причому нижня лінія рядка проходила нижче від верхньої на 2 мм., а відстань між рядками часто дорівнювала 0,5—0,6 см.

Бокові поля зліва і справа на папері нерозлінійованому могли визначатися просвітами, тобто світлішими лініями, що проходили через аркуш згори донизу на віддалі 1,5 см. одна від одної.

Книгу писало кілька писарів.
Аркуші 1—73 (роки 1582—1584) АК ЖМУ № 1 (1582—1588 рр.), які тепер виходять в світ як випуск 1-й, писали три писарі: перший писав акти 1582 р., частину актів 1583 р. (до 18.III 1583), тобто аркуші 1—6 зв.; другий — останні акти 1583 р., тобто аркуші 6 зв. — 23 зв.; третій — акти 1584 р., тобто аркуші 24—73 зв.

НАПИСАННЯ РЯДКОВИХ БУКВ

Хоч почерк кожного писаря характеризується своїми особливостями, проте всі вони писали кожну букву майже завжди окремо від інших букв, тобто вони писали тим українським письмом кінця XVI ст., яке займає середнє місце між півуставом і скорописом: накреслення кожної окремої букви в них уже скорописне, а посадка букв у рядку ще півуставна.

Письмо першого писаря нагадує нам наше письмо, писане пером рондо (див. рис. 2, 5). Букви в рядку віддалені одна від одної, дужки над буквами і видовження нижніх ліній букв півкруглі.

Зачинні букви кожного акта (звичайно це буква **П**) писар починає без відступу вправо, на рівні лівого боку аркуша на висоті верхньої лінії рядка, але праву лінію букви **П** віддаляє від лівої вправо на ширину 1 см., видовжує обидві лінії вниз так, що вони займають місце 3—5 рядків, і закруглює їх внизу вліво.

Другий писар більш ощадливий, букви в рядку він пише густіше, ніяких прикрас письма в нього нема, любить помірне потовщення прямих ліній букв (див. рис. 3, 6).

	в рядку	над рядком		в рядку	над рядком
а			р		
б			с		
в			т		
г			у		
д			ф		
е,є			х		
ж			ц		
з			ч		
і,и,й			ш		
к			щ		
л			ы		
м			ъ		
н			ь		
ω,о			ю		
п			я		

Рис. 2.

Третій писар ще більш ощадливий, він пише тоненькими лініями, густо, без прикрас (див. рис. 4, 7).

Зачинні букви у другого і третього писарів трохи менше видовжені вниз, ніж у першого, звичайно на 2—3 рядки.

Букву **а** всі три писарі пишуть так, як ми тепер її пишемо, але інколи вона схожа на грецьку альфу. Зрідка права горизонтальна лінія букви **а** видовжена вверх і вниз і закруглена внизу так, як у сучасної нашої букви **у**.

Букву **б** всі три писарі пишуть теж в основному однаково, в три прийоми: спочатку пишеться вертикальна лінія на висоту рядка (2—3 мм.), що має вгорі закруглення вліво, як, наприклад, у лівої лінії нашої рукописної

	в рядку	над рядком		в рядку	над рядком
а			р		
б			с		
в			т		
г			у		
д			ф		
е, є			х		
ж			ц		
з			ч		
і, и, й			ш		
к			щ		
л			ы		
м			ъ		
н			ь		
ω. о			ю		
п̃			я		

Рис. 3.

букви **П**; потім від середини цієї лінії відходить вправо і вниз до нижньої лінії рядка і до з'єднання внизу з вертикальною лінією закруглена лінія, часто внизу ці лінії підкреслюються горизонтальною лінією, в обидва боки довшою за ширину букви **б**.

Букву **в** всі писарі пишуть у два прийоми: спочатку пишуть ліву частину, а потім праву. Ліва частина нагадує вписану в рядок нашу букву **с**, а права — вписану в неї букву **з**. Тільки третій писар так вписує другу частину в першу, що злам правої частини доводить майже до низу рядка, виводить його горизонтально вправо і опускає вниз після букви **в**. У буквосполученні **св** третій писар пише букву **в** майже так, як ми тепер: він веде

	в рядку	над рядком		в рядку	над рядком
а			р		
б			с		
в			т		
г			у		
д			ф		
е,є			х		
ж			ц		
з			ч		
і,и,й			ш		
к			щ		
л			ы		
м			ъ		
н			ь		
ѡ,о			ю		
п			я		

Рис. 4.

її зліва вверх високо над рядок, потім загинає наліво і майже вертикально опускає до нижньої лінії рядка, але тут не закриває її поворотом вправо вверх і наліво, а, зробивши поворот вправо і вверх, потім знову опускає лінію вниз і повертає під буквою наліво.

Букву **г** всі три писарі пишуть так, що вгорі рядка зліва направо йде пряма горизонтальна лінія, від якої, відступивши трохи назад, ведуть до нижньої лінії рядка вертикальну лінію, яка внизу повертає направо і вверх. Через це їх буква **г** часто нагадує нам нашу рукописну букву **Ч**. Тільки перший писар іноді пише цю букву так, що вертикальну лінію виводить за лінію рядка і закруглює її там вліво, через що така його

буква **г** нагадує нам сучасну рукописну латинську букву **j** тільки без крапки над нею.

Буква **д** у всіх трьох писарів нагадує нашу друковану букву **д**; нижні кінці її витягуються далеко вниз і заходять до верхньої лінії нижнього рядка. Писалася вона, мабуть, так: від нижньої лінії рядка вверх направо посилалась лінія до верхньої лінії рядка, звідти вона опускалась донизу спочатку направо, а потім наліво до з'єднання з відправною точкою, звідси йшла зліва направо горизонтальна риска по нижній лінії рядка, яка, минувши створений вищими лініями трикутник, під прямим кутом повертала донизу і закінчувалась, не доходячи до верхньої лінії нижчого рядка, часто трохи повертаючи внизу вліво; після цього від лівої частини трикутника відводилася вниз така ж сама лінія. Що саме ліва нижня лінія писалася останньою, можна, здається, вважати тому, що нерідко саме від нижньої лівої лінії може відходити вверх направо скісна лінія до початку дальшої букви.

Буква **е** має декілька накреслень. Найчастіше у всіх трьох писарів вона пишеться так, як грецька буква **ε**. Інколи у верхній частині рядка ставиться крапка, а від букви **є** записується тільки ліва вгнута частина букви, причому внизу вона не має заокруглення вправо, а закінчується вертикально на нижній лінії рядка. І тільки зрідка буква **е** пишеться так, що в рядку згори вліво донизу ведеться лінія, від середини якої відводиться вправо горизонтальна риска.

Розрізнювання букв **е** і **є** установити не вдалося.

Своєрідно писалася буква **ж**. У першого писаря вона починається з горизонтальної лінії, яка йде зліва направо по верхній лінії рядка, потім опускається донизу і по нижній лінії рядка повертає вліво і далі вверх над рядок, потім майже вертикально опускається вниз, пересікає посередині зроблене заокруглення, виходить за лінію рядка вниз і повертається дужкою вправо.

Так само пише букву **ж** і другий писар, коли виносить її над рядок. У рядку **ж** — трохи інакше, а саме: заокруглення, яке починається зліва на верхній лінії рядка, йде направо до середини рядка, а звідси під гострим кутом вліво на нижню лінію рядка, звідки вже вверх над рядок і вертикально донизу за нижню лінію рядка. Часто справа від гострого кута і до нижньої лінії рядка дається вертикальна лінія, яка знизу підкреслюється, від чого справа в рядку у букви **ж** утворюється трикутник. Якщо ж вертикальна лінія пересікає заокруглення через гострий кут і закриває його, то в таких випадках писар може і не робити справа трикутника. І лише зрідка другий писар пише букву **ж** так: спочатку у вигляді видовженої латинської букви **s** ставить вертикальну лінію, а потім пересікає її навхрест на лінії рядка двома скісними лініями.

Майже завжди так пише букву **ж** третій писар, тільки вертикальна лінія в нього часто буває прямою, не завжди виходить за нижню лінію

рядка вниз, але часто зліва, з нижньої лінії рядка і аж до початку вертикальної лінії вгорі над рядком іде скісна лінія.

Інколи він пише букву **ж** так: з верхньої лінії рядка вниз наліво до нижньої лінії рядка спускає скісну лінію, потім під гострим кутом піднімає її високо над рядок, а звідти часто теж під гострим кутом, а іноді заокругливши так, як для латинської букви **s**, спускає майже вертикально донизу за нижню лінію рядка, а потім ще перекреслює утворене заокруглення горизонтальною лінією, що йде зліва направо. Часто ця лінія має вигляд такий, який буває у нашої верхньої лінії, що накриває, наприклад, нашу велику букву **Г**.

Букву **з** перший писар інколи пише так: на висоті верхньої лінії рядка проводить таку лінію, якою ми покриваємо, наприклад, нашу велику букву **Г**, потім від її правого кінця спускає вниз наліво на нижню лінію рядка тоненьку рисочку, від якої направо вверх піднімає заокруглення, яке потім опускає до нижньої лінії рядка, завертає вліво і під рядком опускає донизу.

Звичайно він букву **з** пише так: у рядку він ставить тонесеньку лінію, що йде справа вниз наліво, від якої вправо вниз відводиться широка хвиляста лінія, яка виходить за рядок вниз інколи аж до верхньої лінії нижнього рядка.

Саме так пише букву **з** і другий писар, хоч він уміє написати її так, щоб у рядку утворилося заокруглення, схоже на голівку арабської цифри 2, а під рядком повести лінію горизонтально вправо, а потім донизу.

Завжди так букву **з** пише і третій писар.

Звук **і** передається буквою **и**. Складається вона з двох вертикальних ліній, з'єднаних між собою третьою лінією, що йде зліва вверх направо.

Буква **і** вживається лише для позначення числа 10 і тоді тричі перекреслюється горизонтальними лініями: посередині, вгорі і внизу.

Букву **к** всі три писарі звичайно пишуть так, що вона складається з двох не з'єднаних між собою вертикальних паралельних ліній, нерідко трохи вигнутих посередині вліво.

Але інколи всі три писарі вміють написати букву **к** так, щоб до лівої частини її, яка за своїм накресленням нагадує римську цифру V, додати дужку, яка від середини правої частини іде вниз за рядок, а потім вправо і трохи вверх.

Буква **л** у всіх трьох писарів нагадує вміщений у рядок розкритий донизу трикутник з тоненькою лівою і товстішою правою лініями. Ліва лінія часто внизу не заокруглена, але може бути і заокруглена. Писалася буква **л**, очевидно, в два прийоми: згори вниз наліво і згори вниз направо, причому обидві лінії з'єднувалися вгорі під гострим кутом.

Буква **м** у всіх трьох писарів нагадує дві злиті між собою букви **л**. Перший, а часто і другий писар пишуть її як дві букви **лл**, тобто в чотири

прийоми (див. вище писання букви **л**). Але третій писар, а інколи перший та другий пишуть її інакше, а саме так: в рядку справа вниз наліво ставлять похилу тоненьку лінію, до якої вже дописують без відриву пера останні лінії цієї букви.

Перший писар у датах перед початком акта пише у слові «м(с)ца» букву **м** так: справа вниз наліво виводить таку лінію, яку пишемо ми для нашої рукописної букви **Г**, потім внизу під нею він починає ламану лінію, яку веде наліво і вверх майже на висоту першої лінії, пересікає вгорі першу лінію і спускає вниз до нижньої лінії рядка, звідки під гострим кутом знову веде тоненьку лінію вверх і на висоті першої лінії під гострим кутом опускає її потовщену донизу.

Буква **н** у всіх трьох писарів складається з двох вертикальних ліній, перекреслених горизонтальною лінією, що починається звичайно трохи вище від середини лівої лінії і йде направо, часто аж за праву лінію. У третього писаря поперечна лінія може починатися і нижче від середини лівої і йти вверх направо.

Звук **о** позначався на письмі буквами **о** і **ѡ**.

Букву **о** всі три писарі пишуть однаково, за один прийом. Вони починають її на верхній лінії рядка і ведуть вниз, на нижній лінії рядка повертають вправо, а потім вверх, на верхній лінії рядка повертають вліво до з'єднання з її початком. Але інколи всі вони можуть написати букву **о** і в два прийоми: спочатку ліву частину згори донизу, а потім так же праву частину.

Букву **ѡ** перший писар пише так, що вона ніби складається в нього з двох латинських **v** з загостреними нижніми частинами в обох, частіше ж у нього загостреним внизу буває тільки перше **v**, а в другого нижня частина буває заокругленою, а верхня частина не має лінії, що відходила б вгорі вправо. Над першою і третьою лініями букви перший писар ставить звичайно по одній крапці.

Трохи інакше пишуть цю букву другий і третій писарі, в яких вона має приблизно однаковий вигляд. І в них перша частина букви **ѡ** схожа буває на латинську букву **v**, вгорі від якої відходить горизонтальна лінія вправо. Від цієї лінії відходить вниз вертикальна лінія, яка на нижній лінії рядка часто має невеличкий поворот вправо. Над першою і третьою лініями букви **ѡ** другий і третій писарі також ставлять по крапці.

Правда, третій писар іноді ставить над **ѡ** не дві крапки, а одну, тільки над третьою лінією, а іноді навіть не крапку, а зламану вверх лінію, яка нагадує дашок.

Букву **п** всі три писарі звичайно пишуть так: спочатку ставлять у рядку вертикальну лінію, потім покривають її вгорі горизонтальною лінією, що йде зліва направо і, повернувши вниз, утворює другу вертикальну лінію букви **п**. Обидві вони внизу трохи загнуті вправо. Інколи ж спочатку пи-

шуть ліву частину букви, а потім приєднують до неї праву частину, починаючи єднальну лінію у верхній частині рядка.

Букву **р** всі три писарі пишуть в основному однаково. Спочатку ведуть лінію від верхньої лінії рядка далеко вниз за нижню лінію рядка, інколи рівну, інколи трохи вигнуту так, що вона нагадує видовжену латинську букву **s**, внизу повертають її вліво, потім від верхнього кінця цієї лінії відводять невеличку лінію вправо до нижньої лінії рядка, нарешті з'єднують їх на нижній лінії горизонтальною лінією, що йде зліва направо.

Букву **с** всі три писарі пишуть однаково. Найчастіше вона у верхній частині своїй має крапку, від якої ведеться вже лінія наліво і вниз, а там — направо і вверх. Зрідка буква ця пишеться без крапки вгорі. Третій писар інколи пише букву **с** без крапки вгорі, але верхню частину букви продовжує вправо вверх і загинає наліво.

Букву **т** наші писарі пишуть двома способами: або вона складається з трьох вертикальних ліній, накритих вгорі горизонтальною лінією, яка починається перед першою вертикальною, але звичайно не виходить за межі третьої, або з однієї лінії, перекресленої вище середини зліва направо.

Буква **у** має два написання: або вона пишеться як розкрита вгорі арабська цифра 8, лівий кінець якої часто починається на верхній лінії рядка, а правий виводиться високо вверх і часом навіть трохи завертається вгорі вліво, або від маленької горизонтальної лінії, яка в середині рядка йде зліва направо, видовжується вниз лінія, яка внизу під рядком повертає вліво.

Буква **ф** у всіх трьох писарів нагадує собою грецьку букву φ. Пишеться вона звичайно так: від верхньої лінії рядка вниз через нижню далеко ведеться вигнута лінія, яка внизу завертається вліво, потім від початку цієї лінії вгорі відводиться вигнута вправо овальна лінія, яка під рядком перетинає першу лінію і опускається ще трохи вниз, а потім повертає вверх і знову перетинає першу лінію, але вже зліва направо.

Буква **х** складається з двох перехрещених ліній, одна з яких іде справа вниз наліво, а друга — зліва вверх направо і вниз. Часто обидва нижні кінці цих ліній опускаються вниз за рядок.

Буква **ц** складається з двох вертикальних ліній, з'єднаних внизу горизонтальною лінією, яка виходить вправо, опускається вниз і повертає вліво.

Буква **ч** у всіх трьох писарів складається з гнутої горизонтальної лінії, що нагадує собою тильду, і приписаної до неї справа вертикальної лінії.

Буква **ш** складається з трьох вертикальних ліній, підкреслених внизу горизонтальною лінією. Інколи горизонтальна лінія не підкреслює, а перекреслює кінці трьох вертикальних ліній. Третій писар інколи виводить третю вертикальну лінію за рядок вниз, повертає її спочатку наліво, а потім направо і підкреслює нею вертикальні лінії.

Подібно пишеться і буква **щ**, тільки вниз виводиться не третя, а друга лінія.

Букви **ъ, ь** у всіх трьох писарів пишуться так недиференційовано, що часто нема ніякої змоги розрізнити, що ж саме написано: **ъ** чи **ь.**

Відомо, що букви **ъ, ь** розрізняються не нижньою своєю частиною, яка в них обох однакова, а верхньою. Верхня ж частина цих букв у нашій пам'ятці часто виноситься високо над рядок і схожа буває на верхню частину сучасної нашої курсивної чи рукописної букви **г.** Інколи ж вона буває закруглена вгорі так, як арабська цифра 8. І тільки зрідка верхня частина цих букв не виноситься над рядок, а пишеться в рядку і нагадує спочатку нашу курсивну букву **г**, похила лінія якої, що йде згори донизу закінчується на нижній лінії рядка без повороту вправо, а заокруглення починається від середини цієї лінії і йде спочатку вправо, а потім вниз до з'єднання з похилою лінією на нижній лінії рядка. Знизу ця буква підкреслюється горизонтальною лінією, в обидва боки значно довшою, ніж ширина самої букви.

Передача букв **ъ, ь** у цьому випуску нашої пам'ятки залежить від того, який вигляд має верхня частина цих букв в оригіналі: заокруглена вгорі буква передається знаком **ъ**, незаокруглена — знаком **ь.**

Букву **ы** всі три писарі пишуть однаково. Спочатку вони пишуть букву **ь**, потім, підкресливши її внизу зліва направо, ведуть цю лінію вверх, а потім опускають її вниз у вигляді букви **і**, над якою третій писар любить ставити ще й крапку.

Букву **ю** пишуть так, що до лівої її частини, яка складається з вертикальної лінії, приєднують букву **о** або лінією, що йде зліва знизу вверх направо, або лінією, що йде вгорі рядка вправо. В останньому випадку записується спочатку права частина букви **о**, а потім ліва.

Букву **я** всі три писарі пишуть у вигляді поєднання букв **і** (без крапки) і **а**, з'єднаних горизонтальною лінією. Пряма лінія букви **а** може бути видовжена вгору і вниз далеко за межі рядка і вгорі та внизу загнута вліво.

Буква **ѣ** у першого писаря не зустрічається, а в другого і третього — зрідка є. Пишеться вона як перекреслена вгорі зліва направо горизонтальною лінією буква **ь.**

Відсутня у першого писаря і буква **ѧ**, а в другого і третього вона зрідка зустрічається. Пишеться вона або в чотири прийоми (кожна лінія окремо), або в два прийоми: спочатку права лінія згори вниз направо, а потім згори вниз наліво ламана лінія з загином посередині. Написана в два прийоми буква **ѧ** нагадує нашу друковану букву **я.**

Буква **ѳ** зустрічається всього декілька разів у другого і третього писарів.

Цікаво, що ні один із писарів не користується буквою **ѳ** навіть для передачі числа 9. В цих випадках дають букву φ. Але ж буква φ повинна вживатися для передачі числа 500. Її і використовували для цього, тільки

писали трохи інакше, а саме: спочатку ставили вертикальну лінію, що виходила далеко вверх і вниз за рядок, потім перекреслювали її вгорі розкритою донизу дужкою, яку підкреслювали горизонтальною лінією.

Букви **ξ**, **ψ**, **Ү** у писарів не зустрічаються ні разу.

Цікаво, що писарі люблять ставити крапки над деякими буквами.

Перший писар майже послідовно ставить крапку над другою лінією букви **и**, другий — над прямою лінією букв **а**, **я**, третій — над буквами **и**, **є**, **я**, **ю**, **ы**. Правда, всі вони ставлять крапки над названими буквами хоч і часто, але не послідовно.

НАПИСАННЯ НАДРЯДКОВИХ БУКВ

Усі три писарі користуються надрядковими буквами, правда, з неоднаковою частотою. Найчастіше користується ними перший писар, рідше — другий, ще рідше — третій.

Деякі надрядкові букви пишуться так, як відповідні рядкові, деякі — трохи інакше.

Надрядкова буква **с** у всіх трьох писарів звичайно передається крапкою з дужковим титлом над нею.

Надрядкова буква **в** пишеться так, як і рядкова, або без вигину правої частини.

Надрядкова буква **р** завжди буває положена горизонтально над рядком так, що закруглення буває зліва і розкрите догори.

Надрядкова буква **т** першого писаря складається з однієї перекресленої лінії. Пишеться вона так: знизу зліва вверх направо ведеться тонка лінія, яка потім повертає вверх, загинається наліво і потовщена спускається вниз так, щоб пересікти тонку лінію.

У другого і третього писарів надрядкова буква **т** нагадує нашу рукописну рядкову букву **Г**.

Надрядкова буква **к** у всіх трьох писарів пишеться так, як і рядкова.

Надрядкову букву **м** перший писар пише так, як латинську букву **m**, тільки, заокругливши внизу останню лінією, високо підносить її вверх.

Другий і третій писарі надрядкову букву **м** пишуть як хвилясту, тричі зламану лінію, розтягнену зліва направо над рядком горизонтально. У другого писаря злами часто бувають невеликими, тому лінія інколи не дуже відрізняється від прямої.

Надрядкова буква **д** завжди пишеться як трикутник, знизу підкреслений широкою горизонтальною лінією.

Надрядкова буква **л** складається з двох ліній, з'єднаних між собою вгорі під гострим кутом. Інколи цей кут буває погано видний. Часто друга лінія букви **л** опускається вниз і закидається потім вверх у вигляді титла.

Для звука **й** букви в алфавіті не було. Звук цей записували буквою **и** (рідше **і**), винесеною над рядок. Швидке писання привело до того, що

друга лінія букви **и** не підносилась на висоту першої і відтягалась від неї вправо, що зрештою привело до перетворення цієї букви на якусь ламану лінію, що стоїть над рядком і нагадує паєрок. Іншого способу передачі звука **й** у наших писарів нема.

Надрядкові букви **б**, **г**, **н**, **ж**, **х**, **з**, **ч**, **ш**, **п** пишуться в основному так, як і відповідні рядкові.

Надрядкова буква **ц** складається з двох вертикальних ліній, права з яких трохи довша за ліву, підкреслених знизу широкою прямою або гнутою лінією.

Цікаво, що не над всіми надрядковими буквами писалися титла, а тільки над буквами **с**, **л**, **н**, **б**, **к**, **в**, **г**, **ч**, **ш**, **п**. Над надрядковими буквами **й**, **р**, **т**, **м**, **з**, **ж**, **х**, **ц** титла не ставилися.

Виносилися над рядок інколи і цілі склади. Найчастіше виносними бувають такі склади: **-ли**, **-ми**, **-но**, **-ти**, **-ла**, **-го**.

НАПИСАННЯ ЛІГАТУР

У наших писарів майже немає лігатур. Їх усього тільки дві: **др** і **ст**.

Лігатура **др** зустрічається найчастіше в скороченому записі слова «господарський», яке звичайно записують «г(с)дрьски(и)». У лігатурі **др** за пряму лінію для букви **р** служить права нижня лінія букви **д**, від якої вгорі справа відводиться маленька лінія вправо вниз і підкреслюється знизу.

Лігатура **ст** найчастіше утворюється тоді, коли буква **с** виноситься над рядком і записується у вигляді крапки. Тоді титло над буквою **с** є початком для букви **т**, яка складається в таких випадках з однієї, а не трьох ліній. Така лігатура нагадує нашу рукописну букву **Ч** з великою лівою лінією і крапкою під нею.

СКОРОЧЕНЕ НАПИСАННЯ СЛІВ

Деякі слова в нашій пам'ятці пишуться скорочено. Скорочення це полягає в тому, що випускаються з слова деякі голосні чи приголосні букви.

Практика такого письма відома була ще з давньоруської мови, але тоді над словами з випущеними буквами ставилися титла, під якими нерідко писалися випущені букви.

Титла над словами з випущеними буквами нерідко ставляться і в нашій пам'ятці, але часто такі слова можуть писатися в ній і без титла.

Майже завжди під титлами пишуться: дня, м(с)ца, мл(с)ти, г(с)дръски(и), а слова: пнзи, пнзь(и), кнзя, кнжати, пна, пно(м), пнє(и), г(р)шє(и) та деякі інші можуть писатися як під титлами, так і без них.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОПИСУ ПАМ'ЯТКИ

Правопис АК ЖМУ № 1 — це традиційний український правопис кінця XVI ст. Базується він на правописі давньоруському і в основі своїй є етимологічним, хоч на кінець XVI ст. мав він уже значну домішку написань, заснованих на фонетичному принципі.

Етимологічні написання йшли від школи, від виучки, фонетичні — від живої вимови. Чим більше писар читав, чим більше він при навчанні грамоти писав, чим частіше і уважніше його письмо перевіряли і виправляли, тим краще засвоював він етимологічні написання завчених слів, а також закінчень слів. Чим менше вчився писар, чим менш уважним був він при навчанні грамоти або чим менш кваліфікованими і уважними та вимогливими були його вчителі, тим легше відступав він від написань етимологічних і ставав на шлях написань фонетичних.

Сумнівно, щоб писарі свідомо відходили від написань етимологічних і ставали на шлях написань фонетичних.

Можна думати, що найлегше фонетичні написання виступали тоді, коли писарі зустрічалися з такими словами живої мови, які їм при навчанні грамоти не зустрічалися в тих книгах, які вони вивчали. Не дивно, наприклад, що слово «тітка» третій писар, який непогано володіє етимологічними написаннями слів, записує «тютка», тобто так, як воно звучало в його час у живій вимові народу, бо з цим словом йому не доводилося, мабуть, зустрічатися в тих книгах, з яких він учився.

Можливо, особливостями судочинства, яке вимагає, щоб виступи сторін на суді записані були не тільки із збереженням їх змісту, але і з максимальним збереженням їх форми, можна пояснювати деякі фонетичні написання і в АК ЖМУ № 1. Так, наприклад, другий писар, який взагалі схильний до фонетичних написань, записуючи розповідь Станіслава Кошковського, у формі 1-ї особи одн. мин. часу замість **л** (побигл-ємъ) чомусь провадить **н** (побигн-ємъ, 9,7)[3], хоч ніде більше таких фонетичних писань у нього нема; порівн. там же: погонил-ємъ, хотилъ-ємъ та ін.

Б у к в а **ѣ**. Буква **ѣ** вживається рідко, звичайно вона заступається буквою **є**, рідше — буквою **и**. Ось декілька написань з буквою **ѣ**: нѣтъ 19, 12 зв.; у повѣтє 33, 19 зв.; вѣдома 19, 12 зв.; вѣдаєтъ 33, 20; 35, 20 зв.; повѣдилъ 32, 19; повѣдила 32, 19; 32, 19 зв.; слѣдъ 22, 13 зв.; слѣдо(м) 22, 13 зв.; сѣна 26, 16; двѣсти 32,19; Хлѣба 32,19; мнѣ 32, 19; 36, 21; всѣ 25, 15; 27,16 зв.; в лѣсє 35, 20 зв.; Дѣ(д)ковцы 85, 67; в мѣстє 34, 20, та ін.

Частішими є написання з буквою **є** на місці **ѣ**, напр.: в лѣсє 35, 20 зв.; у повѣтє 33, 19 зв.; слєду 22, 13 зв.; вєдаєтъ 26, 16; в мѣстє 34, 20; приєхав-

[3] Тут і далі перше число означає номер акта оригіналу, друге — сторінку, скорочення *зв.* — зворот аркуша.

ши 9, 7 зв.; ωсвєтъчылъ 9, 7 зв.; ω(с)вє(т)чивши 9, 7; ω(с)вєтъчи(в)шы 9, 7 зв.; ωповєданє 13, 9; ωповєданъє 14, 10; 15, 11; 18, 12; 21, 13; 33,20; ωповєданє 61,41 зв.; Дє(д)ковцы 83, 63 зв., та ін.

Значно рідше, ніж є, виступає на місці етимологічного ѣ буква **и**, напр.: дити 9, 7 зв.; прибигшы 9,7 зв.; двєсти 32, 19; всими 7,6 зв.; у Билано(в)ца(х) 1,1; побигъ 9, 7 зв.; тоби 9, 7 зв.; хотил-є(м) 9,7 зв.; апри(л) 11, 6; побигъ 11,8; вси 13,9; лєпи(и) 25, 15; гни(в) 7, 6, та ін.

Букви **ы**, **и**. Найкраще витримує етимологічне написання букв **ы**, **и** третій писар, напр.: «А кгды, дє(и), тоє побравши, з оного дво(р)ца выгнавши бы(д)ло, и тыє сыры, яко и масло, скла(д)ши на возы, ω(т)вєзши ω(т) дво(р)ца, и пото(м) за(с) дворє(ц) и гумно зо вси(м) запалили» 62, 42. Правда, і третій писар, як і перший та другий, пише слово **тысяча** через **и**, напр.: тисєча 52, 32; 56, 34; 65, 44, та ін. Але написання **тисєча** чи **тиҁяча**, тобто з буквою **и**, а не **ы**, стало чомусь традиційним в українських писарів ще в попередні віки.

Перший писар, поряд із етимологічно правильними написаннями букв **ы**, **и**, напр.: присыла(л) 2, 1; ωпи(с) 7, 6 зв.; домовыми 7, 6 зв., — нерідко замість **ы** може написати **и** і навпаки, напр.: в... скрини 3, 4 зв.; 7, 6; рухомымы 7, 6 зв.; други(и) 7, 6 зв.; ωпысо(м) 7, 6 зв.; рукавици і рукавицы 3, 3; цырографы 7, 6 зв., та ін.

Але найбільша плутанина в написаннях етимологічних **ы**, **и** у другого писаря, напр.: прибигшы 9, 7 зв.; инъшыхъ 9, 7; било (зам. было) 21, 13; вчынили 9, 7 зв.; вчынити 10, 8; ωсвєтъчи(в)шы 9 ,7 зв.; ωсвєтъчылъ 9, 7 зв.; ωбачывшы 9, 7; пришєдшы 11, 8 зв.; Пострыга(ч) 32, 19; падшы 11, 8 зв.; па(с)лы 9, 7; прыєха(в)шы 9, 7; причыны 8, 6 зв.; била 9, 7 зв. замість была; г(р)шы 10,8; рымъско(г)[о] 23, 14; стари(и) 10, 7 зв.; син 13, 9 замість сын; присєги 11,8 зв.; з ынъшими 16, 11. Але один раз **тысяча** 19, 12 зв. при постійних **тисєча** або **тисяча**.

Букви **ω**, **о**. Обидві ці букви у всіх трьох писарів вживаються з одним і тим же звуковим значенням, а саме ними передається звук **о**. Але в писарів виробилася звичка у словах, що починаються звуком **о**, писати букву ω, а в середині і в кінці слів звук **о** передавати буквою **о**, напр.: ωповєданє 13, 9; 61, 41 зв.; ωповєданъє 14, 10; 15, 11; 21, 13; 33, 20; ωглєданъє 25, 15 зв.; 37, 22; 38, 23; ωкна побивъ 37, 22; ωбычаємъ 37, 22; ωсъвєтъчи(л) 37, 22 зв.; ω(т)коля 39, 24 зв.; за ω(т)чизну 58, 35; ω свято(м) 57, 34 зв.; ωтъ мала до велика 36, 21; ω(т)провади(л) 66, 50 і навіть поωтъдавалъ 36, 21.

І, мабуть, тільки тоді, коли писареві етимологія слова була неясною або коли він зливав дане слово з попереднім, на початку слова могла виступити буква **о**; напр.: з очю зогна(л) 15, 10 зв.

Букви **ф**, **ѳ**. Обидві ці букви позначали на письмі один і той же звук, а саме щілинний губний глухий приголосний. Відсутність різниці в звучанні позначуваного літерами **ф**, **ѳ** звука привела до того, що і з письма

почала зникати рідше вживана буква ꙋ. У нашій пам'ятці буква ꙋ вживається всього лише декілька раз, та й то лише у третього писаря, напр.: Ма(т)ꙋєєвского 58, 35; Ѳєдоровичо(м) 58, 35; саꙋяномъ, 58 35 (див. стор. 89). Звук **ф** незалежно від його походження (із **ф** або **тг**) став позначатися на письмі тільки буквою **ф**.

Букви **ѧ**, **я** (**а**), **є**. В АК ЖМУ № 1 на місці праслов'янського носового голосного **е** виступають то **я** (після стверділих приголосних — **а**), то **е**, то **ѧ**, напр.:

буква **я**: пя(т) 2, 2 зв.; 66, 48 зв.; ω(б)тя(ж)ливє 3, 1 зв.; пя(т)сотъ 3, 1 зв.; 8, 6 зв.; 12, 8 зв.; 23, 14; взяли 3, 2; на (н)мя 22, 13 зв.; 58, 35; 71, 55; сє(р)мягу 3, 3 зв.; до вряду 17, 11; 18, 12; ω святом 57, 34 зв.; дєсят 68, 52; тисяча 24, 14 зв.; єрмя(к) 58, 35 зв., та ін.;

буква **а**: шє(с)на(д)ца(т) 3, 2 зв.; шє(ст)на(д)ца(т) 43, 27; пє(т)-на(д)цатъ 13,9 зв.; ω(с)могона(д)ца(т) 18, 12; три(д)ца(т) 25, 15; 62, 42; пожати 59, 39 зв., та ін.

буква **є**: тисєча 3, 1 зв.; 7, 6; 16, 11; 47, 29 зв.; 53, 32; 59, 39; 67, 50; тишєца 37, 21 зв.; дєсє(т) 68, 52; 66, 48 зв.; хотєчи 71, 55; присєги 11, 8 зв.; ωглєданъє 25, 15 зв.; 37, 22, та ін.;

буква **ѧ**: пѧ(т)на(д)ца(т) 35, 33 зв.; ω ... свѧтє, ... свѧта 57, 34 зв.; на (и)мѧ 58, 35; ярмѧ(к) 58, 35 зв.; 68, 52; пѧ(т) 62, 42; пѧ(т)дєся(т) 62, 42; по пѧти 66, 48, та ін.

Можна припустити, що буквою **ѧ** передавався на письмі під наголосом звук **а**, який після м'яких приголосних позначався буквою **я**, а після твердих — буквою **а**. Про це нібито свідчить і написання днѧ 71, 55, де носового **е** ніколи не було і буква **ѧ** вжита замість **я**. Але такі написання, як, напр.: дєсят 68, 52 і дєсє(т) 68, 52 або на (и)мя 22, 13 зв. і на имѧ 58, 35 при на (и)мє 1, 1, заставляють думати, що буквою **ѧ** міг позначатися не тільки звук **а**, але й звук **е**.

Буквою **ѧ** користується тільки третій писар; у письмі першого і другого писарів цієї букви нема; на місці праслов'янського носового **е** в них виступають букви **я**, **а**, **е**.

Буквосполучення **кг**. Праслов'янський задньоязичний зімкнуто-проривний дзвінкий приголосний зник у багатьох східнослов'янських говорах ще в давньоруський період. Коли пізніше в українській мові XIV—XVII ст. з'явилися слова із звуком ґ, часто засвоєні з польської чи інших мов, тоді й виникла потреба знайти спосіб передачі і його на письмі. Таких способів могло бути декілька, а саме: а) використання букви з алфавіту, б) створення нової букви, в) запозичення латинської букви g, з) створення якогось буквосполучення.

Писарі актової книги скористалися з буквосполучення **кг**, буква **к** якого передавала задньоязичність, зімкнутість і проривність цього приголосного, а буква **г** надавала йому дзвінкості, напр.: срокгость 2, 1 зв.; срокго(ст) 59. 39; срокгостъ 12, 8 зв.; кгвалто(в)ного 3,3 зв.; во(и)тови(ч)

кгоре(ц)ки(и) 3, 4 зв.; кгузиками 4, 5; цырокграфы 7, 6 зв.; кгва(лт) 55, 33 зв.; кгвалто(м) 45, 29; 52, 32; 88, 73; кгва(л)то(м) 13, 9; 14, 10; 62, 41 зв.; 65, 44; кгру(нт) 18, 12; на...кгрунътє 33, 20; на... кгру(н)тє 67, 50; сыкгнє(т) 15, 11; кгды 44, 28; 76, 57 зв.; 84, 66; 87, 72.

Але зрідка писарі у цих же словах замість буквосполучення **кг** пишуть тільки букву **г**, напр.: грунтє 6, 5 зв.; 24, 14 зв.; гдєбы-мъ 83, 69; гдєбы 85, 68 зв. Якщо це не помилка в письмі, то появу **г** замість **кг** в цих словах можна пояснювати або як вимову замість **кг** звука **г**, або як передачу звука **кг** буквою **г**.

Ч е р г у в а н н я **у — в, в — у.** Правопис АК ЖМУ № 1, хоч і не зовсім послідовно, а все ж таки відображає те чергування **у — в, в — у** (на початку слова і в ролі прийменників), яке мало місце в тодішній живій мові, напр.:

1. Ненаголошений **у** на початку слова переходить у **в**: то(т) врѧ(д) 85, 69; на врѧ(д) 3, 4; до враду 5, 5 зв.; на врѧдє 26, 16; 75, 57 зв.; 78, 58; 78, 58 зв.; врѧ(д)никъ 35, 20 зв.; врѧ(д)ника 15,10 зв.; врѧ(д)никовъ 39, 24 зв.; до кни(г) врядовы(х) 66,50; врожєны(и) 59,40 зв.; врочищом 6, 5 зв.; на вгодє 50, 31 зв.; нє хотє(л) вчинити 15,10 зв.; нє (в)чинѧ(т) 10,8; вчини(л) 61, 41; нє вчинили 10,8; вчынили 9, 7 зв.; было вчинєно 6, 5 зв.; сынъ єго втєкъ 9, 7; и(ж) вжє 39, 24 зв.; и вжє 85, 67 зв.; ѡ што вжє 84, 65 зв.; имє(н)є вжє 83, 62; єсми вжє 86, 67 зв.; и вча(ст)никахъ 84, 65 зв.; въживали 26, 16; і ужива(н)я 83, 63; ихъ упоминатися 86, 71.

2. Звук **в** на початку слова зрідка може переходити в **у**, напр.: або усту(п) чинила 86, 71.

Часто етимологічний **в** зберігається на початку слів: то, дє(и), всє 3, 2 зв.; тыє вси обовязки 85, 69 зв.

3. Прийменник **у** часто передається буквою **в**, напр.: при... битъю и (з)ранє(н)ю в тыхъ по(д)даныхъ... побрано 12, 8 зв.; а в Па(р)хома... узяли 21, 13; которую на то(т) [часъ] в сєбє мєлъ 47, 30; а в Сємєна взято 55, 34; побрали в ни(х) 68, 52; и в сєбє єго зостави(л) 83,63 зв.; нихто з дєтє(и) мои(х) в нихъ и в дєтє(и) ихъ доходити... нє буду 86, 71; будучи в пана 50, 31; а в Сємєна 55, 34; В Павла 68, 52; жаловалъ в суду кгро(д)ского 58, 35; проси(л) в мєнє 64, 43 зв.; бралъ в мєнє 75, 57 зв.; а в сына 81, 61 зв.; А въ Вєрєса 55, 33 зв.; а в Го(р)дєя 66,49; В того листу 83, 64 зв.; 84, 66 зв., та ін.

Інколи прийменник **у** зберігається без переходу у **в**, напр.: злупили у шляхє(т)ного Станислава 68, 52; на имѧ у Сємєна 71, 55; в то(м) сєлє у по(д)даноє 71, 55.

4. Нерідко прийменник **в** передається буквою **у**, напр.: былъ у вєзє(н)ю 64, 43 зв.; у воєво(д)ствє Браславскимъ 83, 64 зв.; у ворота во(т)кнулъ 57, 34 зв.; позвы уво(т)кнул-омъ у дворє у ворота 53, 32 зв.; у калити... было сорокъ золотыхъ 25, 15; и у Ѡ(т)роковича(х) ...пограблєно 66, 49 зв.

Але є чимало випадків, коли прийменник **в** зберігається без переходу в **у**, напр.: в тоє имє(н)є ... вступовалъ 83, 63 зв.; дал-о(м) три позвы... в руки в дворє 74, 57; в дворє 54, 32 зв.; 57, 34 зв.; 70,54.

Чергування **і — й**. Чергування це зустрічається в невеликій групі слів головним чином у словах «имя» та «имє(н)є», напр.: во (и)мє(н)ю 37, 21 зв.; на (и)мя 14, 10; 16, 11; 20,12 зв.; 44, 28; 52, 32; 76, 57 зв.; 88, 73; на (и)мє 1,1; 75, 57.

Але початковий ненаголошений **і** може зберігатися без переходу в **й**, напр.: с того имє(н)я 58, 36; кгру(нт) мо(и) имє(н)я моєго 29, 14; 88, 73; которое имєнъє 17, 11 зв.

Букви **ъ, ь**. Якихось постійних правил вживання букв **ъ, ь** писарі АК ЖМУ № 1 не мають. Вони не знають, де писати **ъ**, а де **ь**, і вільно ставлять **ъ** замість **ь** і навпаки. Якщо брати до уваги саме накреслення цих букв у писарів нашої пам'ятки, то треба буде сказати, що в ній переважає буква **ъ**, а буква **ь** зустрічається дуже рідко.

Відомо, що букви **ъ, ь** перестали означати голосні звуки ще в давньоруській мові, приблизно в середині XII ст. Але в давньоруській мові, яка розрізняла твердість і м'якість приголосних, букви **ъ, ь** довгий час вживалися для позначення твердості (буква **ъ**) і м'якості (буква **ь**) попередніх приголосних.

З такою ж метою букви **ъ, ь** використовуються і в українських грамотах XIV—XV ст.[4]

Для болгарської ж мови XIV ст., яка в той час уже не знала м'якості приголосних, вживання букв **ъ, ь** не могло підтримуватися особливостями тодішньої живої болгарської вимови, і переписувачі церковних книг у Болгарії неправильно вживали ці букви і часто плутали їх.

Щоб уникнути плутанини у вживанні цих букв, тогочасний болгарський патріарх Євфімій, кафедра якого була в місті Тирново, установив писати букву **ъ** тільки в середині слів, а букву **ь** — тільки в кінці слів.

Так була ліквідована в Болгарії практика етимологічного написання букв **ъ, ь** і використання їх як показників твердості і м'якості попередніх приголосних.

В кінці XIV ст. і протягом XV — XVII ст. реформа кириличного письма, проведена Євфімієм Тирновським у Болгарії, стала поширюватись і в східних слов'ян.

Є ряд українських пам'яток, наприклад, Пересопницьке євангеліє 1556—1561 рр., Крехівський апостол другої половини XVI ст., в яких букви **ъ, ь** вживаються у повній відповідності з правилами Євфімія Тирновського. Цікаво тільки, що такі пам'ятки з'являються порівняно пізно (в XVI ст.).

---

[4] Вол. Розов, Українські грамоти, т. І, XIV в. і перша половина XV в., К., 1928.

Мабуть, повністю прийняти правила Євфімія Тирновського про новий правопис букв **ъ, ь** українські писарі в XIV—XV ст. ще не могли. Можливо, на заваді їм стояло те, що українська мова зберігала м'якість багатьох приголосних, після яких занепав голосний **ь**, і писар не наважувався написати серед слова після м'якого приголосного букву **ъ** чи в кінці слова після твердого приголосного — букву **ь**, бо він звик використовувати ці букви як показники твердості і м'якості попередніх приголосних.

Можна думати, що українські писарі шукали способу обійти запропоноване Євфімієм Тирновським правило вживання букв **ъ, ь** і, здається, знайшли його у практиці користування виносними (надрядковими) буквами, бо коло надрядкових приголосних букви **ъ, ь** звичайно не писалися; м'якість чи твердість винесених над рядок приголосних зумовлювалась вимовою слова, а не його написанням.

Це призвело до остаточної втрати функціональної різниці між буквами **ъ, ь**. Вони стали вживатися не для позначення голосних і не для показу твердості чи м'якості попередніх приголосних, а для того, щоб показати, що попередній приголосний з якихось причин писарем не винесений над рядок. Для цього могло вистачити і однієї букви, через що писарі і не розрізняють букв **ъ, ь** на письмі.

Якщо писар з якихось причин писав приголосний у рядку, а не виносив його над рядок, то після нього він звичайно ставив букву **ъ** або **ь**, причому байдуже яку, напр.:

а) в кінці слова: волъ 1, 1; срокгость 2, 1 зв.; збилъ 3, 3; ты(ж)дєнь..., сєдєлъ..., уздъ..., взялъ, шєсть, по(л)скихъ 4, 5; єстъ записанъ 5, 5 зв.; вєли(к)дєнь 7, 6; вря(д)никъ 35, 20 зв.; маєтъностъ 36, 21; Дмитрь 39,24; пошолъ 40, 25; чє(т)вє(р)томъ 41, 25 зв.; збить 41, 26; по(д) сєломъ 67, 50; своихъ вла(ст)ныхъ 68, 50 зв.; заразъ 69, 53; созналъ 70, 54; ѡсмогона(д)цать 71, 54 зв.; рєєстрь 83, 63; два(д)цать 88, 73 і багато інших;

б) в середині слова: осмъдєся(т) 3, 1 зв.; литовъскихъ 9, 7; Дахъно 11, 8; бытъю 12, 8 зв.; котъло(в) 15, 10 зв.; сє(с)трєнъцємъ 16, 11; по(с)лавъши 17, 11 зв.; ѡтъпровадили 28, 17; сєнътєбра 29, 17 зв.; києвъского 30,18; отъдати 31, 19; Конъдратъ 32, 19 зв.; сєнътябра 33, 19 зв.; шє(р)стью 65, 45 зв., євъва 65, 46; ѡсмъна(д)ца(т) 66, 47 зв.; бєзъпра(в)є 71,55; на рє(ч)цє Ѡлєшъцє 85, 67; браславъского 85, 67; близъскихъ 87, 72 зв., та ін.;

в) на початку слова між двома приголосними (зрідка): в зъхованє 6, 6; зъсоромити(л) 15,10 зв.; на тои съторонє 23, 14; и въживали 26, 16; пєрєдо мъною 31, 18 зв.; а дъругы(и) 31, 18 зв.; на въречищу 33, 19 зв.; пєрєдо мъною 34, 20; и дъворниковы... ѡповєдалъ 34, 20; и къвитъ єсми ... положилъ 34, 20; и въломивъши ся 37, 22; пєрєдо мъною 37, 22 зв., та ін.

Але часто в середині і на початку слова після не винесених над рядок приголосних букви **ъ, ь** не пишуться; напр.:

а) в середині слів: Костюшковича 15, 10 зв.; нєпоωднокротъ 16, 11; заставны(м) 17, 11 зв.; ωбтє(ж)ливє 18, 12; старосту 22, 13; наєхавши 23, 14; установленого 24, 14 зв.; ωкрутнє 25, 15 зв.; зємли 53, 32; ωсмого 54, 32 зв.; чєтвєртого 55, 33; кривживалъ 56, 34; зємскиє 57, 34 зв.; Пєтра Сємашка 58, 35; зрушивши 59, 39; кгвалтомъ 60, 40; созналь 61, 41; звєру косматого 82, 61 зв.; браславскому 84, 65; посягнувши 83, 65 зв.; доброволнє 85, 66 зв.; дочкою 86, 70 зв.; з ласки 87, 72 зв.; кгвалтовнє 88, 73 і ін.

б) на початку слів між двома приголосними: служє(б)ни(к) 1, 1; из мє(р)твы(х) встаня 7, 6; єго спытавшы 9, 7 зв.; до двору 10, 7 зв.; во(и)тъ стари(и) 11, 8; за сказанємъ 11, 8; збилъ, змордова(л) 12, 8 зв.; а взя(в)ши 13, 9; ночи прошлоє 37, 21 зв.; починєнъя шкодъ 37, 22; ставши 38, 23 зв.; водлугъ права и статуту 39, 24; по справа(х) 41, 25 зв.; нє змазаныє, нє скробаныє 42, 26 зв.; былъ взѧлъ 43, 26 зв.; тую продажу 83, 62; заставою в сту копах грошє(и) 84, 65; вєчистою продажєю 85, 67; запи(с) сво(и) скасовала 86, 70 зв.; за сєбє в ста(н) святоблывы(и) 87, 72; хоружи(ч) браславски(и) 88, 73 зв. і багато інших.

Надрядкові (виносні) букви. Практика користування надрядковими виносними буквами перейшла в давню українську мову з мови давньоруської, яка засвоїла її з мов старослов'янської і грецької. У давньоруській мові над буквами, винесеними над рядок, звичайно ставилися титла, у давній українській мові титла ставляться не завжди і не над усіма приголосними. Давнє українське письмо, особливо не церковне письмо XV — XVI ст., дуже часто користується винесенням над рядок приголосних. Нам здається, що це можна пояснювати тим, що українські писарі шукали способу відмовитися від запропонованих Євфімієм Тирновським правил вживання букв **ъ**, **ь** не як показників твердості і м'якості попередніх приголосних, бо після винесених над рядок приголосних букви **ъ**, **ь** звичайно не писалися. Отже, щоб після приголосних не писати букв **ъ**, **ь**, їх виносили над рядок і в кінці слів, і в середині, і на початку, напр.:

а) в кінці слова: спра(в) 1, 1; писа(л) 2, 1; па(н) 2, 1 зв.; боя(р) 3, 2; пя(т) 3, 3; жалова(л) 4, 4 зв.; Я(н) 50, 31; кгвалто(м) 52, 32; пєча(т) 53, 32 зв.; позво(м) 54, 32 зв.; знає(т) 55, 33; Матєєви(ч) 56, 33 зв.; має(т) 57, 34 зв.; воєводичо(м) 58, 35; потрєбє(н) 83, 62; лє(т) мои(х) 84, 65; Ивано(м) 85, 66 зв.; мѣ(д) 86, 70 зв.; ста(н) 87, 72; атамано(м) 88, 73 і багато інших;

б) в середині слова: за(м)ку 1, 1; по(с)политого 2, 1 зв.; ноя(б)ра 3, 1 зв.; шля(х)тича 3, 2; стра(в)ны(х) 3, 2; три(д)цати 3,2 зв.; ро(з)кидануя 3, 4 зв.; зємя(н)ка 52, 32; кгро(д)скиє 53, 32 зв.; зго(д)ливыє 54, 32 зв.; з ру(ч)ници 55, 33; ω(т)да(л) 57, 34 зв.; сємогона(д)ца(т) 58, 35; пови(н)ности и послушє(н)ства 58, 36 зв.; з ро(з)нымъ ωру(д)ємъ и бро(н)ми 59, 39; лито(в)ски(х) 60, 39 зв.; пя(т)на(д)цать грошє(и) лито(в)ски(х) 82, 61 зв.; по(д)писо(м) 84, 65; того имє(н)я Дє(д)ковє(ц) 85, 67; в зє(м)ли Києвско(и) 86, 70 зв.; кри(в)ду 87, 72 зв.; мо(ц)но 88, 73 і багато інших;

в) на початку слова, якщо попереднє слово закінчується на голосний: пєрєдо (м)ною 1, 1; нє (д)баю(чи) 3, 1 зв.; на (в)ла(с)ны(и)..., на (в)рочищу..., и зо (в)си(м) 3, 2; и (в)жє-(м) 6 ,6; при (м)нє 9, 7; нє (з)наючи 9, 7; на (с)праву 10, 7 зв.; на (ш)то 11, 8 зв.; и (з)мучєны(и) 25, 15 зв.; до (к)ни(г) 25, 15 зв.; и (з)наєтъ 26, 16; за (д)ва(д)цатъ 29, 18; на (в)ластъны(и) 37, 21 зв. та ін.

Зрідка букви **ъ, ь** пишуться і після надрядкових букв, напр.: вєдє(ть) 3, 2; кгру(нть) 3, 2; три(д)ца(ть) 3, 2; шє(сть) 3, 3; пя(ть) 3, 3 зв.; є(сть) 5, 5 зв.; зє(л)живо(сть) 7, 6 зв., та небагато інших.

Винесення складів над рядок. Інколи можуть виноситися над рядок і кінцеві склади слів, причому не тільки тоді, коли в рядку нема для них місця, а й просто за звичкою користуватися виносними складами. Найчастіше виноситься кінцевий склад інфінітива дієслова **-ти**, але може виноситися і кінцевий склад форми множини минулого часу **-ли**. кінцевий склад іменних форм орудного множини **-ми**, родового однини **-ти**, давального однини прикметника **-му**, кінцевий склад дієприслівника **-чи** та ін., напр.:

склад **-ти** (інфінітив): записа(ти) 44, 28; 58, 35; бы(ти) 55, 33 зв.; 55, 34; 57, 34 зв.; ста(ти) 57, 34 зв.; суди(ти) 58, 36; поступова(ти) 58, 37; положи(ти) 58, 38; нє вєда(ти) 58, 38 зв.; утя(ти) 68, 51 зв.; слыша(ти) 81,60 та ін. І навіть кла(сти) 58, 38;

склад **-ли**: дє(р)жа(ли) 26, 16; вы(з)на(ли) 27, 16 зв.; вчини(ли) 44, 28; пограби(ли) 47, 30; порани(ли) 48, 30; допусти(ли) 58, 37; ѡборва(ли) 76, 57; зрани(ли) 78, 58 зв.; взя(ли) 3, 2 та ін.;

склад **-чи**: ѡповєдаю(чи) 2, 1; нє (д)баю(чи) 3, 1; буду(чи) 58, 37 зв. та ін.;

склад **-ми**: свои(ми) 48, 30; броня(ми) 55, 33; слуга(ми) 58, 35; свє(т)ка(ми) 58, 37 зв.; по(д)даны(ми) 60, 40; ты(ми) 79, 58 зв.; ручница(ми) та ін.;

склад **-ти**: (імена) по пя(т)на(д)ца(ти) 43, 27 зв.; кнжа(ти) 58, 36; 81, 59 зв.; 83, 62 зв., та ін.;

склад **-сти**: мл(сти) 60, 39 зв., та ін.;

склад **-та**: жи(та) 59, 39, та ін.;

склад **-му**: Кропивницко(му) 83, 63 зв.; 85, 67, та ін.;

склад **-го**: ничо(г)[о] 1, 1; моє(г) [о] 1,1 зв.; кгвалто(в)но(г) [о] 3, 3 зв.; рыжо(г)[о] 4, 5; г(с)дрьско(г)[о] 5, 5 зв.; своє(г)[о] 7, 6 зв.; то(г)[о] 9, 7; житомє(р)ско(г)[о] 44, 28; уставлєно(г)[о] 48,30; Корчєвско(г)[о] 55, 33 зв.; установлєно(г)[о] 59, 39; идучо(г)[о] 62, 41 зв.; Києвско(г)[о] 65, 44; Ѡстрозско(г)[о] 68, 50 зв., та ін.

Цікаво, що склад **-го** виноситься над рядок своєрідно. Над рядком пишеться тільки буква **г**, а буква **о**, що має бути після **г**, не пишеться, але від букви **г** вниз вліво і вгору ведеться дужкове титло, яке утворює собою щось подібне до букви **о**.

Можна вважати, що надрядковий склад **-го** становить собою своєрідну лігатуру, написану над рядком під дужковим титлом.

Якщо при дальшій перевірці ця думка підтвердиться, то не треба буде пояснювати відсутність букви **о** після надрядкового **г** впливом сербського письма, в якому **о** після **г** в такому складі не пишеться тому, що його нема там у вимові.

Отже, говорити про південнослов'янський правописний вплив на ділову українську літературну мову кінця XVI ст. не доводиться. Ні разу не зустрічаються в АК ЖМУ № 1 написання типу: моа, твоа, добраа, котораа, які характерні, наприклад, для Крехівського апостола другої половини XVI ст.; зовсім не витримуються установлені Євфімієм Тирновським правила використання букв **ъ, ь**, гарно збережені в деяких тодішніх українських церковних книгах (Пересопницьке євангеліє 1556—1561 рр., Крехівський апостол другої половини XVI ст.), правила користування буквами **ѫ, ѧ**, та ін.

Єдине, в чому цей вплив позначився на українській діловій мові кінця XVI ст., є те, що букви **ъ, ь** перестали позначати відповідно твердість і м'якість попередніх приголосних і розрізнятися на письмі. Використання їх як знаків, що пишуться після невинесених над рядок середслівних приголосних, було в значній мірі факультативним, і тільки після приголосних, що кінчали слова, якщо вони не виносилися над рядок, треба було писати котрусь із цих букв (**ъ, ь**), причому байдуже, яку саме.

Факультативність же написання букв **ъ, ь** після середслівних приголосних може пояснюватися названими нижче причинами:

1. Українські писарі знали, що слова з групами приголосних на початку чи в середині, між якими букви **ъ, ь** не пишуться, взагалі можливі. З такими словами зустрічалися вони в тих книгах (часослов, псалтир, євангеліє), за якими вони навчалися грамоти, напр.: братъ, страхъ, вѣзти, везли, несли, могли, пекли, святыи і под.

2. Українські писарі знайомі були з польським письмом, яке надрядкових букв не знало, букв **ъ, ь** не мало і в якому збіги приголосних були досить частими.

У нашій пам'ятці тільки другий писар після невинесеного над рядок середслівного приголосного, що закінчує склад, майже завжди пише букву **ъ**, а писарі перший і особливо третій дуже часто таких приголосних над рядок не виносять і в рядку після них букв **ъ, ь** не пишуть.

ЗНАЧЕННЯ ПАМ'ЯТКИ

Актова книга Житомирського міського уряду 1582—1588 рр. має велике значення для вивчення історії суспільних відносин, що склалися на Україні в кінці XVI ст.

Вписані у книгу акти яскраво показують, яке неспокійне життя було тоді на Україні для всіх станів суспільства, яка панувала сваволя, як часто одні пани вчиняли збройні напади на маєтки інших, грабували їх рухоме

майно, забирали маєтки. Від міжусобиць страждали найбільше піддані, яких грабували, мордували, вбивали, а двори їх нерідко спалювали; інколи ж їх цілими сім'ями забирали з собою пани-грабіжники, яким селяни були потрібні для обробки землі (див., наприклад, акти № 3, 13, 23, 26, 28, 33, 35, 36, 37, 43, 45, 52, 53, 55, 58, 59, 62, 65, 66, 67, 71, 88).

Яскравим прикладом сваволі панів є вчинки князя Юхима Корецького, оскаржені в акті № 66. Для оборони від його збройних нападів на маєтки поміщика Немирича останньому довелося протягом місяця (див. акт № 69) тримати в себе «килкадесят» найнятих козаків.

Нерідко пани та деякі їх піддані вчиняли напади на подорожніх людей, били, грабували їх, а часом і вбивали (див., наприклад, акти № 17, 18, 20, 22, 29, 44, 47, 48, 49, 55, 60, 64, 65, 70, 72, 73, 82).

Вписані у книгу акти дають великий матеріал і для пізнання тодішнього побуту.

Нерідко пани, побоюючись тримати у себе в маєтку різні юридичні документи (на купівлю-продаж, борги, дарування, заповіщання та ін.), здавали їх на схорону до повітових замків (див. акт № 7).

Якщо пан виїжджав у якійсь справі до повітового чи іншого міста і не залишав дома надійного охоронця свого маєтку, то він, побоюючись, щоб грабіжники, напавши за його відсутність на його маєток, не пограбували його скрині, в якій він зберігав свої коштовності (одяг, взуття, шкатулку з грішми та дорогоцінностями, різні юридичні документи та ін.), брав її з собою, сподіваючись особисто і збройно захищати її в дорозі чи в новому місці проживання. Саме з цього користалися його вороги, нападали на нього в дорозі чи в тій господі, в якій він зупинявся в дорозі, і грабували його.

Із скарг, які подавали в міський суд пограбовані пани, в яких перечислялося, що було в пограбованих скринях, видно, який одяг, взуття носили тоді пани, якими дорогоцінностями вони володіли.

Небезінтересним є те, що серед пограбованого із скрині та з панських маєтків одягу в документах дуже рідко називаються портки, тобто штани, хоч кошулі (сорочки) і різне інше верхнє вбрання (армяки, жіночі шубки, літники, сукні та ін.) згадуються майже завжди.

Часто називаються боти, полуботки (чоботи, черевики), навіть сап'янові.

У подорожніх селян звичайно грабували шапку, сермягу, тобто свиту з домотканого сукна (а зимою — ще й кожух та рукавиці), пояс з ножами (часто угорськими), калитою чи мошною і з тими грішми, що в ній були, а інколи ще й сокиру, яка була, мабуть, потрібна селянинові не тільки як знаряддя праці, але й як зброя для оборони від можливого нападника. Серед видаваних актів нема ні одного, який засвідчував би пограбування в селянина кошулі (сорочки), портків (штанів) та бот (чобіт).

Грабували панських підданих і тоді, коли нападали на панські маєтки.

У них забирали коні, воли, корови, вівці, різне збіжжя, сіно та ін. Але з видаваних актів не видно, ким були ці панські піддані: чи це були рядові селяни, чи це були бояри, війти, отамани та інші панські службовці.

Пани гостро відчували потребу в грошах і шукали їх, де могли і як могли. Одним із найшвидших і часто найлегших, хоч і небезпечних, способів роздобути готові гроші було грабіжництво. Пани-грабіжники вчиняли збройні напади на маєтки, грабували в дорозі (див. акти № 3, 7, 60).

Інший спосіб — здати в оренду маєток, млин або корчму. Це також засвідчено у видаваних актах (див., наприклад, акти № 15, 39, 81).

Вдавалися пани і до позичання грошей, даючи в заставу свої маєтки (див., наприклад, акти № 81, 84). Акти свідчать також про продаж маєтків — ще один спосіб спішно дістати готові гроші (див. акти № 30, 83, 84, 85).

Чи вдавалися пани до продажу свого збіжжя, сіна, скотини та іншого рухомого майна, щоб у цей спосіб роздобути собі гроші, з видаваних актів не видно, але що продаж збіжжя відбувався, видно з акта № 73, в якому розповідається про пограбування панського підданого, який віз у Житомир пшеницю на продаж. Акт № 82 показує, що предметами продажу були також прісний мед, косматий звір (очевидно, шкіри вовків, лисиць, куниць).

Дуже багато актів свідчить про те, що предметом продажу були коні, корови, вівці, сідла, сокири, свердли, пилки, долота, різні предмети одягу, взуття та багато іншого рухомого майна. При пограбуванні цих речей скаржник, називаючи їх у своїй скарзі, виставляє ціну їм, інколи ж просто заявляє, що така-то річ куплена за таку-то суму грошей.

Правові відносини між панами у кримінальних справах розглядав міський суд (кгродский вряд).

Суд розрізняв сторони: а) поводову (вона вчиняла позов), або ображену чи жалобливу (потерпілу), і б) позвану (викликану до суду), або відпорну (відповідача).

Позвану сторону викликали до суду королівськими позвами, тобто писаними сповіщеннями.

Позви вручалися судовими чиновниками, що називалися возними.

Рідко бувало так, щоб возному вдалося вручити позов особисто в руки позваному до суду (до права, як тоді казали). Мабуть, позвані намагалися не брати позвів. Частіше возні втикали позви в ворота маєтку, в якому проживав позваний, оголошували про це підданим чи службовцям останнього, а потім повідомляли («сознавали») міський суд (уряд) про час і спосіб вручення позву позваному.

На суді сторони могли особисто представляти і захищати свої інтереси або діяти через своїх уповноважених, що називалися «умоцованими» (див. акти № 10, 58). Ці уповноважені повинні були мати і на суді показати юридично правильно оформлені повноваження (моц) до участі в справі.

Судові рішення називалися декретами.

Цивільні справи між поміщиками розглядав земський суд (різні відшкодування та ін.). Один тільки акт № 6 невиразно вказує на існування копного суда.

Із актів відомо, що суд відбувався на основі статуту права посполитого (Литовський статут) та варшавської конституції.

Особливий інтерес становить мова пам'ятки. Успадкована від давньоруської народності і далі розвинута вже українською народністю, ця мова в час перебування українських земель у складі Литви і Польщі під назвою «руської мови» виступила в державних канцеляріях як мова ділового письменства. У цьому стилі вона стала відома під назвою «простої мови» на відміну від стилю церковнослужебного, в якому переважала успадкована від Київської Русі значно вже зукраїнізована церковнослов'янська мова, та від наукового і проповідницького стилів, в яких переважала ця ж сама простонародна мова, але значно поповнена полонізмами та лексичними і граматичними архаїзмами. У стилі діловому ця «проста руська мова» теж була поповнена відповідною термінологічною лексикою та фразеологією, часто засвоєною з польської мови чи створеною за її зразками.

Вражає лексичне багатство цієї «простої мови», а також властива їй, як і тодішній польській мові, легкість словотворення та синонімічне багатство словотворчих засобів.

Становить інтерес також і цілий ряд відбитих в актах фонетичних (перехід **о**, **е** в **у**, **ю**; перехід **о**, **е** в **і** у формах, в яких у польській мові виступає **і**; чергування **в — у**, **у — в**; чергування **і — й**; різноманітні асиміляції, дисиміляції, дієрези приголосних та багато іншого) і граматичних (род. на **-у**, **-ю**; дав. на **-ови**; деформовані залишки конструкцій з давальним самостійним, будова простого і особливо складного речення та ін.) явищ, що мають значення для висвітлення історії української мови.

Мова видаваних актів має також значення і для історії стилів української літературної мови.

ПРАВИЛА ВИДАННЯ ПАМ'ЯТКИ

1. Усі графічні різновиди кириличних букв старого українського письма передано буквами сучасної української азбуки.
2. Збережено букви **ѣ**, **ѧ**, тому що вони могли означати різні звуки.
3. Збережено букву ω, що означала звук **о** на початку слова, та букву **ѫ**.
4. Збережено букви **ъ**, **ь**, бо вони в пам'ятці означали кінець слова або складу.
5. Усі графічні різновиди букви **е** передано буквою **є**, що відповідає сучасним українським **е** і **є**.
6. Староукраїнська буква **ꙗ** передана сучасною українською буквою **я**.
7. Усі надрядкові букви введено в рядок і взято у круглі дужки.
8. Лігатури, як рядкові, так і надрядкові, не збережені, а розчленова-

ні на окремі букви і введені в рядок без дужок (рядкові) або в круглих дужках (надрядкові).

9. Титла, якими часто послуговувалось староукраїнське письмо, у виданні пам'ятки не збережені.

10. Староукраїнський текст поділено на слова відповідно до сучасних правописних вимог.

11. Велика буква вживається відповідно до вимог сучасного українського правопису.

12. Прислівники **вышє/и/**, **нижє/и/** та їх скорочені варіанти **вышъ**, **нижъ** не злиті в одне слово з наступними дієприкметниками, які вони пояснюють.

13. Залишки особових форм дієслова **быти** в формах колишнього перфекта передано разом з попередніми словами, але через дефіс, наприклад: **побигл-єм**, **казал-єм**.

14. Частку **ся** передано окремо від дієслівних форм і від тих слів, після яких вона виступає.

15. Все, введене в текст при підготовці тексту до друку, взято в квадратні дужки. Наприклад, у квадратних дужках подається знак запитання після незрозумілого або нерозбірливо написаного писарем слова та знак оклику після невиправданих повторень і неправильної передачі слів і т. ін.

16. Для зручності читання текст кожного акта поділено на абзаци.

17. Пунктуаційні знаки розставлено відповідно до вимог сучасного українського правопису, але стара українська пунктуація збережена, причому кожен пунктуаційний знак писаря пам'ятки взято в ламані дужки.

18. Кінець кожної сторінки рукописного тексту пам'ятки позначено двома паралельними похилими вертикальними рисками, проти яких на полях проставлено номер сторінки. Нумерація рядків не подається.

19. Якщо останнє слово або частина слова попередньої сторінки повторюється на наступній сторінці, повторення зберігається в тексті видання.

20. Всі акти книги пронумеровано, нумерацію актів подано в квадратних дужках.

21. У книзі подано фотокопії окремих букв та сторінок, писаних першим (рис. 2, 5), другим (рис. 3, 6) і третім (рис. 4, 7) писарями. Фотокопії сторінок вміщені відповідно до сторінок Актової книги.

АКТИ

1. **Книги запи(с)ны(х) спра(в) за(м)ку г(с)дръского Житоми(р)ского за дε(р)[жавы] [?] урожоного εго мл(с)ти пна Шимона Ма(т)фεε(в)ского, старо(с)ты житоми(р)ского.**

[**Акт № 1**]. Року ҂**афпв** [1582], м(с)ца ω(к)тябра, **кв** [22] дня.

Пεрεдо (м)ною, Яно(м) Станишо(в)ски(м), по(д)старости(м) житоми(р)ски(м), жалова(л) и ωповεда(л) служε(б)ни(к) εε м(л) пнε(и) Ωгафи Тишиноε на (и)мε Самуи(л) Рука(в)чи(ц)ки(и) на во(и)та коростεшо(в)ского ω то(м), и(ж), дε(и), волъ украдεнъ εε мл(с)ти у Билано(в)ца(х).

И гонили, дε(и), слεдо(м) за ты(м) <, > воло(м) < , > и [с] стороною, с по(д)даными пна Яслико(в)ского, до Коростεшова и просили, дε(и), во(и)та и всих(х) мεща(н), жεбы слε(д) вывεли з мε(с)та.

Тεды, дε(и), во(и)тъ и вси мεщанε[5], на то ничо(г)[о] нε (д)баючи, слεду того нε вывεли.

Ω што проси(л) служε(б)ни(к) имεнε(м) εε м(с)ти пнε[ε] Тишиноε, абы тая жалоба и ωповεданε до (к)ни(г) за(м)ковы(х) было записано, што ε[ст] записано.

[**Акт № 2**]. М(с)ца ноя(б)ра, **в** [2] дня, в то(м) жε року **пв** [82].

Пεрεдо (м)ною, Яно(м) Станишо(в)ски(м), по(т)старости(м) житоми(р)ски(м), писа(л) и присыла(л) па(н) Стεфа(н) Пилипо(в)ски(и), жалуючи и ωповεдаю(чи) на зεмεнина повεту Киε(в)ского на пна Бо(г)дана Ивановича Стр[и]быля ω то(м), што (ж), дε(и), ω(н) р[оку] тεпε(р) идучого, ωсмъдεся(т)
1 зв. второго, нε (д)баючи// на срокгость права по(с)политого, по(д)даного моε(г)[о] пограби(л) на доброво(л)но(и) дорозε и взя(л) коня з возо(м) и (з) хомуто(м), на которо(м), дε(и), возε была бо(ч)ка пива и и(н)ши(х) рεчε(и) нεмало.

И проси(л) па(н) Стεфа(н) Пилипо(в)ски(и), абы тая жалоба и ωповεда(н)ε ε(г)[о] был[о] до (к)ни(г) записано, што εстъ записано < / >.

---

[5] Закінчення ε перероблене з ы.

[**Акт № 3**]. Мца ноя(б)ра, **и** [8] дня в то(м) жє року **пв** [82].
Писа(л) и присыла(л) до враду г(с)дрьско(г)[о] житоми(р)ского, до
мєнє, Яна Станишо(в)ского, по(д)старостєго житоми(р)ского, ѡ(т) єго м(л)
пна Сємєна Дєни(с)ка Ма(т)фєє(в)ского, старосты житоми(р)ского, уста-
новлєного, па(н) Томило Ма(н)цєви(ч), во(и)тъ кгорє(ц)ки(и), чєрє(з) сына
своє(г)[о] пна Ка(р)па < / >, ѡ(б)тя(ж)ливє жалуючи и ѡповєдаючи на
зємєнина г(с)дрьско(г)[о] повєту Києвско(г)[о] пна Бо(г)дана Ивановича
Стрибыля ѡ то(м),
што (ж), дє(и), року тєпєрє(ш)нєго, тисєча пя(т)со(т) ѡсмъдєся(т) вто-
ро(г)[о], м(с)ца ноябра, сємо(г)[о] дня, в сєрєду, нє (д)баю(чи) на срок-
гос(т)ь права по(с)полито(г)[о], напо(л)ни(в)ши сє воли, насла(в)ши мо(ц)но,
кгва(л)то(м) пови(н)ного [сл]угу сво(г)[о] [А](н)дрєя Барана, а при нє(м)
атамана своєго бо(л)гако(в)ского Ивана До(л)жка а с Пилиповичъ Ивана
2. а Ма(р)[к]а Фєдотовичо(в) и при ни(х) многи(х) слу(г) //, боя(р), по(д)да-
ны(х), стрє(л)цо(в) бу(л)гако(в)ски(х) и пилипо(в)ски(х) и помо(ч)нико(в)
свои(х), которы(х) ѡ(н) са(м) лєпє(и) знає(т) [и] имєна и(х) вєдає(ть), з роз-
ными бронями, во(и)нє налєжачи(ми), на (в)ла(с)ны(и) кгру(нть) и(х) мл(с)-
ти пна Алє(к)са(н)дра а пна Ма(т)фєя Фєдоровичо(в) Ти(ш)-Быко(в)ски(х)
имє(н)я и(х) ѡсє(ц)кого <, > и Го(р)болє(в)ско(г)[о], в повєтє Києвско(м)
лєжачи(х), на (в)рочищи прозвиско(м) Бянє(в)щинє, которы(и), дє(и),
грун(нт) па(н) ѡтє(ц) мо(и) ѡ(т) и(х) м(с)ти пно(в) Ти(ш) на сє(с) ча(с) в сумє
пнзє(и) заста(в)ны(м) ѡбычає(м) дє(р)жи(ть), и в то(м) кгру(н)тє на (в)ро-
чищу Бянє(в)щинє буду, то єсть гри(д)ню <, >, сєни <, >, комору и
ста(и)ню спалили <, >.
В которо(и), дє(и), то(и), будє взя(ли) шафара ѡ(т)ца моєго Во(и)тєха
Кго(л)до(в)ского, у(ч)стивого шля(х)тича, а при нє(м) скри(н)ку, в которо(и),
дє(и), было пнзє(и) ѡ(т)ца моєго двє тисєчи золоты(х) по(л)ски(х), которыє
да(л) бы(л) єму для на(и)мова(н)я фу(р), вожєня попєло(в) и и(н)ши(х)
потрє(б) будны(х), и рєєстра, што буднико(м) пнзи ро(з)дава(л), взяли и зъ
собою повє(ли) и нє(т) вєдати, гдє єго подєли.
А при нє(м) бу(д)нико(в) дво(х) Ба(р)тъка Мазура и Дєниса ~~Скиликиє-
ва~~, зби(в)ши, змо(р)дова(в)ши и звєза(в)ши, зъ собою и(з) сє(р)мягами, ко-
жухами, пнзми готовыми и зо (в)си(м) взя(ли) и повєли, и нє вєдати, гдє
подєли, ѡ которы(х) и до сєго часу вєдомо(с)ти жа(д)ноє мєти нє можє(т).
В коморє, дє(и), рєчє(и) стра(в)ны(х): мясъ, му(к), гороху, пшона,
кру(п) и соли побрали и пограби(ли) на три(д)цать ко(п) грошє(и) лито(в)-
2 зв. ски(х), и сєки(р) бу(д)ни(ц)ких // пє(т)дєся(т) взяли и пограбили, а ѡста-
то(к) попалили.
Скри(н) пя(т) попєлу, насыпаны(х) и зачинєны(х), спалили, в кото-
ры(х), дє(и), было попєлу фа(л)бы на ѡсмъдєся(т) ла(ш)то(в), которы(и)
сє, дє(и), ни во што ѡбє(р)ну(л).
А скриню шостую попєлу готового роскидали, в которо(и) было на
шє(с)на(д)ца(т) ла(ш)то(в) попєлу.

К тому на ω(г)нища(х) три(д)цати шєсти попєлу фа(л)бъ ро(з)мєтали на два(д)ца(т) ωсмъ ла(ш)то(в), а ωсобно ωгнє(в) скачаны(х) и запалєн(ы)х ωсмъна(д)ца(т), чого, дє(и), шкодую на два(д)ца(т) ла(ш)то(в) попє(лу), которы(и) за розогна(н)є(м) бу(д)нико(в) ни во што сє ωбє(р)ну(л) ω(д) до(ж)чо(в).

Ещє, дє(и), тє(ж) бу(д)нико(в) и(н)щи(х) в то(и) будє и в лєсє имаючи, позбива(л), помо(р)дова(л), а сє(р)мяги, кожухи и пнзи с калита(ми), мє(ш)ками и ша(п)ки по(з)ды(и)мовали, собє побрали и пограбили, а мєновитє:

Кри(ш)тофа Мазура, по(д)лє буды по(и)ма(в)ши, збили, змо(р)довали, а сє(р)мягу, кожух, сокєру, рукавици, ша(п)ку, поя(с) з ножами, калитою ω(т)ня(л), в калитє была копа грошє(и) лито(в)скихъ, што, дє(и), всє ко(ш)товало три копы грошє(и) и соро(к) г(р)шє(и);

Ла(в)рика, з буды взя(в)ши, зби(л), змо(р)дова(л), а сє(р)мягу, кожу(х), сокиру, ша(п)ку и чєрєсъ с пнзми ω(т)ня(л), в нє(м) было двє ко[пє] и дєсє(т) грошє(и) лито(в)ски(х), што всє ко(ш)товало пя(т) ко(п) и грошє(и) три(д)ца(т) пя(т) лито(в)ски(х);

Сє(н)ка Рєбу(ж)ку, з буды [вз]я(в)ши, зби(л), змо(р)дова(л), а сє(р)мягу, кожу(х), сокиру, ша(п)ку, поя(с) з ножами, с калитою, в нє(и) было грошє(и) соро(к) лито(в)ски(х), ω(т)ня(л); то, дє, всє ко(ш)товало три копы
3. и // пя(т) грошє(и) лито(в)ски(х) < , >;

Га(в)рила Поцєка(и)ла, в лєсє поима(в)ши, зби(л), змо(р)дова(л), а сє(р)мягу, кожу(х), сокиру, ша(п)ку и чєрє(с) с пнзми < , > в нєм было три копы и ωсмъ грошє(и) лито(в)ски(х), ω(т)ня(л), што, дє(и), всє ко(ш)товало пя(т) ко(п) и соро(к) грошє(и) лито(в)ски(х) < , >;

Ивана ~~Збрикова~~ в лєсє поима(в)ши, збилъ, змо(р)дова(л), сє(р)мягу, кожу(х), сокиру, рукавици, поя(с) з ножами, з мо(ш)ною, в нє(и) было ωсмъна(д)ца(т) грошє(и) лито(в)ски(х), ω(т)няли, што, дє(и), всє ко(ш)товало двє копє и два(д)ца(т) грошє(и) лито(в)ски(х) < , >;

Ми(х)на ~~Збрикова~~, поима(в)ши, зби(л), змо(р)дова(л); кожу(х), сокиру, ша(п)ку, рукавицы, поя(с) з мошною, в нє(и) было грошє(и) пє(т)дєся(т) шє(сть), ω(т)нял; што, дє(и), всє коштовало три копы и грошє(и) пє(т)на(д)ца(т) лито(в)ски(х);

Кондрата, с Користи, в лєсє поима(в)ши, зби(л), змо(р)дова(л); сє(р)мягу, кожу(х), сокиру, ша(п)ку, рукавицы, поя(с) з ножа(ми) уго(р)скими, з мо(ш)ною, в нє(и) было двє копє грошє(и) лито(в)ски(х), ω(т)ня(л); што, дє(и), всє ко(ш)товало пя(т) ко(п) грошє(и) лито(в)ски(х) < , >;

Фа(н)ка, с Користи, по(и)ма(в)ши, зби(л), змо(р)дова(л); сє(р)мягу, кожу(х), сокиру, ша(п)ку, рукавицы, поя(с) з ножами и с калитою, в нє(и) было пє(т)дєся(т) грошє(и) лито(в)ски(х), ω(т)ня(л); што, дє(и), всє ко(ш)товало три копы и грошє(и) пє(т)на(д)ца(т) лито(в)ски(х) <, >;

Ωлехна, ~~скруто(м)~~, в лєсє поима(в)ши, зби(л), змо(р)дова(л); сє(р)мягу, кожу(х), ша(п)ку, сокиру, рукавици, поя(с) з ножами и з мо(ш)ною ω(т)-

Рис. 5.

ня(л); в нε(и) было шε(сть) грошε(и) лито(в)ски(х); што, дε(и), всε ко(ш)товало двε копε и ωсмь грошε(и) лито(в)ски(х) <,>;

3 зв. Микиту; бо(н)дара, в лεсε поима(в)ши, // зби(л), змо(р)дова(л); сε(р)мягу, кожу(х), сокиру, пилу вεликую, што ду(б) пилують, ша(п)ку, рукавици, поя(с) з ножа(ми) и с калитою, ω(т)ня(л); в нε(и) было три копы грошε(и) лито(в)ски(х); што, дε(и), всε ко(ш)товало шε(сть) ко(п) грошε(и) лито(в)ски(х);

Ѡни(с)ка, бо(н)дара, в лεсε поима(в)ши, зби(л), змо(р)довал(л); сε(р)мягу <·>, кожу(х), сокиру бо(н)да(р)скую, стру(г), ша(п)ку, поя(с) з ножа(ми), с калитою ω(т)ня(л); в нε(и) было ωсмъдεся(т) грошε(и) лито(в)ски(х); што всε ко(ш)товало чотыри копы грошε(и) лито(в)ски(х), ω(т)ня(л) <,>;

Ка(ш)пора, бо(н)дара, в лεсε поима(в)ши, зби(л), змо(р)дова(л); жупа(н) шεбεди(н)ски(и) сини(и), кожу(х), сокиру, рукавици, ша(п)ку, поя(с) з ножами, с калитою, в нε(и) было копа грошε(и) лито(в)ски(х), ω(т)ня(л); што, дε(и), всε ко(ш)товало <·> пя(ть) ко(п) грошε(и) лито(в)ски(х).

Которы(х) то вси(х) бу(д)нико(в) и бо(н)даро(в) вышε(и) помεнεны(х) в будε и в лεсε(х) нанε(в)ски(х) побито, помо(р)довано и подра(но), а и(н)ши(х) бу(д)нико(в): Станислава <,>, Якуба <,>, Матыса <,>, Сεмεна <,>, — з буды и (з) лεсо(в) поро(з)ганя(л); которы(м), дε(и), да(л) ωтε(ц) мо(и) на роботу бу(д)ни(ц)кую ко(п) два(д)ца(т) лито(в)ски(х), ω которы(х) и до сεго часу вεдомости нε маε(т).

На чо(м), дε(и), па(н) ωтε(ц) мо(и) шкоду[εт] так в ро(з)да(н)ю пнзε(и), яко тε(ж) и (в) нεроблε(н)ю в то(и) роботε бу(д)ни(ц)ко(и) ко(п) дεвε(т)дεсятъ шεсть.

И проси(л) па(н) Ка(р)пъ, во(и)тови(ч), имεнε(м) ω(т)ца своεго возного з ураду на ωглεда(н)ε того кгвалто(в)но(г)[о] насланя и попаленя в будε и по(п)сова(н)я фа(л)бы попεло(в), так тε(ж) зби(т)я, мо(р)дова(н)я бу(д)-
4. нико(в) и бо(н)даро(в), // на (ш)то-(м) я εму прида(л) на то возного з ураду на ω(г)лεда(н)ε того кгва(л)то(в)ного насла(н)я <,> повεту Киε(в)ского пна Миха(и)ла Скεриковича Вы(в)го(в)ско(г)[о], которы(и), та(м) бы(в)ши <,> и, пришε(д)ши пεрε(д) мεнε на вря(д), до (к)ни(г) ты(ми) словы вы(з)на(л),

и(ж), дε(и), εсми за прида(н)ε(м) в. м(л)., панε по(д)старости(и), маючи при собε шля(х)ту пна Миха(и)ла Тε(р)пила а пна Ма(р)тина Нага(и)ско(г)[о], придано з ураду в. м(л). житоми(р)ско(г)[о], ε(з)ди(л) до буды пна Томи(ла) Ма(н)цεвича, во(и)та кгорε(ц)кого, про(з)виско(м) до буды нанε(в)ско(и).

За ωказа(н)ε(м) пна Ка(р)па, во(и)товича корε(ц)кого, видε(л) εсми в будε гри(д)ню, сεни, комору, ста(и)ню спалεную, в которо(и) то(и) будε па(н) Ка(р)пъ повεди(л) пεрεдо (м)ною, во(з)ны(м), и стороною, и(ж), дε(и), пнε возны(и), взято шафара ω(т)ца моεго <,> Во(и)тεха Кго(л)до(в)ско-

(г)[о] и при нε(м) скри(н)ку с пнзми двεма тисεчма золоты(х) по(л)скихъ, которыε па(н) ѡтε(ц) мо(и) да(л) бы(л) на фуры для вывожεня попεло(в) и и(н)ши(х) потрε(б) бу(д)ны(х), та(к) тε(ж) и рεεстра ро(з)даня пнзε(и) бу(д)нико(м).

К тому в то(и) жε коморε спалεно(и), повεди(л), рεчε(и) стравны(х) <, >: мясъ, му(к), пшо(н), гороху, сол[и] за три(д)ца(т) ко(п) грошε(и) лито(в)ски(х).

В то(и) жε, дε(и), коморε взяли и пограбили пε(т)дεся(т) соки(р) бу(д)ни(ц)ки(х) <, >.

Видε(л) тε(ж) εсми скри(н) зачинεны(х) готово(и) фа(л)бы пя(т) спалεны(х) и попε(л) по(п)сованы(и), в которы(х) шацова(л) собε па(н) Ка(р)пъ шкоды на ѡсмъдεся(т) ла(ш)то(в) попεлу.

4 зв. К тому видε(л) εсми в лεсε // скриню с попεло(м) фа(л)бою ро(з)киданую и попε(л) ро(з)грεбεны(и) и по(п)сованы(и), которого попεлу шацова(л) собε па(н) Ка(р)пъ в то(и) скрини дεся(т) ла(ш)то(в), а ѡгнищъ складεны(х) и запалεны(х) — ѡсмъ, которы(и) попε(л) за ро(з)гонε(н)ε(м) бу(д)нико(в) в нивε(ч) сε ѡбε(р)ну(л) и по(п)сова(л) ѡ(т) до(ж)чу; чого собε шацова(л) на ѡсмъ ла(ш)то(в) попεлу </>.

Видε(л) [тε(ж)] εсми Ла(в)рика бу(д)ника, в ы(с)тε(б)цε лεжачого, збитого, ногою лεвою нε (в)ладаε(т), голε(н) вся синя <, >; Калло(т)ку бу(д)ника ра(н)ного, раны синε, битыε, на плεцо(х) и стε(г)на(х) <, >; у Га(в)рила Поцика(и)ла голову спу(х)лую, битую <, >; Сε(н)ка Рεбушку видε(л) εсми; раны на руцε право(и), повы(ш) ло(к)тя, синεвы(и) <, >; въ Ивана видε(л) ѡчи по(д)битыε, сини.

Котороε кгва(л)то(в)но(в)ноε [!] насыла(н)ε, поби(т)ε, поранε(н)ε, полупεнε, пограбε(н)ε мεни(л) собε быти па(н) Ка(р)пъ, во(и)тови(ч) кгорε(ц)ки(и), за на(с)ла(н)ε(м) ѡ(т) пна Бо(г)дана Ивановича Стрибыля.

И проси(л) па(н) Ка(р)пъ имεнε(м) ѡ(т)ца своεго пна Томила Ма(н)цεвича, во(и)та кгорε(ц)кого, абы тоε ѡповεданε и жалоба εго и сознанε во(з)ного до (к)ни(г) за(м)ку житоми(р)ского записано было, што εсть записано.

[**Акт № 4**]. М(с)ца ноя(б)ра, **кε** [25] дня, в то(м) жε року **пв** [82].

Пεрεдо мною, Яно(м) Станишε(в)ски(м), по(д)старости(м) житоми(р)ски(м), жалова(л) и ѡповεда(л) Микола(и) Мε(л)чи(ц)ки(и) ѡ(б)тяживε на Григо(р)я Мацεвича, εго м(л) княжа(ти) воεводы Киε(в)ского, намε(сть)ника ви(л)ского,

што (ж), дε(и), ѡ(н), нε (д)баючи на срокость [!] права по(с)политого, на-
5. по(л)ни(в)ши сε воли своεε, мεнε, дε(и), по(и)ма(в)ши на до // брово(л)но(и) дорозε, звяза(в)ши, до вεзε(н)я всади(л) и дε(р)жа(л), дε(и), ты(ж)дεнь, мεнуючи на мεнε, и(ж), дε(и), ты злодε(и), здра(и)ца. И на то(т) ча(с) взя(л), дε(и), у мεнε кони два, коня ѡ(д)ного рыжо(г)[о], которы(и) мя ко(ш)това(л) три(д)цати ко(п) лито(в)ски(х), другого коня взя(л), которы(и) мя

ко(ш)това(л) ко(п) пя(т)на(д)ца(т) лито(в)ски(х) <, > сεдεлъ — двε, ко(ш)товали, дε(и), по два золоты(х) по(л)ски(х), уздъ криговы(х) [?] двε, ко(ш)товали по два таляры, уздεни(ц) — двε, по ωсми грошε(и), сага(и)да(к) з луко(м) и стрεлами, ко(ш)това(л) таляро(в) ωсмъ, шабля, ко(ш)товала пε(т)дεся(т) грошε(и) лито(в)ски(х), шаты по(б)ра(л) с тлумко(м); ε(р)мя(к) зεлεны(и) фалю(н)дышовы(и) з шнурами папужастыми, ко(ш)това(л) таляро(в) двана(д)ца(т), взялъ; други(и) ε(р)мя(к), лу(н)ски(и), взя(л), тε(м)нозεлεны(и), ко(ш)това(л) таляро(в) ωсмъ; жупа(н) билы(и), лу(н)ски(и) взя(л), ко(ш)това(л) чотыри золоты(х) по(л)ски(х); други(и) жупа(н) взя(л), зεлεны(и), каразыεвы(и), зъ кгузиками, ко(ш)това(л) таляро(в) ωсмъ; трεти(и) жупа(н), блεки(т)ны(и), лю(н)ски(и), ко(ш)това(л) шεстъ золоты(х) по(л)ски(х) <, >; чε(т)вε(р)ты(и) жупа(н) взя(л) шары(и), ко(с)тришεвы(и) [?], которы(и) ко(ш)това(л) талεро(в) чотыри; убранε взя(л) тε(м)нозεлεныε [!], каразыεвоε, котороε ко(ш)товало таляро(в) чотыри; другоε убранε, бεлоε, брεзи(н)скоε, котороε ко(ш)товало два золоты(х) по(л)ски(х) <, >; трεтεε убранε чи(р)вонοε взя(л), лу(н)скоε, коштовало чотыри золоты(х) по(л)скихъ; кошуль чотыри колε(н)ски(х) взя(л), ко(ш)товали по гроши два(д)ца(т) и чотыри лито(в)ски(х) <, >; хусто(к) двε, ко(ш)товали по пε(т)на(д)ца(т) грошε(и) лито(в)ски(х); мыла брусо(к), грεбε(н), грε(б)ло, три гро(ши), грошε(и) готовы(х) взя(л) три копы лито(в)ски(х), боты сафьяновыε, жо(л)тыε, ко(ш)товали два золоты(х) по(л)скихъ, полубо(т)ки сафьяновыε, жо(л)тыε, ко(ш)товали талярь, попру(г) двε взя(л), коштовали по чотыри гроши лито(в)ски(х). //

5 зв. Яко (ж) то(т) Микола(и) Мε(л)чи(ц)ки(и), пришε(д)ши пεхотою, проси(л) мя ω листъ причи(н)ны(и), яко з уряду, до того Григо(р)я Мацεвича <, >, намε(ст)ника ви(л)ского, и(ж)бы му то повороча(л), што-(м) я вчини(л) на жада(н)ε εго, и писал-ε(м), просεчи за ни(м) и напоминаючи <, >, и(ж)бы му то повороча(л).

Што (ж), дε(и), то(т) Григорε(и) Мацεви(ч), нε (д)баючи, дε(и), на то(т) листъ, та(к) жε на листъ пна Да(х)на Василεвича, мεнε, дε(и), до вεзε(н)я всади(л) и дε(р)жа(л) чεрε(з) дεнь и чεрε(з) но(ч).

Котороε ωповεда(н)ε и жалобу, мо(р)дованε, побранε проси(л) ω то Микола(и) Мε(л)чи(ц)ки(и), абы было до (к)ни(г) записано, што εсть записано.

[**Акт № 5**]. М(с)ца дεка(б)ра, **і** [10] дня.

Писа(л) и присыла(л) до враду г(с)дрьско(г)[о] житоми(р)ского, [до] мεнε, Яна Станишо(в)ского, по(д)старостεго житоми(р)ского, па(н) Матε(и) εзε(р)ски(и) <, >, побо(р)ца киε(в)ски(и), з унивε(р)сало(м) поборовы(м) по(д) пεчатью короля εго мл(с)ти и проси(л) па(н) Матε(и) Єзε(р)ски(и), побо(р)ца киε(в)ски(и), абы то(т) унивε(р)са(л) кроля εго мл(с)ти бы(л) публикова(н) и ω(б)вола(н), што ε(сть) публикова(н) и (в) книги за(м)ковыε εстъ записанъ.

[Акт № 6]. Того (ж) м(с)ца дєка(б)ра, **ві** [12] дня.

Пєрєдо мною, Яномъ Станишо(в)ски(м), по(д)старости(м) житоми(р)скимъ, жалова(л) и ѡповєда(л) <, > па(н) Василє(и) Бо(г)данови(ч) Ко(р)чо(в)ски(и),

и(ж) ми, дє(и), было вчинєно шкоду и выдрано пчо(л) шєстєри злодє(и)ски(м) ѡбычаєм в пущи на гру(н)тє ншо(м) ѡпа(н)чи(н)ском, врочищом прозываєм[ом].

И в то(и), дє, шкодє моє(и) зобрали єсмо купу, довєды[ва]ючи сє // ...[6]

6. **[Акт № 7]**. [Року 1583, 4 [?]. IV].

[До уряду замку житомирського присилала поміщиця][7] зє(м)ли Киє(в)скоє пни Миколаєвая Воронина Та(т)яна Ма(н)ко(в)на сына своєго Григо(р)я Ко(р)чо(в)ского ѡ(б)тя(ж)ливє жалуючи и ѡповєдаючи на Ѡ(к)си(н)ю Сє(р)гєє(в)ну Є(р)молиную Нєфєдовича,

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)со(т) ѡсмъдєся(т) трєтєго, м(с)ца апрєля, чє(т)вє(р)того дня, проводи(в)ши свято вєлє(б)ноє из мє(р)твы(х) встаня сына бжого, вєли(к)дєнь, поєхала-(м), дє(и), была до за(м)ку г(с)дрьско(г)[о] житоми(р)ского для потрє(б) свои(х) вла(с)ны(х) и для ѡ(т)проважє(н)я рєчє(и) рухомы(х) и листо(в) до двора житоми(р)ского в зъхованє, которы(х) при собє, на сєлє живучи, на украинє, дє(р)жати нєбє(з)пє(ч)но.

И кгды-(м), дє(и), єхала дорогою звиклою мимо дво(р) Є(р)молиноє, куды-(м) є(ж)дчивала за(в)жды, и (в)жє-(м) сє з дворо(м) єє поро(в)нала была, тєды, дє(и), ѡная Є(р)молиная Ѡ(к)синя Сє(р)гиє(в)на сама ѡсобою своєю и(з) сы(н)ми своими Фило(н)цо(м) и Бо(г)да(н)цо(м) и щєля(д)ю[8] своєю, маючи, дє(и), на мєнє з да(в)ны(х) часо(в) гни(в) и васнь, выбє(г)ши з двора своєго кочо(р)ского, которы(и) нєпода[лє]ко ѡ(т) двора моєго стои(т), мєнє, дє(и), саму(ю) збила, сто(р)совала, так тє(ж) коня подо (м)ною з воза выпрє(г)ла чєрє(з) заруку єго к(р). м(лс)ти, которую, дє(и), ѡна сама ѡ(б)нєсла пя(т)масты копами грошє(и), и што, дє(и), на возє было при мнє на то(т) ча(с), то всє побрали и пограбили. Взяли, дє(и):

скриню, в которо(и), дє(и), было шє(с)дєся(т) ко(п) грошє(и) лито(в)ски(х) готовы(х);

кошу(л)ку золотую с пє(р)лы, которая ко(ш)товала ко(п) дєсє(т) грошє(и) лито(в)ски(х);

чєпє(ц) золоты(и), мура(в)ски(и), так жє (ж) с пєрлы, которы(и) коштова(л) пя(т) ко(п) грошє(и) лито(в)ских;

поє(с) срєбрєны(и), по(з)лотисты(и), в которо(м) было чотыри гри(в)ны срєбра;

---

[6] Закінчення нема.

[7] Початку нема.

[8] И з чєля(д)ю.

пε(р)стε(н)ки два золоты(х), в которы(х) было по два золоты(х) чи(р)воны(х);

кошулε(к) колε(н)ски(х), шиты(х) шо(л)ко(м), чотыри, которыε ко(ш)товали ко(п) дво(х) грошε(и) лито(в)ски(х);

скатε(р)тε(и) вεлики(х), то(н)ки(х), двε, коштовали копы грошε(и) лито(в)ски(х);

ру(ч)нико(в) чотыри, ко(ш)товали полуко(п)я грошε(и);

лиси(ц) чинεны(х) пя(т), ко(ж)дая по по(л)копы грошε(и) куплεна.

6 зв. В то(и) же скрини было листо(в) // три: оди(н), дε(и), запи(с) нεбо(ж)чика пна Миколая <, > Вороны, мужа своεго, мεла, которы(м), дε(и), εε ѡписо(м) дарова(л) мεнε всими рεчами рухомыми и ста(т)ками домовыми, ѡ(т) братаничо(в) свои(х) пна Станислава, пна Миколая и пна Яна Стε(ц)кεвичо(в) Воро(н) [отдεляючи], которы(и) ѡпи(с) на двεстε ко(п) важи(л) грошε(и) лито(в)ски(х), а два листы — цырокграфы на до(л)ги позычεныε, по два(д)цати ко(п) грошε(и) лито(в)ски(х), ѡди(н) — на мεщанина Быко(в)ско(г)[о] Якова Ивановича, а други(и) — на Мозы(р)скую Ѡ(к)сюту коня в шε(р)сть тисаво(г)[о], лисо(г)[о], за которо(г)[о] дано ко(п) ѡсмъ лито(в)ски(х) грошε(и); кобεрε(ц), за которы(и) дано двε копε грошε(и) лито(в)ски(х); у(з)голови(и) двε, которыε ко(ш)това(ли) два(д)ца(т) грошε(и).

То, дε(и), всε ѡная Я(р)молиная побрала и пограбила и [до] дому своε(г)[о] внε[с]ла.

И, маю(чи), дε(и), я такову(ю) зε(л)живо(сть) и грабε(ж) ѡт εε самоε и сыно(в) εε, а(ж) пεхотою до до(му) своε(г)[о] врoти(в)ши ся, при(ш)ла.

И проси(ла) мεнε пни Воронεная чεрε(з) сна своε(г)[о] Григо(р)я, абы тая жалоба и ѡповεда(н)ε εε до (к)ни(г) за(м)ку житоми(р)ско(г)[о] было записано, што для памε(ти) до (к)ни(г) за(м)ковы(х) врадεви(х) ε(сть) записано.

[**Акт № 8**]. Мца апри(л), **s** [6] дня, року **пг** [83].

Пεрεдо мною, Яномъ Станишεвъски(м), по(д)старо(с)ти(м) житоми(р)скимъ[9], жалова(л) и ѡповεда(л) па(н) Григорε(и) Соко(р), зεмεни(н) повεту Киε(в)ского, на пна Ивана Ворону, што (ж), дε(и), ѡнъ, нашεдши на до(м) ѡтамана моεго Дашка в року тεпεрεшнεго [!] тысяча пя(т)сотъ ѡсмъдεсятъ трεтεмъ м(с)ца[10] — дня моцно, кгва(л)томъ, нε маючы до того жадноε причыны, коморε, дε(и), отъби(л) и [о]бобра(в). Взя(л) < : >[11].

И проси(л) панъ Григорε(и) Соко(р), абы то ѡповεда(н)ε и жалоба εго до книгъ замку житомиръского было записано, што εсть записано. //

7. [**Акт № 9**]. М(с)ц[ъ] априль, ѡсмого дня, в пя(т)ницу, ро(ку) **пг** [83]

Пεрεдо мною, Яномъ Станишεвъскимъ, по(д)старо(с)ти(м) житомε(р)скимъ, а при (мн)нε были: панъ Мацε(и) Стри(и)ко(в)ски(и), па(н) Дахно

[9] Закреслено «а при мнε были па(н)».
[10] Назву місяця і дня пропущено, але місце для них залишено.
[11] Замість переліку взятого стоїть прочерк.

Василє(и)ви(ч), Ку(з)ма Бобрє(н)кович, Кли(м) Партєнюха и инъшы(х) мєщанъ нємало, жалова(л) сє пнъ Стани(с)ла(в) Кошковъски(и), слуга єго мл(с)ти пна старо(с)ти житомє(р)ско(г)[о] єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Матъфєє(в)ского, на во(и)та житоми(р)ско(г)[о] Гораина Ка(з)даутови(ча), ω то(м),

што (ж), дє(и), ω(н) сєно покра(л) єго мл(с)ти пна моєго. И (ш)кодуєтъ, дє(и), єго млсть па(н) мо(и) яко на двє[12] копє гршє(и) литовъскихъ. Яко на то(т) часъ и лицо положи(л) сєно па(н) Стани(с)лавъ Кошко(в)ски(и).

При которомъ, дє(и), лици взял-є(м) клячу з возо(м), з хомутомъ, сєръмягъ двє, шапку, поя(с), сокиру, ωтъ которого, дє(и), лица сынъ єго втєкъ.

На што Гораинъ Ка(з)даутови(ч) повєди(л), и(ж) сє я до того сєна нє (з)наю, алє сє(р)мяга, шапка, поє(с), кляча, сокира моя, и сы(н) мо(и) є(з)ди(л) по сєно и посылал-є(м) єго, алє нє по тоє полиханєво.

Панъ Стани(с)лавъ Ко(ш)ковъски(и) повєди(л), и(ж), кгды-(м) єха(л) до сєнъ єго мл(с)ти пна своєго зъ слугою єго мл(с)ти пна своєго Стєфанко(м) Высо(ц)кимъ з Ма(р)тино(м) Нага(и)ски(м), зъ Ивашко(м) Кру(п)ча(н)кою, тєды-(с)мо потъкали зъ сєно(м) сына твоєго и пытал-є(м) єго: «Чыє ты сєно вєзєшъ, албо хто тоби да(л)?» Сынъ єго повєди(л), и(ж) мы да(л) тоє сєно слуга пна Стри(и)ковско(г)[о].

А такъ, дє(и), я с тими лю(д)ми побигн-ємъ[13] до того сєна пна Стри(и)ковъско(г)[о] и та(м) мы, прыєха(в)шы до того сєна, нє (з)нашли є(с)мо сєна, то(л)ко мєстъцє, гдє сєно было, и то то(м) жє мєстъцу и будка вчынєна, што диты па(с)лы давно, што, дє(и), я тыми людми на(с)вє(т)чы(л), што ту(т) давно сєно побрано, а нє тєпє(р).

Я, ωбачывшы, што, дє(и), нє то(г)[о] сєна набра(л) сынъ єго, то єстъ пна Стри(и)ко(в)ского, побигли-(с)мо до стога иншо(г)[о] єго мл(с)ти пна моєго, што, дє(и), я тыми (ж) людми ω(с)вє(т)чы(л) и, ω(с)вє(т)чивши, побигн-є(м)[14] слєдо(м) в погоню за єго сыно(м), которо(г)[о] погонил-є(м) у фо(л)варку во(и)та Гораина, а ω(н) сєно скидаєтъ з воза.

Которо(г)[о] сына єго хотил-є(м), дє(и), по(и)мати, [ω](н), мнє нє давшы сє по(и)мати, втєкъ, то(л)ко-(м) взя(л) клячу // з возо(м), з сєномъ, сєръ-
7 зв. мягъ двє, шапку, поєсъ, сокиру.

Яко (ж) и на тотъ часъ стоячы пєрє(д) право(м) Ма(р)тин Нага(и)ски(и) а Ивашко Крупъчанка вы(з)нали, и(ж), дє(и), кгды єсмо є(з)дили с пно(м) Ко(ш)ко(в)ски(м) до сєнъ, тєды є(с)мо поткали сына Гораинова зъ сєно(м) на поли, и пыта(л) єго при на(с) па(н) Кошковъски(и): «Гдє ты тоє сєно бра(л)?» Ωнъ повєди(л), и(ж) ми да(л) слуга пна Стра(и)ко(в)ско(г)[о][15].

---

[12] Закреслено слово «шкода».
[13] Мабуть, описка. Треба «побигл-ємъ».
[14] Див. виноску 13.
[15] Описка. Треба «Стри(и)ковского».

Пото(м), дє(и), єго спытавшы, побигли є(с)мо до сєнъ и, тамъ, прибигшы до стога пна Стри(и)ко(в)ско(г)[о], нє нашли є(с)мо, то(л)ко мєстъцє, гдє сєно было пна Стри(и)ко(в)ско(г)[о], и на томъ мєстъци будка. Вчынили дити.

Пото(м) мы, дє(и), приєха(в)ши до иного стога, панъско(г)[о], а(ж) знати, што тєпє(р) тоє сєно побрано, што нами пнъ Кошковъски(и) ѡсвєтъчылъ и слє(д) тотъ, которы(и), дє(и), вє(з) сынъ єго тоє сєно и, ѡ(с)вєтъчи(в)шы нами, побигъ ты(м) слєдо(м).

А такъ я, видячи по(с)тупокъ правны(и), казали є(с)мо тому Гораинови, и(ж)бы сына свого стави(л), котори(и) сєно покра(лъ), за (д)вє нєдєли, на што Гораи(н) при(з)воли(л).

И ручили сє по нє(м) Кли(м) Усъ, Кузма Бобруєнко, Ивашко Чєпє(л) на по(с)тавєнє до права.

И проси(л) панъ Кошко(в)ски(и), абы тая жалоба била до кни(г) за(м)ковы(х) записано [!], што єсть записана.

[**Акт № 10**]. М(с)ца апри(л)[я], дня **єі** [15], року **пг** [83].

Пєрєдо мною, Яно(м) Станишє(в)ски(м), по(д)старо(с)тє(м) житоми(р)ски(м), а при (м)нє были: панъ Мацє(и) Стри(и)ко(в)ски(и), па(н) Дахно Василєви(ч), Михно Є(л)тухови(ч) — во(и)тъ стари(и), Кли(м) Усъ, Дмитръ Кова(л), Марти(н) Божко, — жалова(л) сє ѡ(т) мєщанъ житоми(р)скихъ на Гораина Ка(з)даутовича а на Ку(з)му Бобрує(н)ка, ѡ томъ, што (ж), дє(и), мы посылали и(х) до двору кроля єго мл(с)ти по (с)права(х) ншы(х) мє(ст)ски(х) и дали єсмо ємъ на справы копъ тя(т)[16] грошє(и) лито(в)ски(х), а пя(т) копъ на (с)траву. И дали є(с)мо были поклону єго мл(с)ти пну старо(с)тє ншому копу, а єи мл(с)ти пн[є(и)] старо(с)тинє(и) другую копу
8. гршє(и), а ѡни на(м) ничого нє (с)пра//вили и того пода(р)ку нє дали.

На што Гораинъ повиди(л), и(ж), дє(и), вы дали намъ тыє гршы на страву, а нє на (с)правы < ... >.

Што мы, видєчы нє(с)лушъны(и) ѡ(т)по(р) Гораино(в), понєвашъ ємъ и ли(ч)бы нє вчынили, сказали-(с)мо на Гораини и на Кузми Бобруєнъку, и(ж)бы заплатили мєщано(м) двє копє гршє(и) за двє нєдили, а за двє копє, што мєли подарок дати єго мл(с)ти пну старо(с)тє, мають ли(ч)бу вчынити, а кгды нє (в)чиня(т) ли(ч)бы, тєды мають заплатити и тыє двє копє гршє(и) на то(т) жє часъ.

[**Акт № 11**]. М(с)ца апри(л), **кв** [22] дня, року **пг** [83].

Пєрєдо (м)ною, Яномъ Станишєвъски(м), по(д)старо(с)ти(м) житоми(р)скимъ, а на то(т) ча(с) были: пнъ Мацє(и) Стри(и)ко(в)ски(и), панъ Дахъно Василєвичъ, Ми(х)но Є(л)тухови(ч) — во(и)тъ стари(и), Ку(з)ма Бобруєнко, Ивашко Крупчанка, Ма(р)ти(н) Бо(ж)ко, — такъ яко сє жа- 5

[16] Помилково замість «пя(т)».

лова(л) панъ Стани(с)лавъ Кошко(в)ски(и) — слуга єго мл(с)ти пна старо(с)ти житомє(р)ско(г)[о], на Гораина Ка(з)даутовича,

и(ж), дє(и), сєно покра(л) сы(н) Гораино(в) єго мл(с)ти пна моєго, яко ж бы(л) на то(м) правє лицє тоє положи(л): сєно, сє(р)мягу, шапку, поє(с), до которого сєна нє (з)навша Гораинъ Ка(з)даутови(ч), то(л)ко, дє(и), сє(р)мяга, шапка, поя(с), кляча моя и сынъ, дє(и), му(и), є(з)ди(л) по сєно, алє нє по тоє полиханово.

Па(н) Кошко(в)ски(и) доводи(л) свє(д)ками Ма(р)тино(м) Нага(и)ски(м) а Ива(ш)ко(м) Крупчанкою, иж-є(м), дє(и), я ѡбводи(л) тыми лю(д)ми тоє сєно, гдє сы(н) єго бра(л).

Яко (ж) и на то(т) ча(с) стано(в)шы, Мартинъ Нага(и)ски(и) а Ивашко Крупчанка со(з)нали, и(ж), дє(и), є(с)мо видили єго сна, коли вє(з) сєно полє(м), и, приєха(в)шы, мы, дє(и), до того сєна, гдє бра(в) сы(н) Гораино(в), ѡ(с)вєтъчы(лъ)ши [!] нами и то(т) слє(д), куды сєно повєзєно, поби(г), ты(м) слєдомъ.

А такъ я, яко на то(м) правє и року, зложоно(м) за сказанємъ пє(р)шы(м), и(ж) мє(л) то(т) Гораи(н) сына то(г)[о] поставити за двє нєдєли, которо(г)[о] нє по(с)тави(л), а и(ж) нє по(с)тави(л) сына сво(г)[о], казал-є(м), абы сєно тоє заплати(л), яко мєнова(л) шкоды быти па(н) Ко(ш)ко(в)ски(и),
8 зв. // двє копє гршє(и).

Гораинъ, того дєкрєту нє принє(в)шы, повєдилъ, и(ж) нєха(и), дє(и), мя пнъ Кошко(в)ски(и) поприсєгнєтъ водлугъ права, яко шкода маєтъ ѡтъ мєнє такъ жє и ѡ(т) сна моєго, на(ш)то при(з)воли(л) пнъ Кошко(в)ски(и).

Пото(м), пришєдшы того (ж) дня до пна Кошко(в)ско(г)[о], проси(л), падшы на зе(м)лю, и(ж)бы нє присєгалъ, ѡбєцуючы тыє двє копє платити и вину, с чого во(л)номъ[17] вчини(л) пна Кошко(в)ского ѡ(т) тоє присєги, што па(н) Кошко(в)ски(и) для памєти лєпшоє да(л) записати до кни(г) за(м)ковы(х).

[**Акт № 12**]. М(с)ца апри(л), **кє** [25] дня, року **пг** [83].

Пєрєдо мною, Яномъ Станишєвъскимъ, по(д)старо(с)ти(м) житоми(р)ски(м), жалова(л) и ѡповєда(л) пнъ Сємєнъ Щєниє(в)ски(и) на зємєнина г(с)дръско(г)[о] повєту Києвъско(г)[о] Богдана Ивановича Стрыбыля, ѡ томъ,

што (ж), дє(и), ѡнъ року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) трєтєго, м(с)ца априля, два(д)ца(т) чєтвє(р)то(г)[о] дня, наєхавши мо(ц)но, кгва(л)то(м) на кгрунтъ мо(и) щєниє(в)ски(и), на сєлищє Бєрє(г) млина моєго [с] слугами, з боя(р)ми, стрє(л)бами [?] ловко(в)скими, нє (д)баючи на срокгостъ права по(с)полито(г)[о], напо(л)нивши ся воли своєи, по(д)даны(х) мои(х) Якова Вєрєни(ч), Ѡмє(л)яна Хо(м)чичъ збилъ, змордова(л), а трєтєго Фєдора нє(т) вєдома, гдє єго подє(л), чи з собою взя(л), алъбо заби(л).

---

[17] Треба «во(л)нымъ».

При которо(м), дє(и), битъю и (з)ранє(н)ю в тыхъ по(д)даныхъ мои(х) побрано:

У Якова взято сє(р)мягу, кожухъ, шапку, то єстъ [?] з ножами поє(с), сокиру, мошну, в которо(и), дє(и), было по(л)торы копы гршє(и) лито(в)ски(х) и дєсє(т) гршє(и), сокиру.

И проси(л) Сємєнъ Щєниє(в)ски(и), абы тая жалоба и ѡповєданъє єго было до кни(г) за(м)ку г(с)дръского житоми(р)ско(г)[о] записано, што єстъ записано.

[**Акт № 13**]. М(с)ца априля, року **пг** [83], того (ж) дня.

Пєрєдо мною, Яно(м) Станишєвъски(м), по(д)старости(м) житоми(р)ски(м) на то(т) ча(с) будучи(м), ѡ(т) єго мл(с)ти пна Сємєна Дєни(с)ка, старо(с)ты житоми(р)ско(г)[о], на мєстъцу єго мл(с)ти ставши ѡ[чєви](с)то имєнєм Янъ Куро(в)ски(и), слуга єго мл(с)ти пна Єсифа Нємирича, су(д)и
9. // зє(м)ского києвъского, чини(л) ѡповєданє, жалостивє и ѡбътя(ж)ливє, на Григо(р)я Бутовича, ѡ то(м),

и(ж), дє(и), ѡ(н) року тєпє(р) идучо(г)[о], тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) трєтєго, м(с)ца априля, водлє старого калє(н)дару два(д)цатъ чєтвє(р)то(г)[о] дня, з направы Євги Раєвны, которы(и), нє вєдаю, є(с)ли за мужа або за приятєля при нє(и) мєшкаєтъ в Топорищахъ, напо(л)нивши сє воли своєє а взя(в)ши пєрє(д) сєбє злы(и) умы(с)лъ и запамєталостъ добро(г)[о] су(м)нє(н)я, приєхавши до мєста єго мл(с)ти пна моєго замку Чє(р)нихова зъ слугами и с помо(ч)никами своими, могло бы(т) конє(и) з два(д)ца(т), но(ч)ны(м) ѡбычає(м), са(м) ѡсобою своєю, моцно, кгва(л)то(м), з ро(з)ными бронями, яко до во(и)ны, вкра(д)ши сє потаємнє, што доброму а цно(т)ливому нє пристало, в дво(р) єго мл(с)ти пна моєго, которы(и) прє(д) за(м)ко(м) нєдалєко стоитъ, та(м), гдє ѡнъ поко(и) и мєшка(н)є своє має(т), в которо(м) дворє єго мл(с)тъ пнъ Ма(т)фє(и) Нємири(ч), су(д)и(ч), си(н) єго мл(с)ти пна моєго, на то(т) ча(с) мєшка(л) за (з)лєцєнъємъ ѡ (т) єго мл(с)ти пна ѡ(т)ца своєго, маючи то мєсто и замокъ Чє(р)нихо(в)ски(и) в поручє(н)ю свои(м). Та(м) жє, в то(м) дворє, у коморє, пнъ Ма(т)фє(и) рєчи и (з)ложєнъє своє мє(л) и та(м) сыпя(л).

И кгды вжє было правє ѡпу(л)ночи, кгды ужє в мєстє вси по(с)нулы и пнъ Ма(т)фє(и) Нємири(ч), будучи тє(ж) на то(т) ча(с) добрє по(д)пилы(м), лєжа(л) то(л)ко зо двєма хлопчи в оно(и) коморє, гдє зложє(н)є своє мє(л), то пакъ то(т) Бутови(ч) Григорє(и) са(м) ѡсобою своєю зъ слугами и з ынъшими помо(ч)никами своими, взявши ѡ то(м) вєдомостъ, гдє єго мл(с)тъ пнъ Ма(т)фє(и) Нємири(ч) мєшка(л) и сытя(т) [!][18], никотороє вєдомо(с)ти ѡ собє нє даючи, ани ѡ(т)повєди, ани за(ст)я з ни(м) никоторо(г)[о] нє маючи, вламавши сє чєрє(з) трои двєри, то є(ст) чєрє(з) сєни, свє(т)лицу а(ж) до тоє коморы, гдє лєжа(л), спячо(г)[о], пяно(г)[о], яко яки(и) ра(и)та(р),

[18] Мабуть, «сыпя(л)», тобто «спав».

шко(д)ливє в по(с)пєли[19] рани(л), ѡкрутнє мо(р)дова(л), з ручни(ц) стрєляючи, постє(л) покололи и стєны по(с)трєлял[и], [ѡ]тъ которо(г)[о] зранєнъя нє вєдаю, є(с)ли пнъ Ма(т)фє(и) Нємири(ч) жи(в) будєтъ.

Хлопча ѡдно(г)[о], которы(и) при нє(м) лєжалъ, имєнє(м) Янка Бєли(ц)кого нє вєдаю, єсли жє забили, чили з собою взяли, бо єго и до того часу нє машъ и на(и)ти нє могутъ. А други(и) хлопє(ц), москвитинокъ, которого нє ѡбачили, яко(с) мєжи ни(х) на м[є]сто утєкъ, на кгва(л)т вола(л) и мєсту зна(т) да(в).

9 зв. Мєщанє //, яко зо сну, поколъ сє собрали, а ѡны(и), учинивши таковы(и) злы(и) кганєбны(и) учинокъ, про(ч) з двора утєкли и пєвнє, и(ж) бы были и самого пна Матъфєя Нємирича, замо(р)доватши, взяли, бы бы(л) то(т) хлопє(ц), которы(и) с коморы утєкъ, мєсту зна(т) нє да(л) на то(т) ча(с) жє. Рєчи, шаты, пнзи, которыє при нє(м) в коморє были, тоє всє побрано, а то мєновитє:

Взято скринку, в которо(и) было пя(т)со(т) золоты(х) по(л)ски(х) в монєти лито(в)ско(и); сыкгнє(т) золоты(х)[20], в которо(м) было шєстъ злоты(х) чє(р)воны(х); є(р)ма(к) по(л)ша(р)ла(т)ны(и), кунами по(д)шиты(и) и(з) жупаном(м) по(л)ша(р)латъны(м), кита(и)кою дуплєю по(д)шиты(и), взято, коштовали копъ шєстъдєся(т) лито(в)скихъ; жупанъ ѡксамиту чо(р)ного, рытого, кита(и)кою чо(р)ною по(д)шит[ы(и)], взято, коштова(л) попъ[21] пє(т)на(д)цатъ лито(в)ски(х); є(р)мякъ фалу(н)дышу чи(р)воного из жупно(м) чи(р)воны(м) фалунъдышовы(м), бакгазыєю по(д)шит[ы(и)], взято, коштовали копъ два(д)цатъ и двє лито(в)ски(х); шаблю срєбро(м) ѡправъную, по(з)лотистую, на которо(и) было чотыри гривны срєбра, взято, коштовала шєстьдєся(т) золоты(х) по(л)скихъ; пу(л)гако(в) шєстъ, с крєсами, коштовали три(д)ца(т) золоты(х) по(л)ски(х), взято.

Яко (ж), и(ж) панъ Ма(т)фє(и) Нємири(ч), будучи такъ шко(д)ливє зранєны(и) и (з)мо(р)дованы(и) а правє за мє(р)твого лєжачи на по(с)тєли, нє могучи ту са(м) на врядє стати, тогды чєрє(з) мєнє, слугу єго мл(с)ти пна ѡ(т)ца своєго пна Єсифа Нємирича, су(д)и зє(м)ского киє(в)ско(г)[о], ѡповєда то(т) дєспєктъ, ная(з)дъ, зранє(н)є и побранъє має(т)ности ѡ(т) то(г)[о] Бутовича Григо(р)я.

И проси(л) пнъ Я(н) Куро(в)ски(и), абы то єго ѡповєданє до кни(г) врядовы(х) замку житоми(р)ско(г)[о] записано было, што єстъ записано.

[**Акт № 14**]. М(с)ца ма(р)та, року **пг** [83], дня **иі** [18].

Пришєдши пєрє(д) мєнє, Яна Станишовъского, по(д)старо(с)тє(г)[о] житоми(р)ского, по(д)даны(и) єго мл(с)ти пна воєводы бєрє(с)тє(и)ско(г)[о] с Тулинъ Лєхно Ги(р)манови(ч) жалова(л) и ѡповєдалъ са(м) ѡтъ сєбє и ѡтъ брата своєго Пєтра Ги(р)мановича, та(м)[22] жє с Тули(н),

---

[19] Описка. Трєба «по(с)тєли».
[20] Описка. Трєба «золоты(и)».
[21] Описка. Трєба «копъ».
[22] Описка. Трєба «та(к)».

и(ж), дє(и), року тєпєрєшнєго, ѡсмъдєся(т) трєтєго, м(с)ца ма(р)та, дєвятого дня, Фєдор Ѡпанасови(ч), ватама(н) тули(н)ски(и), нашє(д)ши //
10. на думъ брата моєго Пєтра Ги(р)мановича (ж), моцно, кгвалто(м), напо(л)нивши сє воли своєи, с приятє(л)ми своими, з бронями ро(з)ными, яко проти(в) яко(г)[о] нєприятєля, хотячи єго забити, маючи пєрє(д) ты(м) на нєго вазнъ, пса, дє(и), добро(г)[о], лисично(г)[о] ро(с)тя(в) наполы, гусє(м) дво(м) ноги поѡ(т)рубова(л), го(с)тя, дє(и), ншо(г)[о] з Бєлои Цє(р)кви на (и)мя Пєтрушъка Нєлєпови(ч)[а], нє маючи до нєго жа(д)ноє причины, умы(с)лнє саблєю, штыхо(м) сколо(л).

Што, дє(и), я лю(д)ми добрыми сторо(н)ными, которыє на то(т) ча(с) в дому моємъ были: Гораи(н) Каздаутови(ч) — во(и)тъ житоми(р)ски(и), Конъдра(т) По(с)трыгачъ — мєщани(н) житоми(р)ски(и) а мєщаны княжати єго мл(с)ти воєводы києвъско(г)[о] ви(л)скими Анъдрєє(м) Матъфєєви(ч) а Борисо(м) Фєдорови(ч) свєтъчи(л).

И в то(м), дє(и), на(и)стю на до(м) брата моєго того Фєдора Ѡпанасовича, ватамана тули(н)ско(г)[о], рани(л).

Яко (ж) и тыє люди во(и)тъ житоми(р)ски(и) Гораи(н) Каздаутови(ч), Ко(н)дратъ По(с)трыга(ч), мєщанинъ житоми(р)ски(и), а мєщанє ви(л)скиє Анъдрє(и) Ма(т)фиє(в)вичъ [!] а Бори(с) Фєдорови(ч), пришєдши пєрє(д) мєнє, со(з)нали тыми словы,

и(ж), дє(и), кгды єсмо є(з)дили до Тули(н) потрєбами своими и былисмо в дому у Пєтра Ги(р)мановича, яко дня дєвятого ма(р)та, то пакъ, дє(и), ватама(н) тули(н)ски(и) Фєдо(р) Ѡпанасови(ч), нашєдши на до(м) Пєтра Ги(р)мановича, пса ро(с)тя(в) наполы и гусє(м) дво(м) ноги поруба(л), го(с)тя, дє(и), Пєтрова Ги(р)мановича Пєтрушка Нєлєпови(ч) шаблєю штыхо(м) сколо(л), што, дє(и), нами то(т) Пєтръ Ги(р)манови(ч) свє(т)чи(л).

И проси(л) то(т) Пєтръ Ги(р)манови(ч), и(ж)бы тая жалоба и ѡповєданъє єго, такъ жє со(з)нанъє ты(х) свє(т)ко(в) было до кни(г) за(м)ку житоми(р)ско(г)[о] записано, што єстъ записано.

[Акт № 15]. М(с)ца мая, **ка** [21] дня, того ж року.

Пєрєдо мною, Мациє(м) Стрыко(в)ски(м), на то(т) ча(с) по(д)старо(с)ти(м) житоми(р)ски(м), жаловалъ и ѡповєда(л) ѡбътє(ж)ливє Мошко Мисанови(ч), жи(д) ѡстро(ж)ски(и), на во(и)та коростєшєвско(г)[о] Сє(р)гия Коро(с)тєля ѡ то(м),

10 зв. што ж, дє(и), ѡнъ, нє (д)баючи на росказанє их // мл(с)ти пно(в) ѡпєкуно(в) коростєшєвъски(х) єго мл(с)ти кнзя Ѡ(с)тафъя Ружи(н)ского, єго мл(с)ти пна Дмитра Є(л)ца, писара зє(м)ского киє(в)ско(г)[о], єго мл(с)ти пна Сємєна Костюшковича, которыє и(х) млстъ єму росказали, и(ж)бы тыє до(л)ги, которыє ми ви(н)ны мєщанє коростєшєвскиє, поплатили, то єстъ ко(п) два(д)ца(т) лито(в)ски(х), што (ж), дє(и), ѡ(н) мнє жадноє ѡ(т)правы нє хотє(л) вчинити.

Єще, дє(и), на(д) то выкрадєно ми ви(н)ницу, в которо(и) горє(л)ку
куря(т), а то мєновитє: горя(л)ки ква(р)тъ три(с)та и дєся(т) ква(р)тъ взято,
двои трубы ѡ(т) котъло(в) с притрубками, сє(р)мягу, кожухъ, сокиру и
и(н)ши(х) рєчє(и) нємало.

Яко (ж), дє(и), сы(н) мо(и) Шлома и Глєбъ, зя(т) мо(и), взявши Ю(р)я,
вря(д)ника пна Сємєна Костюшковича, пришли, ѡповєдаючи тую шкоду и
справєдливости просити в того во(и)та.

Ѡ(н), дє(и), ани выслухавъши, єщє з очю зогна(л) и (з)соромоти(л),
нє хотєчи чинити справє(д)ливости.

Пото(м), дє(и), в то(м) жє року ѡсмъдєсятъ трєтє(м), м(с)ца мая, дня
сємогона(д)цатъ, выкрадєно ми, дє(и), воскобо(и)ню, в которо(и) украдєно
воску штуку с котла сма(л)цованого, пя(т) камєни(и) киє(в)скоє ваги,
коштова(л) копъ два(д)цатъ лито(в)ски(х).

Пото(м) жє выкрадєно, дє(и), школу жидо(в)скую, в которо(и) укра-
дєно бляху срєбрєную, коштова(л)[а] дви гривни срєбра; свє(ч) тры вєли-
ки(х), коштовали по(л)торы копы грше(и) лито(в)ски(х); завєсикъ кита(и)-
чаны(и), коштова(л) ко(п) три лито(в)ски(х); скатє(р)тъ цвилиховая, ко-
штова(л)[а] золоты(и) польски(и).

Яко (ж), дє(и), сы(н) мо(и) Шлома в нєбы(т)но(с)ти моєє пришо(л) до
того (ж) во(и)та, ѡповєдаючи тыє шкоды и проси(л), ижбы до громады за-
казалъ.

Ѡнъ, дє(и), мєсто вчинє(н)я справє(д)ливости то(г)[о] сна моєго з о(ч)ю
зогна(л), зъсоромоти(л), што(ж), дє(и), мо(и) сы(н) зара(з) ѡповєда(л) вря(д)-
нику єго мл(с)ти пна писара зє(м)ского киє(в)ского Фєдору.

Пото(м), дє(и), при(с)лавъши слугу своєго до дому моєго, в нєбы(т)-
но(с)ти моєє, сына моєго Мисана з дому взяли и, (з)бивши, змо(р)доваввши
в своє(м) дому, до вєзє(н)я всади(л), яко яко(г)[о] [зло]чи(н)цу, при кото-
11. ро(м) сыну моє(м) было гршє(и) готовы(х) три(д)ца(т) // чє(р)воныхъ золо-
ты(х) и два и таляровъ тридцатъ монєты, гршє(и) лито(в)скихъ трина(д)-
цатъ копъ, сыкгнє(т) золоты(и) с камєнє(м), сма(л)цованы(и), коштова(л)
три чє(р)воны(х) золотыхъ, ланъцусєкъ срєбрєны(и), коштова(л)
пу(л) гривны, ручникъ, убранъє каразиєвоє знєли; тоє всє на то(т) ча(с)
побра(л).

И проси(л) Мошко Мисанови(ч), жи(д) ѡстро(з)ски(и), абы тая жалоба
и ѡповєданъє єго было до книгъ замку г(с)дръского житоми(р)ского запи-
сано, што-(м) єстъ записано.

[**Акт № 16**]. М(с)ца мая, **гі** [13] дня, року **пг** [83].

Пєрєдо мною, Яномъ Станишєвъскимъ, по(д)старо(с)ти(м) житоми(р)-
скимъ, жаловали и ѡповєдали зємянє г(с)дръскиє повєту Киє(в)ского Ва-
силє(и) а Фєдо(р) Антоновичи И(л)яшо(в)скиє-Ку(т)лубаи и Ка(с)янъ,
сєстрєнєцъ ихъ, на мєщанъ и по(д)даны(х) князя Кирика Ружи(н)ского
котєлєнъски(х) ѡ томъ,

што (ж), дε(и), ωни року тεпεръ идучого, тисεча пя(т)со(т) ωсмъдεся(т) трεтεго, нεпоωднокротъ наε(з)джаючи на кгрунтъ ншъ и(л)яшо(в)ски(и), дуброву и пущу нашу пустошать и сεчε(т)[23] границу волынε(ц)кую, насεдаεтъ [?], на на(с), ωтъповεди и похва(л)ки чинятъ, по дорогахъ засεдаютъ, хотεчи на(с) ω го(р)ла приправити бε(з) жадноε причины.

Яко(ж), дε(и), в то(м) жε року тисεча пя(т)сотъ ωсмъдεсятъ трεтεмъ, м(с)ца мая, пε(р)вогона(д)ца(т) дня, мεновитε за сε(с)трεнъцεмъ нши(м) Ка(с)яномъ, по(д)даныε князя Кирила Ружинъского на (и)мя Минεцъ з ынъшими сусεды и помочниками своими, по(д)даными (ж) князя Ружинъского, пεрεнε(м)ши на доброво(л)но(и) дорозε, гонили, хотячи εго ω го(р)ло приправити, а(ж), дε(и) лεдвε утεкъ.

И просили, абы тая жалоба и ωповεданъε и(х) до кни(г) замку г(с)дръ-
11 зв. ского житоми(р)ского было записано, // што (ж) εстъ записано.

[**Акт № 17**]. М(с)ца мая, **кг** [23] дня, року **пг** [83].

Пришεдши до вряду г(с)дръского житоми(р)ского пεрε(д) мεнε, Яна Станишо(в)ского, по(д)старостεго житоми(р)ского, Василε(и) Ма(н)цεви(ч), во(и)тови(ч) корε(ц)ки(и), жалова(л) и ωповεда(л) имεнε(м) ω(т)ца своεго Томила Манъцεвича, во(и)та корε(ц)кого, на зεмεнина г(с)дръского повεту Киε(в)ского пна Богдана Ивановича Стрыбыля тыми словы,

и(ж), дε(и), року тεпεрεшнεго, тисяча пя(т)сотъ ωсмъдεсятъ трεтεго, м(с)ца мая, пятого дня, в нεдεлю, по(д)даному ω(т)ца моεго ωсε(ц)кому, котороε имεнъε ωтε(ц) му(и) дε(р)житъ заставны(м) ωбычаεмъ ω(т) и(х) мл(с)ти пна Алεксанъдра а пна Васи(л)я Тишъ-Быко(в)ского, Васку Занковичу, по(с)лавъши брата своεго Гришка [з] збо(ж)εмъ до (м)лина пна Стрыбылεва, до Пилипови(ч), для моло(т)я, то пакъ, дε(и), пнъ Богда(н) Ивановн(ч) Стрыбы(л), при(с)лавши атамана своεго пилипо(в)ского Маръка Фεдо(ро)вича и при нε(м) инъши(х) по(д)даны(х) своихъ пилипо(в)скихъ, воло(в) два в шε(р)стъ ωди(н) чо(р)ны(и), а други(и) гнεды(и), з возо(м), на кото-ро(м) збо(ж)я было: жита коло(д) три, пшεници по(л)торы колоды мεры житоми(р)скоε, з нεго самого поя(с) с калитою и (з) ножами уго(р)скими, в которо(и) калитε было двε копε грш(и) лито(в)скихъ, за которыε гроши корову собε купити та(м) хотε(л), сε(р)мягу новую зняли.

И тыε вси рεчи з нεго, вε(р)ху мεнованыε, бε(з)правнε пограбити и побрати каза(л).

За которы(м) бεзправны(м) грабεжо(м) ω(т) пна Богдана Стрыбыля шкодуε собε то(и) по(д)даны(и) ω(т)ца моεго ωсε(ц)ки(и) Васко Занъкови(ч), и(ж) для ты(х) дво(х) воло(в) плу(г) цεлы(и) для супруги нε ωра(л) и жадноε вε(с)нины [!] збо(ж)я нε сия(л), шкодуε собε ωдно в нεсεя(н)ю ωкро(м) бε(з)правного грабεжу, три(д)ца(т) копъ гршε(и) лито(в)ски(х).

И проси(л) мεнε Василε(и) Манъцεви(ч), во(и)тови(ч) корε(ц)ски(и),

---

[23] Перша буква залита.

абы тая жалоба, ωповєда(н)я, жалоба, ωповєданъя [!] тои бє(з)правны(и) грабє(ж) ω(т) пна Богдана Стрыбыля до книгъ за(м)ку г(с)дръского житоми(р)ского
12. было запи//сано, што єстъ записано.

[**Акт № 18**]. Року божого нарожєнъя **҂афпг** [1583], м(с)ца июня, ω(с)могона(д)ца(т) дня водлє калєнъдару но(в)[о]по(п)равєно(г)[о].

Писалъ и присыла(л) до вряду г(с)дръского житоми(р)ского до мєнє, Миколая Камєнъского, по(д)старостєго житоми(р)ского, ω(т) єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвє(ц)кого, старосты житоми(р)ского, установєного, єго мл(ст) княз(з) Кири(л) Ружи(н)ски(и), ωбтє(ж)ливє жалуючи и ωповєдаючи жа(л) и дєспєктъ сво(и), ω то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ωсмъдєся(т) трєтєго, м(с)ца июня, сємогона(д)ца(т) дня, водълє калєнъдару новопоправєного, а водлє старого калєнъдару м(с)ца июня двасємого, в пятъницу пнъ Фєдо(р) Ку(т)лоба(и) а сєстрєнє(ц) єго Ка(с)я(н) з ынъшими помо(ч)никами своими, по(д)даны(х), дє(и), мои(х) тро(х), пєрєнє(м)ши на (в)ла(с)но(м) кгру(н)тє моє(м) котєлє(н)ско(м), по(д)даны(х) мои(х) котєлє(н)ски(х) двухъ на (и)мя Макара а Гарасима Тимошєвича побили и до (с)мє(р)ти замо(р)довали, а трєти(и), дє(и), лєдво ω(т) ни(х) утєкъ и ω то(м), дє(и), мнѣ знати да(л), и, коли бы, дє(и), мнѣ зна(т) нє да(л), я бы(х), дє(и), ω ни(х) вєдомо(с)ти жа(д)ноє нє мє(л).

А скоро, дє(и), мнє дано знати, я, дє(и), того ж часу и (д)ня звы(ш) мєнованого, захowываючи ся водлє статуту права по(с)полито(г)[о], послал-о(м) до ωколи(ч)ны(х) сусєдо(в), то ωповєдаючи и просєчи и(х) мл(с)ти, жєбы и(х) млстъ та(м), на тоє мєстъцє, на кгру(нт) мо(и), гдє ты(х) по(д)даны(х) мои(х), имєны звы(ш) мєнованы Фєдо(р) и Ка(с)янъ с помочниками своими до (с)мє(р)ти побили и замо(р)дова(ли), поєхали и, ты(х) забиты(х) тѣла ωглєдавши, сє (з)дє привє(з)ли.

И проси(л) єго мл(с)тъ княз(з) Кири(л) Ружи(н)ски(и), абы тоє ωповєданъє и жалобу єго мл(с)ти в книги кгро(д)скиє житоми(р)скиє записано было, што-(м) записати каза(л).

[**Акт № 19**]. Року по нарожєнъю сна божого **҂афпг** [1583], м(с)ца июня, **кз** [27] дня, в понєдєло(к), водълє калє(н)дару новопо(п)равєного.

Присыла(в) до вряду за(м)кового г(с)дръского житоми(р)ско(г)[о], до мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старо(с)тєго житоми(р)ского, ω(т) єго
12 зв. мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвє(ц)кого, старо(с)ты // житоми(р)ского, установлєного, зємєнинъ повѣту Житоми(р)ского пнъ Стєфанъ Пилипо(в)ски(и) сына своєго пна Томила Пилипо(в)ского, жалуючи и ωповєдаючи ω то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисяча пя(т)сотъ ωсмъдєсятъ трєтєго, м(с)ца июня, **кд** [24] дня, в пя(т)ницу, на кгрунтє городищъскомъ свинє(и) єго властны(х) три(д)цатътєро <, > нѣтъ вѣдома хто злодє(и)ски(м) ωбы-

чає(м) поби(л) и покра(л), а ѡстатокъ, дє(и), то(л)ко пятєро свинє(и) до дому до (д)вора скомороского прибєгли.

И проси(л) єго мл(с)тъ пнъ Пилипо(в)ски(и), абы тоє ѡповєда(н)є и жалоба єго мл(с)ти в кнги за(м)ковыє запи[са]но было, што-(м) записати казалъ.

[**Акт № 20**]. Року по нароженъю сна божого ҂**афпг** [1583], м(с)ца июня, пятого дня во(д)лє поправы калє(н)дару по(п)равєно(г)[о].

Пришєдъши до вряду г(с)дръского пєрє(д) мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старо(с)тєго житоми(р)ского, ѡ(т) єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Матъфєєвє(ц)кого, старо(с)ты житоми(р)ского, установлєного, по(д)даны(и) мєста Бєлоцє(р)ко(в)ско(г)[о] Фєдо(р) Дашкови(ч), жалова(л) и ѡповєдалъ на пна Богдана Стрыбыля тыми словы,

и(ж), дє(и), дня прошлого, м(с)ца июня, пятогона(д)цатъ дня, подъданы(и) пна Стрыбыло(в) на (и)мя Гри(ц)ко Свистунъ, не маючи до мєнє жадноє причины, бє(з)ви(н)нє, по(т)рафивши уво (и)мєнъя єго мл(с)ти пна Го(р)ностаєвумъ у Тулинахъ, мєнє по(и)мавши, до вєзє(н)я ѡсадити да(л).

Яко (ж) и ѡтаманъ тули(н)ски(и) Ѡлєшка Ѡнанъка, дє(р)жавши мєнє у вєзє(н)ю, зложи(в)ши рокъ ку справє(д)ливо(с)ти на нєдєлю про(ш)лую, м(с)ца июля, дня трєтєго, во(д)лє поправы колєнъдару, и(ж)бы пнъ Стрыбы(л) приєха(л), ни(ж)ли пнъ Стрыбы(л) на то(т) ро(к) ку справє(д)ливо(с)ти са(м) до Тулина нє бы(л) и никого нє прис[ыла](л) и ѡ собє праву знати нє да(л).

И проси(л), абы тоє ѡповєда(н)є єго до кни(г) за(м)ку житоми(р)ского записано было, што єстъ записано.

[**Акт № 21**]. Року по нарожє(н)ю сна бо(ж)єго ҂**афпг** [1583], м(с)ца а(в)гу(с)та, д [4] дня во(д)лє старо(г)[о] калє(н)дару новопоправєного.

Писа(л) и прысыла(л) до (в)ряду г(с)дръского житоми(р)ского до мєнє, Миколая Камєнъского, по(д)старостєго житоми(р)ско(г)[о], ѡтъ єго мл(с)ти пна Сємєна Дєни(с)ка Ма(т)фєєвє(ц)ко(г)[о], старо(с)ты житоми(р)ско(г)[о], устано(в)лєного, пнъ Бо(г)да(н) Иванови(ч) Стрыбы(л), зємєни(н) повєту воєво(д)ства Киє(в)ско(г)[о], жалуючи [и] ѡповєдаючи ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучо(г)[о], тисяча пя(т)со(т) ѡсмъдєся(т)
13. трєтєго, м(с)ца июля, тры(д)ца(т) пє(р)вого, // водлє калє-калєнъдару [!]
ры(м)ского, в нєдєлю, по(д)даны(и) єго мл(с)ти пна Гаврыла[24] Го(р)ностая, воєводы бєрє(с)тє(и)ского, тулинскиє, ѡтаманъ тули(н)ски(и) на (и)мя Ива(ш)ко Ѡна(н)чи(ч) ис по(д)даными пна своєго, пєрєшє(д)ши, дє(и), на доброво(л)но(и) дорозє за росказанъємъ пна своєго по(д)даныхъ, дє(и), мои(х) ловко(в)ски(х) двухъ члвко(в) на (и)мя И(л)ю Ѡпанасовича а Па(р)хома Коваля, збили и кля(ч) чєтвєро и(з) возами и с пашнєю побрали и по-

[24] Слово «Гаврыла» перероблене з «Аврама».

грабили, и сє(р)мягъ двє, сєкир двє, ко(с) двє, збо(ж)я по три мє(р)ки на возє(х) было [взяли], то єстъ:

у И(л)и клячу тисавую лысую, и(з) жєрєбъцє(м)[25] с трєтяко(м) такои (ж) шє(р)сти ўзяли, а в Па(р)хома гнєдую и(з) жєрє(б)ємъ лєтъни(м) узяли.

То всє, дє(и), ѡтаманъ тули(н)ски(и) и(с) по(д)даными пна своєго побра(л) и пограби(л).

И проси(л) пнъ Богда(н) Стрыбы(л), абы тоє ѡповєданъє и жалоба єго мл(с)ти в книги за(м)ковыє записано било, што-(м) записати казалъ.

[Акт № 22]. Року ҂**афпг** [1583], м(с)ца августа, **аі** [11] дня, в сєрєду водлє калєндару ри(м)ско(г)[о].

Пришодши до вряду г(с)дръско(г)[о] замку житоми(р)ского пєрє(д) мєнє, Миколая Камє(н)ско(г)[о], по(д)старо(с)тє(г)[о] житоми(р)ского, ѡ(т) єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Ма(т)фєє(в)ско(г)[о], старосту [!] житоми(р)ского, установлєно(г)[о], пнъ Григорє(и) Бутови(ч), хоружи(и) повєту Киє(в)ско(г)[о], на върядє ѡповєда(л) ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пятъсотъ ѡсмъдєся(т) трєтєго, м(с)ца авгу(с)та, чє(т)вєртого дня, в чє(т)вє(р)гъ водлє калєндару
13 зв. ри(м)ско(г)[о] // пнъ Єсифъ Нємири(ч), судья зє(м)ски(и) києвъски(и), на(с)ла(в)ши слугъ свои(х) на (и)мя Анъдрє(и)ка Забияку а Щасного до имєнъя моєго мєста Топорищъ, у по(д)даны(х), дє(и), мои(х) топорищъски(х) на (и)мя у Филона а в Миклича, в Суботича а в Лукъ(я)на[26] Ковалєвича, но(ч)ни(м) ѡбычаємъ, за росказа(н)є(м) пна своєго пна Єсифа Нємирича, су(д)и зє(м)ского киє(в)ского, воло(в) дєся(т), ялови(ц) чотыри покра(д)ши, и до имє(н)я єго Чє(р)нєхова ѡтогнали и ѡ(т)провадили.

Яко (ж), дє(и), я того (ж) часу, заховываючи ся в томъ водлє статуту, маючи при собє сторону людє(и) добры(х), вѣры го(д)ны(х), сусєдо(в) ѡколи(ч)ныхъ, того (ж) часу слєдо(м) гони(в).

И пришо(л) слѣдо(м) до имє(н)я єго Старого Чє(р)нєхова до боярына єго Го(р)дєя.

Та(м) жє застанови(в)ши ся, посыла(л)-о(м) до того Го(р)дия, абы слѣдъ вывє(л), а то(т) Го(р)дє(и) слѣдъ ѡ(т)то(л) вывє(л). И привєли є(с)мо слѣдъ до имє(н)я єго мл(с)ти, до мє(с)та Чє(р)нєхова, и ѡтъто(л) слєду нє вывєли.

Яко (ж), дє(и), я пото(м), в суботу, м(с)ца августа, шошто(г)[о] дня в року тєпєрєшнє(м), **пг** [83], посилал-о(м) во(з)ного повєту Киє(в)ско(г)[о] пна Миха(и)ла Кириковича до пна Єсифа Нємирича, су(д)и зє(м)ского киє(в)ско(г)[о], до имєнъя єго мл(с)ти, до замку Чє(р)нєхо(в)ского, просячи на ты(х) слу(г) єго мл(с)ти звы(ш) мєнова(н)ны(х) ѡ справє(д)ливостъ.

Єго, дє(и), мл(с)ть[27] па(н) Нємири(ч) мнѣ с ты(х) слу(г) свои(х) ѡ

[25] Пєрєроблєно з «жєрє(б)ямъ».
[26] Перероблено з «Луканя».
[27] Виправлено з «мл(с)ти».

(з)лодє(и)ство, ω по(к)радє(н)є ты(х) дєсєти во[ло](в) и чотыро(х) ялови(ц) справє(д)ливо(с)ти вчини(т) нє хотє(л).

И проси(л) єго мл(ст) па(н) Григорє(и) Бутови(ч), хоружи(и) повєту Киє(в)ско(г)[о], абы тоє ωповєда(н)є єго мл(с)ти в книги за(м)ковые записано было, што-(м) записати каза(л), на (ш)то и выпи(с) с кни(г) по(д) моєю пєча(т)ю єго м(л). собє взя(л).

Писа(н) у Житомиру. //

14. [**Акт № 23**]. Року ҂**афпг** [1583], м(с)ца августа, **з** [7] дня, в сєрєду водлє калєнъдару рымъско(г)[о].

Пришє(д)ши до вряду г(с)дръского житоми(р)ского пєрєд мєнє, Миколая Камєнъского, по(д)старостєго житоми(р)ского, ω(т) єго мл(с)ти пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєє(в)ского, старо(с)ты житоми(р)ско(г)[о], установлєного, зємєни(н) г(с)дръски(и) повѣту воєво(д)ства Києвъского пнъ Ки(р)дє(и) Сави(н) Лємєшъ на врядє ωповєдалъ ω то(м),

и(ж), дє(и), в року тєпє(р) идучо(м), тысєча пя(т)со(т) ωсмъдеся(т) трєтєго [!], м(с)ца августа, пятого дня, в понєдєло(к) водлє калєндару ры(м)ского, зємєни(н) г(с)дръски(и) того (ж) повѣту воєводства Киє(в)ского пнъ Василє(и) Богданови(ч) Ко(р)чо(в)ски(и), прєпомнєвши боя(з)нь божую и срокгостъ права по(с)политого и (з)рушивши поко(и) по(с)политы(и), сам, ωсобою своєю, з многыми слугами и по(д)даными своими, з ро(з)ны(м) ωру(ж)ємъ и бро(н)ми, во(и)нє налєжачо(и), то єстъ з ру(ч)ницами, з луки, сага(и)даки, рогатинами, ко(н)но, збро(и)но наєхавши, дє(и), моцно кгва(л)то(м) на вла(ст)ны(и) кгру(нт) мо(и) имє(н)я моєго Ко(р)чова во (в)рочища ус[28] полє Рудки Бєжо(н)скиє то[29] съторонє Ру(д)ки, которая спадыває(т) в Рудку Слєпє(ц)кую, которы(и) то дєли(т)[30] кгрунтъ сво(и) вла(с)ны(и), ωтъдавши[31] часовъ во (в) покою маю и єго вжива(л).

Та(м) жє, дє(и), на то(м) полю, жита ярого моєго вло(с)ного, дво(р)ного, которого посєя(л) ко(п) ωсмъ, а пшєницы ко(п) двѣ моцно, кгвалто(м) пожа(л) и, до гумна своєго ωтъпровадивши, зложи(л), а ωвса, дє(и), моєго вло(ст)но(г)[о], которо(г)[о] єсми на то(м) жє полю моємъ властъно(м) посєя(л) былъ, можє, дє(и), быти копъ ωсмъ, и того, дє(и), мнѣ пожати и єго звє(з)ти, яко моєго вло(с)ного, забороняє (и) мєнє, дє(и), и(з) споко(и)ного дє(р)жа(н)я виби(л)).

14 зв. И проси(л) пнъ Кє(р)дє(и) Савичъ // Лємє(ш), абы тоє ωповєданъє єго млсти в кнги за(м)ковыє записано было, што-(м) записати каза(л).

[**Акт № 24**]. Року по нарожє(н)ю сна божого ҂**афпг** [1583], м(с)ца августа), **ка** [21] дня во(д)лє калє(н)дару ры(м)ского.

---

28 Може, в значенні «повз».
29 Мабуть, «на то(и)».
30 Описка. Треба «дє(н)».
31 Описка. Треба «давны(х)».

Пришодши пере(д) мене, Миколая Каменъского, по(д)старо(с)тего житоми(р)ского, ω(т) его мл(ст) пна Семена Дениска Ма(т)феєве(ц)кого, старо(с)ты житоми(р)ско(г)[о], установленого, земени(н) г(с)дръски(и) повѣту воєво(д)ства Киє(в)ского пнъ Семенъ Щениєвски(и) жалова(л) и ωповеда(л) ω то(м),

и(ж), де(и), року тепе(р) идучого, тисяча пя(т)со(т) ωсмъдеся(т) третего, м(с)ца августа, **фі** [19] дня, в пя(т)ницу водле каленъдару ры(м)ского пни Ждановая Щенѣ(в)ская До(т)на[32] дв[33] Ка(с)таудовна, на(с)лавши сино(в) свои(х) Федора а Дамида за вла(с)ны(м) росказа(н)емъ ее на гру(н)те ншо(м) спо(л)но(м) щениє(в)ско(м) свине(и), де(и), мои(х) вла(ст)ны(х), то естъ вепро(в) третяко(в) тро(х), а свине(и) велики(х) поро(с)ны(х) трое, псами пощва(в)ши [!], и потравили до (с)ме(р)ти.

В то(м), де(и), собе ω(т) нее самое шкоду немалую маю.

И проси(л) пнъ Семенъ Щениєвъски(и), абы тое ωповеданъе и жалоба его мл(с)ти в книги за(м)ковые записано было, што-(м) записати казалъ.

[**Акт № 25**]. Року божого нарожe(н)я ҂**афпг** [1583], м(с)ца авгу(с)та, **кг** [23] водле каленъдару ры(м)ского, у во(л)торо(к).

Пришедши пере(д) мене, Миколая Каменъского, по(д)старостего житоми(р)ского, ω(т) его мл(с)ти пна Семена Дени(с)ка Ма(т)фее(в)ского, старо(с)ты житоми(р)ского, устано(в)лено(г)[о], по(д)даны(и) ве(л)мо(ж)ного княжати его мл(с)ти Ко(с)те(н)тина Ѡстро(ж)ского, воеводы киє(в)ского, ма(р)шалка зе(м)ли Волы(н)ское, Мошко Мисанови(ч), жи(д), ωповеда(л) и жалолова(л) [!] на врядe ω то(м),

и(ж), де(и), року тепе(р) идучого, тисяча пя(т)со(т) ωсмъдеся(т) тре-
15. тего, м(с)ца августа, ωсмъна(д)цато(г)[о] // дня, в четъвергъ, водле каленъдару ры(м)ского во(и)тъ коростешовъски(и) на (и)мя Серъги(и) Коросте(л), не маючи, де(и), до мене жадное потребы, [в] мѣсте Ше(в)ско(м), узвавъши мене до дому своего и бе(з)печивши мене, и, маючи у дому своего гости(и), не ведаю, у яки(и) способъ, та(м) же, де(и), в дому свое(м), мене самого с тыми го(ст)ми, помо(ч)никами своими, збивши, змо(р)довавши, врани(в)ши, звеза(л) и мучи(л), и черес з грошми взяли, то е(ст) у чересѣ было грше(и) готовы(х) ко(п) три(д)ца(т) лито(в)скихъ, и поя(с) с калитою, у калити, де(и), было сорокъ золотыхъ че(р)воныхъ монеты, три копы грше(и), два пе(р)стени золоты(х), у которыхъ, де(и), было деветъ золотыхъ че(р)воныхъ.

То, де(и), все во(и)тъ коростешовъски(и) побра(л), и, мало, де(и), маючи еще на то(м), на завътрие, в пя(т)ницу, м(с)ца а(в)густа, **фі** [19] дня, тотъ во(и)тъ с помочниками своими, которы(и) ωнъ лепи(и) имены знаетъ и вѣдаетъ, кгды-(м), де(и), бы(л) наготовалъ ся з места Коростешова еха-

---

[32] Мабуть, «Щенѣевская До(м)на».
[33] Може, писар хотів написати «дочь».

ти, наложи(л) бы(л) зо всєго [!][34] маєтъностъю своєю на во(з) всѣ рєчи свои кра(м)ныє, во(и)тъ коростєшовъски(и) Сє(р)ги(и) Коростєлъ мєнє, дє(и), самого єщє повторє збил и зрани(л), коня з возо(м) взя(л); на возє, дє(и), было:

шє(ст) по(с)таво(в) сукна муравъского, по(л)тора поставъ сукна лунъского, я(р)мяко(в) новыхъ лунъскихъ пя(т), я(р)мякъ каразєєвы(и), триє
15 зв. с(ш)туки полотна колєнъского, двє стуки полотна сє(н)дєцъкого, // кругъ поєсовъ ѡксами(т)ны(х), єдана(д)цатъ локотъ, двє копє шапокъ, ножо(в) уго(р)ски(х) два(д)цатъ тахировъ.

То, дє(и), всє во(и)тъ побра(л) и пограби(л) бє(з)винє.

Яко ж, дє(и), я, будучи ѡкрутнє збиты(и), змо(р)дованы(и) и (з)мучєны(и), того часу до вряду єхати и то(г)[о] ѡповєдати и ѡжаловати нє могъ, алє трафи(л)ся в то(т) ча(с) вє(л)мо(ж)ны(и) панъ єго млстъ па(н) Филонъ, воєвода смолє(н)ски(и), чєрє(з) мєсто Коростєшо(в) єха(л), то-(м) єго млстъ ѡповєда(л), а пото(м) ѡколи(ч)ны(х) шляхтъ такъ же є(с)ми ѡповєда(л).

И на ѡглєданъє того зби(т)я и (з)ранєнъя своєго в нєдостатку во(з)ного бра(л) и[35] мєнє з уряду вижо(м) служєбника моєго шляхє(т)ного Кгабрєля Зубри(ц)кого.

Которы ви(ж), того жида Мо(ш)ка Мисановича ѡглєдавши, ставши ѡчєви(с)тє пєрєдо (м)ною, до кни(г) за(м)ковы(х) ку записованъю тыми словы со(з)на(л), и(ж), дє(и), в жида Мошка Мисановича видєл-о(м) за ѡказанъє(м) єго на рукахъ ѡбо(х) понижшє(и) плє(ч) раны синиє кривавыє, скура ѡ(б)шмо(р)гнєна, зна(т), што поворозами вязано и тягнєно, а на твари губа испо(д)няя побита, рану ѡбы(д)раную види(л); ѡказова(л) тє(ж) мнѣ на кошули кро(в), и повєди(л) и(ж), дє(и), то кро(в) з губы моєє в то(т) ча(с) тєкла, коли мєнє би(в) и (з)вєзавъ.

То зби(т)є, зранє(н)є, и мо(р)дованъє, и вязанъє, и побранъє має(т)ности своєє мєни(л) быти ѡ(т) Сє(р)гия Коро(с)тєля, во(и)та коро(с)тєшо(в)ского.

И проси(л) Мошє(и) Мисанови(ч), жи(д), абы тоє ѡповєданъє и жалоба єго и вижово со(з)на(н)є и жалоба в книги за(м)ковыє записано было, што-(м) записати каза(л). //

16. [**Акт № 26**]. Року по нарожєнъю сна божо(г)[о] **҂афпг** [1583], м(с)ца августа, ~~кє [25]~~ дня.

Писа(л) и присыла(л) до мєнє, Миколая Камєнъского, по(д)старо(с)тєго житоми(р)ского, ѡ(т) єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвє(ц)кого, старо(с)ты житоми(р)ского, установлєного, вря(д)ни(к) и во(и)тъ коростєшо(в)ски(и) пнъ Сє(р)гє(и) Тишкови(ч) их мл(с)ти пно(в) ѡпєкуно(в) нє-

[34] Трєба «зо всєю».
[35] Тут и замість у.

рокꙋ по нароженю сна божого ҂ахп мца 19
августа кв дня

Писан и записан до книг меских миколаевских намѣстного
пестпарского вряду полномочного всемити спас
мена рѣчница мадеевского старостви вряду
мисного веставовленого врагатницъ вставио
коростеносий пив сеге тимнови и мити
по инопню тс дочина тин ванъ і мѣдаро
на вреда сѣдцѣвтисливе справлюи и чтовѣдаго
и итто чрез роко тисещи двого тиссеча ти
сотв ісемв рѣсят перьвого мца августа
двадцатъ второго дня в понеделок в вардл
ца ле... рѣйного новопоправленого па
но ... иванови стражи змѣнивъво
звоитвайнского зохранисти з многими слу
чами и помочниками и подданими свои
ми которими ... в ... з ...
на ... навлаши игравши в и мити мѣста
коростеносного и в замку нал вращиво
рочища поставано в ... на ... потом
тоиравити свое властивый мещанско
... ... и вращивых таково вносного рѣ ...
... ам ... и ... на ... онпо
тан ... наставши мено
и ватто ... пона ли мено вить ...
мещанно ... коростеносий лазорови возове

Рис. 6.

бо(ж)чика пна Ивана Ѡлизара, на врядє ѡбътє(ж)ливє <,> жалуючи и ѡповєдаючи ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) трєтєго, м(с)ца а(в)густа, два(д)ца(т) второго дня, в понєдєлокъ водлє калєндару ри(м)ского, новопоправєного, па(н) Богданъ Ивanови(ч) Стрыбы(л), зємєнинъ воєво(д)ства Киє(в)ского, зобравши ся з многыми слугами и помочниками и по(д)даными своими, которы(х) ѡ(н) имєны лєпє(и) са(м) вѣдаєтъ и (з)наєтъ, на вла(ст)ны(и) кгрунтъ и(х) мл(с)ти мє(с)та Коростєшо(в)ского, ку замку налєжачи(и), во (в)рочища Пєщано(и), у студєнъца, которы(и) то кгрунтъ сво(и) властъны(и) мєщанє коро(с)тєшо(в)скиє ѡ(т) давныхъ часо(в) вов покою дє(р)жа(ли) и въживали, там жє, дє(и), и тєпє(р) сѣна нємало покосили и въ стогы помєтали, наєхавши мо(ц)но, кгва(л)то(м), ѡноє сєно попали(л), мєновитє то єстъ: мєщаномъ коростєшо(в)ски(м) Лазорови
16 зв. возовъ // тридъцатъ спалилъ сєна, Ивану Гиръцє возо(в) сѣна три(д)цатъ спали(л), Тєрєшку сѣна возо(в) соро(к) спали(л), Яцку сєна возо(в) пятъдєся(т) спали(л), Щасному, бояринови волосо(в)скому, сєна возо(в) сорокъ спали(л) и (ш)коды, дє(и), нємалыє почини(л).

И проси(л) пнъ Сє(р)гє(и) Тишкови(ч), врядникъ и во(и)тъ коростєшовъски(и), са(м) ѡ(т) сєбе [и] имєнє(м) и(х) мл(с)ти кнзя Ѡстафъя Ружи(н)ского а пна Дми(т)ра Є(л)ца, писара зємского києвъского, а пна Сємєна Ко(с)тюшковича, абы тоє ѡповєданъє и жалоба в кнги за(м)ковыє житоми(р)скиє записано было, што-(м) записати казалъ.

[**Акт № 27**]. Року по нарожєнъю сна бо(ж)єго ҂**афпг** [1583], м(с)ца а(в)гу(с)та, **л** [30] дня водлє карєнъдару [!] ры(м)скѳг[о].

Постанови(в)ши ся ѡчєвистє на врядє пєрєдо мною, Миколає(м) Камєнъски(м), подъстаро(с)ти(м) житоми(р)скимъ, ѡ(т) єго мл(с)ти пна Сємєна Дєни(с)ка Матъфєєвє(ц)кого, старо(с)ты житоми(р)ского, установлєны(м), Сєнко з Дєря(ж)ни, а Иванъ з Дєря(ж)ноє, а Тимошъ с Коростя, людє похожалыє, которыє собє пна нє повєдили, ѡчєвистє, ѡдноста(и)нє, бє(з) жа(д)ного примушєнъя вы(з)на(ли),

и(ж), дє(и), мы всѣ три змови(в)ши ся єсмо и пошли красти, уми(с)лнє, и подышли єсмо по(д) сєло Пряжюво, та(м) жє єсмо лѣсѡ(м) ночи ѡжидали, имєли єсмо волю нє по(и)ти [ѡ](т) то(г)[о] сєла, а(ж) поки покрасти албо людє повєзати и побрати по(д)даны(х) єго мл(с)ти пна Сємєна Пряжє(в)ского.

А та(к) шлышачи пнъ Иванъ Пражо(в)ски(й) тоє вы(з)на(н)є доброво(л)ноє и(х), и(ж) ѡни с ты(м) умы(с)ло(м) по(д) сєло пна Пряжо(в)ско(г)[о], ѡ(т)ца є(г)[о] мл(с)ти, при(ш)ли, проси(л), абы тоє записано било, што-(м) записати каза(л). //

17. [**Акт № 28**]. Року по нарожєнъю сна божого ҂**афпг** [1583], м(с)ца а(в)густа, **ла** [31] дня водлє калє(н)дару ры(м)ского новопоправєного.

Писалъ и присылалъ до вряду г(с)дръского замку житоми(р)ского до мєнє, Миколая Камєнъского, по(д)старостєго житоми(р)ского, ѡ(т) єго мл(с)ти пна Сємєна Дєни(с)ка Ма(т)фєєвє(ц)ко(г)[о], старо(с)ты житоми(р)ского, установлєного, вє(л)мо(ж)ны(и) пнъ єго мл(ст) па(н) Фрыдри(х) Тишкєвич Лоѡ(и)ски(и), воєводи(ч) бєрєстє(и)ски(и), жалуючи и ѡповєдаючи на єго мл(с)тъ вє(л)мо(ж)ного пна єго мл(с)ти пна Алєксанъдра, княжати Про(н)ского, сто(л)ника вєлико(г)[о] княз(з)ства Лито(в)ского, старо(с)ту Лу(ц)кого, ѡ то(м),

и(ж), дє(и), в року тєпє(р) идучо(м), тисяча пя(т)со(т) ѡсмъдєся(т) трєтє(м), м(с)ца августа, два(д)ца(т) шостого дня, в пя(т)ницу водлє калєнъдару рымъско(г)о є(г)[о] мл(с)тъ, на(с)лавши вря(д)ника своєго грижа(н)ского з многими помо(ч)никами, слугами, бояры и подъдаными своими моцно, кгва(л)то(м), на вла(с)ны(и) кгрунтъ мо(и) сєла моєго Пули(н), нєподалєку ѡтъ того сєла збо(ж)є вшєлякоє, што ѡ(д)но ко(л)вєкъ на том кгру(н)тє моє(м) было засєяно, то всє ѡдно пожали, а другоє готовоє побрали, а чого нє могли забрати, то пото(п)тали и подъданы(х) моихъ пулинъскихъ, которыє были выєхали того збожъя своєго брати, побили, и волы з возами там жє на томъ поли и инъшихъ рєчє(и) нє мало побрали и пограбили и до имє(н)я єго мл(с)ти Грижанъ ѡтъпровадили. //

17 зв. [**Акт № 29**]. Року по нарожєнъю сна божого ≠**афпг** [1583], м(с)ца сєнтєбра, **ѕ** [6] дня водлє калє(н)дару ри(м)ского.

Присылалъ на вря(д) г(с)дръски(и) житоми(р)ски(и) до мєнє, Миколая Камє(н)ского, подъстаростєго житоми(р)ского, ѡ(т) єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвєцъкого, старосты житоми(р)ского, у(с)тановлєного, єго мл(с)ти пна Єсифъ Нємирича, су(д)и зє(м)ского києвъского, врядника своєго пна Сєбєстияна Мєрошо(в)ского, жалуючи и ѡповєдаючи ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпєръ идучого, тисєча пятъсотъ ѡсмъдєсятъ трєтєго, м(с)ца сєнътєбра, трєтєго дня, в суботу водлє калєнъдару римъского па(н) Григорє(и) Бутови(ч), хоружи(и) киє(в)ски(и), са(м) ѡсобою, [с] слугами своими, по(д)даных єго мл(с)ти пна моєго чє(р)нєхо(в)ски(х) на (и)мя Курила Игнатовича, а Ку(з)му Па(р)хомовича, а Лукъяна, слугу римарового, которыє єхали [з] збо(ж)є(м), с пшєницєю и ж житомъ до (м)лина житоми(р)ского молоти, пєрєнємши на доброво(л)нои дорозє во (в)рочища у болота Гоголєва на дубровє, ты(х) по(д)даны(х) по(з)бивалъ, помо(р)дова(л) и поранилъ и в ни(х) рєчє(и) нємало побра(л), то єстъ мєновитє:

у Курила Иѡктовича [!] сокиру, которая ко(ш)товала сє(м) грошє(и) литовъскихъ, сєръмягу бєлую, за которую, дє(и), бы(л) далъ полъ копы
18. гршє(и) лито(в)ски(х) готовы(х) с калитою по(л)торы // копы гршє(и)
лито(в)скихъ;

а в Ку(з)мы Пархомовича сє(р)мягу, за (д)ва(д)цатъ гршє(и) куплєную, гршє(и) готовыхъ два(д)цатъ;

а въ слугы римсєрєвого [!][36] сє(р)мягу чо(р)ную, за по(л)копы гршє(и) куплєную, сокиру, за сємъ гршє(и) купленую, гршє(и) готовы(х) з мошо(н)кою пя(т)дєсятъ.

То, дє(и), всє пнъ Григорє(и) Бутови(ч) поѡ(т)нималъ и пограби(л).

Яко (ж), дє(и), тыє по(д)даныє звы(ш) мєнованыє того (ж) часу, приєхавши до (м)лина, мєлъникови житоми(р)скому и мєщано(м), которыє на то(т) ча(с) во млынє были, то ѡповєдали.

И проси(л) пнъ Сєбєстиянъ Мєрошо(в)ски(и), абы то в кнги замъковыє записано было, што-мъ записати казалъ.

[Акт № 30]. Року по нарожєнъю сна бо(ж)єго ≠**афпг** [1583], м(с)ца сєнътєбра, **ф** [9] дня водлє калєнъдару рымъского.

Пєрєдо (м)ною, Миколає(м) Каменъски(м), подъстаро(с)ти(м) житоми(р)скимъ, ѡтъ єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Матъфєєвє(ц)кого, старосты житоми(р)ского, установлєны(м), на врядє по(д)даны(и) г(с)дръски(и) мєщанинъ житоми(р)ски(и) Иванъ Мискєви(ч) Крупчанка ѡчєвисто на врядє доброво(л)нє до книгъ замъковы(х) тыми словы со(з)налъ,

и(ж), дє(и), што я, будучи ѡ(т) давъны(х) часо(в), лєтъ ѡтъ два(д)цати тро(х), кгру(нт) зємєнина г(с)дръского повѣту воєво(д)ства Києвъского пна Ки(р)дєя Савича Лємєша, которы(и), дє(и), то ѡ(н) кгрунтъ ѡкупи(л) у пна Васи(л)я Сємєновича Ко(р)чо(в)ского, мєновитє у Рудки Божо(в)скоє, на [то](и) сторонє Рудки, которая впадываєтъ в Рудку Слєпє(ц)кую, и того(м) добрє свєдо(м),

18 зв. и(ж), пнъ Ки(р)дє(и) // Савинъ Лємєшъ ти(м)[37] на то(м) кгрунтє Рудки Бєжо(в)скоє на то(и) сторонє Рудки, которая спадываєтъ в Рудку Слєпє(ц)кую, на томъ полю пашню похава(л) и вшєлякоє збо(ж)є скла(л) и вов покою сто с[38] поля збиралъ, ѡ колкадєся(т) лє(т) дє(р)жалъ, и спокоє(м) вживалъ, и нихто єму того нє забороня(л).

А такъ слышачи панъ Кирдє(и) Сави(н) Лємєшъ доброво(л)ноє со(з)нанъє Ивана Мишкєвича Крупъчанки, проси(л), абы то до книгъ замковы(х) записано было, што-мъ записати казалъ, на што и выпи(с) с кни(г) па(н) Ки(р)дє(и) Лємєшъ подъ моєю пєчатъю собє взя(л).

[Акт № 31]. Року по нарожє(н)ъю сна бо(ж)єго ≠**афпг** [1583], м(с)ца ѡ(к)тєбра, **д** [4] дня водлє колє(н)дару римъского.

Постановивши ся на врядє ѡчєвисто пєрєдо мъною, Миколаємъ Камєнъскимъ, подъстаро(с)ти(м) житоми(р)скимъ, ѡтъ єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвєцкого, старо(с)ты житоми(р)ского, устано(в)лєнымъ,

---

36 Описка. Треба «римарєвого».
37 Мабуть, «там».
38 Мабуть, «с того».

по(д)даны(и) г(с)дръски(и) мещани(н) житоми(р)ски(и) на (и)мя Максимъ Иванови(ч) доброволне до книгъ тыми словы со(з)на(л),

и(ж) прода(л) до(м) сво(и) вла(ст)ны(и), никому ничи(м) не пе(н)ны(и), ани заведены(и), в месте Житоми(р)ско(м) лежачи(и); подъле дому з о(д)ное стороны воро(т)а, а (з) другое стороны дому[39] ..., и к тому два ωгороды, то есть ωди(н) подле дому, а дъругы(и) у Хлугова ωзера, на вечность его мл(с)ти пну Матею Тре(с)це, земенину повѣту Житоми(р)скому [!], с тою (ж) ...,[40] , яко-мъ са(м) ме(л), ничого на себе не зоставуючи, яко ся са(м) в собе мае(т), на вечность ω(т)...[41] ω(т) всѣхъ кревны(х), бли(з)кихъ и
19. по // винъныхъ своихъ.

Воленъ буде(т) его мл(ст) то(т) домъ, яко сво(и) власны(и), отъдати, предати, даровати и ку своему пожитку ωборочати, яко налепе(и) розумеючи ωборочати.

И просилъ пнъ Мате(и) Тре(с)ка, абы тое доброво(л)ное сознанъе Максима Ивановича в кнги замъковые записано било, што-(м) записати казалъ.

[**Акт № 32**]. Року **пг** [83], м(с)ца ω(к)тебра, **з** [7] водъле кале(нъ)дару ри(м)ско(г)[о].

Жаловалъ Кенъдратъ Пострыга(ч), мещанинъ житоми(р)ски(и), на Самъсона, на сына Со(с)но(в)ского, ω то(м),

и(ж), де(и), бе(з) бы(т)но(с)ти моеи жона моя власная Ωгапка Харитоно(в)на бе(з) вѣдомости моее пошла ω(т) мене про(ч), и в то(т) ча(с) в мене погинуло рече(и) немало, то есть згынуло в мене с коморы зъ замка двѣсти [!] прадива лну, по(л) ведра меду пре(с)ного, сыро(в) два(д)цатъ, ведро масла, полотна локо(т) сто по(с)политого, кошу(л) вышиваны(х) коленъскихъ же(н)скихъ три, шо(л)ку чи(р)воного, золо(т)нико(в) два(д)цатъ, те(с)ма шо(л)ковая, чепе(ц) шо(л)ковы(и), ланъцушо(к) сребрены(и), плахта напо(л)ная с че(р)цомъ, поя(с) ωксами(т)ны(и), пряжи напрядено немало, грше(и) готовы(х) копъ двѣ, сковорода.

А Ωгапка, ставши ωчевисто, повѣдила на жалобу, коли (ж), де(и), ω(н), ω(т)е(ж)дчаючи, мнѣ хлѣба не ωставилъ и мене соромоти(т) и бъетъ и про(ч) мене выгна(л). Я-(м), де(и), по(ш)сла про(ч) поневоли з дому и (к)люч ω(т) коморы повѣси(в)ши, але, де(и), есми ничого з дому [не брала].

А Ко(н)дра(т) повѣдилъ, и(ж), де(и), я тебе з дому не выганялъ и стра[вы] и хлѣба тобе достато(т) [!] дава(л), але, де(и), ты бе(з) вѣдомо(с)ти моее пошла про(ч). И прошу, де(и), пне врядe, ω вижа, абыхъ тые речи свои застати мог(л)ъ, што ми погынули.

А такъ я ему з уряду вижа прида(л), служебника моего Кгабрыля Зубри(ц)кого, которы(и), ставши ωчевисто передо (м)ною, [сознал],

---

[39] Вільне місце для невписаного слова.
[40] Вільне місце для невписаного слова.
[41] Вільне місце для недописаного слова. Мабуть, «ω(т)[даляючи]».

и(ж), дє(и), с приданъя врядового бы(л) єсми с Ко(н)драто(м) По(с)три-
19 зв. гачо(м) // в дому; самого Самъсона Со(с)но(в)ского нє застали, то(л)ко Ко(н)дратъ повєдѣлъ жонѣ Са(м)соново(и), абы до (с)воєє коморы шла. Ѡна по(ш)ла.

Тамъ жє, в коморє, при (м)нѣ, вижу, мєжи инъшими рєчами Конъдратъ позастави(в), то єстъ: кошуля колєнъская, полотна суво(и) нєвєлики(и), плахта напо(л)ная с чє(р)цємъ, пражи ѡснова, клубокъ и починъковъ ко(л)ко(с), масла в мако(р)тє ту...[42], мєду прє(с)ного по(л)го[р]щка, прадива чєсани три повисмє, поя(с) ѡ(к)сами(т)ны(и).

Которое то рєчи всѣ вє(р)ху мєнованыє, повѣди(л) Пострыга(ч), и(ж), дє(и), в мєнє с коморы погынули.

И тыє рєчи были пєрєдо мною положоны на врядє.

За которыми рєчами ту(т), до вряду, пришла жона Са(м)сонова, сына Со(с)но(в)ского, на (и)мя Та(т)яна Харитоновна, которая повѣдила, и(ж), дє(и), тыє рєчи, которыє ту(т) пєрє(д) врядо(м) лєжатъ, мои ...,[43] моєго, побра(л) Ко(н)дра(т) с коморы.

[**Акт № 33**]. Лѣта по нарожєнъю сна божого тисяча пя(т)сотъ **пг** [83], м(с)ца сєнътєбра ,[44] **и** [8] дня водлє калє(н)дару ры(м)ского.

Писала и присылала до вряду г(с)дръского замку житоми(р)ского до мєнє, Миколая Камєнъского, по(д)старостєго житоми(р)ского ѡтъ єго мл(с)ти пна Сємєна Дєни(с)ка Матъфєє(в)ского, старосты житоми(р)ского, на ми(ст)цу єго мл(с)ти будучи(м), зє(м)янка г(с)дръская зємли Киє(в)скоє пни Фєдоровая Тишиная Ѡгафъя Богдано(в)на служєбника своєго, жалуючи и ѡповєдаючи на зємянина господа(р)ского тоє (ж) земли Киє(в)ско(и) Богдана Стрыбыля,

и(ж) року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡ(с)мъдєся(т) трєтєго, м(с)ца сєнътября, **іѕ** [16] дня водълє поправы колє(н)дару, на(с)лавши моцно, кгва(л)томъ на вла(с)ны(и) кгру(нт) мо(и), сєножати имєнъя моєго Бє(л)ко(в)ско[го], лєжачого у повѣтє Киє(в)ско(м) на вꙑрочищу, понєдалъ ку
20. Сту//дєны Воды, сна своєго Фєдора и при нємъ слугъ и по(д)даныхъ своихъ во(л)ковъски(х)[45], ѡнъ самъ имєны лєпє(и) вѣдаєтъ, сєна на томъ кгрунътє моємъ по(д)даного моєго бєлъковъского Гапона До(л)гоши(и)ковича возовъ сто побрали и пограбили и до (и)мєнъя своєго Студєны Воды ѡ(т)провадили.

И просила пни Фєдоровая Тишиная Ѡгафъя Богдановна, абы тоє ѡповєданъє и жалоба єє мл(с)ти до кни(г) г(с)дръски(х) замку житоми(р)ского было записано, што-мъ записати казалъ.

---

[42] Вільне місце для недописаного слова.
[43] Пропущено місце для невписаного слова.
[44] Помилка. Треба «октєбра».
[45] Пропущено, мабуть, «которых».

[**Акт № 34**]. Року по нарожєнью сна божєго, ≠**афпг** [1583], м(с)ца ноябра, пєръвого дня водлє поправы колєнъдару ри(м)ского.

Пєрєдо мъною, Миколаємъ Қамєнъскимъ, подъстаро(с)ти(м) житомиръскимъ, ѡтъ єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Матъфєєвє(ц)кого, старосты житоми(р)ского, установлєнымъ, постановивши ся на врядє ѡчєвистє, во(з)ны(и) повѣту воєво(д)ства Києвъского Пєтръ Фєдорови(ч) Нєвмири(ц)ски(и) ку записованъю до книгъ замку житоми(р)ского тыми словы со(з)на(л),

и(ж) року тєпє(р) идучого, тисяча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) трєтєго, м(с)ца ноября, пєръвого дня с поправы колєнъдару, положи(л) є(с)ми по(з)вы зємъскиє киє(в)скиє у дворє пна Богдана Ивановича Стрыбыля в мѣстє г(с)дръско(м) житоми(р)скомъ ув ы(з)бє на столє положилъ и дъворниковы єго на (и)мя Игнатови ѡповєдалъ и ѡказалъ в жалобє пна Стє(ц)ка Богдановича Пилиповъского, яко вся жалоба в сєрєданє [!] то(г)[о] позъву и ѡписана и доложона, и рокъ єсми зложи(л) пну Богдану Ивановичу Стрыбылю на дєнъ трєхъ кролє(и), свята ри(м)ского, ку праву стати, котороє свято маєтъ быти в року при(ш)ломъ, с поправы колє(н)дару ѡсмъдєся(т) чєтъвє(р)томъ, при которомъ позъвє и къвитъ єсми для вєдомости року положилъ.

А тыє позвы нє мазаныє, нє скробаныє, в датє и во въсємъ зго(д)ливыє.//

20 зв. [**Акт № 35**]. Року по нарожєнъю сна бо(ж)єго ≠**афпг** [1583], м(с)ца ноя(б)ра, **кд** [24] дня.

Пришєдши до вряду г(с)дръского замку житомиръского до мєнє, Миколая Қамєнъского, подъстаросътєго подъстаростєго [!] житомиръского, ѡтъ єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Матъфєєвє(ц)кого, старосты житоми(р)ского, установлєного, вря(д)никъ єго мл(с)ти пна Єсифа Нємирича, су(д)и зємъского києвъского, чєрънєховъски(и) пнъ Янъ Пє(т)ровъски(и) на врядє ѡповєдалъ ѡ томъ,

ижъ, дє(и), часу тєпє(р) нєдавно минулого, в року **пг** [83], м(с)ца ноября, **ка** [21] дня, пнъ Григорє(и) Бутови(ч), хоружи(и) зємли Киє(в)скоє, самъ ѡсобою, з многими слугами и помочъниками своими, которы(х), дє(и), ѡнъ самъ знаєтъ и имєна ихъ вѣдаєтъ, приєхавши, дє(и), до имєнъя єго мл(с)ти пна моєго Шє(р)шнєви(ч), тамъ жє, дє(и), нєподалєко ѡтъ того сєла Шє(р)шнєви(ч), в лѣсє, бы(д)ла шохъ [!] єго власного, котороє, дє(и), былъ єсми в то(м) лѣсє на паши мѣ(л), то єсть мєновитє: воло(в) моихъ вла(ст)ны(х), ѡрємыхъ, двана(д)ца(т), которыє, дє(и), мнє коштовали ко(ж)ды(и) во(л) по по(л) трєти копы гршє(и) ли(ч)бы лито(в)скоє, а коро(в) до(и)ны(х) дєсєтъ, которыє, дє(и), мнє коштовали ко(ж)дая з ни(х) по рубълю гршє(и) ли(ч)бы лито(в)скоє.

То, дє(и), всє пнъ Григорє(и) Бутови(ч) с помо(ч)никами своими побравъши и пограбивъши, до имєнъя своєго вєновного Топорищъ, в которомъ, дє(и), ѡнъ тєпєръ са(м) мє(ш)каєтъ, ѡтогна(л) и ѡтъпровади(л).

И проси(л) пнъ Янъ Пєтровъски(и), абы тоє ѡповєданъє єго в книги

замъковыє житоми(р)скиє записано было, што-мъ записати казалъ, на што и выписъ с книгъ подъ моєю пєчатъю єму єстъ выданъ.

[**Акт № 36**]. Року по нарожєнъю сна бо(ж)єго ҂**афпг** [1583], м(с)ца ноя(б)ра, **в** [2] дня водълє поправы колє(н)дару ры(м)ского.

21. Пришєдши пєрє(д) мєнє, Миколая Камєнъского, по(д)ста[ро(с)] // тєго житоми(р)ского, ѡтъ єго мл(с)ти пна Сємєна Дєни(с)ка Матъфєєвъского, старосты житоми(р)ского, установълєнымъ, Миха(и)ло Стрыжовъски(и) на врядє господаръскомъ ѡповєдалъ,

ижъ, дє(и), з дєкрєту и року єго мл(с)ти княжати Костєнътина Ѡсъ-тро(з)ского, воєводы києвъского, маръшалъка зємли Волынъскоє, мнѣ на дєнъ вчорашъни(и), волъторокъ, м(с)ца ноября пєръвого дня, єго мл(ст) кня(з) Кирикъ Ружинъски(и) листы, привилъя и маєтъность мою всю, отъ мала до вєлика, и три кгвалты и имє(н)[є] Вє(р)бовую тутъ, в Житомиру, ѡтъдати, поворочати и заплатити мєлъ.

То пакъ, дє(и), я, дня вчорашнєго почавши, ѡтъ поранъку а(ж) до вєчєра, тутъ, в Житомиру, пилъность чинилъ, а єго, дє(и), мл(с)тъ князъ Кирикъ Ружинъски(и) на то(т) рокъ, зложны(и) тутъ, в Житомиру, самъ нє былъ и тыхъ листовъ, привилъєвъ, маєтъности моєє нє поѡтъдавалъ, кгва(л)то(в), дє(и), трохъ нє заплативъ, и имєнъя моєго Вє(р)бо[во]є нє ѡтъдалъ, и мнѣ ѡ собє знати дє давалъ.

Яко жъ дня вчорашнєго то(т) Миха(и)ло Стрыжє(в)ски(и), у во(л)-торокъ, ноя(б)ра пєръвого дня, пєрєдъ вєчоромъ, пєрєдо мною, подъстаро(с)тимъ житоми(р)скимъ, тыє жъ слова ѡповєдалъ и просилъ, абы тоє

21 зв. ѡповєданъє и пи(л)ностъ єго в кнги замъковыє записано // было, што-мъ записати казалъ, на што и выпи(с) с книгъ Миха(и)ло Стрыжо(в)ски(и) по(д) моєю пєчатъю собє взялъ.

Писанъ в Житомиру.

[**Акт № 37**]. Року по нарожєнъю сна бо(ж)єго ҂**афпг** [1583], м(с)ца ноября, два(д)ца(т) трєтєго дня с поправы калє(н)дару.

Пришєдъши пєрєдъ мєнє, Миколая Камєнъского, подъстаростєго житомиръского, ѡтъ єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвєцъкого, старосты житомиръского, установълєного, зємєнинъ г(с)дръски(и) повєту Києвъского пнъ Гри(ц)ко Гавриловичъ Басарабъ на врядє ѡповєдалъ и жаловалъ ѡ томъ,

ижъ, дє(и), року тєпєръ идучого, тисєца пятъсотъ ѡсмъдєсятъ трєтєго, м(с)ца ноябра двадъцатъ второго, водълє поправы, сєє ночи прошлоє, з овъторъка на сєрєду, могло, дє(и), быти ѡ полъночи, зємєнинъ го(с)-подаръски(и) повѣту Києвъского (ж) пнъ Василє(и) Богдановичъ Ко(р)-чєвъски(и), прєпо(м)нєвши боя(з)ни божєє и срокгости права посполитого, з многими слугами и подъдаными своими, з ро(з)ными бро(н)нями [!], во(и)-нє налєжачо(и), пришє(д)ши мо(ц)но, кгва(л)томъ, но(ч)ны(м) ѡбычаємъ

на (в)ластъны(и) дво(р) мо(и) во (и)мє(н)ю Ко(р)човѣ, на мєнє, споко(и)ного
22. спячого чо[ло]вѣка, хотячи, мєнє ѡ го(р)ло приправити, в до(му) // моємъ ѡкна побивъ, ѡконъницу выбивъши, и, въломивъши ся до изъбы, мєнє самого шукали забити, а кгди мєнє ув ы(з)бє нє знашли, падъчєрицу мою панъну Раину збили, зранили и ѡкрутнє змо(р)довали и, мало маючи на томъ, почали ся ломити до коморы моєє.

Там жє, выломивъши с коморы тыни(н) двѣ, хотєли мєнє забити.

Жона моя, Катєрина, и чєля(д) мою насътрахали, мєнє самого збили, зранили, шкоды нємалыє починили, лєдъвє-мъ ся, дє(и), имъ ѡборонилъ.

И на ѡглєданъє того кгва(л)товъного нахожєнъя ѡтъ пна Василъя Богдановича Ко(р)чє(в)ского, збитья, зранєнъя своєго и пдъчєрицы своєє панъны Раины и починєнъя шкодъ бралъ в нєнє[46] з уряду возного повѣту воєводъства Києвъского пна Миха(и)ла Кириковича Выговъского, которы(и) возъны(и), тамъ бывши, и што види(л), на писъмє подъ пєчатъю и с по(д)писомъ руки своєє на цєдулє до книгъ ку записованью тыми словы подалъ:

Я, Миха(и)ло Кириковичъ Выго(в)ски(и), возны(и) повѣту Киє(в)ского, ѡ(з)на(и)мує то на томъ квитє моємъ, [иж], будучи мнѣ приданым з уряду господа(р)ского житомиръского ѡтъ єго мл(с)ти пна Миколая Камєнъского, подъстаростєго житоми(р)ского, будучи мнѣ в дому зємєнина повєту Києв-
22 зв. ского пна Грицъка Га(в)ри // ловича Басараба, року тєпєрєшнєго, пг [83], м(с)ца ноября, два(дъ)цатъ пятого дня, за ѡбъвожєнъємъ и ѡказанъємъ ѡного Гри(ц)ка Басараба, видєлъ єсми в дому єго в ызбє ѡкъно наполъ роскєпєно и надъ ѡкномъ тымъ жє бє(р)вєно зрубано троха, а до коморы двѣ тынынє видєлъ єсми вынєты и дыръку до тоє коморы.

Которы(и) кгвалътъ и тыє знаки в дому своємъ мєнилъ собѣ быти панъ Басарабъ пєрєдо мъною, на тотъ часъ возъны(и) [47], и стороною ѡтъ пна Василъя Богдановича Коръчєвъского и ѡтъ подъданыхъ єго мл(с)ти.

Та(м) тєж видилъ єсми на пану Басарабє, на руцє право(и), на запя(ст)ю, троха продрано, до крывѣ, а въ падъчєрицы єго панъны Раины видилъ єсми плєчє правоє синєє.

Што всє тоє панъ Басарабъ мною, во(з)нымъ, и стороною ѡсъвєтъчи(л).

А при мнѣ на тотъ часъ стороною были люди добрыє: Я(ц)ко Шабуня а Яцъко Сємєновичъ.

И на томъ да(л) до книгъ г(с)дръскихъ житомиръскихъ тоє моє созънанъє подъ пєчатъю и с подъписомъ руки моєє.

И просилъ пнъ Гри(ц)ко Гавърилови(ч) Басарабъ, абы тая жалоба и
23. ѡповєданъє єго и во(з)ного созънанъє в кнгы замку // житоми(р)ского записано было, што-мъ записати казалъ, на што и выписъ с книгъ по(д) моєю пєчатъю панъ Грицъко Гавърилови(ч) Басарабъ собє взялъ.

Писанъ у Житомиру.

[46] Замість «в мєнє».
[47] Замість «возъны(м)».

[**Акт № 38**]. Року **҂афпг** [1583], м(с)ца дєкабра, **кг** [23] с попъравы календару.

Пришєдъши пєрєдъ мєнє, Миколая Камєнъского, подъстаростєго житомиръского, ωтъ єго мл(с)ти пна Сємєна Дєниска Матъфєєвє(ц)кого, старосты житомиръского, установлєного, подъданы(и) г(с)дръски(и) мєщанинъ житомиръски(и) Павєлъ Євъ[ту]хови(ч) з жоною Михъна Євътуховича, з онукою пасынъковъною жаловали и ωповедали ω томъ,

ижъ, дє(и), року тєпєръ идучого, **пг** [83], м(с)ца дєкабъра, **кв** [22], с чєтъвєръга на пятъницу, ночъны(м) ωбычаємъ Сємєнъ Руды(ч)ча брата моєго Михъна Євътуховича на доброволъно(и) дорозє збилъ, зранилъ, [ωтъ] которого, дє(и), зранєнъя нє вѣдати, єсли будєтъ жи(в).

23 зв. И на ωглєданъє с того зби(т)я, // зранєнъя брали в мєнє вижо(м) служєбника моєго Кгабрє(и)ля Зубри(ц)кого, которы(и) бивъши, ставши ωчєвисто до книгъ за(м)ковыхъ ку записованъю тыми словы созъналъ, ижъ сєго дня звышъ мєновано(г)[о] видилъ єсъми Михъна Сту(в)ховича[48] лєжачо(г)[о], всєго збитого, зранєного, з уха правого кровъ идєтъ.

И тоє збитъє, зранєнъє своє мєнилъ быти ωтъ Сємєнъка Рудыча. И просилъ Павє(л) Євтуховичъ, абы тая жалоба и ωповєданъє єго до книгъ замъку г(с)дръского житоми(р)ского было записано, што єстъ записано. //

24. **Року ω(т) нарожє(н)я Х(с)а ҂афпд [1584]. Кнгни [!] записныє справъ вря(д)у житоми(р)ского за вла(д)но(ст)ю єго мл(сти) пана Симона Дєниска Ма(т)фєєвє(ц)кого, старосты житомє(р)ского.**

Выпи(с) с книгъ замку г(с)дрско(г)[о] житомє(р)ско(г)[о].

[**Акт № 39**]. Лѣта бо(ж)єго нарожє(н)я **҂афпд** [1584], м(с)ца гє(н)вара, с поправы калє(н)дару **ді** [14] дня.

На врядє гдрскимъ житоми(р)скимъ пєрєдо мною, Симономъ Дєнискомъ Ма(т)фєє(в)скимъ, старостою житомирскимъ, ставши ωчєвисто пєрє(д) судомъ зємскимъ зємли Киє(в)скоє па(н) Богуфалъ Павша <, > ωповєдалъ то < : >,

и(ж), дє(и), в рокохъ судовыхъ зємскихъ на за(в)трєє трєхъ кролєвъ, свята ри(м)ского, в року ωсмъдєся(т) чєтвє(р)то(м), в Житомєру, [у] дворє єго кролєвскоє мл(с)ти, у свє(т)лици вєлико(и) ω(т)правованыхъ < : >, кгды ся приточила справа пана Єсифа Нємирича, су(д)и зємского києвского з кнєгинєю Алєкса(н)дро[во]ю Вишнєвє(ц)кою кнгнєю Алєкса(н)дрою Капустя(н)кою в суду шостого дня ω(т) засєда(н)я роковъ, то є(ст) м(с)ца гє(н)вара, чєтвє(р)тогона(д)ца(т) дня <,>.

И, засадивши мє(ст)цє своє судовскоє па(н) судя зємяниномъ зємли Києвскоє паномъ Яномъ Ѡкгановски(м) <,>, тамъ жє по вчинє(н)ю дєкрєту судє(и)ского проти(в) ωсобамъ ихъ м(л). таковымъ способомъ, и(ж) ω тую рєчъ, ω которую па(н) су(д)я княгиню Вишнєвє(ц)кую на тєпєрєшниє

[48] Замість «Євтуховича».

роки позвалъ <,> и пєрвє(и) того позывалъ на про(ш)лыє роки святого Михала в року ѡсмъдєся(т) трєтє(м) и до [...] вруча(л) с которыхъ роковъ ѡ(т) дєкрєту пєрвшого на розсудокъ єго кролє(в)скоє мл(с)ти умоцованы(и) кнгни Вишнєвє(ц)коє, па(н) Ѡлє(х)но Чєрка(с) Єры(н)ски(и) апєлєвалъ тогды, и(ж) ѡ вины за нєста(н)є двоє па(н) судя зє(м)ски(и) кнєгиню <,> Вишнєвє(ц)кую позывалъ.

Тогды па(н) Я(н) Ѡкгано(в)ски(и), засажоны(и) [на] мє(ст)цє судовскоє <:>, я, дє(и), Богуфалъ Павла[49], по(д)судо(к), а па(н) Дмитрь Єлєцъ, писа(р), захововавши ся водлугъ права и статуту зємского, артикулу двана(д)цатого в роздєлє чєтвєрто(м) ѡ нєста(н)я и [ѡ] винахъ ѡписаного, сказали были за двоє нєста(н)є вины на кнгни Вишнєвє(ц)ко(и) па(н)у су(д)и
24 зв. и присудили єсмо <:> а єсли бы заразо(м) // нє заплачоны были, тогды на томъ имє(н)ю, ѡ(т)коля разомъ нє заплачоны были и ѡ(т)коля кривду собє па(н) су(д)я мєни(л) бы(ти), за двє нєдєли мєла бы(т) ѡ(т)права чєрєзъ возного вчинєна, а ѡ самую рєчъ[50] тогды въ апєляцєи з пєрвши(х) рокохъ зави(с)ла, ѡдослали были на розсудокъ єго кролєвскоє мл(с)ти пана нашого мл(с)тивого <;>. Тамъ жє, и(ж) па(н) суд(я) розумє(л) то(т) дєкрє(т) ѡ(т) насъ, вря(д)никовъ зємскихъ, нє водлугъ права, апєлєва(л) былъ с ты(м), нє при(и)муючи дєкрєту на розсудокъ єго кролє(в)скоє мл(с)ти, чого мы, су(д), имъ нє боронили, зложивши ро(к) роспа(р)тю ѡбєямъ сторонамъ шє(ст) нєдє(л) <:>.

А пото(м), дє(и), ту(т) жє пєрєд вшєю мл(ст)ю суду и пєрє(д) вєлєзацными паны шля(х)тою кола рыцє(р)ского ѡбыватєлє(х) зємли Києвскоє па(н) су(д)я зємски(и), з гнєву нє поваживши собє, та(к) суду єго кролє(в)скоє мл(с)ти, яко тє(ж) двора г(с)дрского <,> и всихъ становъ шляхє(т)скихъ, торгнулъ ся, дє(и), на мєнє, по(д)судка зємско(г)[о], києвско(г)[о], словы ѡбразливыми, зсоромоти(л) и ѡбєлжи(л), повєдаючи, и(ж) нє годє(н) єси мєнє судити <,> и нєправду мнє задалъ < : >.

На которого пана Єсифа Нємирича су(д)я засажоны(и) па(н) Я(н) Ѡкгановски(и) стату(т) ѡ(т)ворилъ и водлє чоты(р)дєстого артикулу, в роздєлє чєтвє(р)томъ ѡписано(г)[о], сєдєти былъ єму казалъ <,>, которы(и) абы нє то(л)ко был мєлъ вину статутовую випо(л)нити, алє єщє, нарукавши су(д)и засажоному и писа(р)у, прочъ ѡтъ суду [с] свє(т)лици пошолъ и то мовилъ <,>, и(ж) вжє я болшє(и) судити нє хочу и нє буду.

А потомъ повторє то(т) жє су(д)я зємски(и) києвски(и) па(н) Нємири(ч) з сыномъ своимъ паномъ Ма(т)фєємъ и з многими слугами свои(ми) до тоє (ж) свє(т)лицы судовоє пришолъ.

Которы(и) сы(н) єго па(н) Ма(т)фє(и) до сабли ся порвалъ, которому заразъ писа(р) зємски(и) па(н) Єлєцъ мовилъ: «До кого (ж) ся до шабли порываєш?».

---

[49] Замість «Павша».
[50] Мабуть, пропущено «которая».

Ѡ(н) повєдєлъ: «Моя шабля, волно ся мнє до нєє порыва(т)».

И тымъ роки зємскиє розорва(л) и з свє(т)лицы прочъ пошолъ <,>.

И проси(л) па(н) Богуфалъ Па(в)ша, по(д)судокъ києвски(и), абы тоє ѡчєвистоє ѡповєда(н)є єго до книгъ замковы(х) житомє(р)скихъ было записано, што єстъ записано, на што и выпи(с) с книгъ по(д) [пє]ча(т)ю моєю врядовою па(н)у Богуфалу Павши є(ст) данъ. //

25. [**Акт № 40**]. Року по нарожє(н)ю сына бо(ж)єго **҂афпд** [1584], м(с)ца гє(н)вара, **ді** [14] дня.

На врядє гдрскимъ житоми(р)скимъ пєрєдо мною, Симономъ Дєнискомъ Ма(т)фєєвски(м), старостою житоми(р)скимъ, ѡповєдалъ єго мл(ст) па(н) Абрамъ Мышка Зварковичъ, сто(л)никъ зємли Волы(н)скоє, а староста ѡвруцки(и) <,>,

и(ж) што, дє(и), єсми позвалъ былъ єє мл(ст) княгиню Алєкса(н)дровую Вишнєвєцкую кня(ж)ну Алєкса(н)дру Андрєєвну Капустя(н)ку, старостя(н)ку ѡвруцкую, позвы зємскими києвски(ми) пєрє(д) судъ зє(м)ски(и) києвски(и) ѡ наєха(н)є кгвалтовноє на домъ боярина єго к(р). мл(с)ти присуду ѡвру(ц)кого на имє(н)є Жалобъ на (и)мѧ Ивана Ра(ч)ка, ѡ поима(н)є того боярина самого и взя(т)є єго у вєзє(н)є и ѡ шкоды <,>, такъ жє и ѡ вину, в статутє ѡписаную, за нєвчинє(н)є справє(д)ливости з слугъ єє мл(с)ти кнгни Вишнєвє(ц)коє, што є(ст) в позвє зє(м)скомъ ширє(и) и мєновитє ѡписано <,>.

И кгды, дє(и), ихъ м(л). пановє врядники зємскиє києвскиє, то є(ст) па(н) Єсифъ Нємиричъ, судя, па(н) Богуфалъ Павша, по(д)судокъ, выслухавши, дє(и), рєчи и позву моєго, такъ тє(ж) и умоцованого ѡ(т)порноє стороны моєє єє м(л). кнгни Вишнєвє(ц)коє <,> и што, дє(и), взяли бы(ли) пановє судовни [?] на дєкрє(т) собє сєго дня <:>, то пакъ, дє(и), за поча(т)комъ само(г)[о] пна су(д)и пана Нємирича, и(ж) ся то(р)гнулъ на пана по(д)судка нєкоторыми словы ущє(р)бливыми почалъ соромоти(т) и ѡсобу врядовую товариша своєго — пана по(д)судка, поча(л) ѡбража(т), такъ тє(ж) и вси станы шляхє(т)скиє.

Тогды, дє(и), мнє за такимъ посваромъ пана су(д)инымъ, на то(т) позовъ дєкрєту нє вчини(ли) <,>, и справу мою всю, то є(ст) позовъ, выписы, ѡповєда(н)я шлѧхє(т)скиє и врядовыє наза(д) до рукъ мои(х) ѡ(т)дали.

Яко (ж), дє(и), єсми упроси(в)ши пановъ шля(х)ты зємли Киє(в)скоє, пыталъ пана су(д)и зємского києвско(г)[о], для чого дєкрєту своєго в жалобє и кривдє моє(и) за бояриномъ г(с)дрскимъ мнє борони(т) и нє выдає(т) <,>, кгды (ж), дє(и), тая рєчъ на дєкрєтє судовномъ зависла. На што, дє(и), мнє па(н) су(д)я повєдєлъ пєрє(д) [их]ъ мл(с)тю панами шляхтою зємли Києвскоє <;>, та(к) тє(ж) и пєрє(д) возными <,>, и(ж), дє(и), я вжє болшє(и) в ты(х) рокахъ судити нє буду, а (ж) ми сє, дє(и), справи(т) по(д)судокъ по(д)судокъ [!] в томъ, што-мъ єму задалъ, и повторє, дє(и), в тыє слова повєдє(л), и(ж), дє(и), болшъ в тыхъ рокахъ судити нє буду.

И, вставши, пр[оч]ъ ω(т) суду пошолъ, нє ω(т)судивши тоє рєчи моєє, которая // была в позвє ѡписаная, в долєглостя(х) по(д)даныхъ єго кролєв-
25 зв. скоє м(л)., такъ тє(ж) и моихъ накладєхъ, которыє, дє(и), чиню, чєрєзъ часъ нємалы(и), позываючи єє м(л). кгню Вишнєвєцкую.

И шкодую, дє(и), собє на то(м) пя(т)сотъ копъ грошє(м) литовски(х) < : >.

Пото(м), ту(т) жє пєрєдо мною ѡчєвисто ставши, возны(и) повєту Києвского Тєрє(х) Ко(н)чако(в)ски(и) тыми (ж) словы созналъ во(д)лє ѡповєда-(н)я єго мл(с)ти пана старосты ѡвру(ц)кого, и(ж) што, дє(и), єго м(л). па(н) староста ѡвру(ц)ки(и) проси(л) пана су(д)и ω дєкрєт противко єє м(л). кгини Вишнєвє(ц)коє, што были вжє на дєкрє(т) взя(ли) <,>, тогды па(н) су(д)я, насоромотивши пану по(д)судку словы ущи(р)пъливыми, дєкрєту єго мл(с)ти пану старостє нє учини(в)ши, прочъ з суду пошолъ и повєдалъ, и(ж), дє(и), вжє в ты(х) рока(х) большє(и) судити нє буду, а (ж) [51] ми ся па(н) по(д)судокъ справи(т), што-мъ єму задалъ < : >.

И просилъ єго м(л). па(н) староста ѡвру(ц)ки(и), абы тоє ѡповєда(н)є єго мл(с)ти и созна(н)є [во](з)ного было до книгъ записано, што є(ст) записано.

[**Акт № 41**]. Року по нарожє(н)ю сына бо(ж) < : > **҂афпд** [1584], м(с)ца гє(н) < : >, **єі** [15] дня.

В рокохъ зємскихъ судовы(х) києвскихъ ω трє(х) кролєхъ свята ри(м)-ского, в замку г(с)дрскимъ Житомє(р)скимъ в року ѡсмъдєсѧ(т) чє(т)вє(р)-томъ, водлє статуту ω(т)правованыхъ и сужоны(х) <,>, ста(в)ши ѡчєвисто пєрєдо мною, Сємєномъ Дєниско(м) Ма(т)фєєвски(м), старостою житомє(р)скимъ, возны(и) повєту Києвско(г)[о] Я(н) Вєцко(в)ски(и) Во(и)-товски(и) ку записова(н)ю до книгъ житомє(р)скихъ вызналъ тыми словы <,>, и(ж), дє(и), ту(т), в замку г(с)дрскимъ житомє(р)скимъ ω рокохъ зємскихъ києвски(х) судовыхъ, будучи в [Жи]томєру по справє своє(и) в суду зємского єго мл(с)ти кнжа(ти) Иωяхиму Корє(ц)кому, воєводичу волы(н)скому, маючи при собє Ма(р)тина Пруши(н)ского, которы(и) нєдавно былъ при єго м(л). пану Єсифу Нємєричу, су(д)и зємским києвскимъ, маючи вєдомостъ ω томъ, и(ж) што былъ послалъ по справа(х) своихъ до Ко(р)ца, слу[гу] // Сємєна Козяву, выправуючи долгъ на жиду Шмоилу
26 Хорошку, ω што Сємєна Козѧву якоб(ы) мєлъ то(т) исты(и) Марти(н) Пруши(н)ски(и) ис помо(ч)никомъ свои(м) Ю(р)ємъ Нєворовски(м) в Ко(р)цу на дє(н) бо(ж)єго нарожє(н)я збить и зранити и нємало рєчє(и) при нємъ побрати <,>.

И кгды єго м(л). па(н) судъя зємски(и) києвски(и), вскаржаючи ся на того Ма(р)тина Пруши(н)ского, слу(г) ку єго мл(с)ти кнзю Корєцкому до господы зо мною, возны(м), посыла(л), прєкладаючи жа(л) ω того служєб- 1

---

[51] Тут «ж» замість «жє» або «иж» у значенні «що».

ника єго м(л). ѡ зранє(н)є Сємєна Козявы, яко(ж) єго мл(с)ть кнзъ Корє(ц)ки(и) жалобы тоє достато(ч)нє выслухавши, до ѡного слуги Мартина Пруши(н)ского зналъ и повєдє(л) то, и(ж) то(т) Пруши(н)ски(и) мнє служи(т), а справє(д)ливости єго м(л). пану су(д)и з оного Прушинского вчиню <,>. И зложилъ рокъ в поруцє пятисо(т) ко(п) грошє(и) литовскй(х), принявши на вчинє(н)є справє(д)ливости ѡ зранє(н)є Сємєна Козявы в Ко(р)цу ѡ(т) днѧ сєгоднє(и)шнєго м(с)ца гє(н)вара пято(г)[о]на(д)ца(т) днѧ за чотыри нєдєли.

А при мнє, возномъ, на то(т) ча(с) были стороною люди добрыє пан И(л)я Пєтрови(ч) а па(н) Яцко Сємєновичъ Виговски(и).

Котороє созна(н)є возного до книгъ замку г(с)дрьского житомє(р)ского єстъ записано, на то и выпи(с) с кни(г) по(д) моєю пєча(т)ю єго м(л). пану Єсифу Нємиричу, су(д)и зємскому києвскому єсты выда(н).

[**Акт № 42**]. Року по наро(ж). сына бо(ж)єго **҂афпд** [1584], м(с)ца гє(н)вара, **іѕ** [16] днѧ.

Постановивши ся на врядє пєрєдо мною, Сємєномъ Дєниско(м) Ма(т)фєєвскимъ, старостою житомє(р)ски(м), возны(и) повєту воєво(д)ства Києвского Я(н) Вєцковски(и) Во(и)тковски(и) <,> ѡчєвисто до книгъ тыми словы созна(л),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца гє(н)вара, пятогона(д)ца(т) днѧ, в нєдєлю, дал-ємъ позовъ зємски(и) києвски(и) зємєнину г(с)дрскому повєту Киє(в)ского пану Алєкса(н)дру Григо(р)євичу Воронє в жалобє пана Станислава Ясликовского, зємєнина зємли Києвскоє, ѡ позычє(н)є шєстина(д)цати копъ грошє(и). Нєбощи(к) па(н) Ива(н) Ворона на ли(ст) св[о(и)] записны(и), яко то ширє(и) а мєновитє вся жалоба на
26 зв. то(м) // позвє ѡписана и доложона єстъ и рокъ ста(н)ю в сєрєдинє ѡписа(н).

Дал-омъ то(т) позовъ пану Алєкса(н)дру Воронє ѡчєвисто в руки в мєстє єго кролєвскоє мл(с)ти в Житомєру, в дому пасы(н)ковомъ.

А при мнє, на то(т) часъ возно(м), шля(х)та была: па(н) Я(н) Жєлєцки(и) а па(н) Янъ Кгосски(и).

Тыє позвы нє змазаныє, нє скробаныє, в датє и во всє(м) зго(д)ливыє.

И просилъ па(н) Станиславъ Ясликовски(и), абы тоє ѡчєвистоє возного созна(н)є в книги замковыє было записано.

[**Акт № 43**]. Року по наро(ж). сына бо(ж)єго **҂афпд** [1584], м(с)ца гє(н)., **кє** [25] дня.

Пришє(д)ши на вря(д) замку г(с)дрского житомє(р)ского пєрє(д) мнє, Миколая Камєнского, по(д)старостєго житомє(р)ско(г)[о], ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвєцкого, старосты житомє(р)ско(г)[о], уставлєного, по(д)даны(и) г(с)дрски(и) мєщани(н) києвски(и) на (и)мя Василє(и) Кривковичъ на каридє [!][52] ѡповєдалъ ѡ томъ,

[52] *Можливо, «на врядє».*

и(ж), дє(и), року прошлого, тисєча пѧ(т)сотъ ѡсмъдєся(т) трєтєго,
м(с)ца дєкабра, два(д)цатого дня, єго мл(ст) кнзъ Матуши(и) Воронєц-
ки(и) зъ Збаража, намє(ст)никъ воєво(д)ства Києвского, бєзъви(н)нє
в мєнє имє(н)є моє вла(ст)ноє Ю(р)євичи бєзправнє былъ взѧлъ и ω(т)-
нялъ <,>.

То па(к) яснєвєлмо(ж)ны(и) па(н) єго м(л). кнжа Костє(н)ти(н) Ѡстро-
зски(и), воєвода києвски(и), маршалокъ зємли Волы(н)скоє, узнавши то,
и(ж) єго м(л). кнзъ Воронєцки(и) в мєнє тоє имє(н)є бєзправнє бы(л) взялъ
и ω(т)нялъ, мнє тоє имє(н)є моє вє(р)нути и ω(т)дати зо(в)симъ, навсє рос-
казати рачилъ, на што и ли(ст) сво(и) до кнзя Воронєцкого писа(т) роска-
за(т) рачилъ, абы мнє тоє имє(н)є моє вє(р)нулъ и ω(т)далъ.

Которы(и) ли(ст) в сєбє має(т) и ту(т), на врядє, пєрєдо мною пока-
зовалъ <,>.

То пакъ, дє(и), за тымъ листо(м) єго м(л). кнзъ Воронєцки(и) имє(н)є
моє Ю(р)євщизну ω(т)далъ и вє(р)нулъ, а має(т)нос(т)ь мою, [которая]
та(м), в томъ дворє моє(м), была, ω(т) мала и до вєлика, то, дє(и), всє єго
мл(ст) кнзъ Матуши(и) Воронє(ц)ки(и) зє Збаража, по(д)воєводи(и) києв-
27. ски(и), побра(л) и пограби(л), а мєно // новитє взялъ то єсть: скриня ма-
лєванаѧ, в которо(и) было два я(р)мяки сукна чє(р)лєного фа(и)лю(н)ди-
шово(г)[о], а два бу(р)на(т)ныхъ, коштовали копъ шє(ст)надца(т),
жупановъ три, сукна бу(р)на(т)ного фа(и)лю(н)дишу, ко(ш)товали двана(д)-
ца(т) копъ гршє(и), ярмаковъ три сукна синєго, лю(н)ско(г)[о], кошто-
вали ѡсмъ копъ грошє(и), жупановъ два шарыхъ сукна зєлєного утє(р)-
фину, коштовали ѡсмъ копъ грошє(и), скри(н)ка малая, в которо(и)
листовъ шє(ст) было на долги и рєчи рухомыє, кошулъ музскихъ поло(т)на
колє(н)ского чотыри, коштовали чотыри золотыхъ по(л)скихъ, кошу(л)
музскихъ шє(ст)на(д)ца(т), поло(т)на простого то(н)кого, коштовали
грошє(и) по двана(д)цати, ручнико(в) вышиты(х) дєсє(т), ка(ж)ды(и) кош-
товалъ по золотому полскому <·>, а просты(х), нє вышитыхъ, двана(д)-
ца(т), кажды(и) коштовалъ по ѡсми грошє(и) <,>, кошу(л) жо(н)ски(х) по-
ло(т)на простого два(д)ца(т), каждая коштовала по пя(т)на(д)ца(т) грошє(и),
намє(т)цовъ поло(т)на простого дєсє(т), коштовали по двана(д)ца(т) гршє(и),
кошул музскихъ поло(т)на простого два(д)ца(т), по дєсєти гршє(и), а кошу(л)
поло(т)на то(л)стого три(д)ца(т), коштовали по шєсти грошє(и) <.>,
убра(н)я поло(т)на простого, то(н)кого — дєсятєро, коштовали по чотыри
гроши <,>, а убра(н)я поло(т)на то(л)стого — два(д)ца(т), по три гро-
ши <,>, рукави(ц) — двоє, коштовали дєсє(т) грошє(и) <,>, ботовъ —
двоє, коштовали два(д)ца(т) гршє(и), єпа(н)ча, коштовала полкопы гро-
шє(и) <,>, подушокъ — двє, коштовали соро(к) грошє(и) <,>, поло(т)-
на простого — шє(ст)сотъ локо(т), коштовало локо(т) по грошу, триста
локо(т) коштовало по два гроши <,>, шлы(к) лиси(и), коштовалъ по(л)-
торы копы гршє(и), форму шрутовную, коштовала грошє(и) двана(д)[цат],
мисъ цєновыхъ — чотырна(д)ца(т), коштовали по золотому по(л)скому,

талєрє(и) цєновыхъ — чотыри тузины, коштовали ѡсмъ ко(п) грошє(и), коновъ цєновая, коштовала чотыри золоты(х) <,>, куфлє(в) пя(т) и чарка цєновая, коштовали по двана(д)цати грошє(и), чарка мѣдянаѧ, ко(ш)товала чотыри гроши <,>, свєрдловъ, коштовали двана(д)ца(т) грошє(и), тєслици двє, коштовали дєсє(т) грошє(и) <,>, рєзци два, коштовали чотыри гроши <,>, долот двє, коштовали грошє(и) шє(ст), рылє(в) два, коштовали грошє(и) дєсє(т), мотыка ѡ(д)на, коштовала двана(д)ца(т) г[рош]є(и), сокє(р) три, коштовали грошє(и) два(д)ца(т) <,>, просєки два, по пя(т) //
27 зв. на(д)ца(ти) грошє(и), мєховъ шє(ст), коштовали по шєсти грошє(и), мєшо(к) чєрцовы(и), коштовалъ грошє(и) чотыри, замковъ два, коштовали гршє(и) двана(д)ца(т) <,>, по(д)ковъ ко(н)скихъ два(д)ца(т), коштовали грошє(и) полкопы, жєлєза плуговыє, за которыє дано за которыє дано [!] копу гршє(и), урва(н)ты два, за которыє дано шє(ст) грошє(и), сошники двоє, за которыє дано два(д)ца(т) грошє(и) <,>, клюб (?) а стру(г), коштовали два(д)ца(т) грошє(и) <,>, пи(л)ки двє, клєщи а каракуля, то всє коштовало полкопы гршє(и), пу(т) жєлєзныхъ ко(н)скихъ троє, коштовали грошє(и) сорокъ, рогати(н) двє, по двана(д)цати грошє(и), сєдєлъ двє, коштовали двє копє грошє(и), гимъбуровъ [?] два рємєнныхъ, коштовали по двана(д)цати грошє(и), ко(т)ловъ три вєликихъ, коштовали по шєсти копъ грошє(и) <,>, а ко(т)ловъ малыхъ — два, коштовали по по(л)копы грошє(и) <,>, дєрга турєцкаѧ, коштовала сорокъ грошє(и), попо(н)ки двє, коштовали грошє(и) дєсє(т), ярма(к) сєрмя(ж)ны(и), коштовалъ коштовалъ [!] грошє(и) пя(т)дєся(т) <,>, сєрмягъ двє, коштовали по по(л)копы грошє(и), лєзиво (?) рємяноє, коштовало копу грошє(и) <,>, кожуховъ чотыри, коштовали по сороку грошє(и), хомуты два, коштовали сорокъ грошє(и), ску(р) воловыхъ чотыри, коштовали по два(д)цати грошє(и) <,>, рєчє(и) домовыхъ дробныхъ, возовъ, санє(и), колє(с), кадолбовъ, коробє(и) и и(н)шихъ рєчє(и) взято за пѧ(т)дєся(т) золоты(х) <;>, бчолы з улями двєстє з погрєба взято, мєду прєсного кадє(и) дєсє(т) <,>, жита нємолочоно(г)[о] триста копъ, пшєницы нємолочоноє двєстє копъ <,>, ѡсмъдєся(т) копъ ѡвса, грєчки ѡсмъдєся(т) копъ <,>, ячмєню сорокъ копъ <,>, воловъ двана(д)ца(т) <,>, коровъ яловы(х) пя(т)на(д)ца(т), а коровъ с тєляты пѧ(т) <,>, вєпро(в) дєсє(т), свинє(и) три(д)ца(т) <,>, ку(р) триста <,>, каплуновъ шє(ст)дєся(т) <,>, сыро(в) сто, масла кадолбовъ три, коштовали копъ чотыри <,>, жита молочоного мєры києвскоє сто <,>, проса мѣ(р) сорокъ <,>, грєчки мє(р) пя(т)дєсѧ(т) <,>, ѡвса мѣ(р) шє(ст)дєся(т) <,>, ячмєню мє(р) три(д)ца(т) <,>, маку мє(р)[ка] ѡ(д)на, за двє копє грошє(и) <,>, гороху мє(р) пя(т)на(д)ца(т), сємєни коно(п)ного мє(р) три, коштовали копъ сємъ <,>, насє(н)я лняного за два(д)ца(т) грошє(и), насє(н)я цєбу(л)ного фу(н)товъ три(д)ца(т), за три копы грошє(и), ѡгу(р)кового фу(н)товъ пя(т)на(д)ца(т), за копу грошє(и), росады капу(ст)ноє фу(н)товъ пя(т), насє(н)я за по(л)копы грошє(и) <,>, морквано(г)[о] [фу](н)то(в)
28. // два, за ѡсмъ грошє(и) <,>, свєкляного насє(н)я фу(н)товъ два, пасты(р)-

наково(г)[о] насє(н)я фу(н)товъ три <,>, цєбули вє(н)ковъ шє(ст)дєся(т), то всє коштова(ло) ко(п) чотыри грошє(и) <·>.

Которыє то звышъ мєнованыє рєчи єго м(л). кнзъ Матушъ Воронєцки(и) зъ Збаража, побравши и пограби(в)ши бєзъви(н)нє и бєзправнє, до дому своєго ω(т)провадилъ.

И просилъ то(т) Василє(и) Кривкови(ч), абы тоє ωповєда(н)є єго в кнги замковыє житомє(р)скиє записано было, што записати казалъ, и выпи(с) с кни(г) по(д) пєча(т)ю моєю на то собє взялъ.

[**Акт № 44**]. Року по наро(ж). сына бо(ж). < : >. **҂афпд** [1584], м(с)ца гє(н)ва(р), **кѕ** (26) дня.

Писалъ и присылалъ до вря(д)у г(с)дрского замку житомє(р)ского до мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго житомє(р)ского, ω(т) єго мл(сти) пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвского, старосты житомє(р)ско(г)[о], установлєного, зємєни(н) г(с)дрски(и) повєту воєво(д)ства Києвско(г)[о] єго м(л). панъ Алєкса(н)дро Вороничъ, жалуючи и ωповєдаючи ω то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ωсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца гє(н)вара, два(д)ца(т) трєтєго дня з поправы калє(н)дару, па(н) Григорє(и) Соко(р) поспо(л) з жоною своєю, наславши моцно, кгвалто(м) служєбника своєго Пєтра Тка(н)ча и и(н)шихъ помочниковъ, которыє ω(н) имєна са(м) лєпє(и) вєдає(т) и знає(т), на имє(н)є моє Трояно(в)ци ночнымъ ωбычаємъ на дво(р) по(д)даного моєго на (и)мя Артюха Гуляка <.> тамъ жє, дє(и), ночнымъ обычаємъ, кгды лю(ди) заснули <,>, почали ся в домъ ломити, ωкна рубати, того, дє(и), по(д)даного моєго збили, зранили, чєлѧ(д) розогнали и шкоды нємалыє почини(ли), и того по(д)даного моєго прєзъ мала нє заби(ли), а (ж), дє(и), сусєды єго ωколичныє, которыє, услышавши голос, и єго [лє]двє ωборонили.

Тамъ жє, дє (и), ωкна рубаючи, шабли у ωкнє ω(т)бєгли <,>.

Яко (ж), дє(и), єсми на завтрєє, маючи при собє людє(и) добры(х) шля(х)ту, посылалъ до двора пана Сокорова в Трояновца(х), пытаючи, єсли жє то(т) слуга Пєтръ Тка(н)ко с помо(ч)никами свои(ми) за вєдомо(ст)ю або з росказа(н)я єго то вчини(ли), и просєчи, абы мнє и тому по(д)даному моєму
28 зв. А(р)тюхови Гуляку па(н) Григорє(и) Соко(р) з служє(б) // ника своєго Пєтра Тка(н)ка и помочниковъ справє(д)ливо(ст) вчини(л). А па(н) Григорє(и), дє(и), мнє справєдливости вчинити нє хотєчи, повєдє(л), и(ж), дє(и), я тут в Трояновцахъ дому и ωсєлости нє маю, алє нєха(и), дє(и), па(н) Ворона до мєнє придє(т) на Волы(н), до дому мо(г)[о], тамъ, дє(и), я пану Воронє з слугъ свои(х) справє(д)ливо(ст) вчиню.

И проси(л) па(н) Алєкса(н)дро Ворона, абы тоє ωповєда(н)є єго мл(с)ти в кнги замковыє житомє(р)скиє было записано, што записа(ти) казалъ.

[**Акт № 45**]. Лѣта по наро(ж). сына бо(ж)єго **҂афпд** [1584], м(с)ца фєвраля, **а** [1] дня.

Пришє(д)ши пєрє(д) мєнє, Миколаѧ Камє(н)ского, по(д)старостє(г)[о] житомє(р)ского, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвско(г)[о], старости житомє(р)ского, уставлєны(м), вря(д)никъ вєлмо(ж)ного єго м(л). пана Гаврила Горностая, воєводы бєрєстє(и)ского, старосты мє(н)ского и камєнєцкого, тули(н)ски(и) Рома(н) Борисовичъ жаловалъ и ѡбтя(ж)ливє ѡповєдалъ,

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, ѡсмъдєся(т) чєтвєртого, м(с)ца гє(н)вара, пєрвого дня, наславши моцно, кгва(л)томъ на имє(н)є єго мл(с)ти пана моєго Тулины вря(д)ника своєго котєлє(н)ского Миска Жити(н)ского и во(и)та котєлє(н)ского Исая и и(н)шихъ слугъ и мєща(н) котєлє(н)скихъ з ручницами, з сага(и)дака(ми) и з розными бронями и, пришє(д)ши, дє(и), до господы моєє, до дому ѡтамана тули(н)ского Ѡлєсєєва, мєнє самого в то(и) господє моє(и) зша(р)пали и выгна(ли) и має(т)ность мою всю, которую єсми при собє на то(т) час мєлъ, побрали <,>, то єсть мєновитє: взяли, дє(и), коня шє(р)стью карого, за которого-(м) далъ чотырна(д)ца(т) копъ грошє(и) ли(ч)бы литовскоє, коцъ бєлы(и), которы(и) на то(м) кони бы(л), за которого далъ ѡсмъдєся(т) грошє(и) литовски(х), сумки, в которы[х]ъ было по(л)двана(д)цаты копы грошє(и) литовски(х), кошу(л) пя(т) колє(н)скихъ, ручники два, ѡдє(н) бєлю вышиваны(и) <,>, а други(и) просты(и), хустки три полотна колє(н)ского, двє шо(л)комъ чорнымъ вышиваны(х), а трєтяя бє(л)ю <,>, ручницу з порохо(в)ницєю, за которую, дє(и), далъ по(л)торы копы грошє(и), а за порохо(в)ницу д[ва]
29. //на(д)ца(т) грошє(и), ярмакъ бурна(т)ны(и) сукна фа(и)лю(н)дишу, которы(и), дє(и), коштовалъ по(л)шосты копы грошє(и) литовскихъ <,>, шаблю, за которую далъ сто грошє(и) литовскихъ < , >.

То, дє(и), всє вря(д)никъ єго м(л). кнзѧ Ружи(н)ского <,>, во(и)ть, слу(ги) и мєщанє побрали и мєнє, дє(и), самого з ымє(н)я єго мл(с)ти пана моєго Тули(н)а мо(ц)но, кгвалто(м) выбилъ.

И просилъ вря(д)никъ єго м(л). пана воєводи(н) тули(н)ски(и), абы тая жалоба и ѡповєда(н)є єго до книгъ замковыхъ житомє(р)скихъ было записано, што єстъ записано.

[**Акт № 46**]. Року по нар(ж). сына бо(ж)єго **҂афпд** [1584], м(с)ца фєвра(л), **єі** [15] днѧ.

Пришє(д)ши пєрє(д) мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго житомє(р)ско(г)[о], ѡ(т) єго мл(с)ти пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвєцкого, старосты житомє(р)ского, установлєного, зємєни(н) г(с)дрски(и) повєту воєво(д)ства Києвско(г)[о] па(н) Я(н) Кадлубовски(и) самъ ѡ(т) сєбє и имєнємъ малжо(н)ки своєє панєє Пола(г)и Сапоно(в)ны на врядє ѡповєдалъ и жалова(л) ѡ томъ,

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєт-

вε(р)того, м(с)ца гε(н)вара, пεрвого днѧ, зεмя(н)ка г(с)дрская (ж) повεту воεво(д)ства Киεвского пани Та(т)яна Ма(н)ковна Миколаεва Воронинаяя поспо(л) з сыно(м) своимъ Григо(р)εмъ Сапоновичε(м) Кочу(р)скимъ умыслнε, дε(и), хотεчи мεнε и жону мою Пала(г)ю Сапоно(в)ну зубожити и з ымε(н)я Кочура вытисну(ти), пришε(д)ши в мεсто пана Ωлизарово в Корыстεшεвε на господε у Данила, скриню ншу вла(ст)ную з маεтностью нашεю, которая на то(т) часъ в то(и) скрини была, з рεчами рухомыми [пограбила], а мεновитε: шубка бобровaѧ, сукномъ чо(р)нымъ утε(р)финовымъ покрытая, которая коштовала ко(п) дεсε(т); лε(т)никъ сукна утε(р)фину чо(р)ного, з оксамито(м), коштовалъ сεмъ ко(п) грошε(и); [по]я(с) срεбраны(и), которы(и) коштовалъ копъ дεсε(т) <.>; ложо(к) сεрεбряны(х) тузи(н), которыε коштовали копъ двана(д)ца(т) <,>; сεрεбра ламаного — за копъ шε(ст) <,>; образъ камε(н)ны(и), сεрεбро(м) ωправны(и), коштовалъ грошε(и) ко(п) по(л)торы <,>; двε цεвки золота тя(г)нεного, которыε коштовали грошε(и) ωсмдεся(т); запя(ст)ε пεрловоε, коштовало копъ двε<,>; три пεрεли [?] з пε(р)ла(ми), которыε коштовали копъ пѧ(т) <,>,
29 зв. кубокъ срεбряны(и), коштовалъ ко(п) дεсѧ(т), // пла(т)я бεлого, скатεртε(и), ωбрусовъ, ручниковъ и и(н)шого, котороε коштовало копъ за дεся(т) <,>, а моихъ вла(ст)ны(х) рεчε(и) в то(и) жε скрини, што-(м) былъ выслужи(л) з молодыхъ лε(т) моихъ, мεновитε то ε(ст): шкатула, в которо(и) было чотыриста золотыхъ полскихъ, таляровъ стары(х) шε(ст)дεся(т), пεрстεнε(и) золоты(х) два, с камε(н)εмъ, ωдε(н) з шмаракомъ, а други(и) з диямε(н)то(м), которыε коштовали два(д)ца(т) сεмъ копъ грошε(и).

При то(и) жε шкатулε в то(и) жε скрини сукна фа(и)лю(н)дишу чо(р)ного двана(д)ца(т) локо(т), котороε коштовало золоты(х) чεрлεныхъ два(д)ца(т) чоты(ри), оксамиту взористого чо(р)ного локо(т) шε(ст), которы(и) коштовалъ копъ шε(ст), адамашки жо(л)тоε локо(т) дεся(т), которая коштовала два(д)ца(т) чεрлεны(х) золотыхъ <,>, ножи, сεрεбромъ ωправныε, которыε коштовали копъ чотыри <,>, листы, потрεбныε записы, цεрографы, квиты на до(л)гы, на которы(х) шкодую собε шε(ст)сотъ копъ грошε(и).

То, дε(и), всε пани Та(т)яна Ма(н)ковна з сыномъ свои(м) Григо(р)εмъ Сапоновичомъ Кочу(р)скимъ взяла, пограбила <,>, и нε(т) вεдома, гдε подεвала.

И просилъ па(н) Я(н) Коз(л)убовски(и) [!] самъ ω(т) сεбε и имεнε(м) малжо(н)ки своεε панεε Пола(г)и Сапоновны, абы тая жалоба и ωповεда(н)ε ихъ в кнги замковыε житомε(р)скиε записано было, што-(м) записати казалъ, на што и выпи(с) с кни(г) по(д) моεю пεча(т)ю Кадлубовски(и) собε взялъ.

[**Акт № 47**]. Року по наро(ж). **҂афпд** [1584], м(с)ца фε(в)., **кд** [24] днѧ.

Писалъ и присылалъ до мεнε, Миколая Камε(н)ского, по(д)старостε(г)[о] житомε(р)ского, ω(т) εго мл(с)ти пана Сεмεна Дεниска Ма(т)фεεвε(ц)-

кого, старосты житомє(р)ского, установлєного, вря(д)никъ вє(л)мо(ж)ного пана Єсифа Нємирича, су(д)и зємского києвского, чєрнєхов[ски(и)] па(н) Я(н) Пєтриковски(и), жалуючи и ѡповєдаючи ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца фєвраля, два(д)цатого дня, с понєдє(л)ка на во(л)торокъ, ночнымъ ѡбычає(м), па(н) Григорє(и) Бутовичъ, нє вєдати, чи самъ, ѡсобою, або па(к) з росказа(н)я єго, наєхавши або наславши моцно, кгва(л)то(м)
30. на имє(н)є єго мл(с)[ти] // пана моєго мл(с)тивого чєрнєховскоє, на до(м) боярина єго мл(с)ти на (и)мя Го(р)дєя Григо(р)євича, которы(и) мєшкалъ на Старомъ Чєрнихове, має(т)ность єго всю, ѡ(т) мала и до вєлика, которую на то(т) [час] в сєбє мєлъ, побрали и пограби(ли) <,>.

Там жє на то(т) ча(с) и домъ єго вла(ст)ны(и) спалили, а мєновитє то єстъ: конє(и) ста(д)ныхъ — два(д)ца(т) пятєро; быдла рогато(г)[о] воло(в) и коровъ — шє(ст)дєся(т) <,>; а рєчє(и) рухомыхъ — скриню всю, в которо(и) скрини было: грошє(и) готовыхъ — копъ сто; ярмаковъ сукна лу(н)ско(г)[о] — три, а фа(и)лю(н)дышового сукна ярмя(к) ѡдє(н) <,>; поя(с) жє(н)ски(и) сєрєбряны(и); шубка сукна чо(р)ного, лисами по(д)шита; пла(т)я бєлого; кошу(л) музски(х) и жє(н)скихъ — два(д)ца(т); ра(н)тушковъ и намєто(к) — ѡсмъ.

А по(д)даныхъ, дє(и), Го(р)дѣєвыхъ двохъ на (и)мѧ А(н)дрє(и)ца Ярошєвича а Фєдо(р)ца Мє(л)ничка, з жонами, з дєтми и зо всєю має(т)но(ст)ю, што колвєкъ ѡни на то(т) ча(с) мєли, з собою взяли.

Тоє всє, дє(и), побрали и пограбили и до мєстє(ч)ка Топорищъ ѡдогнали и ѡ(т)провадили <.>.

И просилъ па(н) Я(н) Пєтриковски(и), вря(д)никъ чє(р)никовски(и) [!], имєнємъ єго м(л). пана своє(г)[о], абы тоє ѡповєда(н)є єго в кнги замковыє житоми(р)скиє записано было, што-(м) записати казалъ, на што и выпи(с) с книгъ па(н) Юрє(и) Григо(р)євичъ по(д) моєю пєча(т)ю собє взялъ.

[**Акт № 48**]. Протє(с)тация ѡ(т) пна Стрыбыла <;> на пна Миколая Милипо(в)ского [!]

Року ҂**афпд** [1584], м(с)ца фєвраля, **ки** [28] дня.

Писалъ и присылалъ до вря(д)у замку г(с)дрского житомє(р)ского до мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго житомє(р)ского, ѡ(т) єго мл(с)ти пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвъского[53], старосты житомєрского, уставлєно(г)[о], зємєни(н) г(с)дрски(и) повєту Києвского па(н) Богда(н) Ивановичъ Стрыбы(л) сына своєго пана Фєдора, жалуючи и ѡповєдаючи на зємєнина повєту Києвского пана Миколая Пилипо(в)ского ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чє(т)вєртого, м(с)ца фєвралѧ, два(д)ца(т) шостого дня с поправы калєндара ри(м)ского, па(н) Микола(и) Пилиповски(и), самъ, ѡсобою своєю, ис по(д)- 3

[53] Перероблено з «Ма(т)фєєвє(ц)кого».

даными свои(ми) на имя Павломъ, А(н)дреемъ а Куриломъ Ро(д)ка(ми), перенемши, де(и), на доброво(л)но(и) дорозе, на врочищу у Дуды Березовицы слугъ моихъ пу(т)ныхъ, которые ехали зы име(н)я моего Пилиповичъ, на (и)мя Ивана Федотовича <,> , а Ивана Харитоновича, позбивали и
30 зв. порани(ли), с которы(м), // де(и), зби(т)я и зране(н)я слуга мо(и) Ива(н) Харавоновичъ [!] не ведати, если жи(в) буде(т) <, >.

При которомъ, де(и), зби(т)ю и зране(н)ю тыхъ слугъ мои(х) Микола(и) Пилиповски(и) ис по(д)даными своими мае(т)ность ихъ всю, которую на то(т) часъ при собе мели, побралъ и пограби(л) <, >, тое есть меновите:

у Ивана Федоровича конѧ з седломъ ше(р)стью серого, за которого дано ше(ст) копъ грoше(и) литовскихъ, за седло дано сорокъ грoше(и), ермѧ(к) сукна синего лю(н)ского, за которы(и) дано три копы грoше(и) литовскихъ, кожухъ, за которы(и) дано копу грoше(и), ручницу, за которую дано ѡсмъдеся(т) грoше(и) <, >, шаблю, за которую дано сорокъ грoше(и) <, >, шлы(к) лиси(и), за которы(и) дано сорокъ грoше(и). А на само(м) обнято [!] грoше(и) готовыхъ три копы личбы литовское.

А в другого, де(и), слуги моего Ивана Харитоновича — коня з седломъ ше(р)стью вороного, за которого дано се(м) копъ грoше(и), седло, за которое дано копу грoше(и) <,>, епа(н)чу, за которую дано по(л)копы грше(и), жупа(н) сукна лю(н)ского, блакитного, за которы(и) дано две копе грoше(и), ермякъ сукна муравского, шарого, за которого дано две копе грoше(и), ручницу с пороховницею, за которую дано копу грoше(и) <,>, а за пороховницу дано пя(т)на(д)ца(т) грoше(и). А на само(м) о(т)нято грше(и) готовыхъ пѧ(т)на(д)ца(т) копъ грoше(и) личбы литовское, шлы(к) лиси(и), за которы(и) дано два(д)ца(т) грoше(и).

То, де(и), все па(н) Микола(и) Пилиповски(и) ис по(д)даными своими звышъ поменеными побралъ и пограбилъ.

И просилъ панъ Богда(н) Ивановичъ Стрыбы(л), абы тая жалоба и ѡповеда(н)е его до книгъ замковы(х) житоме(р)скихъ было записано, што е(ст) записано.

[Акт № 49]. Року ҂**афпд** (1584), м(с)ца ма(р)та, **ки** [28] дня.

Прише(д)ши пере(д) мене, Миколая Каме(н)ского, по(д)старостего житоме(р)ско(г)[о], ѡ(т) его м(л). пана Семена Дениска Ма(т)февецкого, старосты жито[ме(р)]ского, установленого, земени(н) г(с)дрски(и) повету Кие(в)ского па(н) Богда(н) Иванови(ч) Стрыбы(л) жаловалъ и ѡповедалъ на земенина повету Кие(в)ского, на пана Семашка Пилиповского ѡ томъ,

и(ж), де(и), року тепе(р) идучого, тисеча пѧ(т)сотъ ѡсмъдеся(т) четве(р)того, м(с)ца марта, деветогона(д)ца(т) дня па(н) Семашко Пилиповски(и) самъ, ѡсобою своею, догонивши, п[о(д) го(с)ти(н)]це(м) житоме(р)ским,
31. которы(и) иде(т) з Житомера до Белое Це(р)кви, по(д)даныхъ // моихъ двохъ Свирида, ѡтамана моего мократицкого, а другого Ко(н)драта, ихъ

самыхъ позбивалъ и маɛ(т)ность ихъ всю, которою в то(т) ча(с) при собɛ мɛли, побралъ и пограби(л).

То ɛстъ мɛновитɛ:

у Свирида, атамана мократицкого клячу вороную из сɛдломъ, которая коштовала чотыри копы грошɛ(и); кожухъ з сɛрмягою, коштовали по(л)торы копы грошɛ(и); сокɛ(р)ку, которая коштовала чотыри гропы [!] [54] грошɛ(и) <,> ; поя(с) з ножами с калистою [!]; а в скали [!] то, дɛ(и), двɛ копɛ грошɛ(и) готовы(х);

а [в] другого, дɛ(и), по(д)дано(г)[о] моɛго Ко(н)драта свɛрɛпу гнɛдую з сɛдло(м), за которую дано копъ двɛ грошɛ(и), а за сɛ(д)ло по(л)копы грошɛ(и); сɛрмягъ двɛ, за которыɛ дано копу грошɛ(и); поя(с) з ножɛ(м), с калитою, а в калитɛ было, дɛ(и), грошɛ(и) готовыхъ копа; ручницу з пороховницɛю, за которую дано копу грошɛ(и).

То, дɛ(и), всɛ па(н) Сɛмашко Пилиповски(и) сам, ѡсобою своɛю, пограбилъ и побралъ, и того, дɛ(и), Свирида, ѡтамана ɛго мократицко(г)[о], чɛрɛзъ ночъ в дому своɛ(м) за сторожɛю дɛржалъ, и на завтрɛɛ, дɛ(и), з до(му) своɛго выпустилъ, и тоɛ маɛ(т)ности ɛго нɛ вɛ(р)нулъ.

И проси(л) панъ Богда(н) Ивановичъ Стрыбы(л), абы тая жалоба и ѡповɛда(н)ɛ ɛ(г)[о] было до книгъ замковы(х) житомɛ(р)скихъ записано.

[**Акт № 50**]. Року по наро(ж). **҂афпд** [1584], м(с)ца апрɛлѧ, **д** [4] дня.

Постановивши ся на врядɛ гдрскимъ житомɛ(р)скимъ пɛрɛдо мною, Миколаɛ(м) Камɛ(н)скимъ, по(д)старости(м) житомɛрскимъ, возны(и) зɛмли Киɛ(в)скоɛ шляхɛ(т)ны(и) Я(н) Вɛ(н)цковичъ Вои(т)ковски(и) ѡчɛвисто ку записа(н)ю до книгъ замку г(с)дрского житомɛ(р)ского тыми словы сознал <,> и тоɛ созна(н)ɛ своɛ на писмɛ по(д) пɛча(т)ю ис по(д)писо(м) руки своɛɛ подалъ <,>:

Я, Я(н) Вɛ(н)цкови(ч) Вои(т)ковски(и), возны(и) повɛту Киɛвского, вызнавамъ тымъ квито(м) моимъ, и(ж) мнɛ будучи в пана Васи(л)я Корчɛвского у Корчовɛ, то пакъ па(н) Василɛ(и) Корчовски(и), маючи нɛякоɛ заштыɛ [!] чɛрɛзъ по(д)даного своɛго Ивана Сɛмɛновича <,> просилъ мɛнɛ па(н) Василɛ(и) Корчɛвски(и), абыхъ я та(к) ɛго само(г)[о], яко и по(д)даного ɛго звышъ мɛнованого с паномъ Григо(р)ɛмъ Гавриловичɛмъ Басарабомъ и въ и(х) разницахъ поɛдналъ, што я, видɛчи прозбу ихъ, до того ɛдна(н)ѧ удалъ и то промɛ(ж)ку ихъ помɛркова(л) <,> .

И при то(м) ɛдна(н)ю то было, и(ж) па(н) Василɛ(и) Богданови(ч) Корчовски(и), доброволнɛ пɛрɛнявши ɛдна(н)ɛ, самъ на сɛбɛ заруку положилъ сто копъ грошɛ(и) пану Басарабу а н[а вр**ѧ**]д зɛмски(и) киɛвски(и) такъ жɛ
31 зв. сто копъ грошɛ(и), ɛсли бы са(м) чɛрɛзъ сɛбɛ або // слугъ и по(д)даныхъ своихъ мɛлъ нɛякую кривду або нахожɛ(н)ɛ па(н)у Григо(р)ю Басарабу чинити.

---

[54] Слово «гропы» перероблене із слова «грошɛ».

Што я, возны(и), будучи на вгодє то(и) мєжи ими и того будучи свєдомъ, далъ сєсъ мо(и) кви(т) по(д) моєю пєча(т)ю и з по(д)писомъ руки моєє пану Григо(р)ю.

Писанъ в Корчовє, року ѡсмъдєся(т) чєтвертого, м(с)ца гє(н)вара два(д)ца(т) чєтвє(р)того дня.

Я(н) Вєцковски(и) Во(и)тковски(и), возны(и), рука [вла(с)ная].

А такъ, слышачи пан Григорє(и) Гавриловичъ Басарабъ ѡчєвистоє созна(н)є возного, проси(л) мєнє, абы то было до книгъ замку г(с)дрского Житомє(р)ского записано, што-(м) записати казалъ, на што и выпи(с) с книгъ по(д) моєю пєча(т)ю па(н) Григорє(и) Гавриловичъ Басарабъ собє взялъ.

[**Акт № 51**]. Року ҂**афпд** [1584], м(с)ца апрєля, **аі** [11] дня.

Пришє(д)ши пєрє(д) мєнє, Миколая Камє(н)ского, на то(т) часъ будучи по(д)старостимъ житомє(р)ски(м), возны(и) повєту Києвского шляхє(т)ны(и) Я(н) Вє(н)цковичъ Во(и)тковски(и) ку записова(н)ю до книгъ тыми словы вызна[(л)],

и(ж), дє(и), будучи мнє на справє єго мл(с)ти [в] Трояновцахъ, далъ єсми два позвы и положилъ во имє(н)ю Трояновски(м) у дворє пана Григо(р)я Сокора и малжо(н)ки єго, ѡдє(н) по єго мл(с)ти самого ѡсобу пана Григо(р)я Сокора, а други(и) по малжо(н)ку єго м(л). Га(н)ну Во(и)нє(н)ку м(с)ца апрєля, шостого дня, ѡ заруки и ѡ шкоды, в тыхъ позвє(х) ѡписано и доложєно єстъ <...>

А рокъ ста(н)ю в сєрєдинє позву и на приписку моє(м) єстъ написано <,> ѡ свєто(и) тро(и)ци свята ри(м)ского в Києвє ста(ти), которыє припасти и сужоны быти маю(т) в року ѡсмъдєсѧ(т) чєтвє(р)том.

Позвы нє скробаныє, нє змазаныє, в датє, в словах и во всємъ згодливыє.

А при мєнє на то(т) часъ были шляхта люди добрыє єго мл(ст) па(н) Яку(б) Камє(н)ски(и) <,> а па(н) Микола(и) Узловски(и).

И просилъ па(н) Алєса(н)дє(р) Вороничъ, абы тоє ѡповєда(н)є и созна(н)є возного до книгъ замку житомє(р)ского записано было, што є(ст) записано, на што и выпи(с) по(д) моєю пєча(т)ю и с по(д)писо(м) руки писа(р)скоє пану Алєкса(н)дру Вороничу єстъ выданъ. //

32. [**Акт № 52**]. Року по наро(ж). ҂**афпд** [1584], мца мая, **а** [1] дня.

Писалъ и присылалъ до мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго житомє(р)ского, ѡ(т) єго мл(с)ти пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвєцкого, старосты житомє(р)ского, уставлєного, єго мл(ст) па(н) Гнєвошъ Стрижєвски(и), во(и)ски(и) браславски(и), зємєни(н) повєту зємли Києвскоє ѡб томъ,

и(ж), дє(и), в року тєпєръ идучомъ, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)томъ, м(с)ца мая, пє(р)вого дня, в понєдєлокъ, зємя(н)ка г(с)дрского

[!] повєту Києвско(г)[о] пани Ѡ(с)та(н)коваѧ Милохна и дочка єє пани Зофєя Голо(в)инская, наславши моцно, кгвалто(м) слугъ и по(д)даныхъ своихъ дєдковскихъ на (и)мя вря(д)ника своєго Васка и братанича єго [!] Нагорника Ма(р)тина, Сє(н)ка и и(н)ши(х) слу(г) и по(д)даныхъ своихъ нємало, которыхъ ѡни сами пани Ѡста(н)ковая из до(ч)кою своєю имєна имъ знаю(т) и ихъ вєдаю(т), з рознымъ ору(ж)ємъ, во(и)нє налєжачо(и), на имє(н)є моє на то(т) часъ [55] ѡсобную Дє(д)ковцы, та(м) жє, дє(и), слугъ и по(д)даныхъ моихъ побити и поранити, помо(р)довати казали, на (и)мя слугу моєго Матыса Соколовского, учтивого шлѧ(х)тича, ѡкру(т)нє зрубали), [ѡ(т)] которыхъ ра(н) нє вєдати, будє(т) ли живъ, и на нємъ ѡбо(р)вали чєрє(с) з гро(ш)ми єго вла(ст)ными, которыхъ было копъ двана(д)ца(т) и и(н)шихъ грабєжо(в) нємало починили.

И просилъ, абы то до книгъ было записано.

[**Акт № 53**]. Року по наро(ж). сына бо(ж) < : >. **҂афпд** [1584], м(с)ца июля, **г** [3] дня.

Постанови(в)ши ся на врядє замку г(с)дрского житомє(р)ского пєрєдо мною, Миколаємъ Камє(н)скимъ, по(д)старости(м) житомє(р)скимъ, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвского, старосты житомє(р)ско(г)[о], устано(в)лєно(г)[о], во(з)ны(и) повєту зємли Києвскоє Станисла(в) Кола(н)та(и) ѡчєвисто ку записова(н)ю до книгъ тыми словы созна(л) и тоє созна(н)є своє на писмє по(д) пєча(т)ю своєю подалъ тыми словы <, >,

и(ж) року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъ[дєс]я(т) чєтвє(р)того, м(с)ца июля, второго дня, подалъ єсми позвы кгро(д)[скиє] кєвскиє [по] Євъву Ра[є]вну панюю Григо(р)євую Бутовичєвую и [по] малжо[нка єє] м(л). помєнєного пана Григо(р)ѧ Бутовича в жалобє єго м(л). пана Ма(т)ф[єя] Нємирича, су(д)ича зємского Києвского, ѡ пограблє(н)є стада єго м(л). св[инско(г)[о]] и ко(н)ского <,>, а други(и) позовъ ѡ пограблє(н)є быдла єго м(л)., яко то вся жалоба рєчъ и рєчъ и рокъ ста(н)ю ширє(и) а
32 зв. мєновитє и достаточнє(и) єстъ на тыхъ позвєхъ // ѡписано и доложоно єсть, написавши на вє(р)ху и пєча(т) свою єсми </> приложилъ.

А тыє позвы уво(т)кнул-омъ у дворє у воро(та) во имє(н)и єє м(л). и ма(л)жо(н)ка єє м(л). в Попорищахъ [56] [!] и служебникомъ ихъ м(л). Лєвку Ляшиничу а Гришку Журавлєвичу ѡповєда(л). За которыми позвы и(х) м(л). на рочки кгро(д)скиє києвскиє, которыє припасти и сужоны быти маю(т) в року ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)томъ, мє(с)ца августа, с поправы калє(н)дару пятогона(д)ца(т) дня <.>, в Києви стати.

А тыє позвы нє скробаныє, нє змазаныє, в датє и во всє(м) згодливыє.

А при мнє, на то(т) часъ возномъ, стороною были шля(х)та лю(ди) добрыє па(н) Фєдо(р) Лозицки(и) а Стєпа(н) Ро(д)кєвичъ.

---

[55] Описка. Треба «на ту частъ».
[56] Описка. Треба «Топорищахъ».

И просилъ па(н) Го(р)дє(и) Григо(р)євичъ, абы тоє ѡчєвистоє созна(н)є возного до книгъ за(м)ку г(с)дрского житомє(р)ского записано было, што-(м) записати казалъ.

[Акт № 54]. Року **҂афпд** [1584], м(с)ца июл**ѧ**, **ф** [9] дн**ѧ**.

Ставши на врядє в замку гдрски(м) житомє(р)скимъ [пєрєдо мною], Ло(б)жа(н)скимъ Иваномъ, на то(т) часъ по(д)старости(м) житомєрскимъ, возны(и) повєту зємли Києвскоє Лукашъ Болотовичъ ѡчєвисто ку записова(н)ю до книгъ тыми словы созналъ и на письмє подалъ,

и(ж) року по нарожє(н)ю сына бо(ж)єго тисєча п**ѧ**(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца июля, ѡсмого дня чєрєзъ мєнє, Лукаша Болотовича, возного повєту зємли Києвскоє, далъ позовъ зємски(и) києвски(и) по єє м(л). панюю Домну Ждановую Щєнєвскую и сыномъ єє м(л). Мєлєшку, Хомє, Фєдору, Дємиду, Ивану Ждановичомъ Щєнєвскимъ у Щєниєвє, в дворє єго вла(ст)номъ, в сѣняхъ, в жалобє пана Миска [!] Щєнико(в)ского ѡ роздєлъ имє(н)я щєниковского, яко вся рєчъ и жалоба ширє(и) и достаточнє(и) в томъ позвє в сєрєдинє єстъ ѡписано и доложоно и рокъ ста(н)ю, за которымъ позво(м) рокъ складамъ.

Має(т) єє мл(ст) стати на роки зємскиє києвскиє, которыє припасти и сужоны быти маю(т) в року ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)то(м) в Овручимъ ѡ свято(м) Миха(и)лє свята римского.

А при мнє, возном на то(т) часъ, были стороною служєбни(к) Ясли-ко(в)ского Ива(н) Руцки(и) а мєщани(н) пана Єсифа Нємирича чє(р)нєховски(и) Мака(р) Калєниковичъ.

А тыє позвы нє змазаныє, нє скробаныє, в датє и во всє(м) зго(д)ливыє.

И просилъ па(н) Микола(и) Щєниєвски(и), абы тоє ѡчєвистоє созна(н)є возно(г)[о] в книги замковыє житомє(р)скиє было записано. //

33. **[Акт № 55]**. Року по нар(ж). сына бо(ж) < : >. **҂афпд** [1584], м(с)ца июл**ѧ**, **єі** [15] дня.

Писалъ и присылалъ до мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго житомє(р)ского, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвского, установлєно(г)[о], зємєни(н) г(с)дрски(и) повєту зємли Києвскоє па(н) Василє(и) Богданови(ч) Корчє(в)ски(и), ѡбтя(ж)ливє жалуючи и ѡповєдаючи на врядє гдр(с)кимъ житомє(р)ски(м) ѡ то(м),

и(ж), дє(и), дня вчорашнєго, в суботу, м(с)ца июл**ѧ**, чєтвє(р)тогона(д)-ца(т) дн**ѧ** с поправы калє(н)дара ри(м)ского, в року тєпєръ идучомъ, тисєча пя(т)[сотъ] ѡсмъдєся(т) чєтвєртотого [!], па(н) Богданъ Ивановичъ Стрыбы(л), зємєни(н) повєту зємли Києвскоє, самъ, ѡсобою своєю, з многими слугами, помочниками и по(д)даными своими, которы(х) ѡ(н) лєпє(и) знає(т) и и(м) имєна вєдає(т) <,>, наєхавши, дє(и), моцно, кгвалто(м), з розными броня(ми) и ѡру(ж)ємъ, во(и)нє налєжачо(и), и з ручницами на вла(ст)-ны(и) кгру(нт) имє(н)я моєго корчє(в)ского во врочища нижє(и) сєлища

Корчєвского, гдє рєчка Калиновка упала в лугъ корчєвски(и), тамъ жє, дє(и), по(д)даныхъ мои(х) вла(ст)ныхъ бє(з) бытности моєє позбивали и поранили и помо(р)довали и шкоды нємалыє починили <,>, а мєновитє то є(ст):

по(д)даного моєго ко(р)човского на (и)мя Миха(и)ла Ла(х)чича [!] з ручници пострєли(ли) у лоно, с котороє, дє(и), раны не вєдати, єсли будє(т) живъ;

а вря(д)ника, дє(и), моєго корчовского Фє(д)ка Лагчича [!] такъ тє(ж) з ручницы в ногу лєвую, в стє(г)но, пострєли(ли), с котороє, дє(и), раны такъ жє нє вєдати, єсли будє(т) живъ <,>;

а по(д)даного моєго Дєшка такъ жє ѡкру(т)нє ки(и)ми збили и зрани(ли) и змо(р)довали <:>;

а вря(д)ника, дє(и), моєго корчєвско(г)[о] Фє(д)ка Лагича [!] такъ жє з ру(ч)ници в ногу лєвую, в стєгно, пострєлили, с котороє, дє(и), раны та(к) жє не вєдати, єсли будє(т) живъ.

И при томъ, дє(и), бою и зранє(н)ю и(х) кони з возами и зо всими має(т)ностями и рєчами ихъ, которыє ѡни на то(т) часъ в сєбє мєли, то, дє(и), всє па(н) Богда(н) Ивanови(ч) Стрыбы(л), побравши и пограбивши, до имє(н)я своєго до Пилипови(ч) ѡ(т)вєлъ и ѡ(т)нє(с) и ѡ(т)провадилъ.

Которы(х), дє(и), то шко(д) и побра(н)я має(т)ностє(и) ѡныє по(д)даныє мои на рє(и)стрє в сєбє маю(т) и то сами устнє а ѡчєвистє повєдати могу(т) <;>, ачъ [?] бы, дє(и), тєпє(р) до вря(д)у г(с)дрско(г)[о] сє здє єха(ли) и то ѡказали и ѡповєдали на врядє, ни(ж)ли за вєлики(м) а ѡкру(т)ны(м) зби(т)ємъ и зранє(н)ємъ своимъ быти нє могу(т).

И на ѡглєда(н)є того кгвалто(в)ного наєха(н)я зби(т)я и зранє(н)я ѡныхъ по(д)даныхъ своихъ звышъ мєнєныхъ и починє(н)я шко(д), побра(н)я и пограблє(н)я має(т)ностє(и) ихъ бралъ собє ѡ(т) мєнє з уря(д)у возного
33 зв. повєту зeмли Києвскоє <,> Ѡно // фрєя Швабовича Заставского.

Которы(и) возны(и), тамъ бывши и то ѡглєдавши, [ставши] ѡчєвисто пєрєдо мною на врядє гдрскомъ житомє(р)скомъ м(с)ца того (ж), июля, два(д)ца(т) второго дня, ѡчєвисто ку записова(н)ю до книгъ замку г(с)дрского житомє(р)ского тыми словы сознaлъ и тоє созна(н)є своє на писмє по(д) пєча(т)ю и с по(д)писомъ руки своє вла(ст)ноє до книгъ подалъ <,> :

Я, Ѡнофрє(и) Швабовичъ Заставски(и), возны(и) повѣту Києвского, визнаваю сєю моєю цєдулою,

и(ж) в року тєпє(р) идучомъ, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чє(т)вєртомъ, м(с)ца июля, **иі** [18] дня, будучи мнє придaному з уря(д)у житомєрского ѡ(т) єго мл(с)ти пана Миколая Камє(н)ско(г)[о], по(д)старостєго житомє(р)ского на то(т) часъ будучого, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвского, старосты житомє(р)ского, уста(нов)лєного, пану Васи(л)ю Богдановичу Корчєвскому на ѡглєда(н)є кгва(л)ту и поранє(н)є [!] по(д)даныхъ єго м(л). корчєвскихъ, которы(и) кгва(лт) мєни(л) бы(ти) собє ѡ(т) єго м(л). пана Богдана Ивановича Стрыбыля <:>.

Будучи мнє та(м), возному звышъ помєнєному, в сєлє Ко(р)човє, за ѡказова(н)ємъ вря(д)ника пана Корчєвско(г)[о] на (и)мя Фєдюка Ла(д)чича видєлъ єсми:

на по(д)даны(м) єго на (и)мя Миха(л)ку Ла(д)чичу рану стрѣлєную в лоно, у копєцъ, а(ж) в стєгно лєвоє ту(т) жє по(д) тоє(ж) лоно куля навылє(т) прошла <,> ;

на Фє(д)ку Ла(д)чичу, вря(д)нику єго, видєлъ єсми та(к) жє з ручници стрєлєную рану на нозє лєво(и), в стєгно, скрозь пробитую <, >;

на Дєшку видєлъ єсми рану на(д) ѡко(м), лєвы(м), синюю, киємъ битую <,>.

То(т) жє вря(д)никъ ѡповєда(л) мнє, во(з)ному, [што] в то(т) часъ ѡ(т)няли ѡ(т) мєнє три(д)цат копъ грошє(и) и єрмаѧ(к) бєлы(и), муравски(и), за которого дано двє копє гршє(и), шапку макгє(р)ку, за которую дано грошє(и) шє(ст) <,>, сокєру бу(д)ницкую, за которую дано двана(д)ца(т) грошє(и) <, >, поя(с) с калитою и з ножами угорскими и з ѡгнивомъ.

А у Миха(л)ка взято сєрмягу новую, за которую дано по(л)копы грошє(и), шапка [!], за которую дано грошє(и) шє(ст) <,>, поя(с) с калитою и з ножами, и з ѡгнивомъ, а в калитє было грошє(и) три(д)цат, поя(с) з калитою и з ножами уго(р)ски(ми), а в калитє грошє(и) по(л)трєтя(д)ца(т) [!] <,>.

А у Ѡлифєра сєрмягу бєлую и шапку чо(р)ную, за которую дано грошє(и) пя(т) <,>, и поя(с) з калитою и з ножами, а в калитє грошє(и) два(д)ца(т) <,>.

А въ Вєрєса Сємєна сєрмягу бєлую, за которую дано гршє(и) по(л)трєпя(д)ца(т) [!] <, >, поя(с) з калитою и з ножами, а в калитє грошє(и) пѧ(т)на(д)ца(т) <,>.

То(т) жє вря(д)никъ повєлъ мєнє до кгру(н)ту пана своєго имє(н)я Ко(р)чєва, гдє ся ста(л) то(т) кгва(лт) и поранє(н)є и побра(н)є ты(х) по(д)-
34. даныхъ на урочищу по сє(и) // сторонє рєчки Калиновки <,>.

Брали єсмо бєрвє(н)є на то(и) сторонє Калино(в)ки, и скоро єсмо выєхали з рєчки з бєрвє(н)ємъ, и(ж), дє(и), па(н) Богда(н) Стрыбы(л) з слугами и по(д)даными своими заразомъ почалъ насъ бы(ти) и з ру(ч)ни(ц) стрєля(т), кони з возами у на(с) побралъ и на(с) самыхъ порани(л) <,>.

У Фєдюка коня, за которого дано по(л)чєтвє(р)ты копы грошє(и), а шє(р)стью рыжи(и) и Ѡлифировъ ко(н) половы(и), за которого дано чотыри копы грошє(и) бє(з) два(д)цати грошє(и), а в Сємєна взято кобылу вороную, за которую дано чотыри копы грошє(и).

А при мнє на то(т) часъ сторона была: Грицко Басара(б) а па(н) Сємє(н) Щєниєвски(и), зємянє повѣту Киє(в)ского.

И просилъ єго м(л). па(н) Василє(и) Богдановичъ Ко(р)чєвски(и), абы тоє ѡповєда(н)є и жалоба єго м(л). в кнги замковыє житоми(р)скиє было записано, што-(м) записати казалъ.

[Акт № 56]. Року по наро(ж). сына бо(ж)его **҂афпд** [1584], м(с)ца ию(л) **si** [16] дня.

На вряде гдр(с)имъ [!] житоми(р)скимъ передо мною, Миколае(м) Каме(н)скимъ, по(д)старостим житоме(р)скимъ, будучи ѡ(т) его мл(с)ти пана Семена Дениска Ма(т)феевского, старосты житоме(р)ско(г)[о], постановлены(и) <,>, писала и присылала ее м(л). пани Богушовая Дешковская, хоружиная браславская, пани Богдана Киселевна черезъ служе(б)ника своего Ивана, жалуючи и ѡповедаючи ѡ то(м),

и(ж), де(и), року тепе(р) идучого, тисеча пя(т)сотъ ѡсмъдеся(т) четве(р)того, м(с)ца июля, пятогона(д)ца(т) дня, в самы(и) полуде(н), наехавши моцно, кгва(л)томъ, па(н) Василе(и) Матееви(ч) Тяпи(н)ски(и), земени(н) земли Киевское, на кгру(нт) име(н)я мое(г)[о] Хлупле(н)ского, тамъ же на копе то(т) па(н) Тяпи(н)ски(и) мене, де(и), яко з гру(н)ту и (в) и(н)шихъ многихъ речахъ и по(д)даныхъ мои(х) кривживалъ, такъ же и тепе(р), того звышъ ѡписаного м(с)ца июля, пятогона(д)ца(т) дня, тамъ з многими по(д)даными своими веледниковски(ми) и стуго(в)скими ду(б)е мое грани(ч)ное а бо(рт)ное по(д)даныхъ мои(х) хлупле(н)скихъ Ивана, то е(ст) дуба великого, старого, сухого, на(д) речкою Корнорогомъ у врочища Ко(р)норога, которы(и) дубъ з вековъ з гра(н)ми и рубежами вечистыми //
34 зв. стоялъ на границы, которая дели(т) мои кгру(н)ты хлупле(н)ские ѡ(т) кгру(н)товъ пана Тяпи(н)ского стуговски(х) изо бчолами зжогъ, а к тому неподалеко того же дуба такъ же в кгру(н)те моимъ вла(ст)номъ, у Корнорога, дуба другого бо(рт)ного и сосну третюю бо(рт)ную такъ же ѡгнемъ выпалилъ и вытискаючи мене з споко(и)ного держа(н)я того кгру(н)ту моего.

Просила пани хоружиная, абы тое ѡповеда(н)е ее м(л). было до книгъ записано.

[Акт № 57]. Року по наро(ж). **҂афпд** [1584], м(с)ца июля, **кѳ** [29] дня.

Постанови(в)ши ся на вряде г(с)дарскимъ житоме(р)скимъ передо (м)ною, Миколае(м) Каме(н)скимъ, по(д)старости(м) житомерскимъ, ѡ(т) его м(л). пана Семена Дениска Ма(т)ѳеевско(г)[о], старосты житоме(р)ского, устано(в)лены(и), возны(и) повету воево(д)ства Киевского шляхетны(и) Я(н) Ве(н)цковичъ Во(и)тковски(и) ѡчевисто ку записова(н)ю до книгъ тыми словы созналъ и тое созна(н)е свое на пи(с)ме по(д) печа(т)ю и с по(д)писо(м) вла(с)ное руки своее подалъ <,>,

и(ж) року тисеча пя(т)сотъ ѡсмъдеся(т) четве(р)того, м(с)ца июля, два(д)ца(т) семого дня, дал-е(м) двое позвы земские киевские земени(н)у г(с)дрскому повету воево(д)ства Киевско(г)[о] пану Ивану Богданови(ч)у Стрыбылю во име(н)и его, в Ло(в)кове, в дворе его, у ворота во(т)кнулъ Сте(ц)ку Пилипо(в)скому в жалобе пана Стецка Богдановича Пилипо(в)ского ѡ име(н)е заста(в)ное Кичкиро(в)чизну, ѡ(т)да(л) позо(в) ѡ ровны(и) делъ имене(и) Скоморо(х) и Пилипови(ч); а други(и) позовъ, абы доходы(л)

з ни(м) поспо(л) имє(н)я Кичкировщизны у пана Богдана Ивановича Стрыбыля.

Яко тая вся жалоба и рєчъ и рокъ ста(н)ю в ты(х) позвєхъ в сєрєдинє ширє(и) и мєновитє ѡписанє и доложонє єстъ.

И рокъ зложил-о(м), за которыми позвы має(т) па(н) Стєцко Пилипѡвски(и) на роки зємскиє киє(в)скиє, которыє припаду(т) и сужоны бы(ти) маю(т) в року тєпє(р) идучомъ, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)томъ ѡ свято(м) Миха(и)лє свѧтє ри(м)скомъ, на завтрєє того свѧта у Ѡвручо(м) ста(ти).

А тыє позвы нє змазаныє, нє скробаныє, в датє и во всє(м) зго(д)ливыє.

А при мнє, возно(м), на то(т) часъ бы(ли) стороною Юри(и) Бє(р)нацки(и), А(н)дрє(и) Чєкано(в)ски(и).

И проси(л) па(н) Стє(ц)ко Богданови(ч) Пилипо(в)ски(и), абы тоє ѡчєвистоє созна(н)є возного было записано. //

35. [**Акт № 58**]. Року по наро(ж). сына бо(ж) < : >. ҂**афпд** [1584], м(с)ца августа, **кд** [24] дня.

Постанови(в)ши ся ѡчєвисто на врядє г(с)дрскимъ житомє(р)скимъ пєрєдо мною, Миколаємъ Камєнє(ц)кимъ, по(д)старости(м) житомєрски(м), ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)ѳєєвского, старосты житомє(р)ско(г)[о], устано(в)лєного, возны(и) повєту Крємєнє(ц)кого Василє(и) Волковски(и) ку записова(н)ю до книгъ замку г(с)дрского Житомє(р)ского тыми словы сознал̃ъ и на пи(с)мє з по(д)писо(м) руки своєє вла(ст)ноє пода(л) <,> тыми словы <,> :

Я, Василє(и) Волко(в)ски(и), возны(и) повєту Крємянєцко(г)[о], вызнавамъ то,

и(ж) року тєпєрєшнє(г)[о] тисяча пя(т)со(т) ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца августа, сємогона(д)ца(т) дня, будучи мнє приданымъ ѡ(т) врядˆу кгро(д)ского крємянє(ц)кого до справы єго м(л). пана Пєтра Сємашка зъ єго мл(ст)ю кнзє(м) Янушомъ Ѡстрозски(м), воєводичо(м) киє(в)скимъ, которая ся точи(т) мєла пєрє(д) врядо(м) кгро(д)скимъ Києвски(м).

Яко (ж) дня прошлого м(с)ца августа, сємогона(д)ца(т) дня, в року тєпєрєшнє(м), ѡ(с)мъдєся(т) чєтвє(р)томъ, постановивши ся пєрє(д) судомъ кгро(д)скимъ киє(в)ски(м), то є(ст) кнзємъ Матушо(м) Воро(н)ницимъ зъ Збаража, намє(ст)нико(м), а Иваномъ Со(л)таномъ Ѳєдоровичо(м), су(д)єю, а Лво(м) Богдановичомъ Вєрєщакою, писарємъ, вря(д)ники кгро(д)скими києвскими, умоцованы(и) вєлмо(ж)но(г)[о] пана єго м(л). князя Януша Ѡстрозского, воєводича києвско(г)[о], па(н) Ѡлє(х)но Чєрка(с) Єршєвски(и) <,>, ѡповєдалъ и по(д)нє(с) позовъ кгро(д)ски(и) києвски(и) по пана Пєтра Сємашка ѡ выби(т)є з споко(и)ного дєржа(н)я з ымє(н)я Панєвє(ц), которы(и) позо(в) такъ ся в собє має(т) <,>:

Костє(н)тинъ, кнжа Ѡстрозскоє, воєвода киє(в)ски(и), маршалокъ зємли Волы(н)скоє <,>, врожєному пану Пєтру Сємашку, зємєнину єго кро-

лєвскоє м(л). Жаловалъ в суду кгро(д)ского киє(в)ского на вашу м(л). єго мл(ст) кнзъ Янушъ Ѡстрозски(и), староста Бєлоцє(р)ковски(и), сы(н҃) на(ш), ѡ то(м),

што (ж), дє(и), в. м.,[57] сими нєдавными часы, року ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)то(г)[о], м(с)ца мая, два(д)ца(т) сємого дня, бєзправнє а квалтовнє наєхавши са(м) и [с] слуга(ми), по(д)даными и помо(ч)никами свои(ми) на имє(н)є єго м(л)., в повєтє Киє(в)ски(м) лєжачоє, на сє(и) сторонє Случи, на (и)мя на сєло Панєвци, мєнєчи, дє(и), собє, в. м., тоє за ѡ(т)чизну свою вла(ст)н҃ую, врядника, дє(и), в. м., єго м(л). панєвє(ц)кого Шимана Котовского з споко(и)ного дєржа(н)я выби(л) и має(т)ность єго, яко и сына нш҃ого, нє мало, дє(и), побралъ и пограбилъ и до имє(н)я своєго Чорторы(и)ского двора ѡ(т)провадити и ѡ(т)вєсти росказалъ <,> то є(ст) на (и)мѧ: ко(н) гнєды(и), за которого дано пя(т)на(д)ца(т) копъ грошє(и) <,> ; бахма(т) половы(и), за которого дано дєсє(т) копъ грошє(и) <, > ; други(и) бахма(т) бу(р), дано за нєго дєвєтъ копъ грошє(и) <,>; по(д)єздъковъ два, за которыхъ дано дєсє(т) копъ грошє(и) и сорокъ грошє(и) <,>; сєдєлъ два малєваны(х), сафьяномъ крыты(х), за которыє дано по
35 зв. чотыри копы // гршє(и); а нє малєваны(х) сєдє(л) три, за ко(ж)доє дано по двє копє г(р)шє(и); воловъ два(д)ца(т) чотыри <.>, ярмѧ(к) и жупа(н) фа(и)лю(н)дишовы(и); лю(н)скихъ ярмаковъ два каразии бєлоє <,>; єрмя(к) и жупа(н) зєлєны(и) утє(р)финовы(и), лисы по(д)шиты(и); грошє(и) готовы(х), што вря(д)никъ панєвє(ц)ки(и) мєлъ, дє(и), нєсти до Маковици пану своєму в скринцє было двє тисєчи золоты(х), а вря(д)никовы(х), дє(и), вла(ст)ны(х) сто и пя(т) золоты(х) было.

Тоє з скринкою всє, дє(и), на то(т) ча(с) взято и пограблєно.

В то(и) жє скри(н)ци кошу(л) колє(н)ски(х) — пя(т) было; просты(х) кошу(л) — ѡсмъ; хусто(к), шо(л)комъ шиты(х), — сє(м).

А к тому кожу(х) барани(и) ачамски(и), шлы(к) чєрлєны(и) лиси(и), двє копє грошє(и) за нєго дано; ручни(ц) три з пороховница(ми), сага(и)даковъ два зо вси(м), шабє(л) три, ѡдна срєбро(м) ѡпра(в)ная, по(л)трєти гри(в)ны на нє(и), а нєѡправны(х) шабє(л), по двє копє гршє(и) куплєны(х),—двє.

Котороє, дє(и), выби(т)є с того сєла Пан[є]вє(ц), шкоды и грабєжи ѡт в. м. бє(з)правныє собє бы(ти) мєнє(чи), то(т) вря(д)никъ сына нашо(г)[о] Котовски(и) на врядє киє(в)ски(м) ѡповєда(л) и записа(ти) далъ и часу права у суду довєсти и показати на в.м. хочє(т).

А и(ж) тоє ся стало бєзъ бы(т)ности сына нашого на Волыни, ино прє(д) ся имєнє(м) єго м(л). вря(д)ник чу(д)новски(и) Богда(н) Халаи(м), доводєчи справє(д)ливости тому товаришу своєму Котовскому и па(н)ского выби(т)я з споко(и)ного дє(р)жа(н)я и[с] сєла Панєвє(ц) имєнє(м) пана своєго по(д)лє права посполито(г)[о] в. м.ѡ то до суду налє(ж)ного нє занєхива [!] позыває(т)

[57] В[аша] м[илость].

и позыва(л). Про то приказую в. м., абы в. м. на ро(ч)ки блиско пришлыє, которыє судити ся буду(т) в року ωсмъдєся(т) чє(т)вєрто(м), м(с)ца августа, пятогона(д)ца(т) дня водлє нового калє(н)дару, пєрє(д) нами або в нєбы(т)ности нашо(и) у Києвє пєрє(д) судо(м) кгро(д)ски(м) самъ ста(л) и ты(х) помочнико(в) свои(х), которы(х) имєны са(м) в. м. лєпє(и) вєдаєшъ, у суду постави(л) и в то(м) ся жало(б)ливо(и) сторонє ω выби(т)є з споко(и)ного дєржа(н)я и ω бєзправны(и) грабє(ж) во(д)лє ко(н)стытуцєи варша(в)скоє и статуту зє(м)ского усправє(д)ливылъ конє(ч)нє.

36. Писа(н) в Києвє, по нарожє(н)ю Ису(с)[а] Х(с)та, // сына бо(ж)єго, [року] тисєча пя(т)сотъ ωсмъдєся(т) чєтвє(р)то(г)[о], м(с)ца июня, три(д)цато(г)[о] дня.

Лєвъ Вєрєщака, писа(р) кгро(д)ски(и) києвски(и).

А напи(с) возного на то(м) жє позвє та(к) ся в собє має(т):

Року ω(т) нарожє(н)я сына бо(ж)єго тисєча пя(т)сотъ ωсмъдєся(т) чє(т)вє(р)того, м(с)ца июля, шостого дня, чєрєзъ мєнє, Томка Хомича, возно(г)[о] зємли Кию(в)скоє, положоны позвы кгро(д)скиє києвскиє по єго мл(ст) пана Пєтра Сємашка в сєлє Панєвца(х) в жалобє єго м(л). кнжа(ти) Ωстро(з)ско(г)[о] Януша, старосты бєлоцє(р)ковско(г)[о], ω выби(т)є з споко(и)ного дєржа(н)я з сєла того панєвє(ц)кого вря(д)ника єго м(л). Шимана Котовско(г)[о], ω бє(з)пра(в)ны(и) грабє(ж) тому вря(д)нику панєвє(ц)кому Кото(в)скому, яко ширє(и) на позвє(х) жалоба ωписана, и рокъ ста(н)ю ку ω(т)казу зложи(л) ро(ку) ωсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца августа, пятогона(д)ца(т) дня.

Позвы в датє зго(д)ливыє и нє скробаныє. Томко Хоми(ч), возны(и) зємли Кию(в)скоє, рука вла(ст)ная <,>.

Умоцованы(и) з стороны позваноє ω(т) пана Пєтра Сємашка па(н) Григорє(и) Дєдє(р)кало, маючи и показа(в)ши мо(ц) во(д)лє права зупо(л)ную до тоє справы, повєдєлъ,

и(ж), дє(и), па(н) Пєтръ Сємашко по(д) юри(с)дицєю тутошнєго повєту Києвско(г)[о] нє подлє(г), та(к) и судови кгро(д)скому кию(в)скому суди(ти) нє налєжи(т), а тє (ж) и ω позвє, которы(и) бы бы(л) слушнє пну Сємашкови данъ або на имє(н)ю єго вла(ст)ны(м) во(д)лє права по(с)полито(г)[о] положо(н), нє вєдає(т) <,>.

А умоцованы(и) ω(т) єго м(л). вє(л)мо(ж)но(г)[о] кнзя Януша Ωстрозско(г)[о], воєводича кию(в)ского, старосты бєлоцє(р)ковского, па(н) Ωлє(х)но Чєрка(с) Єршєвски(и), доводєчи року и позву, стави(л) возного воєво(д)ства Києвско(г)[о] Томка Хомича.

Которы(и) возны(и), пєрє(д) судом ставши, сознал иъ(ж) позовъ по пна Пєтра Сємашка в ымє(н)ю єго Панєвца(х) ω выби(т)є з споко(и)ного дєржа(н)я с того имє(н)я Панєвє(ц) во(д)лє напису своєго на позвє м(с)ца июля шостого дня, положи(л).

А умоцованы(и) ω(т) пна Пєтра Сємашка, звышъ рєчєны(и) па(н) Григорє(и) Дєдє(р)кало, повєдє(л), [иж]ъ бы(х), дє(и), мєлъ много та(к) до

року нєслушного самого позву и положє(н)я єго нєправно(г)[о] яко моци
и умоцовано(г)[о] нє во(д)лє права послано(г)[о], ѡдно ж, и(ж)-є(м) ту(т)
нє подлє зви(р)хности врядовнє, и тая справа судови кгродскому києв-
ско(му) суди(ти) нє налєжи(т), кгды (ж) тоє имє(н)є Панєвци є(ст) вла(ст)-
ноє пана Пєтра Сємашка и в повєтє Крємянєцки(м) лєжачоє, которо(г)[о] //
36 зв. имє(н)я Панєвєцъ вшєлякиє пови(н)ности и послушє(н)ства до пов(ѣ)ту
Крємянє(ц)кого собє налєжачого па(н) Сємашко чини(т), чого доводєчи,
положи(л) пєрє(д) судо(м) позво(в) три кгро(д)ски(х) крємянєцки(х), кото-
рыми позвы па(н) Ива(н) Сошє(н)ски(и) позыва(л) пана Пєтра Сємашка
ѡ выби(т)є з споко(и)ного дєржа(н)я з ымє(н)я Чорторы(и) и Панєвєцъ до
суду кгро(д)ского крємянєцкого позыва(л).

К тому положи(л) дєкрє(т) вря(д)у кгро(д)ского Крємянє(ц)кого по(д)
датою року тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чє(т)вє(р)того, м(с)ца апрєля... [58]
дня, в которо(м) пишє(т),

и(ж) па(н) Пєтрь Сємашко кнзя Костє(н)тина Ѡстрозского, воєводу
киє(в)ского, ма(р)ша(л)ка зємли Волы(н)скоє, ѡ выби(т)є з споко(и)ного
дєржа(н)я с того имє(н)я Панєвє(ц) позыва(л), и су(д) кгро(д)ски(и) за нє-
ста(н)ємъ єго м(л). тоє имє(н)є Панєвци пану Пєтру Сємашку в дє(р)жа(н)є
присуди(л), ѡ(т)коля ся, дє(и), значи(т), и показує(т), и(ж) тоє имє(н)є
в повєтє Крємянє(ц)ки(м) лєжи(т), бо, дє(и), на томъ року па(н) воєвода
києвски(и) нє станови(л)ся и ты(м) ся нє щитилъ.

И проси(л), абы па(н) Пєтръ Сємашко ѡ(т) року и ѡ(т) позву во(л)ны(м)
учинє(н) былъ, а тая справа до повєту и суду налє(ж)ного ѡдослана была
<,>, а на сторонє вина статутовая во(д)лє артикулу два(д)ца(т) пято-
(г)[о], в роздєлє чє(т)вєрто(м) ѡписаного, вказана была <,>.

А умоцованы(и) єго м(л). князя Януша Ѡстрозско(г)[о] па[н] Чєрка(с)
повєдєлъ, и(ж), дє(и), тая справа судови тутошнєму налєжи(т), и(ж) тоє
имє(н)є в повєтє Киє(в)скимъ єсть и указалъ розгреничє(н)є воєво(д)ствъ
и повєтовъ по(д) датою року тисєча пя(т)сотъ три(д)ца(т) шосто(г)[о], в ко-
торо(м) розграничє(н)ю ѡписує(т), и(ж) повє(т) Крємянє(ц)ки(и) с повє-
томъ Києвски(м) рєка Случъ граничи(т).

На што умоцовани(и) пана Пєтра Сємашка повєди(л), и(ж), дє(и),
то(т) ли(ст) и тоє ро(з)граничє(н)є, которы(и), умоцованы(и) єго м(л). кнзя
воєводича киє(в)ского указує(т), нє єсть слушноє, бо, дє(и), тоє розграни-
чє(н)є єщє в то(т) часъ было, кгды, дє(и), єщє воєво(д)ство Волы(н)скоє и
Києвскоє до Вєликого кнз(ств)а Литовско(г)[о] налєжало, ѡ(т) которы(х)
37. приви(л)євъ и волностє(и) воєво(д)ство Киє(в)скоє и Во//лы(н)скоє черезъ
унєю ѡ(т)нято и до волностє(и) коро(н)ны(х) чєрєз привилє(и), воєво(д)-
ства(м) унии даны(м) привє(р)нєны су(т), а єго, дє(и), королєвская м(л).
по тыє прошлыє сє(и)мы комисарє до розграничє(н)я воєво(д)ствъ дати
ѡбєцати и то конституцєями утвє(р)дити рачи(л).

---

[58] Залишено вільне місце для числа.

А што, дε(и), болшого, и(ж), дε(и), тоε имε(н)ε Чо(р)торыε в повεтε Крεмянεцки(м) εсть, а тоε имε(н)ε Панεвцы нε εсть само в собε, толко до имε(н)я Чо(р)торы(и) налεжи(т), и εсть вла(ст)ны(м) кгру(н)то(м) чорторы(и)ски(м).

С которого имε(н)я Чорторы(и) и Панεвε(ц), из кгру(н)томъ до имε(н)я Чо(р)торы(и) налεжачого, вшεлякиε пови(н)ности такъ рушε(н)я повεтовыε, яко и поборы, до ска(р)бу εго мл(с)ти налεжачиε, до воεво(д)ства Во[лы](н)ского повεту Крεмянε(ц)кого па(н) Пεтръ Сεмашко полни(т).

И проси(л) повторε умоцованы(и) пана Сεмашко(в), абы εго волны(м) ω(т) року и позву учинили, а тую справу до повεту суду εε налε(ж)ного ωдослали <,>.

Которого, дε(и), мовε(н)я умоцованого ω(т) пана Пεтра Сεмашка су(д) кгро(д)ски(и) киεвски(и) нε при(и)муючи, то узна(л), и(ж) тоε имε(н)ε Панεвцы в повεтε Киεвски(м) лεжи(т) и далε(и) умоцованому пану[59] Сεмашково(му) на позо(в) поступова(ти) сказа(ли).

Которого, дε(и), таковогo дεкрεту и сказа(н)я суду кгро(д)ско(г)[о] киεвско(г)[о] умоцованы(и) пана Пεтровъ Сεмашко(в) нε при(и)мую(чи), мεнε(чи) εго бы(ти) нε подлε права вчинεны(и), до εго кролεвскоε м(л). апεлεва(л), подаючи по собε артикулъ шε(ст)дεся(т) пεрвы(и) в роздεлε чε(т)вε(р)то(м).

А умоцованы(и) стороны поводовоε па(н) Ѡлεхно Чε(р)касъ Єршε(в)ски(и) повεдεлъ, и(ж), дε(и), тоε апεляцεи, в. м. допусти(ти) нε можεтε, гды (ж), дε(и), εщε головного вказа(н)я нε вчинили.

А умоцованы(и) стороны позваноε ω(т) пана Пεтра Сεмашка повεдε(л), и(ж), дε(и), то εсть рεчъ головная, бо мнε вжε ту(т) идε(т) ω зыскъ и страту, кгды (ж) ся я выявую з юри(с)дицεи вря(д)у в. м(л)., а ваша, дε(и), мεнε мл(ст) по(д) послушε(н)ство вряду своεго примушаεтε <.>.

А та(к), дε(и), су(д) для розмышлε(н)я тоε ж рεчи ω(т)ложили εсмо до дня за(в)трашнεго, суботу, намови(в)ши ся εсмо з собою, а бачεчи в то(и) справε, и(ж) εщε головно(г)[о] виказу нε вчини(ли), апεляцεи умоцованому пана Пεтра Сεмашковому нε допусти(ли), ω што умоцованы(и) пана Пεтра Сεмашко(в) на (вря(д) кгро(д)ски(и) киε(в)ски(и) мною, возны(м), такую
37 зв. ωбтя(ж)ливо(ст) судовую яко тε(ж) ω нεдо //пущε(н)ε апεляцεи и ω шкоды свε(т)чилъ <,>.

А по(д) ωсвε(т)чε(н)εмъ, звышъ учинεны(м), нε ω(т)ступуючи апεляцыи и ωсвε(т)чε(н)я своεго, звышъ учинεного, заховавши собε вси ωбороны правныε, вцεлε нε вступуючи в жа(д)ноε право и суду налε(ж)ного собε нε признаваючи, повεди(л), и(ж), дε(и), то судови в. м. кгро(д)скому суди(ти) нε налεжи(т), бо в том позвε пишε(т), яко бы ся кнзю Янушу выби(т)ε ста(ти) мεло в року тεпεрε(ш)нε(м), ωсмъдεся(т) чεтвεрто(м), м(с)ца мая, два(д)ца(т) сεмого дня, а позовъ, во(д)лε созна(н)я возно(г)о, положо(н)

[59] Замість «пана».

в то(м) жє року ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)томъ, м(с)ца июля, шостого дня, и указалъ на то а(р)тикулъ шє(ст)дєся(т) дєвяты(и) в роздєлє чєтвє(р)то(м), в которо(м) ѡписує(т), и(ж) выбиты(и) того (ж) часу, а надалє(и) в чотырє(х) нєдєля(х) до суду кгродского позва(ти) мaє(т).

К тому пода(л) рєцєс сє(и)му Городє(н)ского поправы того а(р)тикулу шє(ст)дєсятъ дєвятого, в которо(м) ѡписує(т), и(ж) єсли бы хто, нє буду(чи) на слу(ж)бє єго кролєвскоє м(л)., та(к) тє(ж) нє будучи хо(р) и причины нє маючи за повєтриє(м), ѡ выби(т)є з споко(и)ного дє(р)жа(н)я в чотырє(х) нєдєляхъ нє позва(л), другая причина, и(ж) яко то(г)[о] в. м. вря(д) кгро(д)ски(и) судити нє можєтє.

Такъ тє(ж) и Богда(н) Халаи(м) таковоє кривды пана своєго доходити нє можє(т), бо яко нихто ни за кого тє(р)пєти, та(к) тє(ж) и ѡ чужую кривду присєга(ти) и єє позыскивати нє можє(т). На то указалъ артикулъ чєтвєрты(и) в роздєлє пєрво(м), указалъ тє(ж) стату(т) права посполито(г)[о], в роздєлє чє(т)вєрто(м) артику(л) пя(т)дєся(т) трєти(и) <,>, и(ж) слуга противко пана, ани за пано(м) свє(т)чить нє можє(т) и повєдє(л): понєва(ж) жє слуга за пано(м) свє(т)чить нє можє(т), поготову ѡ кривду па(н)скую присєга(ти) и єє доводи(т) нє можє(т), кгды (ж), дє(и), ѡ кгру(нт), ѡ грани(ц)у, кгды мєжи ни(м) идє(т), тогды са(м) з шє(ст)ма свє(т)ка(ми) присягну(ти) має(т), а нє слуга, ани вря(д)ни(к), — на што указа(л) а(р)тикулъ пєрвы(и) и шосты(и) в роздєлє дєвято(м). Алє, дє(и), ту(т) нє идє(т) ѡ шма(т) зємли, алє о всє имє(н)є.

Трєтяя причина, и(ж) то єсть выби(т)є, яко собє кня(з) Янушъ мєни(т) будє(т), па(н) Пєтръ Сємашко тоє у суду кгро(д)ского крємянє(ц)кого за
38. доводо(м) // своимъ на єго мл(с)ти кнзю воєводє києвски(м), кгды, дє(и), з того имє(н)я кгвалтовнє выби(т), правнє прєзыска(л) и в дєржа(н)є ѡ(т) вря(д)у чєрє(з) возного впущо(н) єсть, на што, дє(и), указую дєкрє(т) суду кгро(д)ского крємянє(ц)кого <,>, ѡ которы(и) пєрєво(д) права нє єго мл(ст) кнзъ Янушъ, алє єго м(л). кнзъ воєвода києвски(и), єсли бы ку шкодє што собє видє(л), и то нє ту(т), алє у суду налєжно(г)[о], то є(ст) кгро(д)ско(г)[о] Крємянє(ц)кого пєрє(д) єго кролє(в)скою мл(ст)ю подлугъ звычая права посполито(г)[о] доходити и ѡ то чини(ти) мєлъ <, >.

Чєтвєртая причина, и(ж) в то(м) позвє пишє(т), яко бы па(н) Сємашко кгва(л)то(м) на тоє имє(н)є наєхати и [с] споко(и)ного дєржа(н)я выби(ти) и нємало має(т)ности пограбити и до имє(н)я своєго Чо(р)торы(и) ѡ(т)провади(ти) мєлъ.

То(г)ды, дє(и), истоє причины, кгды (ж), дє(и), право посполитоє учи(т), и(ж) ка(ж)ды(и) на то(м) имєн(ю), с которого ся кому кривда дѣє(т), на то(м) позвы кла(сти), на што указа(л) в роздєлє чєтвє(р)томъ а(р)тикулъ дєвяты(и), и два(д)цать дєвяты(и), и сорокъ чєтвє(р)ты(и) в роздєлє чє(т)вє(р)томъ, с которы(х) ся то ѡказало, и(ж) кожды(и) позвы на то(м) имє(н)ю, с которого ся кривда дєє(т), на то(м) имє(н)ю позвы класты и до ѡного пов(ѣ)ту, в которо(м) ѡноє имє(н)є лєжи(т), позывати має(т).

И просилъ умоцованы(и) пана Пєтра Сємашка, абы єго вряд волны(м) ѡ(т) позву и року учини(ли), а тую спра(в)у до суду налє(ж)ного ѡдослали <.>.

А умоцованы(и) ѡ(т) єго мл(с)ти кнзя Януша Ѡстро(з)ского, воєводича києвско(г)[о], повєди(л), и(ж), дє(и), умоцованы(и), пана Сємашков в. м. су(д) рєчми нєпотрєбными бави(т) <,>, кгды (ж), дє(и), стату(т) право посполитоє учи(т), яко ся стороны у суду заховати маю(т), и указа(л) артикулъ в роздєлє чєтвє(р)томъ, в которо(м) ѡписує(т), и(ж) сторона вмєсто жалобы позо(в) положи(ти) має(т)<,> и того позву слушными доводы доводити <,>, ѡто (ж) я позо(в) положи(л) и доводити єго хочу, яко (ж) и то(т) вря(д)никъ єго мл(с)ти Шима(н) Котовски(и) до доводу єсть гото(в).

И просилъ, абы до доводу бы(л) припущє(н). А што, повєдає(т), чотырє(х) нєдє(л) ѡ(т)мєшка(л), тогды, дє(и), єго м(л). кнзъ Янушъ в цєса(р)ски(и) зємли былъ и, приєхавши, ѡ то позвалъ.

А умоцованы(и) пана Пєтра Сємашка повєдє(л), и(ж), дє(и), я в жа(д)ноє право з стороною не вступую, толко [з] нєналєжно(г)[о] суду в. м. вывожу и досы(т) то єсми значнє с права посполитого выводилъ, и(ж) яко
38 зв. Халаи(м), так тє(ж) и то(т) Шима(н) Котовски(и) того доводи(ти) нє мо//жє(т).
А што стороны поводовоє умоцованы(и) повєдає(т), и(ж) єго м(л). кнзъ Янушъ в цєса(р)ски(и) зємли бы(л), тогды то(т) рєцє(с) городє(н)ски(и) толко тому позволилъ, хто на службє єго кролє(в)скоє мл(с)ти в Рєчи Посполитоє былъ, то єстъ на во(и)нє або в посє(л)ствє в чужо(и) зємли, або тє(ж) за хоробою своєю и повѣтрєємъ моровы(м) и то, довє(д)ши того слушнє, чого па(н) Чєрка(с) довєсти нє можє(т), абы кнзъ Янушъ на службє єго кролєвскоє мл(с)ти и Рєчи Посполитоє бы(ти) мєлъ. Тогды, и(ж) того довєсти нє можє(т), тогды вжє тая справа судови кгро(д)скому судити нє налєжи(т).

И просилъ, абы тая справа до суду налєжно(г)[о] ѡдослана была.

А суд, дє(и), кгро(д)ски(и) києвски(и), нє ко(н)чачи тоє справы <,>, для розмышлє(н)я ѡ(т)ложи(л) до дня трєтєго на дєкрє(т), то є(ст) до понєдє(л)ка, м(с)ца августа, два(д)цатого днѧ. А дня трєтєго, в понєдєло(к), даты звышъ описаноє, су(д) кгро(д)ски(и) киє(в)ски(и), нє дбаючи ничого на ѡбороны умоцовано(г)[о] пана Сємашка, звышъ ѡписаныє, нє вєда(ти), з якого права, су(д), собє но... ны(и) [?] признавши, бє(з) жадного слушного и правно(г)[о] доводу тоє имє(н)є Панєвицы в дєржа(н)є сказа(ли) и на шкода(х) якии(х)съ якому(с) Шиману Котовскому присягу чини(ти) казали.

Ѡ которого такового дєкрєту и сказа(н)я врядового умоцованы(и) пана Пєтра Сємашка па(н) Григорє(и) Дєдє(р)кало, видєчи єго бы(ти) нє подлє права учинєны(м), до єго кролєвскоє м(л). апєлєвалъ, даючи по собє артикулъ шє(ст)дєся(т) пєрвы(и) и шє(ст)дєся(т) трєти(и) в роздєлє чєтвє(р)ти(м).

А су(д), дє(и), кгро(д)ски(и) києвски(и) нє допусти(л) и ѡборо(н) правныхъ, ѡ(т) стороны позваноє чинєны(х), та(к) жє ѡсвє(т)чє(н)я умоцованого пана Сємєшъкова и всєго того, яко ся тая справа пєрє(д) точила, по достатку в дєкрє(т) сво(и) вписати нє хотєли <,> и нє вписа(ли).

И кгды, дє(и), умоцованы(и) пана Сємашко(в) по вчинє(н)ю таковогo сказу до вряду кгро(д)ско(г)[о] києвско(г)[о], просєчи ѡ дєкрє(т) в то(и) справє, ходилъ <,>, вря(д)ники, дє(и), кгродскиє киє(в)скиє, а мєновитє писа(р) Вєрєщака, дєкрє(т) дати ѡбєцуючи, проволоку чинилъ <,> и єго, нє вємъ, для которoє причины, кгды вжє былъ написа(н), помаза(л) и ȣго поправова(л).

Што всє умоцованы(и) пана Пєтра Сєма(ш)ка мною, возны(м), ѡбтя(ж)-
39. ливо(ст) судовую и ѡ нєправны(и) вска(з), // так тє(ж) и ѡ нєдопущє(н)є апєляцєи и ѡ шкоды, которы(х) собє быти мєнилъ дєсє(т) тисячє(и) золоты(х), мною, возны(м), свє(т)чи(л), ѡповєдаючи ся с ты(м), и(ж) и судомъ кгро(д)скимъ киє(в)ски(м) та(к) жє и стороною пєрє(д) єго кролєвскою мл(ст)ю ѡ то правнє чини(ти).

При которо(и) всє(и) справє при мнє были шлѧ(х)та: па(н) Я(н) Илицки(и), па(н) Ива(н) Крємє(н)ски(и) а па(н) Саси(н) Лудвиски(и).

И кгды, дє(и), умоцованы(и) пана Пєтра Сємашко(в) проси(л) вря(д)у кгро(д)ского києвско(г)[о], абы тоє созна(н)є моє а ѡсвє(т)чє(н)є єго до книгъ записати вєлєли <,>, ѡни, дє(и), повєдє(ли), и(ж) мы того на сєбє записовати нє будє(м), маєшъ и(н)ши(и) вря(д), што мною, возны(м), свє(т)чи(л).

[**Акт № 59**]. Лѣта по нар(ж). сына бо(ж). **҂афпд** [1584], м(с)ца августа, **з** [7] дня во(д)лє калє(н)дару ри(м)ского.

Пришє(д)ши до вря(д)у г(с)дрского житомє(р)ского пєрє(д) мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостє(г)[о] житомє(р)ского, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвского, старосты житомєрско(г)[о], установлєно(г)[о], зємєни(н) г(с)дрски(и) повєту воєво(д)ства Киє(в)ского па(н) Ки(р)дє(и) Сави(н) Лємєшъ на врядє ѡповєда(л) ѡ то(м),

и(ж), дє(и), в року тєпє(р) идучо(м), тисєча пѧ(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того [?], м(с)ца августа, пятого дня, в понєдєло(к), водлє калє(н)дару ри(м)ского, зємєни(н) гдрски(и) того (ж) повєту воєво(д)ства Києвско(г)[о] па(н) Василє(и) Богданови(ч) Корчєвски(и), прєпомна(в)ши боя(з)нъ божую и срокго(ст) права посполитого и зрушивши поко(и) посполити(и), са(м), ѡсобою своєю, з многи(ми) слугами и по(д)даны(ми) своими, з ро(з)нымъ ѡру(д)ємъ и бро(н)ми, во(и)нє налєжачо(и), то є(ст) з ручница(ми), з лука(ми), сага(и)даками, рогатинами, ко(н)но, збро(и)но наєхавши моцно, кгвалто(м) на вла(ст)ны(и) кгру(нт) мо(и) имє(н)ѧ моєго Корчова у врочища Ру(д)ки Бєжовскоє, на тои сторонє Ру(д)ки, которая спадыває(т) в Ру(д)ку Слєпє(ц)кую, которы(и), дє(и), я то(т) кгру(нт) сво(и) вла(ст)ны(и) ѡ(т) давны(х) часо(въ) вов [пок]ою маю и єго вживалъ.

39 зв. Та(м) жє, дє(и), на то(м) поли, жи(та)// ярого моєго вла(ст)ного которого-(м) посєялъ копъ ѡсмъ, а пшєници яроє копъ двє моцно, кгва(л)-то(м) пожалъ и, до гу(м)на своєго ѡ(т)провадивши, в сто(г) зложи(л) <, >, а ѡвса, дє(и), моє(г)[о] вла(ст)ного, которы(и) єсми на то(м) жє поли моє(м) вла(ст)но(м) посєя(л) былъ можє(т), дє(и), бы(т), копъ ѡсмъ, и того, дє(и), мнє пожати и єго звєзти, яко моєго вла(ст)ного, заборони(л) и мєнє з споко(и)ного дєржа(н)я выбилъ.

И просилъ па(н) Ки(р)дє(и) Савичъ Лємєшъ, абы тоє ѡповєда(н)є єго м(л). в кнги замковыє записано было, што-(м) записа(ти) каза(л).

И выписъ с книгъ по(д) моєю пєча(т)ю па(н) Ки(р)дє(и) Лємєшъ собє взя(л).

[**Акт № 60**]. Року **҂афпд** [1584], м(с)ца сє(н)тєбра, **і** [10] дня.

Пришє(д)ши до вря(д)у замку г(с)дрского житомє(р)ско(г)[о] пєрє(д) мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостє(г)[о] житомє(р)ского, ѡ(т) єго мл(сти) пана Сємєна Дєниска, старосты житомє(р)ского, устано(в)лєно(г)[о], па(н) Микола(и) Григо(р)євичъ Кєвли(ч), жалуючи и ѡповєдаючи на зємєнина зємли Киє(в)скоє на пана Станислава Яслико(в)ского ѡ то(м),

што (ж), дє(и), року тєпєрєшнє(г)[о], тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца сє(н)тєбра, ѡсмо(г)[о] дня с поправы калє(н)дару ри(м)-ского, єдучи, дє(и), мнє в потрєбє яснєвєлмо(ж)ного пана пана [!] Костє(н)-тина княжати Ѡстро(з)ско(г)[о], воєводы Киє(в)ского, а то є(ст) мєновитє: вєзъ, дє(и), єсми до єго м(л). княжати воєводы києвско(г)[о] суму пнзє(и) двєстє копъ грошє(и) лито(в)ски(х). И трафило ми ся, в дорозє єдучи, господою ста(ти) в зє[мєн]ина зємли Києвскоє в пана Фєдора Щєниєвско(г)[о] в дому єго в ымє(н)ю Щєниєвє <, >.

То па(к) па(н) Станиславъ Ясликовски(и) нє(т) вєдома, для котороє причины са(м), ѡсобою своєю, з слугами и с по(д)даными старосє(л)скими, то єсть мєновитє: з Карпо(м) Жу(р)би(н)скимъ, Ива(н)комъ Ру(д)скимъ а татарино(м) Станкгєлє(м) и з и(н)шими многими слугами и помочниками
40. свои(ми), наєхавши моцно, // кгвалтомъ на то(т) домъ шлѧхє(т)ски(и) господу мою, з розны(м) ѡру(ж)ємъ, правє во(и)нє налєжачо(и), з ощєпами, з ручницами и з ѡгнє(м) готовымъ, мєнє, дє(и), самого мало нє забилъ, з ручницъ на домъ стрєля(л) и, коли бы(х), дє(и), с того дому до дому и(н)шого в то(м) жє имє(н)ю Щєниєвє нє втє(к), пєвнє бы мя забили.

Пото(м), вскочивши в сєни, взялъ и пограби(л): в то(р)бє ѡную суму пнзє(и) — двєстє копъ грошє(и) литовски(х) <,>, а мои(х), дє(и), вла(ст)-ныхъ пнзє(и) золоты(х) полскихъ пѧ(т); сєдло, сафяно(м) чирвонымъ critoє, з во(и)локомъ и з мєтюко(м) [?], котороє, дє(и), коштовало двє копє грошє(и) литовски(х); полгакъ з крєсо(м), которы(и), дє(и), коштова(л) копъ три грошє(и) литовскихъ; боты новыє сафъяновыє, дано за ни(х) по(л)копы грошє(и) литовски(х) <;>, двє ста(и)ни, дє(и), пограбилъ,

коня шє(р)стю сивого, за которого, дє(и), дано было гршє(и) шєсть копъ литовъскихъ.

То всє па(н) Ясликовски(и) с тыми звышъ помєнєны(ми) слугами и помочниками свои(ми) побралъ и пограби(л). Пото(м) <, >, а пото(м) [!] року тєпєрєшнєго, ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца сє(н)тєбра, дєсятого дня, возны(и) повєту Києвско(г)[о] шляхє(т)ны(и) Я(н) Вєцковичъ до кни(г) замку г(с)дрско(г)[о] житомє(р)ского ѡчєвистє тыми словы созна(л),

и(ж) року тєпєрєшнєго, ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца сє(н)тєбра, дєвятого дня, будучи мнє в ымє(н)ю зємя(н) зємли Києвскоє пановъ Щєниєвъскихъ в Щєниєвє, тогды за ѡбвожє(н)є(м) пана Григо(р)ѧ Кєвлича видєлъ єсми в дому пана Фєдора Щєниєвско(г)[о] в Щєниєвє у воро(т) двєрєи ку(л) три, з ручни(ц) стрєляны(є) <, >, а у фо(рт)цє водлє воро(т) у двєри куля а(ж) навылє(т) прошла.

И повєдєлъ мнє па(н) Григорє(и) Кєвличъ, и(ж) кгды-(м) єхалъ до кнжа(ты) єго м(л). воєводы Києвского <, > и вєзъ, дє(и), єсми з собою до єго м(л). суму пнзє(и) двєстє копъ грошє(и) лито(в)ски(х), и трафило ся, дє(и), ту(т) господою ста(ти).

Тогды па(н) Ясликовски(и), нє вєдати, для котороє причины, яко дня вчорашнє(г)[о], м(с)ца сє(н)тєбра, ѡсмого днѧ, са(м), ѡсобою своєю, з слугами и по(д)даны(ми) старосє(л)скими, наєхавши, д(є)и, моцно, кгвалто(м) на то(т) домъ шляхє(т)ски(и), на господу мою, мєнє, дє(и), самого мало нє заби(л), з ручни(ц) на домъ стрєлялъ.

И ко(л)ко быхъ, дє(и), я са(м) до и(н)шого до(му) нє втєкъ, пєвнє бы мѧ в то(т) часъ забили.

То пакъ, дє(и), вскочивши в сєни, в то(р)бє пограби(л) тую двєстє копъ грошє(и) лито(в)скихъ, а моихъ, дє(и), вла(ст)ны(х) пнзє(и) золоты(х) полскихъ пѧ(т) и и(н)ши(х), дє(и), рєчє(и) нємало на то(т) ча(с) пограблєно.

40 зв. А при мнє, возно(м), на то(т) ча(с) // была шляхта, были па(н) Миско а па(н) Жданъ Щєниєвскиє.

И проси(л) па(н) [Миколаи] Григо(р)євичъ Кєвличъ, абы тая жалоба и ѡповєда(н)є єго, такъ тє(ж) и созна(н)є возного до книгъ замку г(с)дрского житомє(р)ского было записано, што єстъ записано. И выпи(с) с книгъ по(д) пєча(т)ю моєю па(н) Григорє(и) Кєвличъ собє взялъ.

[**Акт № 61**]. Року **҂афпд** [1584], м(с)ца сє(н)тєбра, **і҃з** [17] дня.

Присылалъ до вря(д)у замку г(с)дрьского житомє(р)ского до мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго житомє(р)ского, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвского, старосты житомє(р)ско(г)[о], установлєно(г)[о], врожєны(и) єго м(л). па(н) Ма(т)фє(и) Нємєричъ, су(д)ичъ зємски(и) києвски(и), служєбника пана ѡ(т)ца своєго Яна Куровского, жалую(чи) и ѡповєдаючи ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца сє(н)тєбра, пятогона(д)ца(т) дня за вказа(н)ємъ и дєкрєто(м)

ѡ(т) суду кгро(д)ского києвско(г)[о] пану Ма(т)фєю Нємиричу выданы(ми) на панюю Григо(р)євую Бутовичєвую панюю Євъву Раєвну и ма(л)жо(н)ка єє поменєного пана Григо(р)я Бутовича, заховавши ся в то(м) водлє права посполито(г)[о], посыла(л), дє(и), возного повєтово(г)[о] шляхє(т)ного Яна Вє(н)цковича Вои(т)ковского до панєє Григо(р)євоє Бутовичовоє панєи Євъвы Раєвны до имє(н)я єє вєновно(г)[о] Топорищъ, абы водлє того дєкрєту и листу увѧ(ж)чого за суму пнзє(и), дєкрєто(м) присужєную ѡ(т) права, тому возному и шля(х)тє, при нє(м) будучо(и), водлє права увєзати ся нє боронила.

То пакъ ѡна, будучи, дє(и), в то(м) праву посполитому противна, нє дбаючи ничого на всказа(н)є врядовоє, такъ тє(ж) и на ли(ст) увѧзчи(и), ѡ(т) помєнєно(г)[о] суду кгро(д)ского противко и(м) выданы(и), нє чинєчи ѡному возному, до ни(х) посланому, никоторого ѡ(т)казу, єсли увяза(н)я допускає(т) або нє допускає(т), чєрє(з) того малжо(н)ка своєго пана Григо(р)я Бутовича и по(д)даныхъ свои(х) топорищъски(х) сторону, которая при нє(м) была, мєновитє А(н)дрєя Чєкановско(г)[о] з ручницы в бо(к) лєвы(и) шко(д)ливє пострєлили, а и(н)шихъ, которы(х) при томъ возно(м) посылалъ, то є(ст) боя(р) пана ѡ(т)ца своєго, которыхъ ѡдны(х) на смє(рть)
41. з по(л)гаковъ позабивали, // а другихъ шко(д)ливє пострєляли, и тыє нє вєдати, єсли, дє(и), живы буду(т). А то єстъ мєновитє, которыє на смє(рт) позабиваны <,>: Я(ц)ко Малашєвичъ, которого и тѣло тамъ, в Топорища(х), зостало <,>, а А(н)дрє(и)ка Бєрєзникови(ча) и Хацка Нєкраша з ручни(ц) на смє(рт) пострєля(ли) и позабивали <,>, а Сидо(р) Крупка, дє(и), єщє єсть живъ <,>, алє такъ шко(д)ливє пострєля(ли), и(ж) нє вєда(ти), єсли живи буду(т).

Яко (ж) и возны(и) то(т) жє звышъ помєнєны(и) Я(н) Вє(н)цковичъ Вои(т)ковски(и), ставши ѡчєвисто пєрєдо мною на врядє того (ж) дня звышъ мєнованого, сє(н)тєбра сємогона(д)ца(т) дня, ку записава(н)ю до кни(г) тыми словы созналъ и тоє созна(н)є своє по(д) пєча(т)ю и с по(д)писо(м) руки своєє на писмє пода(л) тыми словы:

Я, Я(н) Вє(н)цковичъ Вои(т)ко(в)ски(и), возны(и) повєту Києвско(г)[о], чиню явно и визнава(м) симъ квито(м) моимъ, и(ж) року тєпєръ идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)то(г)[о], м(с)ца сє(н)тєбра, чоти(р)-надцато(г)[о] дня, будучи мнє приданому чєрє(з) дєкрє(т) и ли(ст) увя(ж)-чи(и), а ѡсобливє чєрєзъ прида(н)є, до мєнє писаноє ѡ(т) суду кгро(д)ского києвского, на справы и потрєбы пана Ма(т)фєя Нємири(ча), то єстъ абы на має(т)ностяхъ пана Григо(р)я Бутовича и малжо(н)ки єго панєи Євы Раєвны, рухомы(х) и лєжачихъ, и на сумє пнзє(и), гдє (ж) бы ѡни колвєкъ мєли, помєнєного пна Ма(т)фєя Нємирича увѧза(л) и по(д)лє дєкрєту за суму, всказаную ѡ(т) права, вчини(л) <,>.

То па(к) я, справивши ся в то(м) водлє права посполито(г)[о] и пови(н)-ности вря(д)у своєго, маючи при собє шля(х)ту людє(и) добры(х) сторо(н)-нихъ: А(н)дрєя Чєкано(в)ского, Яцка Сємєновича Выкго(в)ского, в сєлє

Шε(р)шнεвичи и в Новаки и в дворε(ц) Соболε(в)щизну, которοε пани Григо(р)εвая Бутовичовая в прεзыску шестисотъ копахъ грошε(и) дεржала, пану Ма(т)фεю Нεмиричу увяза(н)ε вчини(л) и εму тыε сεла до рукъ подалъ.

А пото(м), на завтрεε, м(с)ца того (ж), сε(н)тεбра, пятогона(д)ца(т) дня, поεхал-ε(м) былъ до Топорищъ з листо(м) увя(ж)чимъ и, копεю з нεго пεрεписавши, на то(м) имε(н)ю в мεстεчку Топори(ст)ско(м) положи(л) и во(д)лε того листу увя(ж)чого в то(и) сумε пнзε(и), в чо(м) сама пани Григо(р)εва Бутовичова дεржи(т), пана Ма(т)фεя Нεмирича увязати хотε(л), нижли пани Григо(р)εвая Бутовичова, нε чинεчи ω(т)казу и εсли увязова(н)я допустити хочε(т) або ли нε хочε(т), ωдно чεрε(з) малжо(н)ка своεго помεнεного п[ана] Григо(р)я Бутовича и по(д)даныхъ свои(х) топорищъски(х) мо(ц)но ся в то(м) спротививши, заразъ до на(с) з ручни(ц), з по(л)гаковъ стрεля(ти) почали.

Тамъ жε на то(т) ча(с) сторону помεнεную, при мнε будучую, так тεж боя(р) пана Єсифа Нεмирича, су(д)и зεмского киεвско(г)[о], которыε при мнε были, пострεляли, а и(н)шихъ на смε(рт) позабивали <,>.

А то ε(ст) мεновитε сторона: [А](н)дрεя Чεкановского пострεлили <,>,
41 зв. а боя(р) εго м(л). Яцка Малашε //шεвича на смε(рт) з ручници пострεли(ли) и забили и тѣло εго до сεбε взяли, а А(н)дрεя Бεрεзниковича на вылε(т) с пу(л)гаку проби(ли), с которого пострεлε(н)я и смεрть принялъ <,>.

Такъ тε(ж) Хацка Нεкраша а Сидора Крупку шко(д)ливε пострεлили, и(ж) нε вεдати, буду(т) ли живы, бо ся барзо злε маю(т).

И просилъ служεбни(к) εго мл(с)ти пана Єсифа Нεмирича, су(д)и зεмского киεвского, звышъ помεнεны(и) Я(н) Куровски(и), абы тая жалоба и ωповεданε εго, такъ тε(ж) и ωчεвистоε созна(н)ε возно(г)[о] в кнги замковыε житомε(р)скиε записано было, што-(м) записати казалъ.

На што и выпи(с) с книгъ по(д) моεю пεча(т)ю εго м(л). пану Ма(т)фεю Нεмиричу, су(д)ичу зεмскому киεвско(му), εсть выданъ.

[**Акт № 62**]. Року **҂афпд** [1584], м(с)ца сε(н)тεбра, **зі** [17] дня.

Писалъ и присылалъ до замку г(с)дрского житомε(р)ского до мεнε, Миколая Камε(н)ского, по(д)старостε(г)[о] житомε(р)ского, ω(т) εго м(л). пана Сεмεна Дѣниска Ма(т)фεεвско(г)[о], уставлεного, зεмεнинъ г(с)дрски(и) повεту воεво(д)ства Киεвско(г)[о] па(н) Григорε(и) Бутовичъ, хоружи(ч) зεмли Киεвскоε, жалуючи и ωповεдаючи са(м) ω(т) сεбε и имεнε(м) малжо(н)ки своεε панεε Євъвы Раεвны ω то(м),

и(ж), дε(и), року тεпε(р) идучо(г)[о], тисεча пя(т)со(т) ωсмъдεся(т) чεтвε(р)того, м(с)ца сε(н)тεбра, с поправы калε(н)дара ри(м)ско(г)[о] пятогона(д)ца(т) дня, па(н) Ма(т)фε(и) Нεмири(ч), су(д)ичъ зεмъски(и) киεвски(и), са(м) ωсобою своεю, з многими слуга(ми) и помочниками своими, и с по(д)даными чεрнεхо(в)ски(ми), и зо всεю воло(ст)ю, з дεлы, з гаковницами, и з ручница(ми), и з и(н)шεю многою стрε(л)бою и ωру(ж)ε(м), во(и)нε налεжачо(и), ко(н)но и збро(и)но, нε смотрεчи на пана бога всε(х)могу-

що(г)[о] и на звє(р)хъно(ст) правную, наєхавши мо(ц)но, кгва(л)то(м) на
имє(н)є жоны моєє, на мєстєчко Топорища, ночны(м) ѡбычаємъ, з суботы
на нєдєлю, з дєлъ, з гаковни(ц) стрєляли, об[лєг]ши вколо мєсто, фолва(р)-
42. ки, гумна такъ панєє малжо(н)ки моєє, // такъ и по(д)даныхъ, попалили и
попустоши(ли), по(д)даны(х) топори(ст)скихъ на смє(рт) позабивали, по-
мо(р)довали, а и(н)шихъ поимали и тыхъ позабиваны(х) тѣла з собою по-
брали, а мєновитє то є(ст) Микиту а Ивана.

А никоторы(х), поимавши на поли, то єсть, Павла Грєчаника поимав-
ши, руки єму поѡбтина(л), а другого, Гри(ц)ка Борзика, поимавши, поста-
ви(в)ши на поли, до нєго з гаковни(ц) и з дєла стрєлялъ и иншиє мо(р)-
дєрства нєзно(с)ныє чини(л) и шкоды нємалыє, то є(ст):

має(т)ность и ста(т)ки, которыє были пєрє(д) мєсто(м) у фолва(р)кохъ,
в гумнє(х) и на поли, та(к) рєчи рухомыє, яко и збо(ж)є, кони и быдло,
рогатоє и нєрогатоє, малоє и вєликоє, то, дє(и), всє побралъ, попалилъ,
попустошилъ <,> яко ѡдни татарє побури(ли).

А мєновитє то є(ст): напєрє(д), прибєгши до дво(р)ца, має(т)ность мою,
то є(ст) бы(д)ло, рогатоє и нєрогатоє, з дво(р)ца побра(ли), то є(ст):

напєрє(д), воловъ два(д)ца(т) чотыри, кажды(и) куплє(н) копъ по двє
и по по(л)копы грошє(и), до(и)ныхъ коровъ три(д)ца(т) пя(т), каждая куп-
лєна по двє копє грошє(и) <,>, тєля(т) три(д)ца(т) пя(т), ялови(ц) пя(т)-
на(д)цать, каждая коштовала по по(л)торы копы грошє(и), ѡзимко(в)
дєся(т), быковъ нєуковъ двана(д)ца(тъ), ѡвє(ц) триста, барановъ ѡсмъ-
дєся(т), свинє(и) сто, вєпровъ ко(р)мныхъ три(д)ца(т), нєкормны(х) вєпро(в)
сє(м)дєся(т), порося(т) шє(ст)дєся(т), гуси, кури, тоє всє поби(ли): гусє(и)
сто, ку(р) по(л)тораста, сыровъ копъ сорокъ, масла цєбриковъ соро(к).

А кгды, дє(и), тоє побравши, з оного дво(р)ца выгнавши бы(д)ло, и
тыє сыры, яко и масло, скла(д)ши на возы, ѡ(т)вєзши ѡ(т) дво(р)ца, и по-
то(м) за(с) дворє(ц) и гумно зо вси(м) запали(ли).

В которо(м) гумнє было жита нємолочєно(г)[о] в стога(х) копъ триста
шєстєрны(х), тоє, дє(и), спалєно, пшєници копъ по(л)тораста спалєно,
ѡвса копъ двєстє спалєно <,>, ячмєню копъ дєвє(т)дєся(т) спалєно <,>,
ярици копъ шє(ст)дєся(т) спалєно <,>, проса ко(п) сє(м)дєся(т) спалєно,
грєчки копъ дєвяносто спалєно.

А помолочєно(г)[о] збо(ж)я из собою на возы побра(ли), то є(ст) мєро(к)
жита дєся(т), пшєни(цы) мєрокъ пѧ(т), ѡвса мєрокъ двана(д)ца(т) <,>.

А на поли конє(и) мои(х) вла(ст)ны(х) занято соро(к), то є(ст) возни-
ковъ цукговъ два, гнєдыє, почворныє, за которыє дано копъ пѧ(т)дєся(т)
<,>, другии тисавыи, за которо(г)[о] дано копъ сорокъ и шє(ст) грошє(и)
литовски(х), почтовыхъ конє(и) три, валахо(в), кажды(и) куплє(н) копъ
по два(д)цати гршє(и) литовски(х), по(д)єздковъ трина(д)ца(т), розмаитою
42 зв. шє(р)стю, кажды(и) куплє(н) по сєми // копъ грошє(и) литовскихъ, кля(ч)
дєсє(т) робочихъ, з розмаитою шєр(ст)ю, каждая куплєная копъ по пяти
грошє(и) литовскихъ, нахо(д)никовъ два, плєснивы(и), за которого дано

копъ ѡсмъ, а други вороны(и), звєзда в чєлє, дано за нєго копъ дєсє(т) грошє(и) литовскихъ, ступаковъ два, сивы(и), дано копъ пя(т)на(д)ца(т) грошє(и) литовски(х), свинє(и) сто и пятдєся(т), вєпровъ шєс(т)дєся(т), вєпровъ [в] засадє кормны(х) взято соро(к), порося(т) сто.

А у Карача, дє(и), взято пєрє(д) мєсто(м) у фолва(р)ку коня рыжого, за которого дано копъ ѡсмъ, кобыла гнєдая, за которую дано копъ пѧ(т) гршє(и) лито(в)скихъ.

А з нєго самого знято су(к)ма(н) лу(н)ски(и), которы(и) коштовалъ копъ три грошє(и) литовски(х), сєрмягу бєлую, которая <.> коштовала по(л) копы грошє(и) ли[то](в)скихъ; на гумнє жита молочєно(г)[о] мє(р)ку, грєчки ма(ц) двє, колєса, за которыє дано грошє(и) двана(д)ца(т), хому(т) з набєдрика(ми), за которого дано грошє(и) двана(д)ца(т) литовски(х), ря(д)но, за котороє дано грошє(и) пя(т)на(д)ца(т), другоє рядно, дано за нє(г)[о] гршє(и) двана(д)ца(т).

То, дє(и), всє па(н) Ма(т)фє(и) Нємиричъ, су(д)ичъ зємски(и) києвски(и), кгвалтовнє побравши и пограби(в)ши, до имє(н)я пана ѡ(т)ца своєго до мєста Чє(р)нихова ѡ(т)нє(с), ѡ(т)вєлъ, ѡдогна(л) и ѡ(т)провадилъ.

[**Акт № 63**]. Року ҂**афпд** [1584], м(с)ца сє(н)тєбра, **ѳі** [19] дня.

Пришє(д)ши пєрє(д) мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго житомє(р)ского, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)ѳєєвско(г)[о], старосты житомє(р)ского, установлєного, бояри(н) єго м(л). па[н]а Алєкса(н)дра Вороны, зємєнина повѣту зємли Києвскоє, на (и)мя А(н)дрє(и) Присовичъ, на врядє жаловалъ и ѡповєдал(л) ѡ томъ,

и(ж), дє(и), року тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(рт)ого, м(с)ца сє(н)тєбра с поправы калє(н)дару дня ѡсмона(д)ца(т)[ого], па(н) Ива(н) Сы(н)кгу(р), зємєни(н) повєту зємли Києвскоє, з многими по(д)даными пна ѡ(т)ца своєго рудницкими, приєхавши, дє(и), моцно, [кг]ва(л)то(м)
43. // до имє(н)я пана моєго до Шумска бєзъ бы(т)ности пна моєго пана Алєкса(н)дра Вороны, тамъ жє, дє(и), вря(д)ника пана моєго шумского Пєтра збилъ, зранилъ и змордовалъ, с которого, дє(и), зби(т)я и зранє(н)я, нє вєдо(мо), єсли будє(т) живъ <,>.

Яко (ж), дє(и), бы вря(д)никъ пана моє(г)[о] єха(л) бы са(м) ту(т) и то(т) жа(л), ква(лт) и шкоды, которыє ся на то(т) ча(с) стали, ѡповєда(л) достаточнє, ни(ж)ли за вєлики(м) а ѡкру(т)нымъ зби(т)ємъ и зранє(н)ємъ своимъ бы(т) нє можє(т).

И при то(м), дє(и), вря(д)нику збилъ и зрани(л) по(д)даного пана моєго на (и)мя Ѳєдора Ни(ж)ника и и(н)шихъ по(д)даны(х) позбивалъ и поранилъ и шкоды нємалыє починилъ и має(т)но(ст) и(х) побра(л) и пограби(л), што ѡни сами ширє(и) а достаточнє и мєновитє повєдати буду(т).

И проси(л) то(т) А(н)дрє(и) Присовичъ, бояри(н) пана Алєкса(н)дра Воронича, абы тоє ѡповєда(н)є єго в кнги замковыє житомє(р)скиє было записано, што-(м) записати казалъ.

[**Акт № 64**]. Року /҂**афпд** [1584], м(с)ца сє(н)тєбра, **ѳі** [19] дн**ѧ**.

Пришє(д)ши пєрєд мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостє(г)[о] житомє(р)ского, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)ѳєєвского, старосты житомє(р)ского, уставлєно(г)[о], зємєни(н) г(с)дрски(и) повєту воєво(д)ства Киє(в)ско(г)[о] па(н) Ива(н) Сы(н)кгу(р) жаловалъ и ѡповєда(л) ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)со(т) ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца сє(н)тєбра, ѡсмогона(д)ца(т) дня, [в] во(л)торокъ с поправы калє(н)дару, вря(д)никъ шумски(и) пана Алєкса(н)дра Воронича Пєтръ а Васи(л) Кляпъ, атама(н) шумски(и), з ы(н)шими по(д)даны(ми) многи(ми) пана своєго шумскими и трояновскими и с помочниками своими Лєшуком а Васюко(м) Бєзручкомъ, пєрєнємши, дє(и), по(д)ланого пна ѡ(т)ца [мо]єго ру(д)ницкого Ко(н)драта Коваля на доброво(л)но(и) дорозє, которая идє(т) з имє(н)я Шумска пана Алєкса(н)дра Вороны до сєла Прєжова выє(ж)чаючи с пєрєгороды, та(м) жє, дє(и), того по(д)даного пана ѡ(т)ца моє(г)[о] звышъ мєнованого ѡкру(т)нє збили, зранили и змо(р)довали, прєпо(м)нєвши заруки єго к(р). м(л)., в листє ѡписано(и) пя(т)сотъ копъ грошє(и).

И при томъ зби(т)ю и зранє(н)ю взя(ли) пограбили, то є(ст) в нєго кля-
43 зв. чу // сивую з жєрєб**ѧ**(м), за которую, дє(и), дано пя(т) копъ грошє(и), сє(д)ло, котороє, дє(и), коштовало копу грошє(и), ѡпа(н)ча, которая коштовала сорокъ грошє(и), узда, которая коштовала чотыри гроши, шабля, которая, дє(и), мєнє коштовала копу, грошє(и) готовы(х) ѡсмъдєся(т) чотыри з ручнико(м), поя(с) з ножами уго(р)скими, которыє коштова(ли) по(л)пєта гроша, мошо(н)ку, а в мошо(н)цє, дє(и), было чотыри гроши готовыхъ, сокєру, которая коштовала дєсє(т) грошє(и).

То, дє(и), всє побравши и пограби(в)ши, до сєла Шумска ѡ(т)нєсли и ѡ(т)провадили.

И того по(д)даного ѡ(т)ца моєго, звышъ мєновано(г)[о], поима(в)ши и привє(д)ши до двора шумского, до вєзє(н)я ѡсади(ли) <,>.

Яко (ж), дє(и), я, взявши вєдомо(ст) ѡ то(м), дня нинєшнєго, м(с)ца сє(н)тєбра, дєвятогона(д)ца(т) дня, єздил-о(м) до имє(н)я пана Алєкса(н)дра Вороны, до Шумска, маючи при собє сторону по(д)даного пна Єсиѳа Нємирича, су(д)и зємского києвско(г)[о], на (и)мя Сє(н)ки а Кузму Пристряла, мєщанина житомє(р)ско(г)[о].

Само[го] єсми пана Алєкса(н)дра Вороны в сєлє Шу(м)ску нє заста(л) и пытал-є(м) ѡного Пєтра, вря(д)ника, и атамана Васи(л)я Кляпа, для чого бы того по(д)даного пана ѡ(т)ца моєго, збивши, зранивши и змо(р)довавши и пограбивши, што при нє(м) было, до вєзє(н)я ѡсади(ли).

На што мнє то(т) Пєтръ и ѡтама(н) ѡ(т)казали, и(ж), дє(и), то(т) Ко(н)дра(т) Кова(л) былъ у вєзє(н)ю, алє тєпє(р) за порукою, бо, дє(и), мови(л) ѡ пану нашомъ, для того, дє(и), єсмо єго и били.

Я-(м), дє(и), пошо(л) до господы своєє [до] попа шу(м)ского, хотєчи того по(д)даного пна ѡ(т)ца своє(г)[о] взя(т) на поруку и з нєго справє(д)-ливо(ст) вчини(ти).

А кгды то(т) попъ, взявши на поруку того по(д)даного пана ѡ(т)ца моєго, єго пусти(л)<,>, в то(т) жє, дє(и), часъ то(т) Пєтрь вря(д)никъ и ѡтама(н) Васи(л) Кляпъ, пришє(д)ши з ы(н)шими по(д)даными пана своєго шу(м)скими, мєнє, дє(и), самого збили и змо(р)довали, лєдво, дє(и), єсми са(м) уєхалъ <,>, а коли бы(х) нє уєхалъ, подобно бы мя ѡ го(р)ло приправили.

Яко (ж) па(н) Ива(н) Сы(н)гкуръ ту(т) жє на врядє пєрєдо мною ста-нови(л) того по(д)даного пана ѡ(т)ца своєго Ко(н)драта Ковалѧ и проси(л) в мєнє в нєдоста(т)ку возного ѡ вижа на ѡглєда(н)є того зби(т)я и зранє(н)я Ко(н)драта Коваля.

Я-(м) єму з уря(д)у прида(л) шляхє(т)ного Кгабриєля Зубри(ц)кого.

Которы(и) ви(ж), ѡного Коваля ѡглєдавши, пустанови(в)ши ся пєрєдо мною ку записова(н)ю до книгъ, ты(ми) словы сознаλъ,

и(ж) сєго дня, в сєрєду, дєвятогона(д)ца(т) дня сє(н)тєбра, за ѡказа(н)ємъ пана Ивана Сы(н)кгура видєл-о(м) на Ко(н)драту Ковалю на руцє лєво(и),
44. нєдалєко ѡ(т) локтя, рану кривавую, колотую, плє]чи], боки // побиты, раны синиє, битыє, спухлыє, та(к) тє(ж) и на твари по(д) ѡко(м), на ягодє право(и) рану битую, синюю.

Тоє зби(т)є и зранє(н)є и побра(н)є має(т)ности звышъ мєнованоє мєни(л) бы(ти) то(т) Кова(л) Ко(н)дра(т) ѡ(т) Пєтра, вря(д)ника шумского, а Васи(л)я Кляпа, атамана шу(м)ского, и ѡ(т) и(н)ши(х) по(д)даны(х) пана Алєкса(н)-дра Воронины(х).

И проси(л) па(н) Ива(н) Сы(н)кгу(р), абы тоє ѡповєда(н)є єго м(л). и вижово созна(н)є в кнги замковыє житомє(р)скиє записано было, што записати казалъ.

[**Акт № 65**]. Року **҂афпд** [1584], м(с)ца сє(н)тєбра, **ка** [21] дня.

Писала и присылала до вря(д)у замку г(с)дрского житомє(р)ско(г)[о] до мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго житомє(р)ско(г)[о], ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)ѳєєвско(г)[о], старосты житомє(р)-ского, установлєного, зємя(н)ка г(с)дрская повєту воєво(д)ства Києвско-(г)[о] пани Григо(р)євая Бутовичєвая пани Євъва Раєвна, обтя(ж)ливє жа-луючи и ѡповєдаючи ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєт-вє(р)то(м) [!], дня вчора(и)шєго, м(с)ца сєнтєбра, с поправы калє(н)дару два(д)цатого дня, в чєтвє(р)гъ, па(н) Єсиѳъ Нємиричъ, су(д)я зємски(и) києвски(и), наславши сына своєго пана Ма(т)ѳєя Нємирича и при нє(м) вря(д)ника своєго Яна Пєтровского а Го(р)дєя Григо(р)євича, боярина, и и(н)шихъ слугъ, боя(р) и по(д)даныхъ свои(х) чєрнєхо(в)скихъ, которы(х), дє(и), могло бы(ти) члвко(в) ѡ сто, з розны(м) ѡру(ж)є(м) и бро(н)ми, во(и)нє

належачо(и), то є(ст) з ручницами, з луки и ѡщєпами, из ѡ(г)нємъ готовы(м) на имє(н)є моє сєло Горошкови(чи), лєжачоє в повєтє Києвски(м), котороє, дє(и), я маю имє(н)є ѡ(т) пєрвшого малжо(н)ка своє(г)[о], нєбощика пана Ивана Ѡлизара за записо(м) слушнымъ, та(м) жє, дє(и), ѡни(є) па(н) Ма(т)ѳє(и) Нємири(ч) и Я(н) Пєтровски(и) а Гордє(и) Иванови(ч), бояри(н), и з ы(н)шими слугами, боя(р)ми и по(д)даными чє(р)нєховски(ми) за вла(ст)ны(м) росказа(н)ємъ пана Єсиѳа Нємирича, су(д)и, наєхавши мо(ц)но, кгва(л)то(м) на ѡноє имє(н)є сєло Горошковичи, має(т)ность по(д)даны(х) моихъ всю, которую ѡни на то(т) часъ мєли, то, дє(и), всє кгва(л)товнє побрали и пограбили, а мєновитє то є(ст):

у Голєнача, боярина, скри(н)ку розлупавши, взяли, в которо(и), дє(и), было:

44 зв. грошє(и) готовыхъ — копъ сто, сукма//новъ му(ж)скихъ, єрмя(к) фа(и)лю(н)дишу чо(р)ного изъ шнурами золотыми и з шо(л)комъ, коштовалъ копъ дєсє(т) грошє(и) литовски(х), жупа(н) фа(и)лю(н)дишєвы(и) чирвони(и) з кнафлями срєбрєными, коштова(л) копъ сємъ г(р). лито(в)ски(х) <,>, єрмякъ лу(н)ски(и) блаки(т)ны(и) из шнурами шо(л)ковыми чи(р)воными, коштовалъ копъ пя(т) гршє(и) литовскихъ, жупа(н) блакитны(и), лю(н)ски(и), коштова(л) копъ по(л)чєтвє(р)ты ли(тов)скихъ, єрмѧ(к) каразиєвы(и), бєлы(и), из шнурами шо(л)ковыми, чо(р)ными, коштовалъ копъ чоты(ри) грошє(и) литовски(х) <,>, жупа(н) муровски(и), шары(и), коштовалъ копъ три грошє(и) ли(тов)скихъ;

жє(н)скихъ суко(н): лю(н)ская, чє(р)воная, з оксамито(м), коштовала копъ сє(м) грошє(и) литовскихъ; другая сукня, блакитная, лю(н)ская, из оксамитомъ чорны(м), коштовала копъ сє(м) грошє(и) ли(тов)скихъ; шубка жє(н)ская суко(н)ная, утє(р)финовая, чо(р)ная, лисами по(д)шитая, из бобромъ, коштовала копъ сємна(д)ца(т) грошє(и) литовски(х) <,>; другая шубка, бєли(н)ная, коштовала копъ по(л)трєти грошє(и) литовски(х); ша(п)ка ѡксами(т)ная, чо(р)ная, кунами по(д)шитаѧ, из бобро(м), коштова(ла) копъ двє грошє(и) литовски(х);

пла(т)я бєлого того (ж) часу побрано, то єсть:

кошу(л) хлопскихъ, колє(н)скихъ — чотыри, коштовали копъ двє грошє(и) литовски(х), просты(х) кошу(л) — дєсє(т), коштовали копъ по(л)торы грошє(и) ли(тов)скихъ, убра(н)я полотє(н)ны(х) — шєстєро, коштовали копу гршє(и) ли(тов)скихъ <,>;

жо(н)ского пла(т)я бєло(г)[о], то єсть:

кошу(л) колє(н)скихъ, из шо(л)комъ, вышиваны(х) — шє(ст), коштовали копъ по(л)чєтвє(р)ти грошє(и) ли(тов)скихъ; нє вышиваны(х), колє(н)скихъ — чотыри, коштовали копъ двє гршє(и) ли(тов)ски(х); ра(н)туховъ — три, коштова(ли) копу грошє(и) литовскихъ; простыхъ кошу(л) — дєся(т), коштова(ли) копъ три грошє(и) лито(в)скихъ; шлы(к) лиси(и), коштова(л) копу грошє(и) литовски(х), убра(н)є бєлоє, каразиєвоє, коштовало грошє(и) сє(м)дєся(т) литовски(х); боты сафяновы — ѡдны, коштовали по(л)копы

грошє(и) грошє(и) [!] лито(в)вскихъ, сокєр — три, коштова(ли) двана(д)ца(т) грошє(и), ручни(ц) — двє, коштовали копъ двє грошє(и);

бы(д)ла рогато(г)[о] на то(т) жє часъ взято:

воловъ з розмаитою шє(р)стья [!] пѧ(т)на(д)ца(т), кажды(и) куплє(н) по по(л)трєти копы грошє(и) ли(тов)скихъ; коровъ до(и)ныхъ — двана(д)ца(т), из с тєляты, каждая куплєна по двє копє грошє(и) литовскихъ; конє(и) — два, гнєды(и), вороны(и), куплєны по сєми копъ г(р). ли(т)[овс]кихъ; кляч — чотыри, куплєны по чотыри копы гршє(и) ли(тов)ски(х); ѡвє(ц) — сє(м)дєся(т), барановъ — три(д)ца(т), вєпровъ — шє(ст)дєся(т), свинє(и) — сорокъ, ѡзимковъ — дєсє(т), гусє(и) — три(д)ца(т), плахо(т) — двє, дано за ни(х) грошє(и) ѡсмъдєся(т) <,>.

У Вакулы на то(т) жє ча(с) побрано, вломи(в)шиє ся до коморы и розбивши бо(д)ню, взято:

готовы(х) грошє(и) — копъ три(д)ца(т) литовски(х); в то(и) жє коморє
45. суко(н) єго и жо(н)скихъ, то є(ст): єрмякъ // утєрфиновы(и), чорны(и), изъ шнурами єдвабными, за которы(и) дано копъ чотыри грошє(и); жупан лю(н)ски(и), сини(и), за которы(и) дано копъ три грошє(и); други(и) єрмя(к). лю(н)ски(и), блаки(т)ны(и), за которы(и) дано копъ по(л)чє(т)вє(р)ты грошє(и); жупа(н) бєлы(и), каразєи, за которы(и) дано по(л)трєти копы гршє(и); жупа(н) шары(и), моровски(и), коштовалъ копъ по(л)трєти гршє(и); шлыкъ лиси(и), дано копу гршє(и)<,>; портки каразєи бєлоє, дано копу грошє(и) <,>; жєнины(х) суко(н)[60] , лю(н)скихъ — двє, из оксамито(м), коштовали копъ ѡсмъ грошє(и) <,>; шубка бєли(н)ная, просты(х) бєлокъ, коштовала ко(п) двє грошє(и) <,>; плахо(т) — три, коштовали по(л)торы копы грошє(и); сорочокъ му(ж)скихъ — пѧ(т), коштовали копу грошє(и) <,>; простыхъ — дєсє(т), коштовали грошє(и) сє(м)дєся(т) <,>; ги(н)токгора (?), коштовала по(л)копы грошє(и); жо(н)скихъ сорочокъ — дєсє(т), коштовали ѡсмъдєся(т) грошє(и); шапка оксами(т)ная, коштовала копу грошє(и); воловъ — двана(д)ца(т), кажды(и) куплє(н) по двє копє и по сороку грошє(и); коровъ до(и)ныхъ — трина(д)ца(т), куплєна ка(ж)дая по сє(м)дєся(т) грошє(и) литовски(х); тєля(т) — трина(д)ца(т); ѡзимко(в) — ѡсмъ; быко(в) нєуковъ — пя(т), клячъ — пя(т), из жєрєбяты, ка(ж)дая куплєна по по(л)пяты копы грошє(и); ко(н) єздны(и) — ѡдє(н), вороны(и), куплє(н) за копъ двана(д)ца(т) гршє(и); жєрєбцо(в) потрилє(т)нихъ — два; свинє(и) — три(д)ца(т) взято; вєпровъ кормны(х) — шє(ст); ѡвє(ц) — шє(ст)дєся(т); барановъ — трина(д)ца(т); салъ свини(х) — чотыри по(л)ти; мяса — три; гусє(и) — три(д)ца(т) ѡсмъ; ку(р) — ѡсмъдєся(т) побранє <,>.

[У] други(х) по(д)даны(х) в то(м) жє сєлє, то є(ст):

У Максима в Отру(д)ка [?] на то(т) жє часъ взято в коморє з бо(д)ни, готовы(х) грошє(и) копъ два(д)ца(т); єрмѧ(к), лю(н)ски(и) блаки(т)ны(и),

---

[60] Переправлено з якогось іншого слова.

из шнурами шо(л)ковыми, коштовалъ копъ чотыри гршє(и), жупана(н) лю(н)ски(и) жє, коштова(л) копъ три гршє(и), жупа(н) муравски(и), шары(и), коштова(л) ко(п) двє грошє(и), по(р)тки каразиєвыє, коштовали сє(м)дєся(т) грошє(и); шлы(к) лиси(и), сукномъ лю(н)скимъ чи(р)воны(м) крыты(и), коштовалъ по(л)торы копы грошє(и); боты чи(р)воныє, сафяновыє, дано за ни(х) полкопы гршє(и); жє(н)скую сукню взято, чи(р)воную, з ѡксамито(м) чорнымъ, коштовала копъ по(л)чєтвє(р)ты грошє(и) ли(тов)скихъ; шубку заєчую из бобро(м), сукномъ блаки(т)ны(м) шєбєди(н)скимъ крытую, коштовала по(л)трєти копы грошє(и), шапка ѡ(к)сами(т)ная, по(д)шитая, коштовала копу гршє(и);

бєлого пла(т)я: музски(х) кошу(л) то(н)кихъ взято сє(м), коштовали копъ двє гршє(и), кошу(л) то(н)кихъ взято сє(м), коштовали копъ двє гршє(и), кошу(л) просты(х)—пя(т), коштовали копу грошє(и), жо(н)скихъ кошу(л), то(н)кихъ — чотыри, коштова(ли) копъ двє грошє(и), просты(х) кошу(л) — сє(м), коштовали по(л)торы копы грошє(и), ручнико(в) — чотыри, коштовали сорокъ грошє(и) ли(тов)ски(х), скатє(р)тє(и) — три, коштовали пя(т)дєся(т) грошє(и), сокє(р) — двє, коштовали двана(д)ца(т) грошє(и), ручница, коштовала сє(м)дєся(т) грошє(и), доло(т) — двє, свє(р)дло(в) — два, ко(с) — три. Тоє всє коштовало копу гршє(и).

45 зв. Бы(д)ла рогатого // на то(т) жє часъ побрано: воловъ — дєсє(т), кажды(и) куплє(н) по по(л)трєти копы грошє(и) литовски(х), коровъ до(и)ныхъ — дєсє(т), каждая куплєна по двє копє гршє(и), тєля(т) — дєсє(т), ѡзимковъ—шє(ст), быковъ трєтяковъ — пя(т), ѡвє(ц) — сорокъ, барано(в)— дєсє(т), козъ — дєсє(т), козловъ — шє(ст), ко(н) єздны(и) сивы(и), за которого дано копъ ѡсмъ грошє(и) литовски(х), кля(ч) з жєрєбяты — три, за кождую дано копъ по по(л)трєти, свинє(и) — три(д)цать, вєпровъ кормны(х) — сємъ, нє кормныхъ — пя(т), порося(т) — дєся(т), ру(ч)ницу, за которую дано копу грошє(и), сєрмя(г) — двє, коштова(ли) ѡсмъдєся(т) грошє(и)<,>.

У Стєцка с того жє сєла побрано, дє(и), добывши ся до коморы и зупавши бо(д)ни и коро(б)ы, в которо(и) было коро(б)и: напєрвє(и) было готовыхъ грошє(и) копъ шє(ст)дєся(т), тоє, дє(и), взято:

музского пла(т)я: єрмякъ зєлєны(и), утєрфиновы(и), из шнурами шо(л)ковыми, чєрвоными, которы(и) коштова(л) копъ чоты(ри) грошє(и) литовскихъ; жупа(н) блаки(т)ны(и), которы(и) коштова(л) копъ три гршє(и); други(и) єрмя(к), лю(н)ски(и), сини(и), из шнурами єдвабу чо(р)ного, коштовалъ копъ чотыри грошє(и) литовски(х)<,>; жупа(н) бєлы(и), каразиєвы(и), которы(и) коштовалъ копъ три грошє(и); жупа(н) муравски(и), шары(и), коштовалъ копы двє грошє(и); кожухъ барани(и), дано за нєго копу и шє(ст) грошє(и); сєрмя(г) — три, куплєны по сороку грошє(и), порто(к) — двоє, ѡ(д)ны каразиєвыє, другиє шєбєди(н)скиє, которыє коштовали копъ по(л)торы гршє(и) литовскихъ; шлыкъ лиси(и), за которого дано копу и ѡсмъна(д)ца(т) грошє(и); жє(н)нихъ [!] суко(н) — двє, лю(н)-

скихъ, чєрвоная и блаки(т)ная, з оксамито(м), которыє коштовали копъ дєвя(т) грошє(и) ли(тов)скихъ;

пла(т)я бєлого: кошу(л) то(н)кихъ — шє(ст), коштовали копъ по(л)трєти грошє(и); нє то(н)кихъ — двана(д)ца(т), коштова(ли) ѡсмъдєся(т) грошє(и); шу(б)ка заєчая, жо(н)ская, коштовала копу грошє(и); шапка аксами(т)ная, коштовала копу грошє(и); ручница — копу грошє(и), сокє(р) — три, коштовали два(д)ца(т) гршє(и), ко(с) — три, коштова(ли) два(д)ца(т) пя(т) грошє(и); воловъ — ѡсмъ, кажды(и) куплє(н) по по(л)трєти копы г(рш).; коровъ — сє(м)на(д)ца(т), куплєная каждая ис тєлє(м) по двє копє г(рш).; ѡзимко(в) — сємъ; быковъ нєуковъ — дєвѧ(т), конє(и)— два, тисавы(и), шпаковаты(и), которыє коштовали копъ ѡсмъна(д)цать грошє(и) и кля(ч) — пѧ(т), з розмаитою шє(р)стью, куплєны по по(л)пяты копы гршє(и), жєрєбцовъ — три, ло(н)ша(т) [!] — два; свинє(и)— шє(ст)дєся(т); вєпровъ кормны(х) — сє(м); нє ко(р)мныхъ — дєвѧ(т); ѡвє(ц) — пя(т)дєсѧ(т); барановъ — пѧ(т)на(д)ца(т); салъ — пя(т) полтє(и); мяса свинє(г)[о] — ѡсмъ; ялови(ц) — три, каждая коштовала копъ по по(л)торы, поросятъ — два(д)ца(т).

У Дємка Пивовара, добы(в)ши ся, дє(и), до коморы, з бодни взято:

готовы(х) грошє(и) — копъ пя(т)на(д)ца(т); єрмя(к) лю(н)ски(и), //
46. которы(и) коштовалъ копъ по(л)пяты гршє(и); жупанъ лю(н)ски(и), которы(и) ко(ш)товалъ копъ три грошє(и); жупа(н) муравски(и), шары(и), коштова(л) копъ двє грошє(и); шапку, за которого [!] дано грошє(и) пѧ(т); жо(н)ская сукня, лю(н)ская, которая коштовала копъ чотыри; шубка заєчая, коштовала копу гршє(и); шапка аксами(т)ная, коштовала копу грошє(и);

бєлого пла(тя): музски(х) сорочокъ, то(н)кихъ — сє(м), коштовали ѡсмъдєся(т) грошє(и) и сє(м); про(с)тыхъ — дєсє(т), коштовали копу грошє(и); жє(н)скихъ сорочокъ, то(н)кихъ — чотыри, коштовали сто грошє(и); просты(х) — ѡсмъ, коштовали сє(м)дєся(т) грошє(и), намєто(к) — пя(т), коштовали пя(т)дєся(т) грошє(и);

коровъ — ѡсмъ, коштовали каждая до двє копє гршє(и) литовски(х); воловъ — шє(ст), кажды(и) куплє(н) копъ по двє и по два(д)цати грошє(и) ли(тов)ски(х); ялови(ц) —двє, ка(ж)дая ко(ш)товала копъ по двє; кля(ч) — двє, куплєны по пя(ти) копъ гршє(и); жєрєбєцъ — ѡдє(н), трєтя(к); ко(н)— ѡдє(н), куплє(н) за шє(ст) копъ грошє(и), свинє(и) — три(д)ца(т); вєпро(в)— ѡсмъ ко(р)мныхъ; вєпровъ — чотыри нє ко(р)мныхъ; ѡвєцъ — соро(к); барано(в) — сємъ; ручницу взято, коштовала копу грошє(и); порося(т) — дєся(т), рє(р)мягъ [!][61] — двє, куплєны по по(л)копы грошє(и), сокє(р)— двє, куплєны за гршє(и) двана(д)ца(т), ко(с) — двє, куплєны за чоты(р)на(д)ца(т) грошє(и) <,>.

---

[61] Замість «сєрмяг».

А у вдовы, дє(и), взято: воловъ — три, куплєны по двє копє грошє(и), коро(в) — чотыри, ис тєляты, ку[п]лєны за копъ сє(м) грошє(и), кляча, за которую дано копъ пя(т), ѡвє(ц) — два(д)ца(т), барановъ — пя(т), свинє(и) — два(д)ца(т), вєпровъ — пя(т), сєрмягу, сокєру за грошє(и) шє(ст), косу за сє(м) грошє(и).

То, дє(и), всє па(н) Матфє(и) Нємиричъ з врядником(м) Яномъ Пєтровски(м) и з Го(р)дѣє(м), бояриномъ, кгвалтовнє побравши и пограби(в)ши, до имє(н)я пана Єсифа Нємирича до мєста Чє(р)нихова ѡ(т)вєзли, ѡ(т)нє(с)ли, ѡдогнали и ѡ(т)провади(ли), а ѡ(т)єжчаючи, дє(и), ѡ(т) того имє(н)я моє(г)[о] сєла Горошковичъ, в то(м) сєлє и и(н)дє(и) попалє(н)є и спустошє(н)є вєликоє вчини(ли).

И просила пани Григо(р)євая Бутовичєвая пани Євьва Раєвна, абы тая жалоба и ѡповєда(н)є єє м(л). в кнги замковыє житомє(р)скиє записано было, што записа(ти) казалъ.

[**Акт № 66**]. Року ҂**афпд** [1584], м(с)ца сє(н)тєбра, **ѕ** [26] дня.

На врядє г(с)дрски(м) пєрєдо мною, Миколаємъ Камє(н)ски(м), ѡ(т) єго мл(с)ти пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвско(г)[о], старосты житомє(р)ско(г)[о], на то(т) ча(с) по(д)старости(м) в Житомєру будучи(м), ставши
46 зв. ѡчєвисто, врожоны(и) // Ма(т)фє(и) Нємиричъ, су(д)я[62] зємски(и) києвски(и) <,> чинилъ жалобу и ѡповєда(н)є на єго <,> м(л). кнзя Юхима Корє(ц)кого, воєводича волынского, поча(в)ши ѡ(т) дня м(с)ца сє(н)тєбра два(д)ца(т) шостого а(ж) до дня то[го] (ж) м(с)ца сє(н)тєбра три(д)цатого на кожды(и) дє(н) тыми словы,

и(ж), дє(и), ѡ(т) року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца сє(н)тєбра, два(д)ца(т) чєтвє(р)того дня <,>, самъ ѡсобою кнзъ Корє(ц)ки(и) своєю, з многи(ми) слугами, бояры, татары и по(д)даными корє(ц)кими, та(к) тє(ж) и с помочниками свои(ми), которы(х) ѡ(н) са(м) лєпє(и) знає(т) и имєна и(х) вєдає(т), могло бы(т) з нимъ ѡ пя(т)сотъ ко(н)ныхъ и такъ много пєшихъ, приєхавши до мєстє(ч)ка панєє Євъги Раєвны Григо(р)євоє Бутовичовоє, до Топорищъ, на которы(х) Топорищахъ су(д) кгро(д)ски(и) києвски(и) мнє суму пнзє(и) висказа(л) и, дєкрєто(м) своимъ присудивши, чєрє(з) листъ увяжчи(и), та(к) тє(ж) и чєрєзъ возно(г)[о] ѡ(т)праву и увєза(н)є далъ, то та(к) в тихъ Топорища(х) са(м) кнзъ Євхимъ Корє(ц)ки(и) при Григо(р)ю Бутовичу, яко при помочнику сво(и)м, прє(з) колко днє(и) мєшкаю(чи), по(д) мєсто моє Чє(р)ниховъ и на сєла чє(р)нихо(в)скиє нає(ж)чаючи, бы(д)ло, кони, стада, чєрєды мє(ст)скиє, боя(р)скиє, сє(л)скиє, та(к) и моє вла(ст)ноє бралъ, пустоши(л) <,> и грабєжи кгвалто(в)ныє а нєзвыклыє и бєзправныє на ка(ж)ды(и) дє(н) чєрє(з) цєлы(и) ты(ж)дє(н) чини(л), гумна травилъ а правє на корє(н) нищилъ

---

[62] Описка. Трєба «су(д)ичъ».

и шкоды нεзно(с)ныε мнε самому и ты(м) бояромъ и по(д)даным мои(м) чини(л).

А ѡдобравши такъ в мεстε, яко и по сεла(х) ѡ(т) мала и до вεлика кони и бы(д)ло, всε, што колвε(к) ѡдно, што мε(л), пото(м) то(т) жε кнзъ Корεцки(и) с тыми слугами и по(д)даными своими, бояри и помо(ч)никами, на имε(н)ε то Чεрнихо(в) ѡпо(л)ночи, маючи при собε гаковници[63] и люди з ручницами нεмало, ѡблю(г)ши кгругомъ мεсто Чε(р)нεховъ, почалъ мεнε и мѣста добыва(ти), з гаковни(ц), з полгаковъ и з ручни(ц) стрεля(т), хотεчи мεнε и мεста кгва(л)то(м) и мо(ц)ю, нε вεда(ти), з якихъ причи(н), достава(ти), лεжалъ по(д) мεсто(м) а(ж) до самого дня и правε, кгды вжε могло быти година на дε(н), спали(в)ши по(д) мεстомъ млы(н) и збо(ж)я барзо
47. нεмало в нε(м), на то(т) часъ нε доставши // мѣста, прочъ ѡ(т)ступилъ и ѡ(т)εхалъ <.>.

А тыε, дε(и), шкоды, которыε ся мεщаномъ чε(р)ниховски(м), такъ тε(ж) по сεлахъ бояромъ и по(д)даны(м) моимъ чε(р)ниховскимъ и мнε самому чεрεзъ грабε(ж) ѡ(т) кнзя Корε(ц)кого стали, мεновитε, што в кого взято и пограблεно, ѡповεда(м).

А то напεрε(д) конε(и) моихъ ста(д)ныхъ: свεрεпъ — по(л)тораста, жεрεбцо(в) дорослыхъ — пѧ(т)дεсять <,>, быдла дво(р)ного, мεновитε: воловъ — ѡсмъдεся(т), кожды(и) коштовалъ по двε копε и по два(д)ца(ти) гршε(и) литовскихъ, коро(в) — пя(т)дεся(т) до(и)ныхъ, яловы(х) коровъ — три(д)ца(т), яловиц, ѡвε(ц) двεстε;

млы(н) по(д) баштою мε(ст)скою спалεно зовси(м), на всε, в которомъ млынε было збо(ж)я: жита — бочо(к) три(д)ца(т) мεры житомε(р)скоε <,>, пшεницы тоε ж мεры — бочо(к) сорокъ, за которы(и) млы(н) ис ты(м) збо(ж)εмъ шацую собε шкоды сто копъ грошε(и) <,>.

У во(и)та чε(р)ниховско(г)[о] у Ивана Зуя пограблε(но): кобылъ — два(д)ца(т), из жεрεбяты, жεрεбцовъ дорослы(х) — пѧ(т), конε(и) куплεны(х) — два, коштова(ли) по ѡсми копъ грошε(и), воло(в) — шε(ст)на(д)ца(т), которыε коштовали по двε копε и по сороку гршε(и), коро(в) — двана(д)ца(т), с тεляты, котрыε коштова(ли) по сту гршε(и), ѡзимко(в) — трина(д)ца(т), ѡвε(ц) — сто <.>.

У Сεбεстияна Мирашε(в)ского ѡрεмы(х) воло(в) пограблεно — шε(ст)на(д)ца(т), которыε коштова(ли) по двε копε и по пѧ(т)дεся(т) грошε(и) ли(тов)ски(х), кобы(л) ста(д)ныхъ — дεсε(т), з жεрεбя(ты), жεрεбцовъ потрилε(т)ныхъ — чотыри, которыε коштовали по ѡ(с)ми копъ грошε(и), конε(и) куплεны(х) — чотыри, которыε коштова(ли) по сεми копъ грошε(и), коровъ — дεсε(т), с тεляты, которыε ко(ш)товали по двε копε грошε(и), ѡзимковъ — дεвε(т), ѡвε(ц) — пя(т)дεся(т).

У Кузмы Бобро(в)ника пограблεно: кобылъ — двана(д)ца(т), з жεрεбяты, конε(и) куплεны(х) — пя(т), которыε коштовали по по(л)шосты копы

[63] Написано «яковници».

грошε(и), коро(в) — дεвѧ(т), с тεляты, которыε коштова(ли) по двε копε гршε(и), ωзимко(в) — дεвѧ(т), ωвε(ц) — сε(м)дεся(т) <,>.

У Патрикия пограблεно: кобы(л) — ωдина(д)ца(т), из жεрεбяты, конε(и)—пя(т), которыε коштова(ли) по шεсти копъ гршε(и), воловъ—двана(д)ца(т), которыε коштовали по три копы грошε(и), коровъ — дεсε(т), с тεляты, коштовали по двε копε гршε(и), ωвε(ц) — ωсмъдεся(т) <.>.

У Якуба взято к[обы](л) — пя(т), з жεрεбяты, конε(и) — три, кото-
47 зв. рыε коштова(ли) по ωсми // копъ грошε(и), воловъ — ωсмъ, которыε коштовали по двε копε и по сороку гршε(и) <,>, коровъ — сε(м), с тεляты, которыε коштова(ли) по двε копε гршε(и), ωвε(ц) — пя(т)дεся(т) <.>.

У Максима Нεлюбовича пограблεно: кобы(л) — ω[с]мъ, з жεрεбяты, конε(и)—шε(ст), которыε коштовали по сεми копъ гршε(и) <,>, воловъ—шε(ст)на(д)ца(т), коштовали по двε копε и по сороку грошε(и); коро(в) — двана(д)ца(т), с тεляты, коштовали по двε копε грошε(и); ωвε(ц) — сто.

У Стεпана Нεлюбовича пограблεно: кобы(л) — ωсмъ, з жεрεбяты; конε(и)—три, которыε коштовали по шεсти копъ грошε(и); воловъ—шε(ст)на(д)ца(т), которыε коштовали по три копы гршε(и); коровъ — дεсε(т), с тεляты, коштовали по двε копε грошε(и); ωвε(ц) — сто.

У Ка(и)даша Нεлюбчича пограблεно: кобы(л) — дεся(т); конε(и) — чотыри, коштова(ли) по шεсти ко(п) грошε(и); воловъ — ωсмъ, коштова(ли) по двε копε и по сороку гршε(и); коровъ — шε(ст), с тεляты, коштовали по двε копε грошε(и); ωвε(ц) — пя(т)дεся(т) <.>.

У Ѡниска Грεбε(н)ного пограблено: кобы(л) — ωсмъ; конε(и) — троε, которыε коштовали по шεсти копъ гршε(и); воло(в) — шε(ст)на(д)ца(т), которыε коштовали по три копы грошε(и); коровъ — двана(д)ца(т), с тεляты, коштовали по двε копε гршε(и); ωвε(ц) — шε(ст)дεся(т).

Ув Стасовика пограблεно: кобы(л) — пѧ(т)на(д)ца(т); конε(и) — пѧ(т) <,>, которыε коштовали по ωсми копъ гршε(и); воловъ — ωсмъна(д)ца(т), которыε коштовали по три копы грошε(и); коровъ — ωсмъ, з тεляты, которыε коштовали по двε копε гршε(и); ωвε(ц) — пя(т)дεся(т).

У Митка Полови(н)ки пограблено: кобы(л) — пя(т), з жεрεбяты; конε(и) — чотыри, которыε коштовали по пяти копъ гршε(и); воло(в) — ω[с]мъ, коштовали коштовали [!] по двε копε и по сороку грошε(и), коровъ—шε(ст), коштовали по двε копε гршε(и), ωвε(ц) — сεмъдεся(т) <.> .

У Ивана Борисовича пограблεно: кобы(л) — дεсε(т), конε(и) — шε(ст), которыε коштова(ли) по шεсти копъ гршε(и), воловъ — двана(д)ца(т), которыε коштова(ли) по по(л)трεти копы грошε(и); коро(в) — сεмъ, с тεляты, коштовали по двε копε гршε(и); ωвε(ц) — сорокъ <.>.

У Савки Литяги пограблεно: кобы(л) — пя(т), конε(и) — двоε, которыε коштовали по шεсти копъ гршε(и), воло(в) — двана(д)ца(т), коштовали по двε копε и по сороку гршε(и), коровъ — сε(м), с тεляты, коштовали по двε копε г(рш)., ωвε(ц) — ωсмъдεся(т) <. >.

У Зи(н)ца пограблεно: кобы(л) — дεсε(т); конε(и) — шε(ст), которыε

коштовали по сєми копъ гршє(и); воло(в) — двана(д)ца(т), которыє кошто-
48. вали по двє копє и по два(д)ца(т) гршє(и); // коровъ — двана(д)ца(т), с тє-
ляты, коштовали по двє копє грошє(и); ѡвє(ц) — ѡсмъдєся(т) <:> .

У Лавра пограблєно: кобы(л) — пя(т)на(д)ца(т); конє(и) — три, которыє коштовали по шєсти копъ грошє(и); воловъ — двана(д)ца(т), которыє коштовали по двє копє и по сороку грошє(и); коровъ — дєсє(т), которыє коштовали по двє копє грошє(и); ѡвє(ц) — сорокъ <,>.

У Говсы пограблєно: кобы(л) — шє(с)на(д)ца(т), конє(и) — чотыри, которыє коштова(ли) по шєсти копъ гршє(и), воловъ — ѡсмъ, коштовали по двє копє и по со[ро]ку грошє(и), коровъ — двана(д)ца(т), с тєляты, которыє коштовали по двє копє гршє(и), ѡвє(ц) — пя(т)дєся(т) <.>.

У Андрє(и)ка Арє(н)дара пограблєно: кобылъ — два(д)ца(т) и чотыри, конє(и) — пя(т), которыє коштовали по дєсєти копъ грошє(и), воловъ — ѡсмъ, которыє коштовали по по(л)трєти копы гршє(и), коровъ — двана(д)ца(т), с тєляты, которыє коштовали по двє копє гр[о]шє(и), ѡвє(ц) — сорокъ <:>.

У Хвєдораши пограблєно: кобылъ — шє(ст), конє(и) — три, которыє коштовали по пяти копъ грошє(и), воло(в) — двана(д)цатъ, коштовали по двє копє гршє(и), коровъ с тєляты — дєсє(т), коштова(ли) по двє копє гршє(и), ѡвє(ц) — сємъдєся(т) <;> .

У Дємяна Кулинича пограблє(но): к[об]ылъ — ѡсмъ, конє(и) — чотыри, коштовали по ѡсми копъ грошє(и) <, >, воловъ — ѡсмъ, которыє коштова(ли) по двє копє и по со[ро]ку грошє(и), коровъ — пя(т)на(д)ца(т), с тєляты, коштовали по двє копє гршє(и), ѡвє(ц) — пя(т)дєся(т) <; >.

У Лаврина пограблєно: кобы(л) — пя(т)на(д)ца(т), конє(и) — троє, которыє коштовали по пяти копъ гршє(и), воловъ — двана(д)ца(т), которыє коштовали по по(л)трєти копы грошє(и), коровъ — дєвє(т), которыє ко(ш)товали по двє копє грошє(и), ѡвє(ц) — три(д)ца(т) <, >.

У Про(н)ца Ша(х)ты пограблєно: кобы(л) — дєсє(т), конє(и) — пя(т), которыє коштовали по шєсти копъ грошє(и), воловъ — двана(д)ца(т), коштовали по двє копє и по сор[ок]у гршє(и), коровъ — ѡсмъ, с тєляты, которыє коштовали по двє копє грошє(и), ѡвє(ц) — шє(ст)дєся(т) <, >.

У Сидора пограблєно: кобылъ — шє(ст)на(д)цать, жєрєбцовъ дорослыхъ — чотыри, которыє коштовали по ѡсми копъ гршє(и), воловъ — ѡсмънадца(т), которыє коштова(ли) по двє копє и по сороку гршє(и), коро(в) — дєсє(т), коштова(ли) по двє копє грошє(и), ѡвє(ц) — сто <;>.

У Заха(р)и Мя(к)когуба пограблєно: кобы(л) — ѡсмъна(д)ца(т), из жєрєбяты, жєрєбцо(в) — пя(т), дорослы(х), которыє ко(ш)товали по ѡсми копъ грошє(и), воловъ — шє(ст)на(д)ца(т), коштовали которыє по три копы гршє(и), коровъ — пя(т)на(д)ца(т), с тєляты, которыє коштовали по двє копє грошє(и), ѡвє(ц) — ѡсмъдєся(т) <;>.

У Грицка Пи(с)кловича пограблєно: кобы(л) — пя(т)на(д)ца(т), конє(и) — чотыри, которыє коштовал[и] по шєсти копъ гршє(и), воловъ —

48 зв. шє(ст)на(д)ца(т), которыє коштова(ли) // по двє копє и по сороку грошє(и), коровъ — трина(д)ца(т), которыє коштовали по двє копє грошє(и), ѡвєцъ — сє(м)дєся(т) <;>.

У Кузмы пограблєно: кобы(л) — дєсє(т), з жєрєбяты, конє(и) — чотыри, которыє коштовали по ѡсми ко(п) грш(и), воловъ — шє(ст)на(д)ца(т), которыє коштовали по три копы грш(и), коро(в) — двана(д)ца(т), з тєляты, коштовали по двє копє грошє(и), ѡвєцъ — три(д)ца(т) <;>.

У Дорошка Ко(л)туна пограблєно: кобы(л) — дєсє(т), конє(и) — двоє, которыє коштова(ли) по сєми грш(и) <,>, воловъ — шє(ст)на(д)ца(т), которыє коштовали по двє копє и по сороку грошє(и), коровъ — дєсє(т), с тєляты, коштовали по двє копє грошє(и), ѡвє(ц) — ѡсмъдєся(т) <,>.

У Па(р)хома пограблєно: кобы(л) — дєвє(т), конє(и) — троє <,>, которыє коштова(ли) по пяти копъ грш(и), воловъ — ѡсмъ, которыє коштовали по двє копє и по сороку грошє(и), коровъ — ѡсмъ, с тєляты, коштовали по по(л)торы копы грошє(и), ѡвє(ц) — три(д)ца(т) <,>.

У Нєстєра Ѡстаповича пограблєно: кобылъ — сє(м), конє(и) — чєтвєро, которыє коштовали по сєми ко[п]ъ грошє(и), воловъ — двана(д)ца(т), которыє коштова(ли) по три копы грошє(и), коровъ — сє(м), коштовали по по(л)торы копы грошє(и), ѡвє(ц) — ѡсмъдєся(т) <.>.

У Тишка пограблєно[64] коп дєсє(т), жєрєбцовъ дорослы(х) — пя(т), которыє коштовали по ѡсми копъ грошє(и), воло(в) — пя(т)на(д)ца(т), которыє коштовали по три копы грошє(и), коров — ѡсмъ, с тєляты, коштовали по по(л)торы копы грошє(и) литовски(х), ѡвє(ц) — пя(т)дєся(т).

У Супруна пограблєно: кобы(л) — дєсє(т) <,>, конє(и) — пя(т), которыє коштовали по пѧти копъ грошє(и), воловъ — шє(ст)на(д)ца(т), коштова(ли) по по(л)трєти копы грошє(и), коро(в) — двана(д)ца(т), с тєляты, коштова(ли) по по(л)торы копы грошє(и) <,>.

У Стєпана Ро(д)ковича пограблєно: кобы(л) — двана(д)ца(т), конє(и) — ѡсмъ, которыє коштовали по ѡсми копъ грошє(и) <,>, воловъ — ѡсмъна(д)цать, которыє коштовали по три копы грошє(и), коровъ — пя(т)на(д)ца(т), коштова(ли) по двє копє грш(и), ѡвє(ц) — сто <.>.

У Ща(с)ного Богушєвича пограблєно: кобы(л) — шє(ст)на(д)ца(т), конє(и) — пя(т), которыє коштова(ли) по сєми копъ грошє(и), воловъ — двана(д)ца(т), которыє коштовали по двє копє и по сороку грш(и), коро(в) — двана(д)ца(т), с тєляты, коштовали по по(л)торы копы грошє(и), ѡвєцъ — сто.

На сєлє Чєрнєховє Стары(м) у Го(р)дєя, боярина, клячъ пограблєно — три(д)ца(т), з жєрєбяты; конє(и) — дєсє(т), которыє коштова(ли) по шєсти ко(п) грошє(и); воловъ — два(д)ца(т) ѡрємыхъ, которыє коштова(ли) по двє копє и по сороку грш(и); коровъ — два(д)ца(т), с тєляты, два(д)ца(т) [!], которыє коштовали по двє копє грш(и), ѡвє(ц) — двєстє <,>.

---

[64] Мабуть, пропущено «грошє(и) готовых».

На то(м) же селе Старом Чернехове взято по(д)даныхъ, то е(ст) А(н)дрея зо всею мае(т)но(ст)ю, жоною, де(т)ми, которого собе шацую на триста копъ гроше(и) литовски(х); другого по(д)даного на (и)мя Федора Ме(л)-
49. ника // взято, з жоною, з де(т)ми, зо всею мае(т)но(ст)ю, которого собе шацую на триста копъ гроше(и).

Тамъ же и до(м) того помененого А(н)дрея спалено, а в Го(р)дея, боярина, в гумне пашни немало пограблено, а и(н)шую воза(ми) повывожи-вали.

В того ж Го(р)дея млы(н) [пограблено], ω(т)бивши двери, взяли пшеницы бочокъ ωсмъдеся(т), жита — бочокъ пя(т)деся(т), и железа вси млыновые поω(т)бирано в то(м) млыне; шкодую собе на сто копъ гроше(и) литовскихъ.

У Пилипа Лози(ц)кого пограблено: кобы(л) — десе(т) <,>; коне(и)— ше(ст), которые коштовали по пяти копъ гроше(и); воловъ — ше(ст)на(д)-ца(т), коштовали по две копе и по сороку гроше(и); коровъ — ше(ст)на(д)-ца(т), коштовали по две копе гроше(и); ωвецъ — сто <,:>.

У Томаша пограблено: кобы(л) — пя(т)на(д)ца(т); коне(и) — семъ, которые коштовали по пяти копъ грше(и); воло(в) — три(д)ца(т) чотыри, коштовали по три копы гроше(и); коровъ — ше(ст)на(д)ца(т), коштовали по две копе грше(и); свине(и) — два(д)ца(т); вепровъ — пя(т)надца(т); ωве(ц) — сто <;>.

У Богдана Петровича пограблено: кобы(л) — ωсмна(д)ца(т); коне(и)— ше(ст), коштовали по семи копъ гроше(и); воловъ — ше(ст)на(д)ца(т), коштова(ли) по три копы грше(и); коровъ — двана(д)ца(т), коштовали по по(л)-торы копы гроше(и); свине(и) старыхъ — три(д)ца(т); вепровъ дорослы(х) — два(д)цать; ωве(ц) — ωсмъдеся(т) <:>.

На селе Девочкахъ:

Ивана Ми(т)ковича взято, з жоною, з де(т)ми, зо всею мае(т)но(ст)ю, которого собе шацую на чотыриста копъ гроше(и) литовски(х).

Степана Никоновича взято, з жоною, з де(т)ми, зо всею мае(т)но(ст)ю, шацую собе на чотыриста копъ гроше(и) литовскихъ <,>.

Павла Супруновича взято, з жоною, з де(т)ми, зо всею мае(т)но(ст)ю, шацую собе на чотыриста копъ гроше(и) лито(в)скихъ.

Ко(н)драта Ду(д)ку взято, з жоною, з де(т)ми, и зо всею мае(т)но(ст)ю, которого шацую собе на триста копъ грше(и) ли(тов)скихъ.

Микиту взято, з жоною, з де(т)ми, зо всею мае(т)но(ст)ю, которого шацую на триста копъ гроше(и).

Хве(д)ка Ярога, з жоною, з де(т)ми и зо всею мае(т)но(ст)ю, которого шацую собе чотыриста копъ грше(и) лито(в)ски(х).

Тыхъ всихъ князъ Коре(ц)ки(и), чере здъ [!] наездъ сво(и) побравши, до Корца ω(т)провадилъ.

На селе Горбашахъ:

Микулу Жи(л)ку взято, з жоною, з де(т)ми и зо всею мае(т)ностю, которого шацую собе триста копъ гроше(и) ли(тов)скихъ.

Марка Макарєвича взято, з жоною, з дє(т)ми и зо всєю має(т)но(ст)ю, шацую собє триста копъ грошє(и) литовскихъ.

Дмитра взято, з жоною, з дє(т)ми, зо всєю має(т)ностью, шацую собє на триста копъ гршє(и).

Гарасима Ивановича взято, з жоною, з дє(т)ми, зо всєю має(т)но(ст)ю, которого собє шацую триста копъ грошє(и) литовски(х) <.>.

Макара Гри(н)цєвича взято, з жоною, з дє(т)ми, зо (в)сєю має(т)ностью, которую [!] шацую собє триста копъ грошє(и) ли(тов)скихъ.

49 зв. Которы(х) по(д)даных, такъ жє кнзъ Корєцки(и) побравши, // зовсимъ на всє до Ко(р)ца ѡ(т)провадилъ.

И у Ѡ(т)роковича(х):

В Стєпана Дємидовича пограблєно: клячъ — ѡсмъ; конє(и) — чоты(ри), коштова(ли) по сєми копъ гршє(и); воловъ — шє(ст)на(д)ца(т), коштовали по двє копє и по сороку грошє(и); коровъ — двана(д)ца(т), коштовали по по(л)торы копы гршє(и); свинє(и) — три(д)цать; вєпровъ — пя(т)на(д)ца(т) <.>.

У Ивана Нєна(р)товича взято: клячъ — шє(ст); конє(и) — чотыри, которыє коштова(ли) по ѡсми копъ грошє(и); воловъ — двана(д)ца(т), кажды(и) коштова(л) по три копы грошє(и); коровъ — дєсє(т), с тєляты, коштовали по двє копє грошє(и); вєпровъ — двана(д)ца(т); свинє(и) стары(х) — два(д)ца(т).

У Па(р)хома Нєна(р)товича пограблєно: кля(ч) — шє(ст); конє(и) — троє, коштовали по шєсти копъ грошє(и); воловъ — ѡсмъ, коштовали по двє копє гршє(и); коровъ — дєсє(т), коштовали по по(л)торы копы грошє(и); свинє(и) старыхъ — пя(т)на(д)ца(т); вєпровъ — ѡсмъ <.>.

У Протаса Нєна(р)товича пограблєно: воловъ — ѡсмъ, коштовали по двє коп[є] грошє(и) и по сороку грошє(и); коровъ — пя(т), коштовали по по(л)торы копы грошє(и) <.>.

У Сє(н)ка Ду(д)ки пограблєно: воловъ — ѡсмъ, ко(ш)товали по двє копє грошє(и).

Павла Нєвора [...] того само(г)о взято, з жоною, з дє(т)ми и зо всєю має(т)но(ст)ю, которого шацую тр[и]ста копъ гршє(и) ли(тов)скихъ.

У Хвєдора Чоботара пограблєно: воло(в) — шє(ст), кожды(и) коштова(л) по по(л)трєти копы грошє(и); коро(в) — чотыри, коштовали по двє копє гршє(и).

У Яцика Вармолича взято: конє(и) — чотыри, коштовали по сєми копъ грошє(и); воло(в) ѡрємыхъ — шє(ст)на(д)ца(т), коштовали по двє копє и по сороку грошє(и); коровъ — дєсє(т), коштовали по сту грошє(и); яловицъ — пя(т)на(д)ца(т), по по(л)торы копы гршє(и); свинє(и) стары(х) — два(д)ца(т); вєпро(в) — пя(т)дєсѧ(т); ѡвє(ц) — ѡсмъдєся(т) <.>.

У Васка Сємигляда пограблєно: двана(д)ца(т) кля(ч); конє(и) — дєсє(т), коштовали по дєсєти копъ грошє(и); воловъ ѡрємыхъ — три(д)ца(т), коштовали по двє копє гршє(и); коровъ — пя(т)на(д)ца(т), коштовали по по(л)торы копы грошє(и); ялови(ц) — два(д)ца(т), коштова(ли) по сє(м)-

десяти) грошє(и); свинє(и) стары(х) — два(д)ца(т); вєпровъ — три(д)ца(т); ѡвє(ц) — сто <.>.

У Лукаша пограблєно: кля(ч) — ѡсмъ; конє(и) — чотыри, коштовали
по шєсти копъ грошє(и); воло(в) — ѡсмъ, коштовали по двє копє и по
сороку грошє(и); коро(в) — пя(т), с тєляты, коштовали по сту грошє(и);
свинє(и) старыхъ — три(д)цать; ѡвє(ц) — пѧ(т)дєся(т) <.>.

На сєлє Кия(н)ци в Сє(н)ка Нєкраша пограблєно:

кля(ч) — дєсє(т); конє(и)— пя(т), коштовали по ѡсми копъ грошє(и);
воловъ — двана(д)ца(т), коштовали по двє копє и по сороку грошє(и); ко-
ровъ — дєсє(т), с тєляты, коштовали по сту грошє(и); свинє(и) — три(д)-
ца(т), стары(х); вєпровъ — два(д)ца(т) <.>.

На сєлє Высоко(м):

у Кузмы Нєкраша пограблєно: клячъ — дєсє(т), конє(и) — пя(т), ко-
50. торыє коштова(ли) // по сєми копъ грошє(и), воловъ — шє(ст)на(д)-
ца(т), коштовали по двє копє и по сороку грошє(и); коровъ — пя(т)на(д)-
ца(т), коштовали по сту гршє(и); свинє(и) — пя(т)дєся(т), вєпровъ — три-
(д)ца(т) <:>;

у Пашка Нєкраша пограблєно: кля(ч) — двана(д)ца(т), конє(и) — чо-
тыри, которыє коштовали по ѡсми копъ грошє(и); воловъ — шє(ст)на(д)-
цать, коштовали по три копы грошє(и); коро(в) — двана(д)ца(т), кошто-
вали по сту грошє(и); свинє(и) старыхъ — ѡсмъдєся(т); вєпро(в) — пя(т)-
дєся(т); ѡвє(ц) — сто.

А в клєтя(х) ихъ што колвєкъ было має(т)но(сти): сукни музскиє,
сукни жє(н)скиє, пла(т)я бєлыє и и(н)шиє рєчи домовыє ѡ(т) мала до вє-
лика забрано и бє(з)правнє зграблєно, и тую всю, яко ся звышъ помєнило,
має(т)ность мєща(н), боя(р) и по(д)даныхъ чєрнєховскихъ и мою, дє(и),
вла(ст)ную кнзъ Яхимъ Корєцки(и) са(м) чєрє(з) сєбє з слугами, бояры и
по(д)даными своими корє(ц)кими до Ко(р)ца ѡ(т)провади(л).

И проси(л) єго мл(ст) па(н) Матфє(и) Нємиричъ, су(д)ичъ зємски(и)
києвски(и), абы тая жалоба и ѡповєда(н)є єго мл(ст)ти до кни(г) врядо-
вы(х) было записано, што я записа(ти) каза(л).

И выпи(с) єго мл(с)ти с кни(г) по(д) моєю пєча(т)ю на то выда(н) єстъ.

[**Акт № 67**]. Року ҂**афпд** [1584], м(с)ца сє(н)тєбра, **ки** [28] дня.

Пришє(д)ши пєрє(д) мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго жи-
томє(р)ского, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвского, установ-
лєного, зємєни(н) г(с)дрски(и) повєту воєво(д)ства Києвско(г)[о] па(н) Сє-
мє(н) Щєниєвски(и), на врядє жаловалъ и ѡповєдалъ ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпєръ идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)-
того, м(с)ца сє(н)тєбра, два(д)цатого дня, па(н) Станиславъ Ясліко(в)ски(и),
зємєнинъ повєту [зємли] Києвскоє (ж) <,>, зобравши ся з многими слу-
га(ми) и по(д)даными своими, такъ тє(ж) и помочниками свои(ми), которы(и),
дє(и), ѡ(н) лєпє(и) вєдає(т) и ихъ имєна знає(т), са(м), ѡсобою своєю, при-

ехавши по(д) [т]о име(н)е мое Щениевъ на вла(ст)номъ кгру(н)те мои(м),
на Ру(д)це, по(д) селомъ, та(м) же, де(и), коне(и) моихъ вла(ст)ныхъ три
кгва(л)товне взя(л) и пограбилъ, меновите то есть: буры(и) ωде(н), коса-
ты(и), за которого, де(и), есми далъ пя(т)на(д)ца(т) копъ гроше(и) личбы
литовское; други(и) ко(н) рыжи(и), за которого, де(и), далъ деве(т) копъ
гроше(и) ли(ч)бы литовское; трети(и) ко(н) рыжи(и) ко(и)логривы(и) (?),
50 зв. за которого, де(и), // есми далъ ωсмъ копъ гроше(и) литовскихъ.

То, де(и), все па(н) Станиславъ Ясликовски(н), кгвалтовне побравши
и пограбивши, до име(н)я своего до двора староселе(ц)кого ω(т)велъ и те-
перъ тые кони в себе в дворе мае(т).

И просилъ па(н) Семе(н) Щениевски(и), абы тое ωповеда(н)е и жалоба
его м(л). в кнги замковые житоме(р)ские записано было.

[Акт № 68]. Року **҂афпд** [1584], м(с)ца ω(к)тебра, **в** [2] дня.

Писалъ и присылалъ до вря(д)у замку г(с)дрского житоме(р)ского
до мене, Миколая Каме(н)ского, по(д)старостего житоме(р)ского, ω(т) его
мл(с)ти пана Семена Дениска Ма(т)феевско(г)[о], старосты житоме(р)ского,
установленого, врожены(и) па(н) Вале(н)ты(н) Кани(н)ски(и), ро(т)мистръ
его кролевское м(л). замку киевско(г)о, служебника своего шляхе(т)ного
Адама Малешевско(г)[о] жалосливе и пла(ч)ливе ωповедаючи ся и тое
ωповеда(н)е, на писме по по(л)ску писаное, ку записова(н)ю до книгъ тыми
словы подалъ на велмо(ж)ного пана его м(л). Косте(н)тина Ωстрозско(г)[о],
кнжа(ти) воеводу киевского, марша(л)ка земли Волы(н)ское, которы(и),
де(и), запомневши боязни божее и срокгости права посполито(г)[о] и не
дбаючи, де(и), ничого на взруше(н)е покою посполитого, яко дня два(д)-
ца(т) шостого, м(с)ца се(н)тебра, в року тисеча пя(т)сотъ ωсмъдеся(т) чет-
ве(р)томъ, наславши, де(и), ночю тата(р) ωстро(з)скихъ и [с] слугами сво-
и(ми) Лво(м) Верещако(м), писаремъ кгро(д)скимъ киевски(м) и Федоримъ
Ту(р)чиновичемъ, брато(м) его, которы(х) было пре(з) пя(т)деся(т) коне(и),
затаи(в)ши ся, де(и), в того (ж) Верещаки вла(ст)номъ дому его, ω которыхъ
жаде(н), члвкъ не ведалъ, и(ж) па(н) ро(т)мистрь, яко члвкъ споко(и)ны(и),
не (маю(чи) з жодны(м) чоловеко(м) ω(т)поведи ани заштя жадно[го], зы-
шо(л) порану зъ замку до места для справова(н)я некоторы(х) потре(б)
своихъ вла(ст)ныхъ и для скупова(н)я рече(и), не маючи, де(и), при собе [65],
ωдно тре(х) товаришо(в), не ведаючи ни ω чо(м) ничого, буду(чи), де(и),
на ры(н)ку и то(р)гуючи в крамехъ потребъ своихъ, припа(д)ши здра(д)-
ливе пречоны(и) Верещака ис тыми тата(р)ми, помо(ч)никами своими, з
51. розмаитыми бронями зброи(и)но, з ру(ч)ницами, // з сага(и)даками и с ки(и)-
ми, кгвалто(в)не напа(д)ши в самы(и) то(р)гъ вокру(г), по ωбеехъ сторона(х)
це(р)кви святое пречистое, зъ за(д)него то(р)гу идучи того ж, де(и), пана
ро(т)мистра вроженого пана Валентого Кани(н)ского з росказа(н)я, де(и),

---

[65] Мабуть, пропущено «охороны».

вла(ст)ного єго м(л). пана воєводы києвского, яко члвка споко(и)ного на мє(ст)цу споко(и)номъ, в то(р)гу, в ры(н)ку киє(в)скимъ, изъ жадны(м) заштя ниякого нє маючого, здра(д)ливє єго само(г)[о] и при нє(м) товаришовъ трє(х) помо(р)довали, посєкли и ки(и)ми потлукли такъ, и(ж) што (ж) [нє] вєдати такъ самъ па(н) ро(т)мистръ, которого змо(р)довано, посєчоно и ки(и)ми потлучоно, яко и тыє товариши єго, єсли буду(т) живы, котороє, дє(и), ѡкру(т)ноє[66] и поби(т)є заразъ ѡбвєлъ. Кгды (ж), дє(и), єму нє хочєно придати возно(г)[о] з уря(д)у, взявши, дє(и), з лавици мєста Києвского з ратуши мєща(н) присяглы(х) с писарє(м) присяглымъ мє(ст)скимъ и вознымъ ратушны(м), которыє то прися(ж)ници, ѡглєдавши и списавши раны и ѡкру(т)ноє поби(т)є, та(к) жє и шкоды, которыє ся стали яко та(м) при самомъ ро(т)мистру, та[к]ъ тє(ж) и на сторонє и(н)шимъ пахо(л)комъ которыхъ, дє(и), змо(р)довали и полупи(ли), и мысливцовъ, яко полупили, жє нагиє до за(м)ку пришли, яко (ж), дє(и), тыє вє(р)ныє, которыє были з уря(д)у приданыє мє(ст)ского, на тоє посланы, то єсть Станиславъ Волчи(н)ски(и), слуга ратуша києвско(г)[о], Данило Гнилочєрєвы(и), Єско Цибу(л)ка <,> а Якубъ Ястрєбски(и), писа(р), — людє прися(г)лыє, пєрє(д) врядомъ свои(м) на то(м) жє часє и дня того (ж), которого ся таковы(и) кгва(лт) и мо(р)дъ сталъ, до книгъ мє(ст)скихъ в тыє словы вызнали <,>,

и(ж), дє(и), видєчи в є(г)[о] мл(с)ти пана ро(т)мистра пана Валє(н)того Кани(н)ского в головє рану ввє(р)хъ тимєни крывавую шко(д)ливую и другую рану тятую крывавую нижє(и) к чолу, а на руцє лєво(и) рана крывавая, тятая попєрєкъ на(д)ioктє(м), шко(д)ливая, и нижє(и) локтя на то(и) жє руцє рана крыва[ва]я, пєрєтручєная <,>, и тая (ж) рука вся синя, потлучєна, почавши ѡ(т) рамєна а(ж) до пясти <;>, хрибє(т) увє(с) пото(л)чє(н), сини(и), на ѡбєєхъ ногахъ бєз личбы ра(н) синихъ, для ѡпухлины нє знати, я(к) много єсть <,>, а на лєво(и) нозє рана тятаѧ, шкодливая, нижє(и) костки, и на само(м) пєрєгибє, нє вєдати, чи нє будє(т) ѡ(т) того хромъ.

У шляхє(т)ного Яна Камє(н)ского, товариша єго, в головє, рогу чола, на право(и) сторонє рана шкодливаѧ, смєртє(л)ная, до мозкгу кость вытята на три па(л)ци, а на право(м) плєчи та(к) жє рана тятая смє(р)тєлн[ая], 51 зв. всє облич(є) синєє, побито такъ, и(ж) лєдвє видно, на лє//во(и) руцє рана попєрєкъ тятаѧ, нижє(и) долони и зуставу. А то, дє(и), ѡ(т) самого Лва Вєрєщаки, писара кгро(д)ского.

У шляхє(т)ного Во(и)тєха Раци(н)ского на право(и) руцє рана повє(р)ху пясты попєрєкъ тятая, всє жилы стятыє, на то(и) жє руцє другая рана, на(д) ло(к)тємъ, штыховая, шкодливаѧ <,>, в головє по право(и) сторонє на(д) ухомъ рана тятая, шкодливая, и ухо на то(и) жє сторонє пєрєтято,

[66] Пропущено, мабуть, «змо(р)дова(н)є».

на лєво(и) сторонє рамєня рана тятая, шко(д)ливаѧ, на губє, щоцє споднє(и) рана крываваѧ, битая, и два зубы в пєрєдно(и) щоцє нарушєны.

У Михала Ярмутовского рана на право(и) руцє, на вє(р)ху, нижє(и) пясти и суставу троха занявши, шкодливая, попєрєкъ тятаѧ, а лєвая рука ѡ(т) локтя а(ж) до пясти синяѧ, вся збита.

У Матиса Стєпано(в)ского на само(м) локтю лєвоє руки рана крывавая, битаѧ <,>, а на лєво(м) боку рана битаѧ, синяя.

У Яна Калины ра(н) синихъ биты(х) на плєчах пѧ(т).

При которомъ, дє(и), то ѡповєда(н)ю свои(м) ѡповєдали тє(ж) и мєновали шкоды и лупъ, которыє сє стали при то(м) кгва(л)тє и мо(р)дє такъ самому пану ро(т)мистру, яко и товаришо(м) єго.

Напєрвє(и), [с] самого пна ро(т)мистра при то(м) зби(т)ю злуплєно дєлию бу(р)на(т)ную, по(д)шитую, коштовала талєровъ пя(т)дєсѧ(т) <,>, сыгнє(т) з гєрбомъ, в нє(м) было ѡсмъ чєрлєныхъ золоты(х), с которы(м) єму хотєлъ татари(н) руку утя(ти), други(и) пєрстє(н) золоты(и), з диямє(н)томъ, коштовалъ ѡсмъдєся(т) талєровъ, готовы(х) пнзи(и) чєрвоныхъ золоты(х) — тисєча, которыє было нєсти Во(и)тєхови Рачи(н)скому до ку плачє(н)ю долговъ мєщано(м), купцомъ и ѡрмяно(м) києвскимъ, та(к) жє сукна на барву пахо(л)комъ, каразєи, поставовъ чоты(р)дєся(т), куплє(н). Я, хотєчи поря(д)нє показа(ти) роту пєрєд пано(м) воєводою, ѡ которо(г)[о] приєха(н)ю в Києвъ слышно запєвнє было, шлы(к) чорны(и) марлу(р)ковы(и), за которы(и), дє(и), дано копъ два(д)ца(т) литовскихъ, шлыкъ буры(и), которы(и) былъ тєпє(р) купилъ, копъ шє(ст) литовски(х), шаблю, зо сєрєбро(м), копъ сорокъ литовскихъ грошє(и).

У Яна Кали(н)ско(г)[о] злуплєно дєлию бу(р)на(т)ную, фо(и)лю(н)дишовую, кита(и)кою по(д)шитою [!], коштовала двана(д)ца(т) копъ грошє(и) литовски(х), сыгнє(т), в которо(м) было чєрлєныхъ золоты(х) сємъ, з мєшко(м) ѡдорвано, пя(т)на(д)цать чєрлєны(х) золоты(х) <,>, шаблю ѡ(т)нято, коштовала талєровъ два(д)ца(т), шлыкъ московски(и) чєрвоны(и), дано за нєго двє копє грошє(и) литовски(х) <,>.

У Во(и)тєха Рачи(н)ского злуплєно дєлию бу(р)на(т)ную, фа(и)лю(н)-
52. дишєвую, кита(и)кою по(д)шитою [!], коштовала копъ двана(д)//ца(т) грошє(и) литовскихъ, з мєшкомъ турєцкимъ шолковы(м) ѡборвано дєся(т) чєрлєны(х) золотыхъ, шаблю, коштовала талєро(в) дєсє(т), ко(л)пакъ бу(р)на(т)ны(и), кунами по(д)шиты(и), коштовалъ копъ двє грошє(и) лито(в)скихъ.

У Михала Ярму(л)товско(г)[о] з мєшко(м) ѡборвано ѡсмъ чє(р)лєны(х) золоты(х), мєжи которыми былъ золота злито(к), пя(т) чєрлєны(х) золоты(х) в нє(м) было, шаблю ѡ(т)нято, коштовала дєвѧ(т) талєровъ, дєлию злу(п)лєно, фа(и)лю(н)ди[шо]вую, коштовала копъ шє(ст), шлы(к) фа(и)лю(н)дишовы(и), чи(р)воны(и), лисицєю бурою по(д)шиты(и), коштовалъ копъ три, мєчъ пана ро(т)мистровъ, которы(и) за нємъ нєслъ, коштовалъ таляро(в) двана(д)ца(т), чотыри сафяны жо(л)тыє пана ро(т)мистровы.

У Матыса Счєпановского [!] злуплєно: ярмѧ(к) сини(и), лю(н)ски(и), коштовалъ копъ три, кафтан лиси(и), копъ двє коштова(л), ручни(ц)у ручни(ц) королєвски(х), коштовала копъ три, шаблю ѡ(т)нято, коштовала ѡсмъдєсят грошє(и), варта дєся(т) грошє(и), шапка, кунами по(д)шита, коштовала копу грошє(и), ножи и поя(с), з мєшко(м) ѡборвано по(л)копы гршє(и) ли(тов)скихъ.

У Яна Калины злуплєно злуплєно [!]: ярма(к) лу(н)ски(и), блаки(т)ны(и), новы(и), копъ три грошє(и) коштова(л), ручни(к) колє(н)ски(и), шо(л)ко(м) чорнымъ шиты(и), шапку, кунами по(д)шитую, коштовала соро(к) грошє(и), ножи, поя(с) и мєшокъ ѡборвано, в нє(м) было копа и ѡсмъ грошє(и), нага(к) [?], коштовалъ двана(д)ца(т) гршє(и).

При то(м) тє(ж) ѡповєдалъ то(т) жє па(н) Адамъ Ѡсєцки(и) ис тыми ж товаришми имєнє(м) пана ро(т)мистра своєго, и(ж) заразъ по то(м) кгва(л)тє и мо(р)ду, того (ж) дня и часу, выєхавши с Києва, то(т) жє Вєрєщака с тыми тата(р)ми и помочника(ми) свои(ми), слуги єго м(л). пана ро(т)мистра и з ними што, дє(и), были мысли(в)цы, пєрєнявши на доброволно(и) дорозє, на дубровє, розби(в)ши и(х), побрали в ни(х): сєтє(и) заєчихъ — пѧ(т), выжловъ — чотыри, ѡгаровъ — три, своры хортовъ — двє, смычи рароговъ — пару, соколовъ — пару, конє(и) — двоє, дано за нихъ копъ двана(д)ца(т) грошє(и) литовскихъ.

А напєрвоє злупили у шляхє(т)ного Станислава Кгавло(в)ского та(м) жє, в дубровє, дєлию и жупа(н) з кнафликами сєрєбряными сукна зєлєного фа(и)лю(н)дишу, коштовало ѡбоє копъ двана(д)ца(т), шапка, по(д)шитая кунами, копа грошє(и), ножи и муса(т) зо сєрєбро(м), коштовали три таляры, кафтани(к), коштовалъ три золоты(х) <,>.

В Павла Бранє(ц)кого тамъ жє, в дубровє, злупили, з мысли(в)цами буду [...] у,[67] дєлию, жупа(н) сукна чи(р)воного фа(и)лю(н)дишу, ко(ш)-
52 зв. то // коштовалоє [!] ѡбоє золотыхъ два(д)ца(т) пѧ(т) <,>, шаблю ѡ(т)няли, копъ двє за нєє дано <,>, шапку, кунами по(д)шитую, коштовала копу грошє(и) литовскихъ, мєшокъ, з поясо(м), з ножами, было в нє(м) копъ двє грошє(и) литовски(х) <,>.

Зъ Ща(ст)ного Зєбра(н)ского та(м) жє, на дубровє, злупили: жупа(н), дєлию утєрфиновую, ѡбоє коштовали ко(п) сємъ, шаблю, за которую, дє(и), далъ копъ двє, шлы(к) чєрвоны(и), коштовалъ копъ полторы, ножи з поясомъ, з мєшко(м), по(л)торы копы грошє(и) <,>.

А два мысли(в)ци лєдво збыли <,>.

Которого то ѡповєда(н)я кгвалту, мо(р)ду и розбою, такъ жє и ра(н), прє(з) лю(ди) присяглыє ѡбвожє(н)є просилъ прєрєчєны(и) па(н) Ада(м) Ѡсєцки(и), абы до книгъ мє(ст)скихъ києвскихъ было записано <,>, што яко рєчъ слушную и явную ѡдєржал; и єстъ записано <:>.

Того (ж) часу и дня то(т) жє шлях(т)ны(и) па(н) Адамъ Ѡсєцки(и) ис

[67] Слово повністю не прочитано.

тыми (ж) товаришми, въвє(р)ху помєнєными, ωповєда(н)є чини(л) имєнє(м) пана ро(т)мистра своєго на вря(д) тєпєрєшни(и) кгро(д)ски(и) киє(в)ски(и), жє єго ωповєда(н)я такового поброиства, кгва(л)ту и мо(р)ду до книгъ кгро(д)скихъ приняти записа(т), такъ тє(ж) и возны(х) ку ω(б)вожє(н)ю того всєго заборонилъ и нє допусти(л), што проси(л), абы єму и тоє ωповєда(н)є было записано.

А за жєда(н)ємъ єго м(л). пана ро(т)мистра прє(з) того (ж) пана Адама Ωсє(ц)кого тоє всєє справы с книгъ судовыхъ мє(ст)скихъ києвскихъ по(т) пєча(т)ю радє(ц)кою єсть єму выпи(с) выданъ <,>.

То(т) жє посланє(ц) пана ро(т)мистро(в) па(н) Ада(м) Малєшєвски(и) ωповєдалъ ся имєнємъ пана своєго на паны мєщаны києвскиє: во(и)та, бу(р)мистра и и(н)шихъ радє(ц), — и(ж) ωни нє хотєли принати ωповєда(н)я, котороє чинилъ чрє(з) товариша своєго Адама Ωсєцкого, на єго м(л). кнзя пана воєводу києвско(г)[о], алє на Вєрєщаку, и выпи(с) нє хотєли дати, толко на Вєрєщаку.

И проси(л) па(н) Адамъ Малєшєвски(и) имєнє(м) пана ро(т)мистровы(м) тыхъ товаришовъ єго м(л)., абы тоє ωповєда(н)є єго в кнги замковыє житомє(р)скиє записано было, што-(м) записати казалъ.

[**Акт № 69**]. Року ҂**афпд** [1584], м(с)ца ω(к)тєбра, ѳ [9] дня.

Пришє(д)ши пєрє(д) мєнє, Миколаѧ Камє(н)ского, по(д)старостє(г)[о] житомє(р)ского, ω(т) єго мл(с)ти пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєє(в)ского, старосты житомє(р)ского, уставлєного, жи(д) мєжири(ц)ки(и) Аврамъ Хаимови(ч), арє(н)даръ чєрнєховски(и), жаловалъ и ωповєдалъ на єго м(л).
53. пана Єсифа Иванови(ча) Нємирича, // су(д)ю зємского києвского, тыми словы ω то(м),

што (ж), дє(и), єго мл(с)ть па(н) Єсифъ Нємиричъ, су(д)я зємски(и) києвски(и), єщє в року прошло(м), тисєча пя(т)сотъ ωсмъдєся(т) третє(м), правє на мясопусты Филиповы, запродалъ мнє в мєстє своимъ Чєрнєховє ко(р)чму мєдовую, пивную и горє(л)чаную з мыто(м) и млынами ωбєма по(д) мєсто(м) Чєрниховомъ зо вси(м), на всє, з колєсами му(ч)ными и сту(п)ными и зъ ихъ вымє(р)ками за пєвную суму пнзє(и), за двєстє копъ и за сорокъ грошє(и) <,> литовскихъ на три лѣта заразъ по собє идучихъ, а(ж) до другихъ таковы(х) жє мѧсопу(ст) Филиповы(х), которыє при(и)ти маю(т) в року тисєча пя(т)сотъ ωсмъдєся(т) шосто(м).

На которую, дє(и), арє(н)ду чєрнєховскую ω(т) єго м(л). пана Єсифа Нємирича ли(ст) по(д) пєча(т)ю и с по(д)писомъ вла(ст)ноє руки єго м(л). в сєбє маю, на которо(м) ся мнє ωписати рачилъ, єсли бы(х) я ω(т) єго мл(с)ти самого, вря(д)ника або сыновъ єго м(л). вла(ст)ныхъ в то(и) арє(н)дє чєрнєховско(и) кривды и шкоды якиє колвєкъ мѣти мєлъ, то всє єго мл(с)ть па(н) Нємири(ч) мєлъ мнє совито плати(т), што на то(м) ωра(н)довомъ листє-записє єго м(л). ширє(и) доложоно и описано єсть <,>.

Яко (ж), дє(и), вжє па(н) Нємиричъ за три раты взяти рачи(л) ω(т)

мєнє заплаты шє(ст)дєся(т) копъ и чотыри копы грошє(и) литовски(х), на што, дє(и), такъ же кви(т) в сєбє по(д) пєча(т)ю и з по(д)писо(м) руки вла(ст)ноє єго мл(с)ти маю <, >.

То пакъ, дє(и), єго мл(ст) па(н) Єсифъ Нємєричъ, нє заховываючи ся водлє листу доброво(л)ного запису своєго, завє(д)ши ся сєго року, тисєча п(я)тсотъ ѡс(м)дєся(т) чєтвєрто(м) єщє ѡ(т) вєликодня зъ єго мл(ст)ю кнзє(м) Корєцки(м), принявши козаковъ для ѡбороны чє(р)ниховскоє ки(л)кадєся(т) члвка, бавилъ ихъ при собє нєдє(л) чотыри.

На то(т) часъ з росказа(н)я єго мл(с)ти вла(ст)ного ѡныє козаки выпи(ли), дє(и), мєду и горє(л)ки в ко(р)чмє за пя(т)на(д)ца(т) копъ грошє(и) литовскихъ.

К тому, дє(и), єщє ты(м) жє козакомъ зо млына казалъ взяти на страву муки ржаноє мєрокъ сє(м) а пшєници мєрокъ три.

Которого, дє(и), напою мєдово(г)[о] и горє(л)чаного и того збо(ж)я, зо млына взятого, па(н) Єсифъ Нємєри(ч) в рахуно(к) тоє арє(н)ды приняти або заплати(ти) нє хочє(т), а я, дє(и), шкодую собє на всє(м) тымъ два(д)ца(т) копъ и двана(д)ца(т) грошє(и) литовски(х).

За которою, дє(и), тоєю во(и)ною єго уставичною чєрє(з) всє лѣто а(ж) до сєго часу в ко(р)чмє, ши(н)ку для вєлики(х) а нєзносны(х) кривдъ нємало на то(м), дє(и), шкодую собє пя(т)дєся(т) копъ лито(в)скихъ <, >.

К тому, дє(и), єщє дня ѡногдашнє(г)[о], м(с)ца сє(н)тєбра, два(д)ца(т) дєвятого дня, в нєдєлю, сєго (ж) року, вышє(и) помєнєного, ѡсмъдєся(т)
53 зв. чєтвє(р)того, кгды приєзчалъ єго м(л). кнзъ Корєцки(и) // на увєза(н)є до Чє(р)нихова, за росказа(н)ємъ, дє(и), пана Єсифа Нємири(ча) сы(н) єго мл(с)ти па(н) Ма(т)фє(и) Нємиричъ, запє(р)ши ся з лю(д)ми в мєстє, которыхъ на то(т) часъ для ѡбороны в мєстє при собє мє(л), пришє(д)ши до ко(р)чмы, са(м) замокъ в коморє ѡ(т)бивши, взялъ мєду сычєного бочокъ дєсє(т), а горєлки ква(р)т полтлораста, которы(и), дє(и), мєдъ и горєлка коштовало мєнє два(д)ца(т) копъ и двє копє грошє(и) литовскихъ.

А в друго(и), дє(и), коморє, на мєстє, в которо(и) было в захова(н)и рєчє(и) моихъ вла(ст)ныхъ нємало, такъ жє ѡ(т)бивши замокъ, та(м) в нєбы(т)ности моє(и) побра(л), дє(и), ѡ(т) мала и до вєлика всю убогую має(т)ность мою, мєновитє то є(ст):

воску высочоного, нє выбиваного, которы(и) стоя(л) в дєжахъ, шацую, дє(и), єго собє чоты(р)надца(т) копъ грошє(и), котло(в) горєлчаныхъ — три, с трубами, за которыє, дє(и), да(л) єсми былъ шє(ст) копъ грошє(и), лою — камєнє(и) дєвя(т), которыє, дє(и), ко(ш)товали три копы и двана(д)ца(т) грошє(и) ли(тов)скихъ, сукна шаро(г)[о], муравского — аршиновъ два(д)ца(т) сємъ, кажды(и) арши(н) бы(л) по чоты(р)надцати грошє(и), шацую, дє(и), собє пя(т) копъ и соро(к) грошє(и) литовски(х) <, >, поставъ сукна шєбєди(н)ского, блаки(т)ного, за которого, дє(и), далъ єсми былъ чотыри копы гршє(и) литовскихъ, шифтуху сукна чо(р)ного — локо(т)

три, за кажды(и), дє(и), локо(т) далъ єсми былъ по сороку гршє(и) ли(тов)скихъ, кожа возовая, за которую, дє(и), далъ єсми былъ сорокъ грошє(и) лито(в)скихъ, сокєра, за которую далъ сє(м) грошє(и) литовскихъ и и(н)ны(х), дє(и), рєчє(и) нємало дробныхъ моихъ вла(ст)ны(х) и запиты(х) было в то(и) жє коморє, по которыє, дє(и), рєчи посыла(л) єсми з возо(м) посла(н)ца своєго, хотєчи ихъ для вшєлякоє нєбєзпєчности та(м) ѡ(т)толя выпровадити <, >.

То пакъ, дє(и), єго м(л). панъ Єсифъ Нємєричъ росказати рачи(л) сыну своєму пану Ма(т)фєю тыхъ рєчє(и) моихъ нє выдава(ти). Єщє, дє(и), ѡ(т)повєди и похва(л)ки на мєнє чинилъ, хотєчи мєнє заби(т) <, >, або з камєнє(м) у воду впусти(т).

Для которыхъ, дє(и), ѡ(т)повєдє(и) и похвало(к) єго мл(с)ти та(м), в Чє(р)ниховє, на то(и) арє(н)дє болшє(и) мєшкати нє хочу.

К тому тє(ж) млы(н) подлє воро(т) башты мє(ст)скоє спали(т) єго м(л). розказалъ, в которо(м), дє(и), млынє было вымє(р)ку збо(ж)я жита мєрокъ дєвѧ(т)дєся(т) и три, пшєници — мєрокъ три(д)ца(т) и шє(ст), ячмєню — мєрокъ сє(м), грєчки — мєрокъ чотыри, ѡвса — мєрокъ по(л)торы, солоду, дє(и), моєго вла(ст)ного, которого-мъ былъ привєзъ молоти, было мєро(к) три, которы(и), дє(и), та(м) жє с ты(м) збо(ж)ємъ мои(м) вымє(р)шимъ погорєлъ.

На котором, дє(и), збо(ж)ю шкодую собє шє(ст)дєся(т) копъ, три копы
54. и чо[ты]ри // гроши литовскихъ.

Такъ тє(ж) в гумнє пашни моєє вла(ст)ноє зложоноє в Чє(р)нєховє пшєницы — копъ два(д)ца(т) три <, >, ѡвса—копъ три(д)ца(т), ярицы—копъ по(л)ѡсмана(д)ца(т) нє вєдаю, дє(и), в которы(и) спосо(б) єго м(л). самъ па(н) Єсифъ Нємєричъ молотити и брати не допускає(т).

На(д) то, дє(и), ѡ до(л)ги моє вла(ст)ныє на мєщанєхъ чєрнєховски(х), напитыє и позычоныє, которыє маю в сєбє и рєєстра и на квитахъ и(х) написаныє, мнє з ними справє(д)ливости и ѡ(т)правы з ни(х) чинити нє хочє(т), нє вєдаю длѧ котороє причины.

Которыє тыє вси помєнєныє шко(ды) своє то(т) Аврамъ, жидъ мєжирєцки(и), арє(н)да(р) чєрниховски(и), мєнує(т) собє быти ни ѡ(т) кого и(н)шого, толко ѡ(т) самого єго м(л). пана Єсифа Нємирича, су(д)и зємского києвского.

И просилъ Авра(м) Хаимови(ч), арє(н)да(р) чєрниховски(и), абы тая жалоба и ѡповєда(н)є єго до книгъ замку г(с)дрского житомє(р)ского записано было, што-(м) записати казалъ.

[**Акт № 70**]. Року ѡ(т) наро(ж). сына бо(ж)єго **҂афпд** [1584], м(с)ца ѡ(к)тє(б)., **ка** [21] дня.

Постанови(в)ши ся на врядє замку г(с)дрскимъ житомє(р)скимъ пєрєдо мною, Миколає(м) Камєнєцки(м), по(д)старостимъ житомє(р)скимъ, ѡ(т) єго мл(с)ти пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвєцкого, старосты житомє(р)-

ского, установлєны(м), возни(и) повєту воєво(д)ства Києвско(г)[о] Станисла(в) Кола(н)та(и) ѡчєвисто ку записова(н)ю до книги тыми словы сзналъ,

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвєрто(г)[о], м(с)ца ѡктєбра, два(д)цатого дня з поправы калє(н)дара дал-о(м) позовъ зємски(и) києвски(и) зємянину зємли воєво(д)ства Києвского пану Богдановичу[68] Ивановичу Стрыбылю во имє(н)ю єго мл(с)ти в Ловковє, в дворє, ув ызбє на столє положилъ и малжо(н)цє єго м(л). ѡповєдалъ, в жалобє зємянина г(с)дрского повєту воєво(д)ства Киє(в)ского (ж) пана Васи(л)я Богдановича Корчєвского ѡ зби(т)є и помо(р)дова(н)є по(д)даныхъ єго м(л). и пограблє(н)є конє(и) и має(т)ностє(и), яко то вся жалоба
54 зв. и рєчъ на то(м) позвє ширє(и) а мєно // витє ѡписана и доложона єсть.

При которо(м) позвє и кви(т) єсми по(д) пєча(т)ю своєю зостави(л) и рокъ зложилъ, за которымъ позво(м) має(т) па(н) Богдан Стрыбы(л) на рочки кгро(д)скиє киє(в)скиє, которыє сужоны быти маю(т) в року ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)то(м), м(с)ца дєкабра, пятого дня, в Києвє, стати и в то(м) ся усправє(д)ливити.

А тыє позвы нє мазаныє, нє скробаныє, в датє и во всє(м) згодливыє.

А при мнє, возно(м), на то(т) часъ была сторона — шлѧ(х)та па(н) Жда(н) Щєниєвски(и).

И проси(л) па(н) Василє(и) Ко(р)чєвски(и), абы тоє ѡчєвистоє возного созна(н)є в кнги за(м)ковыє было записано, што-(м) записати каза(л).

[**Акт № 71**]. Року ҂**афпд** [1584], м(с)ца ѡктєбра, **ка** [21] дня.

Пришє(д)ши пєрє(д) мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостє(г)[о] житомє(р)ского, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвского, установлєного, зємєни(н) г(с)дрски(и) повєту воєво(д)ства Києвского па(н) Сємє(н) Щєниєвски(и) на врядє ѡповєдалъ ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)то(г)[о], м(с)ца ѡктєбра с поправы калє(н)дару дня ѡсмогона(д)цать, в чєтвє(р)гъ, на(д) вєчєромъ, зємєни(н) г(с)дрски(и) повєту воєводства Києвского (ж), па(н) Станиславъ Ясликовски(и), наславши вла(ст)ныхъ по(д)даны(х) своихъ старосє(л)скихъ на (и)мя Ивана Кисєля а Пархома Сємєновича, Михаля Сємєновича и Дмитра Ли(т)вина, силою, моц(ю) на вла(ст)ны(и) кгру(нт), дє(и), мо(и) щєниєвски(и), нєподалєку сєла Щєниєва, на Ру(д)цє, тамъ жє, дє(и), за вла(ст)ны(м) росказа(н)ємъ пана своєго пана Станислава Яслико(в)ско(г)[о] на поли быдла моєго дво(р)ного дєсятєро, то єсть: воло(в) — шє(ст), которыє куплєны по двє копє и по два(д)цати грошє(и) личбы литовскоє, а коровъ до(и)ныхъ — двє, которыє ку(п)лєны по по(л)торы копы гршє(и) личбы лито(в)скоє, ялови(ц) — двє, которыє коштовали по ѡсмъдєся(т) грошє(и) ли(тов)ски(х), то, дє(и), всє ѡныє по(д)даныє єго за вла(ст)ны(м) росказа(н)ємъ пана Станислава Яслико(в)ского

[68] Описка. Треба «Богдану».

силою, мо(ц)ю, пограби(ли) и побрали и до имє(н)я єго Старосєлє(ц) ωдогна[ли].

55. Яко(ж), // дє(и), я, взявши ω то(м) вєдомо(ст), на завтрєє, в пя(т)ницу, м(с)ца ωктє(б)ра, дєвятогона(д)ца(т) дна, маючи при собє возного повєту воєво(д)ства Києвского Станислава Кола(н)тая и сторону людє(и) добрыхъ з оны(м) возны(м) до пана Станислава Яслико(в)ского, до имє(н)я єго Старосєлєцъ, хотєчи єго запытати, для котороє бы причины мнє таковоє безъпра(в)є и грабє(ж) вчинити каза(л), посылалъ, ни(ж)ли пана Станислава Ясликовско(г)[о] во имє(н)ю Старосє(л)цо(х) быти нє повєдє(ли).

Яко (ж), дє(и), то(т) посланє(ц), сы(н) мо(и) вла(ст)ны(и) Жда(н) Щєниєвск(и), в то(т) жє ча(с) тоє быдло моє, котороє пограблєно, то є(ст) воловъ рыжи(х) — пя(т), а ωдного вола рябого в по(д)дано(г)[о] єго на (и)мѧ у Сємєна Воєводы, в оборє, во имє(н)ю Старосє(л)ца(х), з вознымъ и з стороною засталъ и то возны(м) и сторою ωсвє(т)чи(л), а и(н)шоє, дє(и), быдло нє(т) вєдома, гдє подєвали.

Яко ж, дє(и), сы(н) мо(и) Жда(н) пєрє(д) вознымъ и стороною по(д)даныхъ пана Стани(с)лава Ясликовского старосє(л)скихъ на (и)мя Миха(л)ца а Па(р)хома пыта(л), для чого бы тоє бы(д)ло ту(т) ув обору запєрто было, а ωни повєдєли, и(ж), дє(и), тоє быдло на(м) па(н) нашъ панъ Станисла(в) Ясликовски(и) в пана Сємєна Щєниєвско(г)[о] пограбити казалъ, што, дє(и), то всє сы(н) мо(и) вознымъ и стороною ωсвє(т)чилъ.

Яко (ж) сєго дня, звышъ мєновано(г)[о], м(с)ца ωктєбра, два(д)ца(т) пєрвого, постановивши ся на врядє пєрєдо мною, возны(и) повєту воєво(д)ства Києвско(г)[о] Станиславъ Кола(н)та(и), ωчєвисто ку записова(н)ю до книгъ тыми словы сознала,

и(ж), дє(и), за посла(н)ємъ пана Сємєна Щєниєвского з сыно(м) єго Ждано(м) Щєниє(в)скимъ єзди(л) єсми до имє(н)я пана Станислава Яслико(в)ско(г)[о], до Старосєлє(ц), маючи при собє сторону людє(и) добры(х) Па(р)хома Марковича, служєбника пана ро(т)мистра києвско(г)[о], а мєщанина чє(р)нєховского, по(д)даного пана Єсифа Нємирича, суд(и) зємского києвско(г)[о] на (и)мя[69] єздилъ.

И кгды, дє(и), єсмо в пя(т)ницу, м(с)ца ωктєбра, дєвятогона(д)ца(т) дна, в року тєпєръ идучомъ, ωсмъдєся(т) чєтвє(р)томъ, до сєла Старосєлєцъ приєхали, пана Станислава Яслико(в)ского в то(м) бы(ти) нє повєдєли, а па(н) Жда(н) Щєниєвски(и), єдучи чєрє(з) сєло, ωбачи(л) в то(м) сєлє у по(д)даноє пна Ясликовско(г)[о] в Сємєно[во]є вдовы в сєлє в Старосєлцахъ быдло рогатоє, запє(р)тоє, котороє мєни(л) быти, и(ж), дє(и), тоє быдло воловъ шє(ст) вла(ст)ноє пана ω(т)ца моєго, а и(н)шоє, дє(и), нє(т) вєдома є(ст) гдє.

55 зв. Яко (ж) єсми видєлъ // в то(м) запорє воловъ пя(т) рыжихъ, а ωдного вола рябо(г)[о].

[69] Ім'я не вписане.

И того (ж) часу та(м) зобрали ся по(д)даные пана Яслико(в)ско(г)[о], которыхъ пыталъ па(н) Жда(н) Щениевски(и) передо мною, во(з)нымъ, и стороною, хто бы тое бы(д)ло ту(т) до ωборы загналъ и для которое причины <,>, а по(д)даные пана Я(с)ликовского на (и)мя Пархо(м) а Миха(л) Семеновичи и Семенова вдова поведели, и(ж), де(и), на(м) каза(л) па(н) Станисла(в) Яслико(в)ски(и), панъ нашъ, в пана Семена Щениевско(г)[о] тое бы(д)ло пограбити каза(л), што то все па(н) Жда(н) Щениевски(и) мною, возны(м), и стороною звышъ менованою ωсве(т)чивши, ω(т)ехалъ с села прочъ.

И проси(л) па(н) Семе(н) Щениевски(и), абы тое ωповеда(н)е и жалоба его и возного созна(н)е в кнги замковые житоме(р)ские записано было, што-(м) записати каза(л).

[**Акт №72**]. Року-҂**афпд** [1584], м(с)ца ωктебра, **л** [30] дня.

Писали и присылали до вря(д)у замку г(с)дрского житоме(р)ского [до] мене, Миколая Каме(н)ского, по(д)старостего житоме(р)ского, ω(т) его м(л). пана Семена Дениска Ма(т)феевско(г)[о], старосты житоме(р)ского, установленого, па(н) Василе(и) Богдановичъ И(л)и(н)ски(и), староста звего(л)ски(и) а па(н) Томило Ма(н)цевичъ, вои(т) коре(ц)ки(и), жалуючи и ωповедаючи ω то(м),

и(ж), де(и), року теперъ идучого, тисеча пя(т)сотъ ωсмъдеся(т) че(т)ве(р)того, м(с)ца ωктебра з поправы кале(н)дару два(д)ца(т) ω(с)мого дня вчорашнего, в неделю, па(н) Матфе(и) Немиричъ, су(д)ичъ земски(и) киевски(и), самъ ωсобою, из многими слугами и по(д)даными своими, а менովите то е(ст): з Григо(р)емъ, Гордеемъ, Миклаше(м) и Демидо(м) Лози(ц)кимъ и при нихъ и(н)шы(х) немало, которыхъ, де(и), могло бы(т) члвка ω пя(т)деся(т), з ωру(ж)емъ, во(и)не належачи(м), не патречи на срокго(ст) правную, але своволне и безправне наехавши моцно, кгвалто(м) на име(н)е
56. кгру(нт) на село Горболевъ, кото//рое, де(и), то село па(н) Томило Ма(н)цевичъ, вои(т) корецки(и), мае(т) в суме пнзе(и) ω(т) пановъ Тишъ, тамъ же, де(и), по(д) тымъ селомъ, па(н) Ма(т)фе(и) Немиричъ взялъ и пограби(л) <,> стадо наше вла(ст)ное спо(л)ное, которого, де(и), есмо до того име(н)я Горболева для переховыва(н)я на зиму были пригнали.

Тамъ те(ж) и бы(д)ла рогато(г)[о], и великого и малого, и ωве(ц), а меновите то есть: кля(ч) ста(д)ныхъ, сверепъ — сто, з жеребяты, а быдла великого рогатого: воловъ — три(д)ца(т)ь, кожды(и) купле(н) по по(л)трети копы гроше(и), коровъ — два(д)ца(т), кождая ку[п]лена по две копе грше(и) ли(тов)скихъ, теля(т) — пя(т)на(д)ца(т), ялови(ц) — ше(ст)надца(т), каждая куплена по по(л)торы копы гроше(и) литовски(х), быковъ третяковъ — два(д)цать, ωзимковъ — пя(т)на(д)ца(т), ωве(ц) — триста.

А в по(д)даныхъ, де(и), горболевски(х) взялъ и пограби(л), то естъ:

У Васка коровъ — пя(т), кождая куплена по по(л)тор[ы] копы грше(и) литовски(х), быковъ — три, ωзимко(в) — пя(т), ωве(ц) — двана(д)ца(т) <, >;

У Сємєна Дєркача взято: воло(в) — чотыри, кожды(и) куплє(н) по по(л)трєти копы грошє(и), быко(в) — три, ѡзи(м)ковъ — три, ѡвє(ц) — шє(ст)на(д)ца(т) <,>;

У атамана тажєрско(г)[о] у Ва(с)ка Дробляка взято: воловъ — дєсє(т), кожды(и) куплє(н) по полтрєти копы грошє(и) ли(тов)скихъ, коровъ — ѡсмъ, с тєляты, кождая куплєная по двє копє грошє(и) лито(в)ски(х), ѡзимко(в) — шє(ст), быковъ — сє(м), ѡвє(ц) — два(д)ца(т) пѧ(т).

То, дє(и), всє па(н) Матфє(и) Нємєричъ кгвалтовнє побралъ и пограби(л) и до имє(н)я пна ѡ(т)ца своєго до мєста Чє(р)нєхова ѡдогналъ и ѡ(т)провади(л).

И проси(л) па(н) Василє(и) Богданови(ч) И(л)и(н)ски(и) а Томило Ма(ц)кєвичъ, вои(т) корєцки(и), абы тоє ѡповєда(н)є и(х) м(л). в кнги замковыє житомє(р)скиє записано было, што-(м) записа(ти) казалъ.

[**Акт № 73**]. Року **҂афпд** [1584], м(с)ца ноября, **г** [3] дня.

Писалъ и присылалъ до вря(д)у єго к(р). мл(с)ти житомє(р)ского до мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго житомєрско(г)[о], установ[лє]ного ѡ(т) єго м(л).па[на] Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвско(г)[о], старосты
56 зв. житомє[р]ского, зємєни(н) зємли Киє(в)скоє па(н) Станиславъ // Ясликовски(и) служєбника своєго, на (и)мя Ка(р)па Журби(н)ского, ѡповєдаючи и жалуючи на зємянина зємли Києвскоє ж, на пана Богдана Ивановича Стрыбыля ѡ то(м),

што ж, дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, м(с)ца ѡктєбра, три(д)ца(т) пєрвого дня, єхалъ, дє(и), по(д)даны(и) пана моєго з ымє(н)я Старосєлєцъ, на (и)мя Лаза(р), до Житомєра и вєзъ пшєницу продавати и, єдучи дорогою, которая идє(т) мимо дво(р) пана Богдана Стрыбыля Студєну Воды [!], тамъ жє, дє(и), с того двора, вышє(д)ши, слуги пана Стрибыля, которы(и) имєны самъ лєпє(и) вєдає(т) и знає(т), за вла(ст)нымъ, дє(и), росказа(н)ємъ пана Богдана Стрыбыля, того по(д)даного звышъ мєнєного Лазара пєрєня(в)ши пограбили: коня з воза шє(ст)стью [!] гнєдого, которы(и) коштова(л) копъ ѡ(с)мъ грошє(и) литовски(х) <,>, а на возє пограби(ли) сукма(н) лю(н)ски(и), изъ шнурами шо(л)ку чирвоного, которы(и) коштова(л) копъ три грошє(и) литовскихъ <,>, ручницу, которая коштовала копу грошє(и).

А на нємъ само(м) зня(ли): сєрмягу, которая коштовала сорокъ гршє(и) <,>, кожу(х) барани(и), копу грошє(и) коштовалъ, сокєру, грошє(и) дєсє(т) коштовала, пшєници коло(д) три, мєры корєстошовскоє, каждая мєра пшєници по по(л)копы гршє(и) коштовала, ѡвса колоду ѡ(д)ну, двана(д)цать грошє(и) коштовала, возъ, полкопы гршє(и) коштова(л), хому(т) з набєдриками, по(л)копы гршє(и) коштовалъ, узду, пя(т) грошє(и) коштовала <,>.

То, дє(и), всє тыє слуги пана Богдана Стрыбыля, побравши, пограбивши, до дво(р)ца Студєноє Воды ѡ(т)провадили.

И проси(л) то(т) слуга пана Станислава Яслико(в)ского, абы тая жалоба и ѡповєда(н)є было до кни(г) замку г(с)дрского житомє(р)ско(г)[о] было записано.

[**Акт № 74**]. Року **҂афпд** [1584], м(с)ца ноября, ѳ [9] дня.

Постановивши ся на врядє в замку г(с)дрски(м) житомє(р)ски(м) пєрєдо мною, Иваномъ Васи(л)євичо(м), на то(т) часъ по(д)старости(м) житомє(р)скимъ, возны(и) повєту воєво(д)ства Киє(в)ского шляхє(т)ны(и) Тєрє(х) Ковгано(в)ски(и) ѡчєвисто ку записова(н)ю до книгъ тыми словы сознал̾ъ,

57. и(ж), дє(и), сєго дня, // звышъ мєнованого, в пя(т)ницу, м(с)ца ноябра дєвято(г)[о] дня, дєвято(г)[о] дня [!] дал-о(м) три позвы єго кролєвскоє мл(с)ти яснєвєлмо(ж)ному кнжти Костє(н)тину кнжа(ти) Ѡстро(з)скому, воєводє києвско(му), марша(л)ку зємли Волы(н)скоє, ѡчєвисто в руки в дворє єго к(р). м(л). житомєрскимъ, на сє(и)мику, в жалобє єго мл(с)ти пана Єсифа Нємирича, су(д)и зємско(г)[о] києвского, мєновитє то є(ст): ѡдє(н) позовъ єго к(р). м(л). в жалобє ѡ(т) єє м(л). кнгни Алєкса(н)дровоє Вишнєвєцкоє кнгни Алєкса(н)дри Капустя(н)ки ѡ кгва(л)товноє на(и)ш[є]-(с)тьє на имє(н)є єє м(л)., ѡ поранє(н)є по(д)даныхъ, ѡ розбо(и), ѡ грабє(ж) має(т)ностє(и), рєчє(и) и(х) <,>; други(и) позовъ єго кролєвскоє мл(с)ти ѡ(т) врожєного кнзя Юхима Корє(ц)ко(г)[о], воєводыча Волы(н)ского, ѡ збєги и по(д)даныє єго мл(с)ти <,>; трєти(и) позовъ єго к(р). м(л). в жалобє ѡ(т) шляхє(т)ного Григо(р)я Бутовича, хоружича києвско(г)[о] и жоны єго м(л). Євъвы Раєвны ѡ збєги и по(д)даныє, яко то ширє(и), а мєновитє вся жалоба и рєчъ на тыхъ по(з)вєхъ єго к(р). м(л). ширє(и) а мєновитє и достаточнє ѡписано и доложоно є(ст) ѡ нєслушны(и) всказъ ѡ(т) суду вря(д)у кгро(д)ского києвско(г)[о] и ѡ(т) єго княжа(т)скоє м(л)., за которыми позвы и рокъ єсми зложи(л). Має(т) єго м(л). кнжа воєвода києвски(и) пєрє(д) єго к(р). м(л). стати ѡ(т) сєго дня м(с)ца ноября, дєвятого, за чотыри нєдєли.

А при мнє, возномъ, на то(т) часъ была сторона шля(х)та лю(ди) добрыє: па(н) Ѡфана(с) а па(н) Василє(и) Выговскиє[70], зємянє повѣту Києвского.

И просилъ єго м(л). па(н) Єсифъ Нємєричъ, су(д)я зємски(и) киє(в)ски(и), абы тоє ѡчєвистоє возного созна(н)є в кнги за(м)ковыє житомє(р)скиє записано было, што записати казалъ.

[**Акт № 75**]. Року бо(ж) <:>. нар(ж). **҂афпд** [1584], м(с)ца нояб., **ві** [12] дня.

Пришє(д)ши пєрє(д) мєнє, Да(х)на Васи(л)євича, будучого на то(т) ча(с) на мє(ст)цу по(д)старостєго житомє(р)ского, арє(н)даръ житомє(р)ски(и) Заха(р)я(ш) Житомє(р)ски(и), Мошковичъ, на врядє жаловалъ и ѡповєдалъ ѡ то(м),

---

[70] Закінчення є переправлене з и.

и(ж), дє(и), дня вчорашнєго вночи по(д)даныє г(с)дрскиє мєщанє и боярє житомє(р)скиє на (и)мє Ка(р)по А(н)дрєєвичъ а Наума Климовичъ
57 зв. и Жда(н) Богдановичъ, пришє(д)ши до дому ши(н)ковного, // гдє мєдъ ши(н)ковано, тамъ жє, дє(и), слугу моє(г)[о] арє(н)дарского Сха(р)ю Кгєршоновича бєзъви(н)нє и жону єго Ма(р)яму ѡкру(т)нє збили и змо(р)довали и шкоды нємалыє почини(ли) <.> и шкоды нємалыє починили [!], мєду прополива(ли) за по(л)копы <,>, а грошє(и) готовыхъ, што, дє(и), єсми чєрєзъ увє(с) со(и)микъ мє(д) ши(н)ковалъ, то, дє(и), всє в то(т) часъ зги- нуло <,>.

А на ѡглєда(н)є того зби(т)я и змо(р)дова(н)я Сха(р)и и жоны єго Ма(р)ямы бралъ в мєнє з уря(д)у вижо(м) шляхє(т)ного Кгабриєля Зубри(ц)кого <,>, которы(и), то ѡглєдавши, постановивши ся на врядє, ѡчєвисто тыми словы созна(л),

и(ж), дє(и), видєлъ єсми на Сха(р)и Кгєршоновичу рану на твари, на щоцє лєво(и), рану битую, синюю <,>, а губа сподняя збитая, крывавая и ѡпухлаѧ, а на жонє єго Ма(р)ямє видєл-омъ на руцє право(и), на па(л)ци сєрєднє(м), вєликомъ рану синюю, а на плєчи право(м) рану синюю.

[**Акт № 76**]. Року /҂**афпд** [1584], м(с)ца ноября, **ві** [12] днѧ.

Пришє(д)ши пєрє(д) мєнє, Да(х)на Васи(л)євича, будучого на то(т) часъ по(д)старостєго житомє(р)ского, бояри(н) г(с)дрски(и) житомє(р)ски(и) Кирикъ А(н)дрєєвичъ жаловалъ и ѡповєдалъ ѡ то(м),

и(ж), дє(и), дня вроча(и)шєго жид Сха(р)я, арє(н)да(р)ски(и) слуга, а сєлитриноковы [!] слуги на (и)мя Ста(с) а Єзопъ а Во(и)тєхъ мєнє, дє(и), яко члвка споко(и)ного в дому ши(н)ковъно(м) збили, а кгды, дє(и), єсми ѡ(т)толя началъ уєжчати <,>, а ѡни, догони(в)ши мєнє, и, уволовши [!] [в двор] пана Стри(и)ковско(г)[о], тамъ жє, дє(и), мєнє ѡкру(т)нє збили и змо(р)довали и палє(ц) ѡ(т)кусили и з головы волосы ѡборва(ли).

И в то(т), дє(и), часъ ѡборвали ручни(ц) ручниковъ [!], в которомъ было пя(т)дєся(т) гршє(и) литовски(х), шапку новую за пя(т) грошє(и). //

58. [**Акт № 77**]. Року-/҂**афпд** [1584], м(с)ца ноября, **ві** [12] днѧ.

Пришє(д)ши пєрє(д) мєнє, Дахна Васи(л)євича, будучого на то(т) часъ по(д)старостєго житомє(р)ского, бояри(н) г(с)дрски(и) житомє(р)ски(и) Кирикъ А(н)дрєєвичъ жаловалъ и ѡповєдалъ ѡ то(м),

и(ж), дє(и), вчорашнєго [!] жи(д) Схаря, арє(н)дарски(и) слуга, а сєлитрыниковы слуги на (и)мя Ста(с) а Єсозри(х) [!] а Во(и)тєхъ мєнє, дє(и), якого[71] члвка споко(и)ного в дому ши(н)ковномъ збили, а кгды, дє(и), єсми у(т)то(л) началъ втєкати <,>, ѡни, догонивши мєнє и уволокши в двор пана Стры(и)ковского, тамъ жє, дє(и), мєнє ѡкру(т)нє збили и змо(р)довали, зранили и палє(ц) ѡ(т)куси(ли) и з головы волосы ѡборвалы <.>.

---

[71] Замість «яко».

И в то(т), дє(и), часъ на мнє ѡбо(р)вали ручникъ, в которомъ было пѧ(т)дєся(т) грошє(и) лито(в)скихъ, шапку новую запитую, три грш.

И на ѡглєда(н)є того зби(т)я и зранє(н)я бралъ [в] мєнє з урядомъ[72] вижомъ шляхє(т)ного Михала Кгабриєля Зубрицкого <;>, которы(и), то ѡглєдавши, постановивши ся ѡчєвисто ку записова(н)ю до книгъ тыми словы сozналъ,

и(ж) на Кирику А(н)дрєєвичу видєлъ єсми на головє мє(ст)цовъ волосовъ нє машъ, которыє мєнилъ бы(ти) ви(р)ваныє <.>, а на пальцы на руцє право(и) на сєрєднє(м) вєликото(м) [!] раную [!] крывавую, знати, якобы кусало.

И просилъ Кирикъ А(н)дрєєвичъ, абы тая жалоба и ѡповєда(н)є єго и вижово созна(н)є в кнги замковыє записати каза(л), што записа(ти) казалъ.

[**Акт № 78**]. Року **афпд** [1584], м(с)ца нояб., **вї** [12] дня.

Пєрє(д) мєнє пришє(д)ши, Дахна Васи(л)євича, будучого на то(т) часъ на мє(ст)цу по(д)старостєго житомє(р)ского, арє(н)даръ житомє(р)ски(и) Заха(р)яшъ Мошкєвичъ на врядє жаловалъ и ѡповєдалъ ѡ то(м),

и(ж), дє(и), [дня] вчєрашнєго, вночи, по(д)даныє г(с)дрьскиє мєщанє
58 зв. и боя(р)скиє[73] житомє(р)скиє на (и)мя Ки(р)ко А(н)дрєєви(ч) // а Наумъ Климовичъ а Жда(н) Ивановичъ, пришє(д)ши до дом(у) ши(н)ковного, гдє мє(д) ши(н)ковано, тамъ жє, дє(и), слугу моє(г)[о] арє(н)да(р)ского Сха(р)ю Кгєршоновича бєзъви(н)нє и жону єго <,> Ма(р)яму ѡкрутнє збили, зрани(ли) и змо(р)довали и шкоды нємалыє починили <,>, мєду попроливали за по(л)копы, а грошє(и) готовыхъ, што, дє(и), єсми чєрє(з) увєсъ со(и)микъ мє(д) ши(н)ковалъ, то, дє(и), всє в то(т) часъ згинуло.

А на ѡглєда(н)є того зби(т)я и змо(р)дова(н)я Сха(р)и и жоны єго Ма(р)ямы бра(л) в мєнє з уря(д)у вижом шляхє(т)ного Кгабриєля Зубри(ц)кого, которы(и), то ѡглєдавши, постанови(в)ши ся на врядє ѡчєвисто, тыми словы сozналъ <,>,

и(ж), дє(и), видєлъ єсми на Сха(р)и Кгєршоновичу рану на твари, на щоцє лєво(и), рану битую, синюю, вспухлую, а губа испо(д)нѧѧ збита, крывавая и зпухлая <:>; а на жонє єго Ма(р)ямє видєл-о(м) на руцє право(и) на па(л)ци сєрєднємъ вєликомъ рану синюю, а по плєчу право(м) рану синюю, знати, яко бы кусано.

И просилъ Кирикъ А(н)дрєєвичъ, абы тая жалоба и ѡповєда(н)є єго и вижово созна(н)є в кнги замковыє записано было.

[**Акт № 79**]. Року **҂афпд** (1584), м(с)ца ноября, **зї** [17] дня.

Пришє(д)ши до вря(д)у г(с)дрского житомє(р)ского пєрє(д) мєнє, Дахна Васи(л)євича, будучого на то(т) часъ на мє(ст)цу по(д)старостєго житомє(р)-

[72] Описка. Трєба «з уряду».
[73] Описка. Трєба «боярє».

єкого, возны(и) повѣту Києвского Станисла(в) Кола(н)та(и) ѡчєвисто ку записова(н)ю до кни(г) ты(ми) словы созналъ <:>,

и(ж), дє(и), року тєпє(р) идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)-того, м(с)ца ноября, чєтвє(р)тогона(д)ца(т) дня с поправы калє(н)дару, далъ єсми позовъ кгро(д)ски(и) воєво(д)ства Києвского зємєнину зємли Києвскоє пану Богдану Ивановичу Стрыбылю ѡчєвисто, в руки, во имє(н)ю пана Васи(л)я Корчєвского в Мини(и)новцахъ, в дому єго, и(ж), дє(и),
59. па(н) Богда(н) Стрыбы(л) // прибылъ до пана Васи(л)я Корчовского для нєяки(и)съ причинъ и потрєбъ своихъ, в жалобє пана Станислава Ясліко(в)ского ѡ грабєжъ, што єстъ ширє(и), мєновитє и достаточнє вся жалоба и рєчъ и рокъ зда(н)ю в сєрєдинє в то(м) позвє написано и доложоно єстъ.

И при томъ позвє зоставилъ єсми кви(т) по(д) пєча(т)ю моєю для ѡзна(и)-мє(н)я року <.>.

А то(т) позовъ нє скроба(н) и нє змаза(н), в датє и во всє(м) згодливы(и).

А при мнє, возно(м), на то(т) часъ стороною были шля(х)та люди доб-рыє Фєдо(р) Гуля(л)ницки(и) а Миклашъ Подолє(ц)ки(и).

И просилъ па(н) Станисла(в) Ясликовски(и), абы тоє ѡчєвистоє созна(н)є возного в кнги замковыє житомє(р)скиє записано было.

[Акт № 80]. Року **҂афпд** [1584], м(с)ца ноя(б)., **зі** [17] дня.

Пришє(д)ши до вря(д)у замку г(с)дрского житомє(р)ского до мєнє, Дахна Васи(л)[є]вича, будучого на то(т) часъ на мє(ст)цу по(д)старостєго житомє(р)ского, возны(и) повєту Києвско(г)[о] Станисла(в) Кола(н)та(и) ку записова(н)ю до книгъ тыми словы созна(л),

и(ж), дє(и), року тєпєръ идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)-того, м(с)ца ноябра, шостогона(д)ца(т) дня далъ єсми позовъ кгро(д)ски(и) воєводства Києвского зємєнину зємли Києвскоє пану Сємєну Щєниєвскому ѡчєвисто в руки в жалобє пана Станислава Ясликовско(г)[о] ѡ грабє(ж), што є(ст) ширє(и) и достаточнє(и) в сєрєдинє в то(м) позвє вся жалоба и рє(ч) и ро(к) ста(н)ю написано и доложоно.

И при то(м) позвє зоставил-о(м) кви(т) по(д) мєю [!] пєча(т)ю для озна(и)-мє(н)я року.

А то(т) позовъ нє скробаны(и), нє змазаны(и), в датє и во всє(м) згодли-вы(и).

А при мнє, во(з)номъ, на то(т) часъ были стороною шля(х)та людє доб-рыє Чура Ѡстаповски(и) а Миклашъ Подолє(ц)ки(и).

И проси(л) слуга пана Яслико(в)ского Ка(р)пъ Журби(н)ски(и), абы тоє ѡчєвистоє созна(н)є возного в кнги замковыє житомє(р)скиє было за-писано, што-(м) записати казалъ. //

59 зв. **[Акт № 81]**. Року **҂афпд** [1584], м(с)ца ноября, **иі** [18] дня.

Писалъ и присылалъ до вря(д)у г(с)дрского житомє(р)ского до мєнє,

57

Рис. 7.

Миколая Камε(н)ского, по(д)старостε(г)[о] житомε(р)ско(г)[о], ω(т) εго
мл(с)ти пана Сεмεна Дεниска Ма(т)фεεвско(г)[о], старосты житомε(р)ского,
постановлεного, па(н) Василε(и) Иванови(ч) И(л)и(н)ски(и), староста звε-
го(л)ски(и), боярина вεлмо(ж)ного пна εго м(л). княжа(ти) воεводы киεв-
ского Пилипа Фεдоровича, ωповεдаючи ω то(м),

и(ж), дε(и), што εго м(л). па(н) Фридрихъ Ю(р)εвичъ Ти(ш)кεвичъ
Лого(и)ски(и), воεводичъ бεрεстε(и)ски(и), водлугъ ωпису и визнаного листу
своεго у мεнε а в пана Томила Ма(н)цεвича, во(и)та корε(ц)кого, позычи(л)
пнзε(и), то ε(ст) триста и дεватидεся(т) копъ грошε(и) литовскихъ, в ко-
торо(и) сумε ты(х) пнзε(и) εго м(л). застави(л) имε(н)ε своε, в повεтε Киεв-
ски(м) лεжачоε, прозываεмоε Пулины, на три роки.

Которыε пнзи мεлъ εго м(л). на(м) ω(т)дати, а тую заставу свою вы-
купи(ти) на рокъ и дε(н) пεвны(и), в три годы, на мε(ст)цу пεвно(м), на
врядε г(с)дрскимъ [в] Житомεру, на дε(н) святого Миха(и)ла, свято грεчεс-
коε, котороε свято было в року тисεча пя(т)сотъ ωсмъдεсять пεрво(м),
м(с)ца ноября, ωсмого дня <.>.

А пεрε(д) ты(м) рокомъ за чотыри нεдεли мε(л) εго м(л). панъ Фрид-
ри(х) Тишкεвичъ намъ чεрε(з) ли(ст) сво(и) дати знати, и(ж) бы ку бра(н)ю
пнзε(и) на врядε житомε(р)скимъ на рокъ ωписаны(и) были.

Ни(ж)ли εго мл(с)ть ω то(м) намъ жадноε вεдомости нε ωзна(и)милъ
и тоε сумы пнзε(и), трε(х) сотъ и дεвεтидεся(т) копъ грошε(и), на ро(к) и дε(н),
вε(р)ху помεнεны(и), нε ω(т)далъ.

А в листε свои(м) εго м(л). ωписати рачи(л) такъ <,>: а гдε бы-(м),
дε(и), на то(т) рокъ, вышε(и) мεнεнованы(и), тыхъ пнзε(и) ихъ мл(с)ти нε
ω(т)далъ и нε заплати(л), а того року хотя ωднымъ днε(м) похиби(л), тогъ-
ды, дε(и), маю(т) и(х) мл(сти), ω(д)но довεдавши ся на врядε г(с)дрскимъ
житомε(р)ски(м), тоε имε(н)ε Тулины другиε три роки дεржати <,>.

Тогды, дε(и), εсмо другиε три роки выдε(р)жали, а(ж) до таковою ж
свята свято(г)[о] Миха(и)ла, м(с)ца ноября, ωсмого дня, в нεдεлю, во(д)лε
калε(н)дара руско(г)[о] в року тεпεрεшнε(м), тисεча пя(т)сотъ ωсмъдεсят
чεтвε(р)томъ <,>.

А и(ж) пεрε(д) тεпεрεшни(м) рокомъ εго мл(ст) и днε(м) намъ чεрεзъ
ли(ст) сво(и) нε далъ знати и того имε(н)я Пули(н) нε выкупи(л) <,> и
вжε, дε(и), ωста(л) намъ винε(н) водлугъ ωпи(с)у свого чотыриста и ωсмъ-
60. дεсят копъ грошε(и), в котор[о(м)], дε(и), // ωписε εго мл(с)ти вся справа
помεнεна и достаточнε доложона εсть.

Яко ж па(н) Пилипъ Фεдорович то ωповεдалъ и листъ вызнаны(и) εго
мл(с)ти пана Фридриха Тишковича по(д) пεча(т)ю и с по(д)писо(м) вла(ст)-
ноε руки εго мл(с)ти а за пεча(т)ми [людε(и)] зацныхъ, в то(м) листε ωписа-
ныхъ, на врядε пεрεдо мною покладалъ и просилъ, и(ж)бы былъ чита(н)
и до книгъ замку житомε(р)ского абы былъ выписа(н).

Которы(и) листъ я пεрε(д) собою читати казалъ <.>, а по вычита(н)ю
до кни(г) вписати вεлεлъ, которы(и) такъ ся слово в слово собε маεтъ:

Я, Фридри(х) Юръєвичъ Тишкєви(ч) Лого(и)ски(и), воєводичъ бєрє-
стє(и)ски(и), вызнаваю то на сєбє си(м) моимъ листо(м), кому того потрєба
вєдати або чтучи єго слыша(ти) <,>, иж-є(м) взялъ и позычи(л) ку своє(и)
пилно(и) потрєбє в єго мл(с)ти пана Васи(л)я Богдановича И(л)и(н)ско(г)[о],
намє(ст)ника звєго(л)ского, а в пана Томила Ма(н)цєвича, во(и)та корєц-
кого, готовы(х) пнзє(и) триста и дєвє(т)дєся(т) копъ гршє(и) монєты и личбы
литовскоє, в которы(х) пѣнязехъ застави(л) єсми ихъ мл(с)ти имє(н)є моє
вла(ст)ноє Пулины, никому ничим не пє(н)ноє и никому в до(л)гу [нє] за-
вєдєноє, лєжачєє в повєтє Києвско(м), з лю(д)ми и и(х) всякими пови(н)-
ностѧми, з да(н)ю мєдовою и грошєвою, с по(л)ми, дубровами, дєрєво(м)
бо(рт)нымъ, ωзєры, ставы и ставищами, з ловы и з ловищами, гоны бобро-
выми, с ко(р)чмою и зо вси(ми) пожи(т)ки, ку нєму налєжачими, [тако],
якъ ся само в собє має(т), кромъ толко што ся дотычє(т) лєсовъ мои(х) пу-
ли(н)ски(х), на попєлы годныхъ, тыє-мъ на собє зостави(л) и зоставую,
в которыє ихъ мл(ст) вступовати, попєлу на сєбє пали(т) и ниякоє пєрє-
казы в то(м) мнє самому и кому бы(х) колвє(к) тыє лєсы на палє(н)є попєлу
завєлъ и запродалъ, нє маю(т).

Ω которыє пнзи маю ихъ м(с)ти ω(т)дати, а тую заста(в)у свою выку-
пи(т) на рокъ и дє(н) пєвны(и), в три годы, на мє(ст)цу пєвно(м), на врядє
гр(с)кимъ в Житомєру, на дє(н) святого Миха(и)ла, свято грєчєскоє, кото-
роє свято має(т) бы(ти) в року тисєча пя(т)сотъ ω(с)мъдєся(т) чєтвєрто(м),
м(с)ца ноября, ωсмого дня <,>.

А гдє бы-(м) на то(т) рокъ вышє(и) мєнєны(и) тыхъ пнзє(и) и(х) мл(с)ти
нє ω(т)да(л) и нє заплати(л), а того року хотя ωдны(м) днємъ похибилъ,
тогды маю(т) ихъ мл(ст), ωповєдавши ся на врядє г(с)дрски(м) житомє(р)-
скимъ, тоє имє(н)є моє Пулины другиє три роки дєржати а(ж) до такового
(ж) свѧта святого Миха(и)ла, а по выдєржа(н)я дру[гихъ] трє(х) роковъ
вжє маю и(х) мл(с)ти ω(т)дати, поступивши ω(т) тоє сумы пнзє(и) на тыє
60 зв. три роки и(н)тєрєсу дєвє(т)дєся(т) ко(п) гршє(и) // литовскихъ, то єстъ чотыри-
ста и ωсмъдєся(т) копъ грошє(и), и пото(м) рокъ ω(т) року, поколя ихъ м(л).
тоє имє(н)є дєржа(ти) буду(т), маю ихъ мл(с)ти на кождоє три роки и(н)-
тєрєсу плати(ти) по дєвє(т)дєся(т) копъ грошє(и) личбы литовскоє, а до
ω(т)даня тоє сумы пнзє(и) маю(т) ихъ м(л). тоє имє(н)є моє Пулины дєржати и
вжива(ти), ку своєму лєпшому пожи(т)ку ωброчати, в чо(м) ихъ мл(с)ти
я са(м), бра(т)я моя и нихто з блискихъ, крєвны(х), повиноваты(х) мои(х)
жадноє пєрєказы и вступу до ω(т)да(н)я тоє сумы пнзє(и) чини(т) нє
маю(т) <.>.

А гдє бы хто з блиски(х) пови(н)ныхъ мои(х) пану Васи(л)ю и пану
Томилу до выдєржє(н)я тыхъ трєхъ роковъ або по выдєржа(н)ю, нє ω(т)дав-
ши тоє сумы пнзє(и), якую пєрєказу чини(ти) або ихъ з споко(и)ного дєр-
жа(н)я выгнати мєли <:>, а ихъ мл(ст) бы мнє ω то(м) бєз мєшка(н)я
дали знати, тогды я, прєрєчєны(и) Фридри(х) Тишкєвичъ, ω(т) всихъ тако-
вы(х) пови(н)ныхъ свои(х) заступова(ти) и боронити маю и вси шкоды,

наклады, которыє бы ихъ мл(с)ти в то(м) часє вчини(ли), плати(т), нагорожа(ти) повинєнъ буду.

А што ся дотычє(т) слу(ж)бы зємскоє воє(н)ноє, тогды я тую службу са(м) заступовати маю и гдєбы за побо(р) єго к(р). м(л)., которы(и) в прошлыхъ роко(х) былъ бра(н), нимъ я и(м) тоє имє(н)є подалъ моє, побо(р)ца повєтовы(и) за то позва(л), тогды маю я ихъ заступовати и то(т) побо(р) самъ платити.

Єсли бы тє(ж) за дєржа(н)я ихъ с того имє(н)я Пули(н) люди про(ч) розошли, тогды, ѡ(т)давши и(м) тую суму пнзє(и), нє маю на ни(х) тыхъ людє(и), прочъ розошлыхъ, поискивати <,>, а ни ихъ ѡ то до права позыва(т) <.> и нє маю ѡ(т) нихъ того имє(н)я Пулинъ пєрє(д) рокомъ ѡкупова(т), а ни имъ пєрєказы чини(т), толко на ро(к) вышє(и) мєнованы(и) маю ихъ мл(с)ти тую суму ѡ(т)дати, а тоє имє(н)є ку своєму пожи(т)ку привє(р)нути <.>.

А гдє бы-мъ я, нє вчинивши досы(т) тому доброволному запису своєму и нє ѡ(т)давши тоє сумы пнзє(и), в то(м) имє(н)ю ихъ мл(с)ти якую пєрєказу вчинилъ и ихъ с того имє(н)я выгна(л) <,>, а ихъ мл(ст) што бы на то(м) шкодовати мєли <.>, тогды заруки на вря(д) г(с)дрски(и) Києвски(и) заплати(ти) маю чотыриста копъ гршє(и), а ихъ мл(с)ти, яко сторонє шко(д)ливо(и) другую чотыриста копъ грошє(и).

А гдє бы в то(м) часє на мєнє богъ смє(рт) допусти(ти) рачи(л), ино то(т), на кого бы тоє имє(н)є моє Пулины спа(с)сти мєло, має(т) ихъ мл(с)ти тую суму пнзє(и) вышє(и) мєнєную заплати(т), а тоє имє(н)є ку пожи(т)ку своєму ѡбє(р)нути.

61. А для лєпшоє пєвности и моцы тоє заставы моєє маю я то // я то [!] ихъ мл(с)ти на врядє гдр(с)имъ житомєрски(м) созна(т) и то книгъ да(т) записа(т) <.>.

А пєрє(д) выкупова(н)ємъ того имє(н)я моєго Пули(н) маю ихъ мл(с)ти дати знати за чотыри нєдє(ли).

И на то(м) єсми и(м) далъ сєсъ мо(и) доброволны(и) заставны(и) мо(и) ли(ст) по(д) моєю пєча(т)ю и з по(д)писо(м) руки моєє вла(ст)ноє.

А при то(м) были и того добрє свєдоми ихъ м(л). панови приятєли мои, которыє за ѡчєвистою прозбою моєю пєчати свои до сєго моєго листу приложити рачили, то є(ст): па(н) Сємє(н) Прєжовски(и) а па(н) Стєфа(н) Пилиповски(и), зємянє гдр(с)киє повєту Києвского.

Писа(н) в Житомєру року тисєча пя(т)сотъ сє(м)дєся(т) ѡсмо(г)[о], м(с)ца ноября, чє(т)вєрто(г)[о] дня.

Пєчати в того листу и по(д)писъ и по(д)пи(с) [!] руки тыми словы: Фри(д)рихъ Тишкєви(ч) Лого(и)ски(и), рукою вла(ст)ною.

И просилъ посланє(ц) єго мл(с)ти пана Васи(л)я Бо(г)дановича И(л)и(н)ского вє(р)ху мєнєны(и) Пилипъ Фєдорови(ч) имєнє(м) єго м(л). пана Васи(л)я Богдановича И(л)и(н)ского, абы тоє ѡповєда(н)є єго, та(к) тє(ж) и листъ вызнаны(и) в кнги замковыє житомє(р)скиє записано было, што-(м)

записати казалъ, на што и выпи(с) с книгъ по(д) моєю пєча(т)ю пану Васи-(л)ю Богдановичу И(л)инъскому, старостє звєго(л)скому, єстъ выданъ.

[Акт № 82]. Року **҂афпд** [1584], м(с)ца ноября, **ді** [19] днѧ.

Пришє(д)ши до врѧ(д)у замку г(с)дрского житомє(р)ского пєрє(д) мєнє, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго житомє(р)ско(г)[о], ω(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвского, старосты житомє(р)ско(г)[о], установлєного, зємєнинъ г(с)дрски(и) повєту воєво(д)ства Кӥєвского па(н) Богда(н) Ивановичъ Стрыбы(л), жаловалъ и ωповєдалъ ω то(м),

и(ж), дє(и), тыхъ часовъ нєдавно минулы(х), в року тєпє(р) идучомъ, тисєча пя(т)сотъ ωсмъдєся(т) чєтвєртомъ, м(с)ца ноября шостогона(д)ца(т), в пя(т)ницу, с поправы калє(н)да(р)у, по(д)даныє мои пилиповскиє на (и)мя
61 зв. Кузма а Сєргє(и), сы(н) єго, // єхали з ымє(н)я моєго Пилиповичъ и вєзли, дє(и), з собою по кади мєду прєсного мєры житомє(р)скоє до мєста єго королєвскоє мл(с)ти до Житомєра и и(н)шихъ рєчє(и) нємало продавати.

То пакъ, дє(и), па(н) Станиславъ Ясликовски(и) самъ, ωсобою своєю, з многими помочника(ми) и слугами своими, которыхъ ω(н) имєна са(м) лєпє(и) вєдає(т) и знає(т), тыхъ по(д)даныхъ моихъ, звышъ мєнованыхъ, пєрєнємши, дє(и), на доброволно(и) дорозє, которая дорога идє(т) чєрє(з) имє(н)є єго Старосє(л)цы, по(д)даныхъ моихъ, звышъ помєнєныхъ, позбива(л) и має(т)ность и(х), которую, дє(и), ωни на то(т) ча(с) при сєбє мєли, побралъ и пограбилъ <.>, а мєновитє то єсть:

у Кузмы взя(л) и пограбилъ ка(д) мєду прєсного, коня, шє(р)стю вороно(г)[о], за которы(и), дє(и), было дано шє(ст) копъ грошє(и) литовски(х), ручни(ц)у з пороховницєю, за которую, дє(и), было дано пя(т)дєся(т) грошє(и) литовскихъ, звєру косматого, которы(и), дє(и), вєзли тыє по(д)даныє мои продовати [!] <,>: у Кузмы взялъ и пограби(л), то єсть волковъ — три, которыє, дє(и), коштова(ли) по копє гршє(и) литовски(х), куни(ц) — чотыри, которыє коштовали по по(л)копы грошє(и) ли(тов)скихъ, возъ з хомуто(м), за хому(т), дє(и), было дано два(д)ца(т) грошє(и) <,>, а в сына, дє(и), єго Сєргєя взялъ и пограби(л) ка(д) мєду прєсно(г)[о], коня, шє(рст)ю гнєдого, за которого, дє(и), было дано чотыри копы грошє(и) литовскихъ, рогати(н)у, во(з) з хомуто(м), за хому(т), дє(и), было дано пѧ(т)на(д)цать грошє(и) лито(в)ски(х).

То, дє(и), всє па(н) Станисла(в) Ясликовски(и) побралъ и пограби(л) и до двора своєго старосє[лє](ц)кого ω(т)провадилъ.

И проси(л) па(н) Богда(н) Ивановичъ Стрыбы(л), абы тая жалоба и ωповєда(н)є єго м(л). в книги замковыє житомє(р)скиє записано было, што-(м) записати казалъ.

[Акт № 83]. Року по нар(ж). сына бо(ж)єго **҂афпд** (1584), м(с)ца ноя(б)., **кз** (27) дня водлє личбы калє(н)да. ри(м)ско(г)[о].

Постановивши ся ωчєвисто на врядє г(с)дрски(м) житомє(р)скимъ

62. передо мною, Миколаемъ Камє(н)скимъ, по(д)//старости(м) житомєрскимъ, а пєрєдо мною, Ивано(м) По(д)гає(ц)ки(м), писарємъ, — вря(д)ники житомє(р)скими, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвско(г)[о], старосты житомє(р)ского, установлєни(ми), зємєни(н) г(с)дрски(и) зємли Києвскоє па(н) Гнєвошъ Дмитрови(ч) Стрыжє(в)ски(и), во(и)ски(и) вє(н)ницки(и), явнє и доброволнє ку записа(н)ю до кни(г) житомє(р)скихъ тыми созналъ словы,

и(ж), дє(и), єсми будучи пи(л)но потрєбє(н) сумы пнзє(и) и нє будучи ни ѡ(т) кого намовлєнъ а ни примушо(н), толко по своє(и) добро(и) воли продалъ єсми на вєчно(ст) имє(н)є своє ѡ(т)чизноє, лєжачоє в зємли Києвско(и) на(д) рєкою Тєтєро(в)ю у гра(н) з кгрунты чу(д)новски(м) [74], романовскими, сто(л)повски(м) [75] и тупо(л)скими на (и)мя Дє(д)ковцы, сєло ѡсєлоє, у высокомъ [76], называємы(и) [77] Комаровкою, и ѡстро(в) мо(и) [78] Дрыглово(м) ѡбрубомъ лєжачи(и), з лю(д)ми, по(д)даными моими ѡ(т)чизны(ми) и прихожими, и зо вси(ми) кгру(н)ты того имє(н)я Дє(д)ковєцъ, высє(л)ка Комаровки и ѡстрова помєнєного, ѡ(т) мєнє продано(г)[о], такъ жє и зо вшєлякими пожи(т)ки, з нєго приходячими, за пєвную суму пнзє(и), за двєстє копъ грошє(и) литовскихъ, личачи в кажды(и) грошъ по дєсє(ти) пнзє(и) бєлыхъ, а в копу по шєстидєся(т) грошє(и), єго м(л). пану Сєвєрину Су(д)димотовича [!] Кропивницкому, писа(р)у зємскому браславскому, ѡ(т)даляючи, дє(и), тоє имє(н)є Дє(д)ковєцъ, ѡгуломъ всю тую продажу моєю [!] ѡ(т) сєбє самого, жоны, дєтє(и), потомко(в), крєвны(х) и всихъ близкихъ, пови(н)ны(х) моихъ на вєчно(ст).

Котороє, дє(и), имє(н)є вжє єсми пану Кропивницкому поступилъ в дєржа(н)є и ужива(н)є вєчноє, чєрєзъ возного зємли Києвскоє пана Ждана Щєнєє(в)ского подалъ и завєлъ єсми, на што, дє(и), пану Кропивницкому и ли(ст) запи(с) мо(и) по(д) моєю пєча(т)ю и с по(д)писомъ руки моєє и тє(ж) по(д) пєча(т)ми людє(и) зацныхъ далъ єсми, на которо(м), дє(и), тая продажа моя ширє(и) и достаточнє є(ст) ѡписана и доложона.

Которы(и) ли(ст) са(м) жє па(н) Гнєвошъ Стрыжєвски(и), взявши з ру(к) пана [пи]сара зємского браславско(г)[о], ту(т) жє при врядє будучого, ту(т) жє пєрє(д) нами на врядє покладалъ, просєчи, абы чита(н) и до книгъ житомє(р)скихъ слово ѡ(т) слова записа(н) бы(л), которо(г)[о] вычита(ти) вєлєлъ. И такъ ся в собє маε(т)<:>:

Я, Гнєвошъ Дми(т)ровичъ Стрижєски(и), во(и)ски(и) вы(н)ницки(и), сознаваю и явно чи[ню] симъ мои(м) листомъ ко(ж)дому, кому будє(т) по-
62 зв. трєба того // вєдати або чтучи єго слышати, нинєшни(м) и напото(м) будучи(м), вєчными часы,

---

[74] Винесене над рядок закінчення **-ми** переправлене на **-м.**
[75] Те ж саме.
[76] Мабуть, «з высєлкомъ».
[77] Мабуть, «называемы(м)».
[78] Мабуть, пропущено «над» або «за».

и(ж) я, будучи пи(л)но потрєбє(н) сумы пѣнязє(и) и нє будучи ни ѡ(т) кого примушо(н) ани намовє(н), ѡдно по добро(и) воли своє(и) прода(л) єсми и симъ листо(м) записомъ моимъ на вєчно(ст) продаю имє(н)є моє ѡ(т)чизноє, никому ничи(м) нє пє(н)ноє, и в жадно(и) сумє никому такъ заставою, яко тє(ж) и продажєю нє завєдєноє, на (и)мя Дє(д)ковцы, — сєло ѡсєлоє, из высєлко(м) Комаровкою а з острово(м) моимъ, до того сєла имє(н)я моєго Дє(д)ковицъ и высєлку Комаровки налєжачи(м), которы(и) зову(т) врочищо(м) на (и)мя Дрыгловъ ѡбрубъ, лєжачоє тоє всє имє(н)є моє кгру(н)то(м) на(д) рєкою Тєтєрєвю у воєво(д)ствє Києвски(м), границєю ѡ(т) имєнє(и) вє(л)мо(ж)ного пана єго мл(с)ти кнжа(ти) Костє(н)тина Ѡстро(з)ского, воєводы києвского, марша(л)ка зємли Волы(н)скоє, замку єго м(л). Чу(д)новско(г)[о] и волости, до Чу(д)нова налєжачоє.

Ѡбє(л) всє тоє имє(н)є моє Дє(д)ковцы, высєлокъ Комаровку и ѡстровъ Дрыгловъ ѡбрубъ, мнє самому с прє(д)ковъ моихъ споко(и)нє дєржачоє и налєжачоє вєчными часы, нє зоставуючи того имє(н)я части моєє ничого на сєбє, жону, дєти, пото(м)ки, ща(д)ки мои и никоторы(м) пови(н)ны(м) моимъ <.>, такъ з лю(д)ми, по(д)даны(ми) моими того сєла Дє(д)ковєцъ и высєлка Коморовки [!] ѡ(т)чизными и на ча(ст) мою прихожи(ми), и зъ ихъ всякою пови(н)ностю, такъ роботою, яко тє(ж) да(н)ю мєдовою пѣняжною и пашєною [!], з нивами того имє(н)я кгру(н)ту моє(г)[о], припахаными и нє припаханы(ми), и з лєсы, дубровами, з ловы звєри(н)ными и пташими, з дєрєвомъ бо(р)тнымъ, з рєками и з рєчками, [с] ставы и з ставищами, з ловы рыбными, и гоны бобровыми, з сєножа(т)ми, болоты и кусто(в)ємъ [?] и зо всяки(ми) уходы и кгру(н)ты, до того имє(н)я моєго вышъ помєнєного налєжачими, потому (ж) и зо всякими пожи(т)ки, з нєго приходячими, так тє(ж) мєнованоє нємєновано(му), ѡсобливоє по(с)политому, а посполитоє ѡсобливому ни в чо(м) ничому шкодити и пєрєкаживати нє має(т) и николи мєти нє буду(т), вєчны(ми) часы, єго мл(с)ти пану Сєвєрину Судимо(н)товича Кропивни(ц)кому, писа(р)у зємскому браславскому, малжо(н)цє, дєтє(м) и потомко(м) єго мл(с)ти за пєвную суму пнзє(и), за двєстє копъ грошє(и) литовски(х), личачи в кожды(и) грошъ по дєсєти пнзє(и) бєлыхъ, а в копу по шєстидєся(т) грошє(и).

Яко (ж) єсми, вжє тую суму пнзє(и) до рукъ ѡ(т) пана писара взявши,
63. тоє всє имє(н)є // моє звышъ помєнєноє, Дє(д)ковцы, высєлокъ Комаровку и ѡстро(в) мо(и) Дрыгловъ ѡтрубъ и, списавши всихъ имєны по(д)даныхъ мои(х) дєдковски(х) и высє(л)ку Комаровки, такъ жє кграницу того ѡбрубу, ѡстрова моєго Дрыглова, на ѡсобливы(и) рєєстръ мо(и), а кграницу в того имє(н)я дє(д)ковского, куды ѡ(т) имєнє(и) вєлмо(ж)но(г)[о] єго мл(ст) княжа(ти) Костє(н)тина Ѡстро(з)ского, воєводы києвско(г)[о], идє(т), на рєєстръ, мнє спо(л)ны(и) с панєю Ивановою Ѡста(н)ковою Мило(х)ною Сє(н)ковъною, панєю тю(т)кою моєю, которая тому пану Кропивни(ц)кому ча(ст) свою Дє(д)ковє(ц) на вєчно(ст) продала, списа(в)ши, подалъ и чєрє(з) возно(г)[о] воєво(д)ства Києвского пана Ждана Щєниєвско(г)[о] завєлъ єсми и

вжо я, Гнєвошъ Дмитровичъ Стрыжовски(и), як с того всєго имє(н)я моєго Дє(д)ковєцъ, ѡ(т) мєнє пану писа(р)у проданого, та(к) жє и ѡ(т) всє(г)[о] права моєго ѡ(т)чизного, на тоє имє(н)є моє налєжачого, вєчнє вырєкъ ся єсми, и, симъ листо(м) записомъ моимъ доброво(л)ны(м) вырєкаючи ся, тоє всє право моє, та(к) прирожєноє, яко и на листє(х) мнє и домови моєму на тоє имє(н)є Дєдковцы и на вси кгру(н)ты и пожи(т)ки єго налєжачоє, [на] пана Сєвєрина Судимо(н)товича Кропи(в)ни(ц)кого, писара земского браславско(г)[о], жону, дєти и потомки є(г)[о] м(л). вєчными часы вливаю <.>.

Має(т) єго м(л). па(н) писа(р) самъ, жона, дєти, пото(м)ки и ща(д)ки єго м(л)., тоє имє(н)є, ѡ(т) мєнє на вєчно(ст) єго м(л) проданоє, сами на сєбє дєржати и вжива(ти), во(л)ни будучи, яко собє, та(м) вшєлякиє пожи(т)ки прибавляти, розширати <,>, та(к) жє и ѡ(т)да(ти), прода(ти), даровати, застави(ти), замєняти и ку своєму налєпшому пожи(т)ку ѡборочати та(к), яко налєпє(и) розумєю(чи), тымъ имє(н)ємъ шафова(ти) водлугъ доброє воли и налєпшого бачє(н)я своє(г)[о].

А я са(м), Гнєво(ш) Дми(т)ровичъ Стрыжєвски(и), при животє моимъ, та(к) и по мнє жона, дє(ти) и пото(м)ки мои никоторымъ ѡбычає(м), такъ поступки правны(ми), яко и нєправными и тє(ж) вымыслы лю(д)скими вына(и)дєными, в тоє имє(н)є и в никоторую ча(ст) єго вступова(ти) нє маю, и по мнє нихто нє будє(т) мочи вєчными часы, яко (ж) єсми вси листы и право моє, котороє єсми в сєбє мєлъ на тоє имє(н)є моє ѡ(т)чизноє Дє(д)ковцы, ѡ(т) мєнє пану Кропивни(ц)кому на вєчно(ст) проданоє, до ру(к) и ужива(н)я посполу ис ты(м) имє(н)ємъ, єго м(л). пану Кропивни(ц)кому ѡ(т)далъ, котороє єго м(л). [са]мому, жонє, дєтє(м) и потомко(м) єго м(л). на тоє имє(н)є служи(ти) и налєжати будє(т) <.> такъ вла(ст)нє, яко мнє, Стрыжєвско(му), ѡ(т)чичу имє(н)я, служило, ни(ж)ли толко головного права на
63 зв. листє(х), к тому имє(н)ю налєжачого, пану писа(р)у єсми нє ѡ(т)//далъ и в сєбє єго зостави(л).

А то с тыхъ причи(н), и(ж) тоє право мнє и домови моєму налєжи(т) нє то(л)ко на тоє имє(н)є Дє(д)ковцы, алє и на другиє имє(н)я мои розныє, у воєво(д)ствє Києвски(м) лєжачиє, мнє прислухає(т) <,>, а мєновитє: имє(н)є моє Кисорычи и и(н)шиє, до Кисоричъ прислухаючиє, тоє (ж) ѡдно право з собою посполу з Дє(д)ковцами замыкає(т).

Вє(д) жє хотя ся тоє право в мєнє зостало, тогды єго собє и домови своє(му) на тоє имє(н)є Дє(д)ковцы ѡживляти и привлаща(ти) нє маю и нє буду мочи, потому (ж) по мнє и жона, дєти и пото(м)ки мои так тымъ право(м), котороє сѧ в мене зостало, яко тє(ж) и никоторымъ и(н)ши(м) собє того имє(н)я Дє(д)ковєцъ, ѡ(т) мєнє прода(ж)ного, привлащати нє маю(т) и нє буду(т) мочи.

Алє тоє право, в мєнє зосталоє, на тоє имє(н)є Дєдко(в)цы пану Кропивницко(му) самому, жонє, дєтє(м) и потомкомъ єго м(л). налєжи(т) и завжды налєжати будє(т).

А єсли быхъ я са(м), Гнєво(ш) Стрыжовски(и), при животє моємъ якими (ж) колвєкъ причина(ми), бу(д) чєрєзъ сєбє, бу(д) тє(ж) чєрє(з) кого (ж) колвє(к), нє вы(и)муючи с то(г)[о] [та]к жоны, дєтє(и), пото(м)ковъ, близскихъ, кровны(х) и пови(н)ныхъ мои(х), яко тє(ж) и людє(и) ωбчихъ, в тоє имє(н)є Дє(д)ковцы, во всє або в которую ча(ст) єго, ω(т) мєнє пану Кропивни(ц)кому проданоє, вступовалъ и чи(м) жє колвє(к) сєю продажу мою наруши(л), тогды заруки на єго кролєвскую м(л). сто копъ гршє(и) литовскихъ, а пану Кропивницкому другую сто копъ грошє(и) ли(тов)скихъ заплати(ти) маю и буду повинєнъ, которыє заруки я на сєбє и [на] має(т)ность свою симъ жє доброволны(м) записомъ свои(м) вношу и вливаю.

А по заплачє(н)ю тыхъ зару(к) прє(д) ся тая продажа моя в цєло(сти) має(т) быти дєржана и захована, што и жона, дєти и потомки мои, хто бы сѧ з ни(х) мимо сюю продажу мою в тоє имє(н)є Дє(д)ковцы вступовати хотє(л), маю(т) и пови(н)ни буду(т) во(д)лугъ сєго листу запису моєго, которы(м) я сам доброво(л)нє тыє заруки на сєбє и на добра свои вшєлякиє, лєжачиє и рухомыє, вношу и вливаю [79].

Которы(и) сє(с) ли(ст) запи(с) мо(и), на продажу ω(т) мєнє даны(и), я, Гнєвошъ Стрыжовски(и), подлу(г) права посполитого статуту винєнъ быхъ былъ до книгъ зємски(х) киє(в)скихъ сознати и дати записати, ωдно (ж) по(д) сє(с) часъ кнгни[80] во(д)лє статуту нє лєжа(т) <,>, а тє(ж) до Києва мнє для плохости дороги єхати было трудно, прото, чинєчи досы(т) праву посполитому, маю и повинє(н) буду сє(с) ли(ст) запи(с) мо(и) и про-
64. дажу, // в нємъ ωписаную, ωчєвисто на врядє єго кролєвскоє мл(с)ти житомє(р)ского [!] сознати и до книгъ житомє(р)скихъ записати дати <,>, а па(н) писа(р) волє(н) будє(т) и самъ бєзъ мєнє тую продажу мою до книгъ зємскихъ києвски(х) пєрєнєсти и записати, што та(к) мо(ц)но дє(р)жано быти має(т), яко быхъ я са(м) ωчєвисто до книгъ зємски(х) киє(в)скихъ созналъ.

Которыє вси артикулы, в сє(м) листє записє моимъ продажно(м) помєнєныє, маю и повинє(н) буду выпо(л)нити по(д) тыми (ж) заруками, в сє(м) листє записє моє(м) вышє(и) положоны(ми).

А гдє бы-мъ я которого артикулу, в сє(м) листє моимъ написано(г)[о], нє выпо(л)нилъ и в чомъ колвєкъ з сєго листу запису моєго выкрочи(л), то(г)ды яко ω нєвыполнє(н)є в чо(м) колвєкъ з сєго листу запису моє(г)[о], та(к) жє и ω заруки, в нє(м) ωписаныє, волно будє(т) пану писару, которому даю на то мо(ц) симъ жє листо(м) записомъ мои(м), мєнє само(г)[о], жону, дєти и потомки мои позвати до суду и вря(д)у и повєту, до которого са(м) па(н) писа(р) и по нє(м) жона, дєти и пото(м)ки єго м(л). похочу(т).

А я, нє вымавляю(чи) ся жадными причина(ми), в статутє права посполитого и уфалахъ сє(и)мовыхъ ωписаными, на пє(р)вшо(м) року яко

[79] Присудок відсутній.
[80] Описка. Треба «кнги».

завито(м) маю и повинε(н) буду ста(ти), нε мовεчи ничого, до суду, пεрε(д) которы(и) буду позва(н), ани апεлюючи ω(т) нεго, заразо(м) на всю жалобу пана писара зε(м)ского брясла(в)ского, на то(т) часъ в позвε помεнεную, усправε(д)ливити ся, и тыε обεдвε заруки, нε ω(т)ходячи ω(т) суду, заплати(ти) маю и буду повинε(н).

Потому (ж), жона, дεти и пото(м)ки мои, εсли бы в чо(м) ко(л)вε(к) сюю продажу мою наруши(ли), заховати ся маю(т), а вря(д) жадε(н), пεрε(д) которы(и) бы ся тая справа приточила, нε маε(т) ся ни на што и(н)шого ωглεдати, толко увε(с) поступокъ проти(в) мεнε, жоны, дεтε(и) и потомковъ мои(х) водлугъ сεго листу запису моε(г)[о], ω(т) мεнε доброво(л)нε на продажу з обовя(з)ками в нε(м), вышε(и) ω(т) мεнε написаны(ми), даного, и бε(з) ω(т)клада(н)я роковъ статутовы(х) судити и ω(т)правовати маε(т) и моцε(н) будε(т).

А то наболшε(и) с ты(х) причи(н), и(ж) я тую суму пнзε(и), ω(т) пана Кропи(в)ницко(г)[о] до рукъ мои(х) взявши, в до(м) сво(и) ку пожи(т)ку своεму домовому внε(с).

И на то я, Гнεвошъ Дмитровичъ Стрыжо(в)ски(и), во(и)ски(и) ви(н)ницки(и), εго мл(с)ти пану Сεвεрину Кропивни(ц)кому, писару зεмскому
64 зв. брасла(в)скому, малжо(н)цε, дεтε(м) и пото(м) // комъ εго мл(с)ти на вεчно(ст) далъ сε(с) мо(и) ли(ст) доброво(л)ны(и) на продажу запи(с), по(д) моεю пεча(т)ю и з по(д)писо(м) руки моεε писмо(м) рускимъ.

А при то(м) были и того добрε свεдоми ихъ мл(ст) пановε а приятεли мои зεмянε воεво(д)ства Киεвского па(н) Алεкса(н)дро Ворона, па(н) Тимофε(и) Голови(н)ски(и) а па(н) Жда(н) Щεниεвски(и), которыε для лεпшоε твε(р)дости тоε продажи и сεго листу запису моεго за устною ωчεвистою прозбою моεю пεчати свои к сεму моε(му) прода(ж)ному листу приложи(ли) и руки свои по(д)писали.

Писанъ в Дε(д)ковцахъ, року бо(ж)εго нарожε(н)я тисεча пя(т)сотъ ωсмъдεся(т) чєтвε(р)того, м(с)ца ноября, два(д)цатого дня.

В того листу пεчатε(и) вла(ст)ныхъ ωсобъ, в записε помεнεны(х), притиснεны(х) — чотыри, по(д)писъ рукъ — чотыри такими словы:

Гнεво(ш) Стрыжεвски(и), вла(ст)ная рука;

Алεксан(д)ро Ворони(ч), вла(ст)ная рука;

Тимофε(и) Головε(н)ски(и);

Жда(н) Щεниεвски(и), возны(и) повεту Киεвско(г)[о], рука вла(ст)ная.

По вычита(н)ю того листу повεдεлъ па(н) Стрыжεвски(и), и(ж), дε(и), тую продажу мою винεнъ быхъ бы(л) на врядε Киεвски(м) сознати, ωдно, будучи εсми и(н)шими пи(л)ными потрεбами моими забавлε(н) в справε зъ εго мл(ст)ю пано(м) воεводою смолε(н)ски(м) у воεво(д)ствε Браславскимъ, такъ жε и для плохости дороги нε могъ εсми са(м) до Киεва εхати, для того εсми тую продажу мою, вышε(и) помεнεную, ту(т), на врядε житомε(р)скимъ, пεрε(д) вшεю мл(с)тю, пановε вря(д)ники житомε(р)ски(ми), вызналъ, а пану Кропивни(ц)кому, яко ли(ст) запи(с) мо(и), на продажу даны(и),

такъ жє и сєє созна(н)є моє, на врядє житомє(р)ско(м) вчинєноє, волно будє(т) такъ до кни(г) єго к(р). мл(с)ти ка(н)цлєрє(и)скихъ, яко тє(ж) и до книгъ вря(д)у києвско(г)[о] пєрєнєсти и записати дати.

А тоє пєрєнєсє(н)є запису и созна(н)я моєго та(к) розумєно бы(ти) має(т), яко бы(х) я са(м), ѡсобою своєю, ѡчєвисто пєрє(д) єго кролє(в)скою мл(ст)ю або пєрє(д) врядо(м) києвски(м) будучи, созналъ.

А та(к) мы, вря(д), принявши ку вєдомости сво(и) такъ созна(н)є ѡчєвистоє пана Гнєвоша Дмитровича Стрыжєвского, во(и)ского ви(н)ни(ц)кого, яко тєж и ли(ст) запи(с) єго, ѡт нєго на тую продажу даны(и) и пєрє(д) нами ѡ(т) нєго само(г)[о] покладаны(и), пєчатє(и) и по(д)пи(с) ру(к) ѡглє-
65. да(в)ши, то всє за прозбою єго самого слово ѡ(т) слова // до книгъ замку житомєрского записати єсмо вєлєли, на што и выписъ с книгъ по(д) пєча(т)ми ис по(д)писомъ руки моєє писа(р)скоє па(н)у писа(р)у зємскому браславскому дали єсмо.

Писа(н) в Житомєри.

[**Акт № 84**]. Року бож <:>. нар(ж) <:>. **҂афпд** [1584], м(с)ца ноября, **кs** [26] дня.

Постанови(в)ши ся ѡчєвисто на врядє г(с)дрски(м) житомє(р)скимъ пєрєдо мною, Миколає(м) Камє(н)скимъ, по(д)старости(м) житомєрски(м), а пєрєдо мною, Иваномъ По(д)гаєцки(м), писаромъ, — вря(д)ники житомє(р)скими, ѡ(т) єго м(л). пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвского, старосты житомє(р)ского, установлєны(ми), зємя(н)ка г(с)дрская зємли Києвскоє пани Ивановая Ѡста(н)ковая Мило(х)на Сє(н)ковая Бєлого явнє, (устнє) и доброво(л)нє ку записа(н)ю до книгъ житомє(р)скихъ тыми словы сознала,

што (ж), дє(и), имє(н)є моє матєристоє Кисоричи, лєжачоє [в] воєво(д)ствє Києвскомъ [81], па(н) Єсифъ Нємєричъ, су(д)я зємски(и) киє(в)ски(и), заставою в сту копахъ грошє(и) з выпусто(м) на кажды(и) го(д) по двє копє грошє(и) дєржи(т), а ѡного имє(н)я мнє з сябры моими за частокро(т)ны(м) позыва(н)ємъ пусти(т) <.> и тыхъ пнзє(и) до рукъ свои(х) взяти ѡ(т) мєнє и сябровъ мои(х) нє хочє(т) <,>.

Яко (ж), дє(и), я такъ для далєкости доро(ги) и старости лє(т) мои(х) та(м), до Києва, ку праву на довожє(н)є тоє рє(чи) єздити нє могучи и ѡноє имє(н)є своє право моє, на тоє имє(н)є налєжачоє, пови(н)ному моєму єго мл(сти) пану Гнєвошу Стрыжєвскому, во(и)скому вє(н)ницкому, на вєчно(ст) продала за сто копъ грошє(и), на которую то продажу мою, а куплю єго м(л). и ли(ст) мо(и) з пєвными вару(н)ками, в нє(м) ѡписаными, по(д) пєча(т)ю моєю и по(д) пєча(т)ми и с по(д)писо(м) рукъ приятєлє(и) моихъ єго мл(сти) пану во(и)скому єсми дала, которы(и) ли(ст) на врядє пєрє(д) нами покладала и сама ѡчєвисто стоя(чи) просила, абы былъ то(т) листъ

---

[81] Буква **о** переправлена з букви **и**.

и ѡчєвистоє вызна(н)є єє до кни(г) житомє(р)скихъ вписа(н), которы(и) ѡ(т)
слова до слова такъ ся в собє має(т).

Я, Ивановая Ѡста(н)ковая Милохна Сє(н)ковна Бєло(г)[о], сознаваю
и явно чиню си(м) моимъ листо(м) кождому, кому будє(т) потрєба того
вєдати або чтучи єго слышати, нинєшни(м) и напото(м) будучи(м), што
(ж) имє(н)є моє матєристоє Кисоричи, лєжачоє у воєво(д)ствє Києвски(м),
застави(л) ѡтє(ц) мо(и) нєбощикъ за живота своєго посполу изъ сябро(м)
65 зв. своимъ пано(м) Дмитро(м) Андрєєвичо(м) [82] // Лєхновича Стрыжєвскимъ
в пєвно(и) сумє пнзє(и), в сту копахъ грошє(и) литовскихъ з выпусто(м)
на кажды(и) го(д) по двє копє грошє(и) литовскихъ зємєнину зємли Києв-
скоє нєбощику пану Ивану Нємєри(ч)у.

Тогды, тоє имє(н)є Кисори(чи) посягнувши, па(н) Єсифъ Нємєри(ч),
тєпєрєшни(и) су(д)я зємски(и) києвски(и), яко и и(н)шиє добра по ѡ(т)цу
своє(м), пнзє(и) своихъ взяти, а мнє и сябро(м) моимъ того имє(н)я посту-
пити нє хочє(т) <,>, ѡ што вжє я изъ сябрами моими нєпоѡднокро(т) пана
су(д)ю зємского києвского до права позывала, ни(ж)ли єщє тоє право до
ку(т)ку нє пришло, а наболшє(и) с ты(х) причи(н), и(ж) на(с), сябровъ, до того
имє(н)я є(ст) нємало, которыє ѡ(т) сєбє порозно мєшкаємъ и до спо(л)ного
чинє(н)я право(м) ѡ тоє имє(н)є своє прибывати ани зобрати ся нє можєм,
для чого ты(м) до да(л)шоє ѡ(т)волоки приходи(т) <,>.

А к тому, и(ж) я сама, будучи в лєтє(х) подошлы(х) и нє могучи до
Києва на роки прибывати про старо(ст) лє(т) моихъ, прото, хотєчи, абы
сябровє мои мною прєдлужє(н)я справє(д)ливости своє(и) нє при(и)мова-
(ли) <.> и нє будучи ни ѡ(т) кого примушона ани намовлєна, ѡ(д)но по
добро(и) воли своє(и) тую ча(ст) свою имє(н)я Кисоричъ, которая мнє ровно
мєжи сябры моими по ма(т)цє моє(и) панєи Сє(н)ковоє Василисє Сє(р)бинов-
нє право(м) прирожєны(м) налєжи(т) и приходи(т), ѡ которую я при ся-
брахъ и вча(ст)никахъ свои(х) с паномъ Нємиричо(м) в правє стою, зовсимъ
на всє, што ѡдно колвєкъ того имє(н)я на ча(ст) мою приходи(т), яко тє(ж)
и право моє, до того имє(н)я мнє налєжачоє, пови(н)ному крєвному и ся-
брови своєму єго мл(с)ти пану Гнєвошу Дмитровичу Стрыжєвском(у),
во(и)скому вє(н)ницкому, на вє(ч)ность продала єсми и симъ листо(м) за-
писомъ моимъ продажєю то всє право моє до тоє части имє(н)я Кисоричъ,
мнє налєжачоє, на пана Стрыжєвского вливаю за пєвную суму пнзє(и),
за сто копъ грошє(и) литовскихъ, яко ж и всє право моє, котороє єсми в сєбє
мєла на тоє имє(н)є Кисори(чи) пану Стрыжєвскому ѡ(т)дала <,>, ко-
торому пану Стрыжєвскому вмєсто ѡсобы моєє служити и налєжа(ти) ма-
єть, и вжо я сама собє, потому ж дєтє(и) и и(н)шихъ всихъ близски(х),
крєвны(х) и пови(н)ныхъ моихъ, которымъ бы по мнє добра мои налєжа-
(ти) мєли, так ѡ(т) дохожє(н)я того имє(н)я Кисоричъ по(д) паномъ Нємири-

---

[82] Буква **о** написана, здається, на місці букви **є**.

чомъ, яко тє(ж) и ω(т) моєє всєє части того имє(н)я, которая мнє право(м) прирожєны(м) приходи(т), ω(т)далила и си(м) листо(м) записомъ мои(м) на вси потомныє часы ω(т)даваю и вєчнє ся зо всєго права моєго на тоє
66. имє(н)є, належа // чого пану Стрыжєвскому, вырєкаю. Має(т) и моцєнъ бу-
дє(т) па(н) Стрыжє(в)ски(и) са(м) и з ы(н)шими сябрами, до того имє(н)я налєжачи(ми), того имє(н)я по(д) пано(м) Нємиричимъ заставою доходити <,>, а па(н) Нємєричъ вымо(в)ляти ся нєбы(т)но(ст)ю мєнє—уча(ст)-ници того имє(н)я, ани бури(ти) мною права пану Стрыжєвскому нє має(т) и нє будє(т) мочи.

С которого дохожє(н)я права, такъ жє и зо всєє части того имє(н)я, мнє приходячого, я сама сєбє, дєтє(и) и пото(м)ковъ моихъ си(м) листомъ записо(м) моимъ вєчнє вылучаю, а су(д) кожды(и), пєрє(д) которы(и) ся тая справа моя приточи(т), з стороны тоє части моєє имє(н)я Кисори(ч) ωсобу пана Стрыжовского вмєсто ωсобы моєє ничого на мєнє, дєтє(и) и потомковъ моихъ нє зоставуючи и нє вкладаю(чи), а(ж) ωстаточного стопня права, при(и)мовати и єму то вскзывати має(т).

А кгды па(н) Стрыжовски(и) того имє(н)я Кисоричъ из ы(н)шими сябрами, до того налєжачими, до(и)дєт, тогды при своє(и) части и тую ча(ст) мою, которая на мєнє по ма(т)цє моє(и) правомъ прирожоны(м) приходи(т), зовси(м) навсє на сєбє взяти, дєржати и вживати вєчными часы має(т)<.>.

А я сама при животє мои(м) чєрєзъ дєтє(и) и пови(н)ных мои(х), такъ жє и чєрєзъ жадную ωсобу в тоє имє(н)є Кисоричи, ча(ст) мою, ничи(м) ся вступовати и жадноє пєрєказы в то(м) всємъ пану Стрыжєвскому ани сєго листу запи(с)у моєго никоторыми причинами, та(к) правными, яко и нєправными, бурити и касовати нє маю и нє буду мочи по(д) заплачє(н)ємъ заруки на пану Стрыжовско(г)[о] стома копами грошє(и) литовскихъ и по(д) нагорожє(н)ємъ вси(х) шко(д) па(н)у Стрыжєвскому, которыє бы собє в то(м) приняти бы(ти) мєнова(л) на рєчє(н)є слова єго м(л). бєзъ жадного доводу.

Потому ж и вси дєти, пото(м)ки, близскиє, крєвныє и пови(н)ныє мои, ни в чомъ нє ω(т)ступуючи сєго листу запису моєго, противко пана Стрижовского, жоны, дєтє(и) и потомковъ єго м(л). заховати ся маю(т) и буду(т) пови(н)ни, дєржачи в цєлости сє(с) нашъ ли(ст) запи(с) мо(и) во вси(х) пунктєхъ и артикулє(х) єго на вєчныє часы по(д) заплачє(н)ємъ тоєє (ж) заруки, вышє(и) помєнєноє, и всихъ шко(д) на рєчє(н)є слова пана Стрыжовско(г)[о], што кожды(и) то(т) выполнити будє(т) повинє(н), хто бы в чо(м) колвєкъ сє(с) листъ запи(с) мо(и) наруши(ти) мє(л).

И на то я, Иванова∧ Ωста(н)ковая Мило(х)на Сє(н)ковна Бєло(г)[о], па(н)у Стрыжовскому дала сє(с) мо(и) ли(ст) доброволны(и) запи(с) по(д) моєю пєча(т)ю.

66 зв. А при томъ были и, того будучи доброє свєдоми, // за устною проз-
бою моєю к сєму моєму листу пєчати свои приложили и руки своє по(д)писали ихъ мл(ст) пановє приятєли мои — па(н) Сєвєри(н) Кропивни(ц)-

ки(и), писар зεмски(и) браславски(и) а зя(т) мо(и) па(н) Тимофε(и) Голови(н)ски(и) а па(н) Жда(н) Щεниεвски(и), возны(и) зεмли Киεвскоε.

Писанъ в Житомεри, лεта по нарожε(н)ю сына бо(ж)εго тисεча пя(т)сотъ ѡсмъдεся(т) чεтвε(р)того, м(с)ца ноября, два(д)ца(т) шостого дня.

В того листу ѡны(х), вε(р)ху помεнεныхъ ѡсо(б) пεчатε(и) притиснεныхъ — чотыри, а по(д)пи(с) рукъ — три, тыми словы:

Сεвεри(н) Кропивни(ц)ки(и), писа(р) зεмски(и) браславски(и), рука вла(ст)ная.

Тимофε(и) Головε(н)ски(и), рука вла(ст)ная.

Жда(н) Щεниεвски(и), возны(и) зεмли Киεвскоε, рука вла(ст)ная.

А такъ мы, вря(д), принявши ку вεдомости своε(и) такъ созна(н)ε ѡчεвистоε панεε Ѡста(н)ковоε, яко тε(ж) и ли(ст) запи(с) εε, ѡ(т) нεε на тую продажу даны(и) и пεрε(д) нами ѡ(т) нεε покладаны(и), пεчатε(и) и по(д)писε(и) рукъ ѡглεдавши, то всε за прозбою εε слово ѡ(т) слова до кни(г) замку житомε(р)ского записа(т) εсмо вεлεли, на што и выпи(с) с книгъ по(д) пεча(т)ми нашими и с по(д)писо(м) руки моεε писарскоε пану Стрыжовскому εсмо дали.

[**Акт № 85**]. Року по нар(ж). сина бо(ж) <:>. ·҂**афпд** [1584], м(с)ца ноября, во(д)лугъ личбы калε(н)да(р)у ри(м)ско(г)[о], **кs** [26] дня.

Постановивши ся ѡчεвисто на врядε г(с)дрски(м) житомε(р)скимъ пεрεдо мною, Миколаε(м) Камε(н)скимъ, по(д)старости(м) житомε(р)скимъ, а пεрεдо мною, Ивано(м) По(д)гаεцкимъ, писарεмъ, — вря(д)ники житомε(р)ски(ми), ѡ(т) εго м(л). пана Сεмεна Дεниска Ма(т)фεεвского, старосты житомε(р)ского, установлεными, зεмя(н)ка г(с)дрская зεмли Киεвскоε пани Ивановая Ѡста(н)ковая пани Милохна Сε(н)ковна Бεло(г)[о], маю(чи) при собε приятεлѧ своεго пана Ти(мо)фεя Головε(н)ского, явнε и доброволнε ку записованю до книгъ житомε(р)скихъ тыми словы сознала,

и(ж), дε(и), εсми, будучи пи(л)нε потрεбна сумы пнзε(и) и нε будучи ни ѡ(т) ко[го] намовлεна, ани примушεна, толко по своε(и) добро(и) воли продала εсми на вεчно(ст) имε(н)ε своε матεристоε, лεжачоε в зεмли Киε(в)ско(и) на(д) рεкою Тεтεрε(в)ю сугра(н) з кгру(н)ты чу(д)новскими, рома//-

67. новскими, столповскими и тупалскими на (и)мя Дѣ(д)ковцы, сεло Ѡсεлоε, з двором мои(м) будованымъ и зо вси(м) будова(н)εмъ дво(р)нымъ, з лю(д)ми[83] по(д)даными, з ставо(м) и з млыномъ на рε(ч)цε Ѡ(л)εшъци и зо всими кгру(н)ты того имε(н)я Дε(д)ковε(ц), ѡ(т) мεнε проданого, такъ жε и зо вшεлякими пожи(т)ки, з нεго приходячи(ми), за пε(в)ную суму пнзε(и), за шε(ст) сотъ копъ грошε(и) литовскихъ, личачи в ка(ж)ды(и) грошъ — по дεсεти бεлыхъ, а в копу — по шεстидεся(т) грошε(и), εго мл(с)ти пану (Сεвεрину) Судимо(н)товича [!] Кропивницко(му), писару зεмскому брасла(в)скому, ѡ(т)даляючи, дε(и), тоε имε(н)ε Дѣ(д)ковци ѡгуломъ ѡгуло(м) [!] вεчистою

[83] Помилково написано «ло(д)ми».

продажєю моєю ѡ(т) сєбє самоє, дєтє(и), пото(м)ковъ, кро(в)ныхъ и всихъ близски(х) и пови(н)ныхъ мои(х) на вєчно(ст), котороє, дє(и), имє(н)є вжє єсми пану Кропивницко(му) поступила и в дє(р)жа(н)є чєрєзъ возного зємли Києвскоє пана Ждана Щєниєвского подала и завєла єсми, на што, дє(и), єсми пану Кропи(в)ницко(му) и ли(ст) запи(с) мо(и) по(д) моєю пєча(т)ю и по(д) пєча(т)ми людє(и) зацныхъ дала єсми, на которомъ, дє(и), тая продажа моя ширє(и) и достаточнє(и) єстъ ѡписана и доложона.

Которы(и) ли(ст) сама (ж) пни Ѡста(н)ковая, взявши з рукъ пана писара зє(м)ского браславъского, ту(т) жє при врядє будучого, пєрє(д) нами на врядє покладала, просєчи, абы читанъ и до книгъ житомє(р)скихъ слово ѡ(т) слова записа(н) былъ, которого мы чита(ти) вєлєли. И та(к) ся в собє має(т):

Я, Милохна Сє(н)ковна Бєлого Ивановная Ѡста(н)ковая, сознаваю и явно чиню си(м) моимъ листомъ кождому, кому будє(т) потрєба того вєдати або чтучи є(г)[о] слышати, нинєшнимъ и на пото(м) будучимъ вєчными часы,

и(ж) я, будучи пи(л)нє потрєбна сумы пнзє(и) и нє будучи ни ѡ(т) ко(г)[о] примушєна ани намовлєна, ѡ(д)но по добро(и) воли своє(и) прода(ла) єсми и симъ листомъ записомъ моимъ на вєчно(ст) продаю имє(н)є моє матєристоє, никому ничи(м) нє пє(н)ноє и в сумє пнзє(и) никому та(к) заставою, яко тє(ж) и продажєю нє завєдєноє, на (и)мя Дє(д)ковцы, сєло ѡсєлоє, з дворомъ мои(м), з будова(н)ємъ, и зо вси(м) будова(н)ємъ мои(м) дворнымъ, и з гумномъ, [до] двора моєгоналєжачимъ, лєжачоє тоє всє имє(н)є моє кгру(н)то(м) на(д) рєкою Тєтєрє(в)ю у воєво(д)ствє Києвски(м) границєю ѡ(т) имєнє(и) вєлмо(ж)ного пна єго м(л). княжа(ти) Костє(н)тина Ѡстро-
67 зв. зского, воєводы Києвско(г)[о], // марша(л)ка зємли Волынскоє, замку єго м(л). Чу(д)новского и волости, до Чу(д)нова налєжачоє.

Ѡбє(л) всє тоє имє(н)є моє Дѣ(д)ковцы, мнє само(и) с прє(д)ковъ моихъ споко(и)нє дє(р)жачоє и налєжачоє вєчными часы, нє зоставуючи того имє(н)я ничого на сєбє, дєти, потомки, ща(д)ки мои и никоторымъ пови(н)ны(м) моимъ, такъ з лю(д)ми, по(д)даными моими того сєла Дѣ(д)ковє(ц), ѡ(т)чизными и прихожи(ми), и зъ ихъ всякою пови(н)но(ст)ю, такъ роботою, яко тє(ж) и да(н)ю мєдовою, пѣнєжною и пашнюю, з нивами того имє(н)я моєго, пропахаными и нє пропаханы(ми), з трєми бо(рт)ными по(д) трєма знамєны, до того имє(н)я моєго налєжачими, на которы(х) знамєна: ѡ(д)но— хрє(ст) з ѡ(т)косомъ<,>, другоє знамя — лучо(к), з зємли знама [!] голова, рєкомоє Нови(ч)є, з судєрєвъ, з сєло(м) Романовски(м), з лєсы, дубровами, з ловы звєри(н)ными и пташими, з рєками и з рє(ч)ка(ми), з ставы и (с) ставищи, з млыно(м) на ставу и рєчцє Ѡлєшци и зъ єго вымєлко(м), з ловы рыбны(ми) и з гоны бобровыми, з сєножа(т)ми, болоты и кусто(в)ємъ и зо всякими уходы и гру(н)[ты], до того имє(н)я моєго вышъ помєнєного налєжачи(ми), потому (ж) и зо всякими пожи(т)ки, з нєго приходячими, такъ, и(ж) мєнованоє нємєнованому, ѡсобливоє посполитому, а посполитоє

ѡсобливому ни в чомъ ничого шкодити и перекаживати не мае(т) и николи мочи не буде(т) вечными часы его м(л). па(н)у Северину Судимонтовича [!] Кропивни(ц)кому, писа(р)у земскому браславскому, малжо(н)це, дете(м) и потомкомъ его м(л). за певную суму пнзе(и), за ше(ст)сотъ копъ гроше(и) литовски(х), личачи в ка(ж)ды(и) грошъ по десяти пнзе(и) белыхъ, а копу— по шестидеся(т) гроше(и).

Яко (ж) есми вже тую суму пнзе(и) до рукъ мои(х) ѡ(т) пна писара взявши, тое все име(н)е мое, звышъ помененое, Дѣ(д)ко(в)цы, и, списавши всихъ имены по(д)даныхъ мои(х) дѣ(д)ко(в)скихъ, такъ же и грани(ц)у того име(н)я моего на ѡсобливы(и) реестръ мо(и), пану писа(р)у подала и черезъ возного воево(д)ства Киевско(г)[о] пана Ждана Щениевско(г)[о] завела есми и вже я зо всего того име(н)я Дѣ(д)кове(ц), ѡ(т) мене па(н)у писару проданого, такъ же и з всего права моего материстого, на тое име(н)е мне належачого, вечне вырекла ся есми и, симъ листомъ записо(м) моимъ доброво(л)ны(м) вырекаючи ся, тое право мое, та(к) прироженое, яко и на лис-
68. ст[е(х) м]не и домови моему на тое име(н)е Де(д)ковци и на вси кгрунты // и пожи(т)ки его належие[84] , на пана Северина Судимо(н)товича Кропивни(ц)кого, писара земского браславско(г)[о], жону, дете(и) и пото(м)ковъ его м(л). вечными часы вливаю.

Мае(т) его мл(с)ть па(н) писа(р) самъ, жона, дети, потомки и ща(д)ки его м(л). тое име(н)е, ѡ(т) мене его м(л). на вечно(ст) проданое, сами на себе держа(ти) и вживати, волни будучи, яко собе, такъ вшелякие пожи(т)ки прибавляти, розширати, та(к) же и ѡ(т)дати, продати, даровати, заставити, заменити и ку своему нале́пшому пожи(т)ку ѡборочати такъ, яко нале́пе(и) розумею(чи), ты(м) име(н)емъ шафовати водлугъ доброе воли и нале́пшого баче(н)я своего.

А я сама при животе мои(м), такъ и по мне дети и потомки мои никоторы(м) ѡбычаемъ, та(к) поступки правными, яко и неправными, и те(ж) вымыслы лю(д)скими вына(и)деными в тое име(н)е и в никоторую ча(ст) е(г)[о] вступовати не маю и по мне нихто не буде(т) мочи вечными чсы.

Яко (ж) есми вже вси листы и право свое, которое есми в себе мела на тое име(н)е мое Дѣ(д)ковцы, ѡ(т) мене па(н)у Кропивни(ц)кому на вечно(ст) проданое, до рукъ и вжива(н)я посполу с ты(м) име(н)емъ его м(л). пану Кропивни(ц)кому ѡ(т)дала, которое его мл(с)ти самому, жоне, дете(м) и потомкомъ его м(л). на тое име(н)е служити и належати буде(т), та(к) власне, яко и мне ѡ(т)чи(т)це того име(н)я служило <, >, ни(ж)ли толко головного права, на листе(х) к тому име(н)ю належачо(г)[о], пану писа(р)у есми не ѡ(т)дала и в себе зоставила, а то с ты(х) причи(н), и(ж) тое право мне и домови моему належи(т) не то(л)ко на тое име(н)е Дѣ(д)ковци, але и на другие име(н)я мои розные, в повете и у воево(д)стве Киевски(м) лежачие, мне прислухае(т), а меновите име(н)е мое Кисоричи и

[84] Замість «належачое».

и(н)шиє, до Кисоричъ прислухаючиє, тоє (ж) ω(д)но право в собє посполу из Дѣ(д)ковцами замыкає(т) <, >.

Взє(д) [?] жє, хотя ся тоє право в мєнє зостало, тогды єго собє и домови моєму на тоє имє(н)є Дѣ(д)ковци ωживляти и привлаща(ти) нє маю и нє буду мочи, потому (ж) и по мнє дєти и потомки мои, такъ ты(м) право(м), котороє ся в мєнє зостало, яко тє(ж) и никоторы(м) и(н)шимъ собє того имє(н)я Дѣ(д)ковєцъ, ω(т) мєнє проданого, привлащати нє маю(т) и мочи нє
68 зв. буду(т), алє тоє право, в мєнє // нє[85] зосталоє, в мєнє зосталоє [!] на тоє имє(н)є Дѣ(д)ковцы, па(н)у Кропи(в)ницко(му) самому, жонє, дєти(м) и потомком єго м(л). налєжи(т) и завжды налєжати будє(т) <·>.

А єсли быхъ я сама, Мило(х)на Ѡста(н)ковая, при животє моимъ якими (ж) колвєкъ причина(ми), бу(д) чєрєзъ сєбє, бу(д) тє(ж) чєрєзъ кого колвє(к), нє вы(и)муючи с того дєтє(и), пото(м)ковъ, близскихъ, крєвны(х) и пови(н)ныхъ мои(х), яко тє(ж) и людє(и) ωбчихъ, в тоє имє(н)є Дѣ(д)ковцы, во вси або в которую ча(ст) єго, ω(т) мєнє пану Кропивницко(му) проданоє, вступовала и чи(м) жє колвєкъ сюю продажу мою нарушила, тогды заруки на єго кролєвскую мл(ст) триста копъ грошє(и) лито(в)скихъ, а пану Кропивни(ц)кому другую триста копъ грошє(и) литовскихъ заплати(т) маю и буду пови(н)на, которыє заруки я на сєбє и має(т)ность свою си(м) жє доброволны(м) записо(м) своимъ вношу и вливаю.

А по заплачє(н)ю тыхъ зарукъ прє(д) сє ся҄ продажа мо҄ в цєлости має(т) быти дєржана и захована, што дєти и пото(м)ки мои, хто бы ся з нихъ мимо сєю продажу мою в тоє имє(н)є Дѣ(д)ко(в)цы вступовати хотє(л), выконывати маю(т) и буду(т) пови(н)ни водлугъ сєго листу запису моєго, которы(м) я сама доброволнє тыє заруки на сєбє и добра свои вшєлякиє, лєжачиє и рухомыє, вношу и вливаю.

А гдє бы та(к) з дєтє(и), яко тє(ж) и хто з блискихъ, крєвны(х) моихъ пана Кропи(в)ницкого самого, жону, дєти и пото(м)ки єго м(л). ω тоє имє(н)є Дє(д)ковци ω всє здо(и)момъ до права позыва(л) и того по(д) паномъ Кропивни(ц)кимъ, жоны, дє(т)ми и потомками єго м(л)., за якимъ колвєкъ правомъ доходи(л), мєную(чи) быти тоє вышє(и) помєнєноє имє(н)є свои(м) вла(ст)нымъ або яко колвєкъ набыты(м), тогды я сама при животє мои(м) в каждого права пана Кропивни(ц)кого, жону, дєти и потомковъ єго м(л). заступовати и тоє имє(н)є, в сє(м) листу вышє(и) помєнєноє, ω(т) мєнє на вєчно(ст) пану Кропивницкому проданоє, своимъ вла(ст)нымъ накладомъ ωчищати маю и буду пови(н)на, а по животє моємъ дєти и пото(м)ки моє ω тоє имє(н)є пана Кропи(в)ницкого, жону, дєтє(и) и потомковъ єго м(л).,
69. у каждо(г)[о] права заступовати и своимъ властнымъ накладо(м) ωчища(т)и// маю(т) и буду(т) пови(н)ни.

Которую продажу и сє(с) ли(ст) мо(и) запи(с) на єє ω(т) мєнє даны(и), я, Мило(х)на Ѡста(н)кова҄, подлугъ статуту права посполитого ви(н)на

---

[85] На аркуші 68 зв. закреслено «нє», бо воно дописане до «мє» на аркуші 68.

быхъ до книгъ зεмскихъ києвскихъ созна(ти) и дати записа(ти), ω(д)но (ж) по(д) сε(с) часъ книги подлε статуту нε лεжа(т), а тε(ж) для плохости дороги, та(к) жε и для нεспособного здоро(в)я моεго мнε до Києва єхати далεко. Вε(д) жε чиня(чи) досы(т) праву посполитому маю и пови(н)на буду тую продажу мою и сεсъ ли(ст) записъ мо(и), на продажу пану Кропивницкому даны(и), пεрε(д) врядо(м) єго к(р). мл(с)ти замку житомε(р)ского ωчεвисто созна(ти) и до книгъ житомε(р)скихъ дати записати, а па(н) Кропивъницки(и) волε(н) будε(т) и са(м) бεзъ мεнε тую продажу мою и запи(с) мо(и) до книгъ, такъ кгро(д)скихъ, яко и зεмски(х), пεрεнεсти и записати дати.

За чи(м) тая продажа моя и сε(с) ли(ст) запи(с) мо(и) пану Кропивницкому, жонε, дεтε(м) и потомко(м) єго мл(с)ти на вси потомныε часы в кождого права и суду маε(т) быти моцно дεржанъ, такъ, яко быхъ я сама ωчεвисто стоячи пεрε(д) врядо(м) києвскимъ, сознала.

Которыε вси артикулы, в сε(м) листε записε мои(м) продажно(м) помεнεныε, я, Милохна Сε(н)ковая Бεлого, маю и пови(н)на буду выпо(л)нити по(д) тыми (ж) заруками, в сε(м) записε вышε(и) положоны(м)[и].

Гдε бы-мъ я которого артикулу, в сε(м) листε записε моимъ написаного, нε выпо(л)нила и в чомъ колвεкъ з сεго листу-запису моεго выступила, тогды, яко ω нεвыполнε(н)ε в чомъ колвε(к) сεго листу-запису моε(г)[о], такъ жε и заруки, в нε(м) ω(т) мεнε ωписаныε, волно будε(т) пану Кропивницкому мεнε самую, дεти и потомки мои позвати пεрε(д) судъ и в повε(т) то(т), до которого са(м) па(н) Кропи(в)ницки(и) и по нεмъ жона, дεти и пото(м)ки єго м(л). похочу(т) рокомъ, в статутε права посполитого ωписаны(м), кладучи на мεнε тыε позвы в то(м) дому, гдε бы-(м) я мεшка(н)ε своε мѣла албо мнε ихъ ωчεвисто даючи.

А я, нε вымавляючи ся никоторыми причинами, в статутε и уфалахъ сε(и)мовыхъ ωписаными, за тыми позвы на пεршомъ року яко завито(м) стати и заразомъ, нε ω(т)ходячи ω(т) ωно(г)[о] суду, на всю жалобу пана Кропивни(ц)кого, в то(т) часъ и в по(з)вε помε[нε]ную, усправε(д)ливити ся,
69 зв. такъ жε тыε заруки ω то всε <,>, // што колвεкъ то(т) вря(д) на мнε вскажε(т), заплатити маю и пови(н)на буду.

По тому ж дεти и потомки мои, єсли бы в чо(м) колвεкъ тую продажу мою и сε(с) лис(т) запис мо(и), на прода(ж)у даны(и), нарушили, заховати ся и ω(т) кождого вря(д)у и суду, пεрε(д) которо(г)[о] бы ся тая справа за моεго живота, яко тε(ж) и по животε моимъ приточила, во всε(м) водлугъ сεго листу запису моε(г)[о] захованы быти маю(т).

И кожды(и) вряд, пεрε(д) которымъ бы дεти и потомки мои <,> якими ж колвεкъ причинами тую продажу мою нарушити хотεли, тыε вси ωбовязки, в сε(м) листε записε мои(м) вышε(и) положоныε на дεтε(х) и пото(м)кахъ моихъ, такъ яко тε(ж) и на мнε само(и), нε ωглεдаючи ся на тоε право, гдε ωписано є(ст), абы нихто ни за кого жадноε вины нε поноси(л), вказывати и ω(т)правовати моцεнъ будε(т), а то набо(л)шε(и) с тыхъ причи(н), и(ж) я тую всю суму пнзε(и), ω(т) пана Кропивъницкого до рукъ

моихъ взявши, межи всихъ дєтє(и) мои(х) по ровно(и) части раздєлила и ωныхъ подєлила єсми.

И я то єсми дала пану Кропивницкому, жонє, дєтє(м) и потомкомъ єго м(л). сє(с) мо(и) листъ доброволны(и) на продажу запис по(д) моєю пєча(т)ю.

А при томъ были и тоє продажи моєє добрє свєдоми ихъ мл(ст) пановє а приятєлє мои зємянє єго кролєвскоє мл(с)ти зємли Києвскоє па(н) Гнєвошъ Стрыжєвски(и), во(и)ски(и) вєницки(и), па(н) Алєкса(н)дро Ворона, па(н) Тимофє(и) Головє(н)ски(и), зѧ(т) мо(и), па(н) Янъ Кадлубовски(и) а панъ Жда(н) Щєниєвски(и), возны(и) києвски(и).

Которыє и(х) м(л). пановє а приятєли мои, вышє(и) помєнєныє, для лєпшоє твє(р)дости сєго моєго листу и продажи, в нє(м) ωписаноє, за у(ст)ною и ωчєвистою прозбою моєю пєчати свои к сєму моє(му)[86] , на продажу даному, приложи(ли) и руки свои по(д)писа(ли), которыє зъ ихъ мл(с)ти [(и)] писати умєли.

Писа(н) в Дє(д)ковцах року ω(т) нарожє(н)я сына божєго тисєча пя(т)сотъ ωсмъдєся(т) чєтвє(р)то(г)[о], м(с)ца ноябра, водлє личбы калє(н)да(р)у римско(г)[о] два(д)цатого днѧ.

В то(г)[о] листу пєчатє(и) вла(ст)ныхъ ωсобъ, в записє помєнєныхъ, притиснєныхъ шє(ст), по(д)писъ рукъ — пѧ(т) такими словы:

Гнєвошъ Стрыжєвски(и), рука вла(ст)ная.

Алєксандро Григо(р)євичъ Ворона, вла(ст)ная рука <,>.

Тимофє(и) Головє(н)ски(и), рука вла(ст)ная.

Я(н) Кадлубовски(и), вла(ст)ною рукою.

Жданъ Щєниєвски(и), возны(и) повѣту Києвско(г)[о], рука вла(ст)ная <,>. //

70. По вычита(н)ю того листу повєдєла пани Ωста(н)ковая, и(ж), дє(и), тую продажу мою ви(н)на быхъ была на врядє києвски(м) сознати, ωдно (ж), будучи єсми нєспособного здро(в)я, такъ жє и для плохости дороги нє могла єсми до Києва єхати, для того єсми тую продажу мою, вышє(и) помєнєную, ту(т), на врядє житомє(р)скимъ, пєрє(д) вшєю мл(ст)ю паны вря(д)ники житомє(р)скими вызнала, а пану Кропивницкому, яко ли(ст) записъ мо(и), на прода(ж)у даны(и), та(к) жє и сєє созна(н)є моє, на врядє житомє(р)скимъ вчинєноє, волно будє(т) такъ до книгъ єго кролєвскоє мл(с)ти ка(н)цлєрє(и)скихъ, я(к) тє(ж) и до книгъ вряду києвского пєрєнєсти и записати дати.

А тоє пєрєнєсє(н)є запису и созна(н)я моєго, такъ розумєно бы(ти) має(т), такъ моцно в каждого права дєржано и заховано бы(ти) маю(т), яко быхъ я сама, ωсобою своєю, ωчєвисто пєрє(д) єго кролєвскою мл(ст)ю або пєрє(д) врядомъ києвски(м) будучи, со(з)нала.

---

[86] Пропущено «листу».

А такъ мы, вря(д), принявши к вѣдомости своѣ(и) та(к) сozна[(н)ѣ] ѡчѣвистоѣ панѣи Ѡста(н)ковоѣ Милохны Сѣ(н)ковны Бѣлого, яко тѣ(ж) и листъ запи(с) ѣѣ, на продажу даны(и) и пѣрѣ(д) нами ѡ(т) нѣѣ самоѣ поклаланы(и), пѣчатѣ(и) и по(д)пи(с) рукъ ѡглѣдавши, то всѣ за прозбою ѣѣ самоѣ слова ѡ(т) слова до книгъ замку житомѣ(р)ского записати ѣсмо казали.

[**Акт № 86**]. Лѣ(та) бо(ж)ѣго нар(ж). **҂афпд** [1584], м(с)ца ноября, **кз** [27] дня.

Постанови(в)ши ся ѡчѣвисто на врядѣ г(с)дрскимъ житомѣ(р)скимъ пѣрѣдо мною, Миколаѣ(м) Камѣ(н)скимъ, по(д)старости(м) житомѣ(р)скимъ <·>, а пѣрѣдо мною, Иваномъ По(д)гаѣцки(м), писарѣ(м) ѡ(т) ѣ(г)[о] мл(с)ти пана Сѣмѣна Дѣниска Ма(т)фѣѣвского, старосты житомѣ(р)ск(г)[о], установлѣными на вря(д) житомѣ(р)ски(и), зѣмя(н)ка зѣмли Киѣвскоѣ пани Ивановая Ѡста(н)кова а Милохна Сѣмѣно(в)на Бѣлого явнѣ и доброволнѣ<·>ку записова(н)ю до кни(г) житомѣ(р)скихъ тыми словы сознала,

и(ж), дѣ(и), што ѣсми дочцѣ моѣ(и) Проси(м)и <;>, а прозвано(и) Зофѣи Ѡста(н)ковнѣ, панѣ(и) Голови(н)ско(и) и зятю моѣму пану Тимофѣю Головѣ(н)-
70 зв. скому при вступова(н)ю в ста(н) // малжѣ(н)ски(и) с тоѣю дочкою моѣю дала и даровала гроши готовыѣ, золото, сѣрѣбро, цѣ(н), мѣ(д), кони, шаты и и(н)шѣѣ домо(в)ство. Такъ тѣ(ж), што, дѣ(и), записала ѣсми была то(и) дочцѣ своѣ(и) Зофѣи, ѡ(т)даляючи ѡ(т) всихъ дѣтѣ(и) мои(х), ча(ст) имѣ(н)я моѣго дѣ(д)ковского в зѣ(м)ли Киѣвско(и), потомъ ѣсми тоѣ имѣ(н)ѣ моѣ пану Сѣвѣрину Кропи(в)ницкому продала, то(т) запи(с) сво(и) скасовала, ино, дѣ(и), на тоѣ мѣ(ст)цѣ гроши копъ шѣ(ст)дѣся(т) то(и) дочцѣ своѣ(и) дала, даровала, ѡ(т)дѣляючи ѡ(т) того всихъ дѣтѣ(и) моихъ, а по животѣ, дѣ(и), моимъ вся маѣ(т)но(ст) моя, што (ж) колвѣкъ тѣпѣръ ѣстъ и што мѣти буду, ѡ(т) мала и до вѣлика, которая будѣ(т) при мнѣ и гдѣ бы колвѣ(к) была, листы, ѡписы на долги, на маѣ(т)ность, лѣжачую и рухомую, — то всѣ зостати маѣ(т) при то(м) затю мои(м), при па(н)у Тимофѣю Голови(н)скимъ и при дочцѣ моѣ(и) Зофѣи вѣчными часы <,>, до котороѣ маѣ(т)ности моѣѣ, што колвѣ(к) по животѣ мои(м) зостанѣ(т), нихто з дѣтѣ(и) моихъ, близскихъ, кровныхъ никоторыми причинами никоторого дѣла мѣти нѣ буду(т) и жадного вступу ч[ин]ити мочи нѣ буду(т), алѣ, дѣ(и), ѡ то вѣчными часы молчати маю(т), на што, дѣ(и), и ли(ст) мо(и) пану Головѣ(н)скому и дочцѣ моѣ(и) Зофѣи налѣжачи(и) по(д) пѣча(т)ю моѣю и по(д) пѣча(т)ми людѣ(и) зацныхъ написа(ти) ѣсми казала, в которо(м), дѣ(и), то всѣ ширѣ(и) а достаточнѣ(и) ѣ(ст) доложоно.

Которы(и) ли(ст) пани Ивановая Ѡста(н)ковая Милохна Сѣмѣновна Дѣ(д)ковская сама ж ѡбличнѣ пѣрѣ(д) нами ту(т) на врядѣ житомѣ(р)ски(м) покладала и просила, абы былъ чита(н) и в кнги житомѣ(р)скиѣ былъ вписанъ.

Мы ѣго чита(ти) вѣлѣли. Которы(и) такъ ся в собѣ маѣ(т) <·>:

Я, Иванова Ѡста(н)ковая Милохна Сѣмѣно(в)на Дѣ(д)ковская, вызнаваю и явно чиню сама на сѣбѣ симъ мои(м) листомъ, вси(м) посполитѣ и

каждому зособна, кому ѡ то(м) вєдати будє(т) налєжало, нинєшни(м) и
напото(м) будучого вѣку людє(м), и(ж), нє буду(чи) єсми ни ѡ(т) кого при-
мушоная ани намовлєнаѧ, ѡдно сама з доброє воли своєє, уживаючи в то(м)
права по(с)политого и во(л)ности шляхє(т)скоє, дознавши ку собє в подо-
шлы(х) лєтєхъ моихъ упрє(и)мую мило(ст), поволно(ст) и вє(р)ныє а ста-
тєчныє слу(ж)бы дочки моєє милоє, названоє Зофєи, а во свєто(м) крєщє(н)и
мєнованоє Просимъи, та(к) жє и зятя своєго милого пана Тимофєя Голо-
вє(н)ского, за которую мило(ст) и поволно(ст) з ласки и милости моєє ма-
тєри(н)скоє тому затю моєму пану Тимофєю Головє(н)скому и дочцє моє(и)
71. // мило(и) панє(и) Тимофєєво(и) Головє(н)ско(и), во свято(м) крєщє(н)и
мєновано(и) Проси(м)и, а прозвано(и) Зофєи Ивановнє Ѡста(н)ковнє, што
єсми ча(с)у вступлє(н)я в ста(н) святобливы(и) малжє(н)ски(и) па(н)у Го-
ловє(н)скому з дочкою моєю при шлюбє и пото(м) дала, даровала має(т)-
ность мою, то є(ст): гроши готовыє — копъ двєстє, золото, сєрєбро, кони,
шаты, цє(н), мѣ(д) и и(н)ши(и) всяки(и) судъ домовы(и) и вшєлякоє домо(в)-
ство.

Того всєго я сама чєрєзъ сєбє и ни чєрєзъ жадную ѡсобу и нихто з дєтє(и) мои(х) в нихъ и в дєтє(и) ихъ доходити и впоминати ся нє буду вєчны(ми) часы <·>.

Такъ тє(ж) што єсми то(и) дочцє моє(и) мило(и) Зофєи записала была ча(ст) мою во имє(н)и моє(м) Дѣ(д)ковцах в зємли Києвско(и), ѡ(т)даляючи ѡ(т) того всихъ дєтє(и) моихъ, тогды я тую ча(ст) в Дє(д)ковцахъ єго мл҃(с)ти пану Сєвєри(н)у Кропи(в)ницко(му), писа(р)у зємскому браславскому продала и то(т) запи(с), взя(в)ши в до(ч)ки моєє Зофєи, скасовала, а на то мє(ст)цє грошє(и), то є(ст) копъ шє(ст)дєся(т) то(и) дочцє моє(и) мило(и) панє(и) Тимофєєво(и) зовси(м) дала и даровала вєчны(ми) чсы, ѡ што ѡ всє я сама прєзъ сєбє, дєти, приятєлє(и) мои(х) и ни чєрєз жадную ѡсобу пану Тимофєю Головє(н)скому и дочци моє(и) Зофєи и дєтя(м) ихъ упоминати ся, вступу жадного чини(т) правными и нєправны(ми) вымыслы того всє(г)[о] и по части николи на нихъ доходити нє маю и нє буду мочи вє(ч)ными часы.

А што ся дотычє(т) має(т)ности моєє, рухомоє и лєжачоє, што бы колвєкъ было, то всє ѡ(т) мала до вєлика, долги вси, заставы, вшєлякиє листы записы, даю, дарую и си(м) листо(м) записую пану Головє(н)скому и малжо(н)цє єго дочцє моє(и) Зофєи, ѡ(т)даляючи ѡ(т) того всихъ дєтє(и) моихъ мужзского и жє(н)ского стану, поготову всихъ пови(н)ныхъ и крєвъныхъ, пови(н)ныхъ мои(х) и каждого обчого.

Має(т) и моцъ мєти будє(т) па(н) Головє(н)ски(и) и дочка моя милая Зофєя и потомки ихъ по животє мои(м) всю має(т)ность мою, лєжачую и рухомую, которую я тєпє(р) маю и которую мєти буду, и вшєлякоє домо(в)ство, гдє бы колвєкъ было, до рукъ своихъ взя(ти) и то всє на пожито(к) сво(и) яко вла(с)но(ст) свою ѡборочати, а дєти мои мужєского и жє(н)ского стану и никоторая ѡсоба пану Головє(н)скому и дочцє моє(и) Зофєи и дєтя(м), потомко(м) ихъ того заборон[я]ти, на нихъ по(и)скивати, дохо-

ди(ти) и ничим никоторое перeказы чинити и мочи нe буду(т) <·>, алe
ѡ то всe вечнe молча(ти) маю(т) ѡни сами и всe пото(м)ство ихъ <·>.

Алe бы(х) я сама чeрe(з) сeбe або прe(з) которую колвeкъ ѡсобу, за-
помнeвши сeго ѡпису моeго, пану Головe(н)скому, дочцe моe(и) в держа-
(н)ю и вжива(н)ю тоe всee маe(т)ности перeказу якую або усту(п) чинила,
71 зв. правнe и нeправнe в нихъ ся ѡ што колвe(к) упоминала, // тогды заруки
на г(с)дря короля eго м(л). двeстe копъ, а сторонe ѡбражоно(и) другую двe-
стe копъ грошe(и) заплати(ти) маю и вси шкоды на голоe рeчe(н)e слова
ихъ нагородити пови(н)на буду, а по винагорожe(н)ю за всe прe(д) ся сe(с)
записъ мо(и) при моци зоста(ти) маe(т).

А хто бы з детe(и) моихъ му(з)ского и жe(н)ско(г)[о] стану, з близ-
скихъ, крeвны(х) и пови(н)ныхъ мои(х) при животe и по животe моимъ
тую даровизну мою в чо(м) колвeкъ нарушилъ <·> а зятю моeму пану
Головe(н)скому и дочцe моe(и) мило(и) Зофeи перeказу чини(ти) мeлъ <·>
або до права самыхъ и(х) або детe(и), потомковъ ихъ ѡ тую маe(т)но(ст),
ѡ што (ж) колвe(к) потeгалъ, таковы(и) кажды(и) маe(т) и будe(т) пови-
нe(н) заруки на г(с)дрѧ eго м(л). двeстe копъ, а сторонe ѡбражоно(и) двeстe
копъ гршe(и) заплати(ти), к тому за вси шкоды и наклады, кромѣ доводу
и присяги, ѡ(д)но на голоe рeчe[(н)e] слова и(х) досы(т) имъ учини(ти), а,
заплати(в)ши заруки и за вси шкоды и наклады досы(т) учини(в)ши, прe(д)
ся тая вся маe(т)ность моя, лeжачая и рухомая, при па(н)у Головe(н)скимъ
и при дочцe моe(и) Зофeи Ѡста(н)ковнe зостати маe(т) вeчными часы и сe(с)
листъ запис мо(и) при зупо(л)но(и) моци зоста(ти) и в кождого права за
моцны(и) и служны(и) приня(т) во вси(х) пу(н)тeхъ и артикулeхъ вцалe
захова(н) быти маe(т) тeпe(р) и на вси потомныe часы.

И на то даю и дала eсми пану Тимофeю Головe(н)скому и дочцe моe(и)
мило(и) панe(и) Тимофeeво(и) во свeто(м) крeщe(н)и мeновано(и) Проси(м)и,
а прозвано(и) панe(и) Зофeи Ивановнe Ѡста(н)ковнe сe(с) мо(и) ли(ст) по(д)
моeю пeча(т)ю.

А при том были и того добрe свeдоми, а за у(ст)ною и ѡчeвистою про-
збою моeю для лeпшоe твe(р)дости рeчи, в сe(м) листe ѡписаноe, и пeча(ти)
свои приложити, руки своe по(д)писати рачи(ли) ихъ мл(ст) [и] пановe: па(н)
Гнeвошъ Стрыжовски(и), во(и)ски(и) вeни(ц)ки(и), па(н) Сeвeри(н) Кропив-
ни(ц)ки(и), писар зeмски(и) браславски(и) а па(н) Жда(н) Щeниeвски(и),
возны(и) зeмли Киe(в)скоe.

Писанъ в Дѣ(д)ковцахъ року ѡ(т) нарожe(н)я Христова тисeча пя(т)-
сотъ ѡсмъдe[ся(т)] чeтвe(р)того, м(с)ца ноябра, два(д)ца(т) второ(г)[о] дня.

Гнeво(ш) Стрыжовски(и), рука вла(ст)на.

Сeвeри(н) Кропивни(ц)ки(и), писа(р) зe(м)ски(и) браславски(и), ру-
кою вла(ст)ною.

Жда(н) Щeниeвски(и), возны(и) повeту Киeвского, рука вла(ст)ная.

А такъ мы, вря(д), яко тоe ѡчeвистоe созна(н)e панee Ивановоe Ѡста(н)ко-
воe, та(к) жe и лист запи(с), ѡ(т) нee перe(д) нами покладаны(и), ку вeдомости.//

72. [**Акт № 87**]. Лѣ(та) бо(ж)єго нар(ж). ҂**афпд** [1584], м(с)ца ноябра, **кз** [27] дня.

Постанови(в)ши ся ѡчєвисто на врядє господа(р)скомъ житомє(р)скимъ пєрє(д) нами, Миколаємъ Камє(н)скимъ, по(д)старости(м), а Иваномъ По(д)гаєцкимъ, писаромъ, — врядники житомє(р)ски(ми), ѡ(т) єго мл(с)ти пана Сємєна Дєниска Ма(т)фєєвского, старосты житомє(р)ского, установлєны(ми), па(н) Тимофє(и) Головє(н)ски(и) явнє и до(б)роволнє ку записа(н)ю до книгъ житомє(р)скихъ то созна(л),

што (ж), дє(и), кгды-(м) с прєзрє(н)я бо(ж)єго а с порады пановъ приятєлє(и) мои(х), бєручи мнє за сєбє в ста(н) святобливы(и) малжє(н)ски(и) дочку єє мл(с)ти панєє Ивановоє Ѡста(н)ковоє Милохны Сємєно(в)ны Зофєю Ивановну Ѡста(н)ковну, взѧ(л) єсми в панєє Ѡста(н)ковоє у выправє посагу вѣна двєстє копъ грошє(и) литовскихъ, которы(и) посагъ, по нє(и) взяты(и), во(д)лє ѡбычаю права посполитого я, Головє(н)ски(и), малжо(н)цє моє(и) панє(и) Зофєи Ѡста(н)ковнє на трєтє(и) части всихъ доб(р) мои(хъ), лєжачи(х) и рухомыхъ, которыє тєпє(р) маю и напото(м) з ласки божє(и) мєти буду, записа(л) єсми тую суму пнзє(и) совито, то є(ст) чотыриста копъ грошє(и) ли(тов)ски(х), вы(и)муючи с того запису моєго рыштунокъ воє(н)ны(и), на што, дє(и), єсми малжо(н)цє моє(и) и ли(ст) мо(и) вєновны(и) вла(ст)ного писа(н)я руки моєє и по(д) пєча(т)ю моєю, такъ жє по(д) пєча(т)ми и с по(д)писомъ рукъ людє(и) зацныхъ далъ, в которомъ то є(ст) ширє(и) написано.

И покладалъ пєрє(д) нами то(т) ли(ст) сво(и) <;> и просилъ на(с), абыхмо, тоє єго ѡчєвистоє вызна(н)є и то(т) листъ вычитавши, до кни(г) замку житомє(р)ского вписа(ти) вєлєли.

Которого мы ѡчєвисто(г)[о] вызна(н)я єго и чита(н)я того листу выслухавши, пєчатє(и) и по(д)писє(и) рукъ в то(м) листу ѡглєдавши, и то всє ку памєти своє(и) врядово(и) припусти(в)ши, вєлєли єсмо то(т) листъ до кни(г) замку житомє(р)ского вписати, которы(и) ся ѡ(т) слова до слова такъ ся в собє має(т):

Я, Тимофє(и) Головє(н)ски(и), явно чиню и сознаваю симъ листо(м) моимъ кождому, кому бы того вєда(ти) потрєба, [ни]нєшни(м) и на потомъ будучимъ людємъ,

и(ж) што з прєзрє(н)я и во(ли) милого бога и з порадою пановъ приятєлє(и) моихъ взялъ єсми за сєбє в ста(н) свєтобливы(и) малжє(н)ски(и) дочку єє мл(с)ти панєє Ивановоє Ѡста(н)ковоє Милохны Сємєновны, прозываємую Зофєю, а во свєто(м) крєщє(н)и мєнованую Проси(м)ю Ивановну Ѡста(н)ковну и за нєю, малжо(н)кою моєю, взялъ єсми в панєє Ѡста(н)-
72 зв. ковоє у выправє посагу вєна двєстє // копъ грошє(и) литовскихъ, которую суму пѣнязє(и), вы(ш) помєнєную, посагъ, вєно малжо(н)ки моєє, по нє(и) взятыє <, >, а подлу(г) ѡбычаю права посполито(г)[о] симъ листо(м) записомъ моимъ записую совито, то є(ст) чотыриста копъ грошє(и) ли(тов)скихъ на трєтє(и) части всихъ добръ моихъ, лєжачихъ и рухомы(х), ко-

торыє тєпє(р) маю и што єщє впєрє(д) з ласки божє(и) мєти буду, ма(л)жо(н)цє моє(и) мило(и) панє(и) Проси(м)и, названо(и) Зофєи Ивано(в)нє Ѡста(н)ковнє, вы(и)муючи толко с того запису моєго ры(и)штуно(к) воє(н)ны(и).

Має(т) малжо(н)ка моя милая пани Зофєя Ивано(в)на Ѡста(н)ковна тоє трєтєє части и зо всєю має(т)но(ст)ю моєю сполє(ч)нє зо мною уживати, а по животє мои(м) тую трєтюю ча(ст) вшєлякихъ добръ моихъ, лєжачихъ и рухомы(х), ω(т) мєнє є(и) противко посагу записаную, на сєбє дєржа(ти) и вживати. Волна будє(т) ω(т)дати, продати, даровати и водлу(г) налє(п)шого приподоба(н)я своєго тымъ шафовати <.>.

А дєти, бли(з)скиє, кровныє и нихто с пови(н)ныхъ моихъ в томъ жадноє кривды и пєрєказы малжо(н)цє моє(и) мило(и) чини(ти) нє маю(т) и мочи нє буду(т) вєчны(ми) часы.

А єсли бы хто з дєтє(и), близъскихъ, крєвны(х) и пови(н)ныхъ мои(х) якую колвє(к) кри(в)ду по животє мои(м) малжо(н)цє моє(и) мило(и) учини(л), сє(с) записъ мо(и) в чо(м) колвєкъ нарушилъ, тогды таковы(и) кажды(и) повинє(н) будє(т) заруки на г(с)дря короля єго м(л). чотыриста ко(п) гршє(и), а сторонє, то є(ст) малжо(н)цє моє(и) — другую чотыриста копъ грошє(и) заплати(ти) и за вси шкоды и наклады, кро(м) доводу и присяги єє ωдно на голоє рєчє(н)є слова єє досы(т) вчини(ти) має(т) и будє(т) повинє(н).

И на то єсми малжо(н)цє моє(и) мило(и) далъ сє(с) мо(и) ли(ст) писа(н)я вла(ст)ноє руки моєє с пєча(т)ю моєю <,>.

При чо(м) бы(ли) и того су(т) добрє свєдоми и за устною а ωчєвистою прозбою моєю пєчати свои приложи(ти) и руки свои по(д)писати рачи(ли) ихъ м(л). пановє: па(н) Гнєвошъ Дмитровичъ Стрыжєвски(и), во(и)ски(и) вєни(ц)ки(и), панъ Сєвєри(н) Кропи(в)ницки(и), писа(р) зємски(и) браславски(и) <.> а па(н) Жда(н) Щєниєвски(и), возны(и) зємли Києвскоє.

Писа(н) в Дє(д)ковцахъ року ω(т) нарожє(н)я Христова тисєча пя(т)сотъ ωсмъдєся(т) чєтвє(р)то(г)[о], м(с)ца ноября, два(д)ца(т) второго дня.

В то(м) листу, вє(р)ху мєновано(м), ωсобъ пєчатє(и) чоты(ри), а по(д)-
73. пи(с) руки — три, по(д)пи//саныє в тыє слова:

Гнєвошъ Стрыжєвски(и), вла(ст)на рука.
Сєвєри(н) Кропивницки(и), писаръ зємски(и) браславски(и), рука вла(ст)ная.
Жданъ Щєниєвски(и), возны(и) повєту Києвского, рука вла(ст)ная.

Котороє ж то справы, пєрє(д) на(с) на вря(д) принєсєныє а до книгъ замку житомє(р)ско(г)[о] вписаноє, и выпи(с) с книгъ по(д) пєча(т)ми нашими и с по(д)писо(м) руки моєє писа(р)скоє па(н) Тимофє(и) Голови(н)ски(и) малжо(н)цє своє(и) панє(и) Зофєи Ѡста(н)ковнє, взялъ.

[**Акт № 88**]. Року по наро(ж). сына бо(ж)его **/҂афпд** [1584], м(с)ца дє(к)., **кѳ** [29] дня.

Писалъ и присылалъ до вря(д)у замку г(с)дрского житомє(р)ского до мєнє, Дахна Васи(л)євича, будучого на то(т) часъ [на мєстцу] по(д)старостєго житомєрского, зємєни(н) г(с)дрски(и) зємли Києвскоє па(н) Дєшковски(и), хоружичъ браславски(и), жалуючи и ѡповєдаючи ѡ то(м),

и(ж), дє(и), року тєпєръ идучого, тисєча пя(т)сотъ ѡсмъдєся(т) чєтвє(р)того, дня ѡногдашнєго, в пя(т)ни(ц)у, м(с)ца дєка(б)ра два(д)ца(т) ѡсмого водлє нового калє(н)дару, зємєни(н) г(с)дрски(и) зємли Києвскоє па(н) Богда(н) Иванови(ч) Стрыбы(л) Ловковски(и) самъ, ѡсобою своєю, з многими слугами и помочниками и з по(д)даными свои(ми) ловко(в)ски(ми) на (и)мя з Васкомъ — атамано(м) своимъ ловковскимъ, а з слугою своимъ Савою и з ы(н)шими многими, которымъ, дє(и), ѡ(н) имєна лєпє(и) вєдає(т) и ихъ знає(т), наєхавши, дє(и), мо(ц)но, кгвалто(м) на вла(ст)ны(и) кгру(нт) мо(и) имє(н)я моєго Ивни(ц)кого на рєцє Ивници, бобровыє гоны мои вла(ст)ныє кгвалтовнє погонилъ и бобровъ на то(м) кгру(н)тє моимъ на рєцє
73 зв. Ивници шє(ст)дєся(т) чорныхъ а два(д)цать синокары(х), // побивши, взялъ и пограбилъ и до имє(н)я своєго до двора Ловкова ѡ(т)провади(л).

И просилъ па(н) Дєшко(в)ски(и), хоружичъ браславски(и), абы тоє ѡповєда(н)є и жалоба єго в кнги замковыє житомє(р)скиє записано было, што-(м) записати казалъ, на што и выпи(с) с книгъ в року тєпєрєшнємъ ѡс(м)дєся(т) пято(м), м(с)ца июлѧ, пятогона(д)ца(т) дня, по(д) пєча(т)ю моєю, Миколая Камє(н)ского, по(д)старостєго житомє(р)ского, па(н) хоружи(ч) браславски(и) собє взялъ. //

КОРОТКИЙ ЗМІСТ АКТІВ

Акт № 1. 22.X 1582. Скарга Самійла Рукавчицького, службовця поміщиці Огафії Тишиної, на війта і міщан коростишівських за те, що вони не взяли участі в розшуках украденого в Біланівцях вола Огафії Тишиної.

Акт № 2. 2.XI 1582. Скарга поміщика Степана Пилиповського на поміщика Богдана Стрибиля за те, що останній пограбував на дорозі його підданого і взяв у нього коня з возом і хомутом, бочку пива і багато інших речей.

Акт № 3. 8.XI 1582. Скарга поміщика Томила Манцевича, заявлена його сином Карпом, на поміщика Богдана Івановича Стрибиля за те, що останній вчинив збройний напад на його буду (поташне підприємство) і зруйнував її, а робітників повбивав, поранив і порозганяв.

Акт № 4. 25.XI 1582. Скарга Миколи Мельчицького на вільського намісника Григорія Мацевича за те, що останній, перейнявши Мельчицького на дорозі, піймав його, зв'язав, пограбував, ув'язнив і тиждень тримав у в'язниці.

Акт № 5. 10.XII 1582. Прохання київського збирача податків Матія Єзерського опублікувати надісланий ним королівський поборовий універсал.

Акт № 6. 12.XII 1582. Скарга поміщика Василя Богдановича Корчовського на те, що в нього було покрадено бджоли (тільки початок, закінчення скарги нема).

Акт № 7. 4.IV 1583. Скарга поміщиці Ворониної Тетяни Маньківни на поміщицю Єрмолину Оксиню Сергіївну за те, що остання пограбувала її (без початку).

Акт № 8. 6.IV 1583. Скарга поміщика Григорія Сокора на поміщика Івана Ворону за те, що останній, напавши на його маєток, пограбував його.

Акт № 9. 8.IV 1583. Скарга Станіслава Кошковського, службовця житомирського старости Семена Дениска Матфієвського, на війта житомирського Гораїна Каздаутовича за те, що син останнього покрав сіно у С. Д. Матфієвського, та судовий розгляд цієї справи.

Акт № 10. 15.IV 1583. Судовий розгляд скарги житомирських міщан на Гораїна Каздаутовича і Кузьму Бобруєнка за те, що останні, будучи послані міщанами до короля і одержавши від міщан гроші, нічого не зробили, грошей не повернули і звіту про витрачення грошей не подали.

Акт № 11. 22.IV 1583. Повторний судовий розгляд справи між Станіславом Кошковським і Гораїном Каздаутовичем (див. акт 9).

Акт № 12. 25.IV 1583. Скарга поміщика Семена Щенієвського на поміщика Богдана Івановича Стрибиля за те, що останній вчинив збройний напад на селище Щенієвського, побив, помордував і пограбував трьох його підданих.

Акт № 13. 25.IV 1583. Скарга Яна Куровського, службовця поміщика Йосифа Немирича, на поміщика Григорія Бутовича за те, що останній вчинив зброй-

ний напад на маєток Й. Немирича в Черняхові, в якому жив син Й. Немирича Матфій Немирич, поранив і пограбував останнього.

Акт № 14. 18.III 1583. Скарга Лехна Германовича на отамана тулинського Федора Опанасовича за те, що останній вчинив збройний напад на будинок його брата Петра Германовича, шаблею поколов його гостя і зробив інші шкоди.

Акт № 15. 21.V 1583. Скарга Мошка Мисановича на коростишівського війта Сергія Коростеля за те, що останній не допоміг йому зібрати борги з коростишівських міщан, а також за викрадення винниці, воскобойні та єврейської школи і побиття, пограбування і ув'язнення Сергієм Коростелем Мошкового сина Мисана.

Акт № 16. 13.V 1583. Скарга поміщиків Василя і Федора Антоновичів Ільяшівських-Кутлубаїв і їх племінника Касьяна на міщан і підданих князя Кирика Ружинського за те, що останні чинять напади на їх маєток, пустошать їх діброву і загрожують їх життю.

Акт № 17. 23.V 1583. Скарга поміщика Томила Манцевича на поміщика Богдана Івановича Стрибиля за те, що останній пограбував його підданого, коли той приїхав до млина, що належить Б. І. Стрибилеві.

Акт № 18. 18.VI 1583. Скарга князя Кирила Ружинського на поміщика Федора Кутлубая і його племінника Касьяна за те, що останні разом з своїми помічниками вчинили напад на трьох підданих князя і двох із них убили.

Акт № 19. 27.VI 1583. Заява поміщика Стефана Пилиповського про те, що невідомо хто повбивав і покрав у нього тридцять свиней.

Акт № 20. 5.VII 1583. Скарга підданого білоцерківського Федора Дашковича на поміщика Богдана Стрибиля за те, що останній не приїхав і нікого замість себе не прислав до Тулина, щоб розсудити, за що Стрибилів підданий Грицько Свистун ув'язнив був його в Тулині.

Акт № 21. 4.VIII 1583. Скарга поміщика Богдана Івановича Стрибиля на те, що тулинські піддані поміщика Гаврила Горностая, перейнявши на дорозі двох його підданих, побили і пограбували їх.

Акт № 22. 11.VIII 1583. Скарга поміщика Григорія Бутовича на поміщика Йосифа Немирича за те, що останній наслав своїх слуг, які пограбували двох його підданих.

Акт № 23. 7.VIII 1583. Скарга поміщика Кирдея Савича Лемеша на поміщика Василя Богдановича Корчевського за те, що останній вчинив збройний напад на його маєток Корчово, зжав його жито, пшеницю і заборонив жати овес.

Акт № 24. 21.VIII 1583. Скарга поміщика Семена Щенієвського на поміщицю Домну Щенієвську за те, що остання наслала своїх синів Федора і Демида, які зацькували собаками до смерті шість його свиней.

Акт № 25. 23.VIII 1583. Скарга Мошка Мисановича, підданого князя Костянтина Острозького, на коростишівського війта Сергія Коростеля за те, що останній зв'язав, мучив, бив і пограбував його в місті Шевську.

Акт № 26. 27.VIII 1583. Скарга коростишівського війта Сергія Тишкевича на поміщика Богдана Івановича Стрибиля за те, що останній вчинив напад на землю міщан коростишівських і спалив їх сіно.

Акт № 27. 30.VIII 1583. Признання на суді трьох перехожих людей Сенька, Івана (обидва з Деряжні) і Тимоша (з Коростя), що вони, змовившись пограбувати село Пряжево, в лісі ждали настання ночі.

Акт № 28. 31.VIII 1583. Скарга поміщика Фрідріха Тишкевича Логойського на поміщика Олександра Пронського за те, що останній вчинив збройний напад на село Пулин, зжав і забрав збіжжя, а підданих його, що виїхали за тим збіжжям, побив і пограбував.

Акт № 29. 6.IX 1583. Скарга поміщика Йосифа Немирича на поміщика Григорія Бутовича за те, що останній побив і пограбував трьох його підданих, які їхали до житомирського млина молоти.

Акт № 30. 9.IX 1583. Свідчення міщанина житомирського Івана Мишкевича Крупчанки про те, що він віддавна знає, що пан Кирдей Савич Леміш купив у поміщика Василя Семеновича Корчовського грунт, біля Рудки Божовської, і спокійно користувався ним.

Акт № 31. 4.X 1583. Повідомлення житомирського міщанина Максима Івановича про те, що він продав свій дім у Житомирі Матієві Трісці.

Акт № 32. 7.X 1583. Скарга житомирського міщанина Кіндрата Постригача на Самсона Сосновського, до якого в час відсутності К. Постригача втекла жона останнього, і на те, що в цей час у нього зникло багато різного майна.

Акт № 33. 8.IX 1583. Скарга поміщиці Огафії Богданівни Тишиної на поміщика Богдана Івановича Стрибиля за те, що останній вчинив напад на її маєток і пограбував сіно її підданих.

Акт № 34. 1.XI 1583. Повідомлення возного Петра Федоровича Невмирицького про вручення позову поміщикові Богданові Івановичу Стрибилеві за скаргою поміщика Стецька Богдановича Пилиповського.

Акт № 35. 24.XI 1583. Скарга поміщика Йосифа Немирича на поміщика Григорія Бутовича за те, що останній вчинив напад на його маєток Шершневичі і забрав у нього багато худоби, що була в лісі на випасі.

Акт № 36. 2.XI 1583. Повідомлення Михайла Стрижовського про те, що він першого і другого листопада ждав у Житомирі приїзду до уряду князя Кирика Ружинського, який повинен був перед судом розрахуватися за три напади на його маєток і пограбування його і вернути маєток Вербове, але князь не приїхав.

Акт № 37. 23.XI 1583. Скарга поміщика Грицька Гавриловича Басараба на поміщика Василя Богдановича Корчовського за те, що останній вчинив збройний напад на його власний двір у маєтку Корчові, побив вікна, вломився до хати, побив його падчерицю і зробив інші шкоди.

Акт № 38. 23.XII 1583. Скарга житомирського міщанина Павла Євтуховича на Семена Рудича за те, що останній побив і поранив його брата Михна Євтуховича.

Акт № 39. 14.I 1584. Скарга київського земського підсудка Богуфала Павші на київського земського суддю Йосифа Немирича за те, що останній погано повівся на суді, коли суд розглядав його позов до княгині Вишневецької.

Акт № 40. 14.I 1584. Скарга старости овруцького Абрама Мишки Зварковича на київський земський суд за те, що останній через сварку судді Й. Немирича з підсудком Б. Павшею не виніс рішення в його справі, хоч справу розглянув.

Акт № 41. 15.I 1584. Повідомлення возного Яна Венцковича Войтковського про те, що він договорився з князем Корецьким, щоб той покарав свого службовця Мартина Прушинського за поранення службовця Й. Немирича Семена Козяви.

Акт № 42. 16.I 1584. Повідомлення возного Яна Венцковича Войтковського про те, що він вручив позов поміщикові Олександрові Григоровичу Вороні за скаргою поміщика Станіслава Ясликовського.

Акт № 43. 25.I 1584. Скарга київського міщанина Василя Кривковича на князя Матуша Воронецького за те, що останній, пограбувавши його маєток Юр'євичі, повернув тільки маєток, а пограбованого майна не повернув.

Акт № 44. 26.I 1584. Скарга поміщика Олександра Ворони на поміщика Григорія Сокора за те, що той наслав свого службовця Петра Тканка з помічниками на двір його підданого Артюха Гуляка в маєтку Троянівцях.

Акт № 45. 1.II 1584. Скарга воєводи берестейського Гаврила Горностая на князя Ружинського за те, що останній вчинив напад на будинок його врядника Романа Борисовича, що в Тулинах, пограбував його і вигнав з маєтку.

Акт № 46. 15.II 1584. Скарга поміщика Яна Кадлубовського на поміщицю Тетяну Маньківну Воронину за те, що остання разом із своїм сином Григорієм Сапоновичем Кочурським пограбувала в нього скриню з усім майном.

Акт № 47. 24.II 1584. Скарга Яна Петриковського, черняхівського врядника поміщика Йосифа Немирича, на поміщика Григорія Бутовича за те, що останній вчинив напад на будинок Гордія Григоровича, боярина Й. Немирича в Старому Черняхові, спалив будинок, а майно все пограбував.

Акт № 48. 2.II 1584. Скарга поміщика Богдана Івановича Стрибиля на поміщика Миколая Пилиповського за те, що той, перейнявши на дорозі його слуг, побив, поранив їх і пограбував їх майно.

Акт № 49. 28.III 1584. Скарга поміщика Богдана Івановича Стрибиля на поміщика Семена Пилиповського за те, що той, перейнявши на дорозі двох його підданих, побив їх і пограбував все майно.

Акт № 50. 4.IV 1584. Повідомлення возного Яна Венцковича Войтковського про те, що він за проханням поміщика Василя Корчевського і його підданого Івана Семеновича помирив їх з поміщиком Григорієм Гавриловичем Басарабом.

Акт № 51. 11.IV 1584. Повідомлення возного Яна Венцковича Войтковського про те, що він в маєтку Троянівцях положив два позови: один для поміщика Григорія Сокора, а другий — для його дружини Ганни Войненки.

Акт № 52. 1.V 1584. Скарга поміщика Гніваша Стрижевського на поміщицю Милохну Останкову і її дочку Зофію за те, що вони організували збройний напад своїх підданих на його частину маєтку в Дідківцях, які поранили його служебовця Матиса Соколовського і пограбували його.

Акт № 53. 3.VII 1584. Повідомлення возного Станіслава Колантая про те, що він увіткнув у ворота двору поміщика Григорія Бутовича і його дружини Єви Раївни в Топорищах позови за скаргою поміщика Матфія Немирича про пограбування його свиней, коней і рогатої худоби і розповів про позови служебовцям Григорія Бутовича.

Акт № 54. 9.VII 1584. Повідомлення возного Лукаша Болотовича про те, що він вручив позов поміщиці Домні Щенієвській і її синам про поділ маєтку.

Акт № 55. 15.VII 1584. Скарга поміщика Василя Богдановича Корчевського на поміщика Богдана Івановича Стрибиля за те, що останній вчинив збройний напад на його маєток, поранив, помордував і пограбував його підданих.

Акт № 56. 16.VII 1584. Скарга поміщиці Богушевої Дешковської на поміщика Василя Матвійовича Тяпинського за те, що той спалив її пограничні бортні дерева.

Акт № 57. 19.VII 1584. Повідомлення возного Яна Венцковича Войтковського про те, що він увіткнув у ворота в маєтку Ловкові позови для Івана Богдановича Стрибиля і для Стецька Пилиповського про маєтки Кичкировщину, Скоморохи і Пилиповичі.

Акт № 58. 24.VIII 1584. Повідомлення возного Крем'янецького повіту Василя Волковського про неправильний судовий розгляд київським земським судом справи між поміщиком Петром Семашком і князем Янушем Острозьким про село Панівці.

Акт № 59. 7.VIII 1584. Скарга поміщика Кирдея Савича Лемеша на поміщика Василя Богдановича Корчевського за те, що останній вчинив збройний на-

пад на його маєток у Корчеві, силоміць вижав і відпровадив до свого гумна його жито, пшеницю, а вівса не дозволяє йому зжати.

Акт № 60. 10.IX 1584. Скарга поміщика Миколая Григоровича Кевлича на поміщика Станіслава Ясликовського за те, що останній пограбував у нього торбу з грішми, коли він спинився в господі Федора Щенієвського.

Акт № 61. 17.IX 1584. Повідомлення Яна Куровського, службовця поміщика Йосифа Немирича, і возного Яна Венцковича Войтковського про те, що поміщик Григорій Бутович не дозволив поміщикові Матфієві Немиричу вступити на підставі рішення суду у володіння його маєтком у Топорищах, не дав можливості возному виконати це рішення, бо постріляв понятих, що були з возним.

Акт № 62. 17.IX 1584. Скарга поміщика Григорія Бутовича на поміщика Матфія Немирича за те, що останній вчинив збройний напад на містечко Топорища, багатьох повбивав і пограбував, попалив і спустошив усе.

Акт № 63. 19.IX 1584. Скарга боярина Андрія Прасовича на поміщика Івана Синкгура за те, що останній приїхав до маєтку, що належить поміщикові Олександрові Вороні в Шумську, побив і поранив поміщицького врядника Петра.

Акт № 64. 19.IX 1584. Скарга поміщика Івана Синкгура на те, що піддані поміщика Олександра Ворони, врядник Петро, отаман Василь Клян і багато інших перейняли на дорозі підданого його батька, збили, зранили його, а майно його пограбували.

Акт № 65. 21.IX 1584. Скарга поміщиці Єви Раївни Бутович на поміщика Йосифа Немирича за те, що він наслав свого сина Матфія на її маєток Горошковичі, і той, вчинивши збройний напад, пограбував її підданих.

Акт № 66. 26.IX 1584. Скарга поміщика Матфія Немирича на князя Юхима Корецького за те, що останній, проживаючи в Топорищах у свого помічника Григорія Бутовича, з якого суд присудив М. Немиричу певну суму грошей, чинив збройні напади на місто Черняхів і навколишні села і грабував майно його і його підданих.

Акт № 67. 28.IX 1584. Скарга поміщика Семена Щенієвського на поміщика Станіслава Ясликовського за те, що останній пограбував у нього три коні і відвів їх до свого маєтку.

Акт № 68. 2.X 1584. Скарга ротмістра київського замку Валентина Конинського на князя Костянтина Острозького за те, що останній організував збройний напад на нього, тяжко поранив його і його товаришів і пограбував їх.

Акт № 69. 9.X 1584. Скарга черняхівського орендаря Аврама Хаїмовича на поміщика Йосифа Немирича за те, що той не виконує умов, на яких здав йому в оренду корчму медову, пивну і горілчану з митом і двома млинами, бере муку, горілку, не платить за них і погрожує його втопити.

Акт № 70. 21.X 1584. Повідомлення возного Станіслава Колантая про те, що він вручив позов поміщикові Богданові Івановичу Стрибилеві за скаргою поміщика Василя Богдановича Корчевського про побиття його підданих і пограбування їх майна.

Акт № 71. 21.X 1584. Скарга поміщика Семена Щенієвського на поміщика Станіслава Ясликовського за те, що останній наслав своїх підданих на його маєток і вони пограбували в нього десять голів рогатої худоби.

Акт № 72. 30.X 1584. Скарга поміщиків Василя Богдановича Ільїнського і Томила Манцевича на поміщика Матфія Немирича за те, що він вчинив збройний напад на маєток Горболев, який орендує Т. Манцевич, пограбував там їх власне стадо і багато худоби в горболевських підданих.

Акт № 73. 3.XI 1584. Скарга поміщика Станіслава Ясликовського на поміщика Богдана Івановича Стрибиля за те, що за розпорядженням останнього

його піддані пограбували на дорозі підданого С. Ясликовського, який віз до Житомира продавати пшеницю.

Акт № 74. 9.XI 1584. Повідомлення возного Тереха Ковгановського про вручення ним трьох позовів князеві Костянтинові Острозькому в його житомирському дворі.

Акт № 75. 12.XI 1584. Скарга житомирського орендаря Захар'яша Мошковича на міщан і бояр житомирських Карпа Андрійовича, Наума Климовича і Ждана Богдановича за те, що вони побили його службовця Схар'ю і його дружину Мар'яму та зробили інші шкоди.

Акт № 76. 12.XI 1584. Скарга житомирського боярина Кирика Андрійовича на орендаревого службовця Схар'ю і селітряникових слуг Стася і Езопа за те, що вони побили його в корчмі, відкусили пальця і вирвали волосся з голови, обірвали рушник, в якому було 50 литовських грошів і забрали нову шапку, що коштувала 5 грошів.

Акт № 77. 12.XI 1584. Скарга житомирського боярина Кирика Андрійовича на орендаревого слугу Схар'ю за те, що той разом із селітряниковими слугами Стасем, Есозрихом і Войтехом побили його в корчмі, обірвали на ньому рушник, в якому було 50 литовських грошів, забрали нову шапку, що коштувала 3 гроші.

Акт № 78. 12.XI 1584. Скарга житомирського орендаря Захар'яша Мошковича на житомирських бояр і міщан Кирка Андрійовича, Наума Климовича і Ждана Івановича за те, що останні побили в його корчмі його слугу Схар'ю Кгершоновича і його жінку Мар'яму, попроливали меду на півкопи литовських грошів, забрали багато готівки і зробили багато інших шкод.

Акт № 79. 1.XI 1584. Повідомлення возного Станіслава Колантая про те, що він дав особисто в руки поміщикові Богданові Івановичу Стрибилеві позов за скаргою поміщика Станіслава Ясликовського про пограбування останнього.

Акт № 80. 17.XI 1584. Повідомлення возного Станіслава Колантая про те, що він дав особисто в руки поміщикові Семенові Щенієвському позов за скаргою поміщика Станіслава Ясликовського про пограбування останнього.

Акт № 81. 18.XI 1584. Повідомлення поміщика Василя Івановича Ільїнського про те, що поміщик Фрідріх Юрійович Тишкевич-Логойський, який позичив у нього і в поміщика Томила Манцевича 4.XI 1578 р. 390 кіп литовських грошів і в заставу дав їм свій маєток Пулини на три роки, уже і після других трьох років маєток не викупив і боргу не повернув.

Акт № 82. 19.XI 1584. Скарга поміщика Богдана Івановича Стрибиля на поміщика Станіслава Ясликовського за те, що останній пограбував двох його підданих, які їхали в Житомир торгувати.

Акт № 83. 27.XI 1584. Повідомлення поміщика Гнівоша Дмитровича Стрижевського про те, що він продав свій маєток Дідківці (село) з виселком Комарівкою і островом Дригловим обрубом за 200 кіп литовських грошів брацлавському писареві Северинові Судимонтовичу Кропивницькому.

Акт № 84. 26.XI. 1584. Повідомлення поміщиці Милохни Сеньківни Останкової про те, що вона продала свою частину маєтку Кисоричі своєму родичеві поміщикові Гнівошеві Дмитровичу Стрижевському за 100 кіп литовських грошів.

Акт № 85. 26.XI 1584. Повідомлення поміщиці Милохни Сеньківни Останкової про те, що вона продала свій маєток Дідківці брацлавському земському писареві Северинові Судимонтовичу Кропивницькому за 600 кіп литовських грошів.

Акт № 86. 27.XI 1584. Повідомлення поміщиці Милохни Сеньківни Останкової Дідківської про те, що у зв'язку з тим, що вона продала свій маєток Дідківці Северинові Судимонтовичу Кропивницькому, вона скасувала свій

попередній запис про виділення частини маєтку Дідківці своїй дочці Зофії Головинській, а натомість дала їй готівкою 60 кіп литовських грошів і завіщає після своєї смерті все своє добро їй і її чоловікові Тимофієві Головинському.

Акт № 87. 27.XI 1584. Повідомлення поміщика Тимофія Головинського про те, що він, одружившись із Зофією Останковою і взявши за нею посагу 200 кіп литовських грошів, згідно із звичаєм відписує своїй дружині 400 кіп литовських грошів на третій частині своєї маєтності, рухомої і нерухомої.

Акт № 88. 29.XII 1584. Скарга поміщика Дешковського на поміщика Богдана Івановича Стрибиля за те, що останній погонив його боброві гони, вбив і забрав до свого маєтку у Ловкові його бобрів чорних — 60, а синьо-чорних — 20.

СПИСОК СЛІВ, ЧАСТО ЗАПИСУВАНИХ СКОРОЧЕНО АБО З ПРОПУСКОМ БУКВ

пишуться	треба читати
в.м.	ваша милость
в.м(л).	ваша милость
вшєю	вашєю
бжого, бо(ж).	божого
г(р)ши, г(р).	гроши
г(рш).	грошє(и)
г(с)дръского	господаръского
к(р).	королєвскоє
к(р). м(л).	королєвскоє милости
кнги	книги
кнгы	книгы
кнгни	княгини
кнжа	княжа
кнжати	княжати
кнжти	княжати

пишуться	треба читати
кнзь	князь
кнзъ	князъ
кнзя	князя
м(л).	милость
мл(с)ть	милость
мл(с)ти	милости
мца	мєсяца
м(с)ца	мєсяца
нар(ж)., наро(ж).	нарожє(н)я
ншъ	нашъ
ншого	нашого
ншому	нашому
ншим	нашим
ншом	нашом
ншу	нашу
нших	наших

пишуться	треба читати
пдчєрица	падчєрица
пни	пани
пнєє	панєє
пнєи	панєи
пнъ	панъ
пна	пана
пну	пану
пнє	панє
пновъ	пановъ
пнзи	пєнязи
пнзє(и)	пєнязє(и)
пнзми	пєнязми
сна	сына
члвка	чєловєка
часы	часы

ПОКАЖЧИК ГЕОГРАФІЧНИХ НАЗВ

У цей покажчик введено всі власні географічні назви, що зустрічаються в пам'ятці.

Цифри, що стоять після пояснень реєстрових слів, указують номери актів пам'ятки, в яких ці реєстрові слова виступають.

У записі введених у покажчик слів зроблено такі відступи від запису їх у пам'ятці:

1. Усі надрядкові букви введено в рядок без усяких застережень.
2. Надрядкову букву и, якою після голосних передавався нескладотворчий і, замінено введеною в рядок буквою й.
3. Відсутні в пам'ятці форми наз. відм. одн. деяких географічних назв реконструйовані за зразком засвідчених у пам'ятці подібних форм, причому реконструйовані форми шрифтом не виділяються.
4. Букви ъ, ь випущені як у кінці слів, так і в середині.
5. Все, введене в реєстр упорядником, взято в квадратні дужки.

Б

Бєлая Цєрква — місто на р. Рось, тепер районний центр Київської обл., 14, 20, 49.
Бєлковско[є] — маєток Агафії Богданівни Тишиної, тепер село Більківці на р. Свинолужці Коростишівського р-ну Житомирської обл., 33.
Бєрєг — селище Семена Щенієвського, 12.
Билановцы — село чи маєток Агафії Тишиної, 1.
Браславскоє воєводство — адміністративно-територіальна одиниця з центром у м. Браславі на р. Південний Буг, 83.
Бянєвщина — урочище в маєтку Олександра і Матфія Тиш-Биковських десь недалеко від Горболева у повіті Київському, 3.

В

Вєликоє кнзство Литовскоє — назва Литовської держави, 58.
Вєрбовая — маєток Михайла Стрижевського, 36.
Волынскоє воєводство — адміністративно-територіальна одиниця з повітами Луцьким, Володимирським і Крем'янецьким з 1569 р., 25, 36, 40, 43, 44, 58, 68, 74, 83 85.
Волынская зємля — див. **Волынскоє воєводство.**
Волынь — див. **Волынская зємля.**
Высокоє — село Матфія Немирича недалеко від Черняхова, 66.

Г

Гоголєво болото — урочище десь на шляху між Черняховим і Житомиром, можливо, нинішнє с. Голіївка Житомирського району, 29.

Горбаши — село Матфія Немирича біля Черняхова, тепер село і залізнична станція біля Черняхова, 66.

Горболєв — село і маєток Олександра і Матфія Тиш-Биковських у Київському повіті, тепер с. Горбулів Радомишльського р-ну Житомирської обл., 3, 72.

Горошковичи — село Єви Раївни Бутович у Київському повіті, тепер, можливо, с. М. Горошки Володарсько-Волинського р-ну Житомирської обл.

Грижани — село і маєток Олександра Пронського, тепер, можливо, с. Рижани Володарсько-Волинського р-ну Житомирської обл., 28.

Д

Дєвочки —село Матфія Немирича біля м. Черняхова, тепер с. Дівочки Черняхівського р-ну Житомирської обл., 66.

Дєдковцы — село і маєток Милохни Семенівни Останкової та Гнівоша Дмитровича Стрижевського, тепер с. Дідківці Чуднівського р-ну Житомирської обл., 52, 83, 85, 86, 87.

Дрыглов ѡбруб або **ѡтруб** — острів на р. Тетереві недалеко від Чуднова, тепер с. Дриглів Чуднівського р-ну Житомирської обл., 83.

Дуда Бєрєзовица — урочище біля с. Пилиповичі, належало Богданові Івановичу Стрибилю, 48.

Ж

Жалоб — маєток боярина овруцького присуду Івана Рачка десь біля Овруча, 40.

Житомєр або **Житомир** — місто на р. Тетереві, тепер обласний центр УРСР, 22, 31, 34, 36, 37, 39, 42, 49, 66, 73, 81, 82, 83, 84.

Житомєрский або **Житомирский замок** — 1, 3, 14, 15, 16, 17, 20, 33, 34, 35, 37, 38, 41, 43, 44, 48, 49, 50, 51, 53, 54, 55, 58, 60, 61, 62, 65, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88.

Житомєрский або **Житомирский повѣт** — адміністративно-територіальна одиниця з центром у м. Житомирі, 19, 31.

З

Збараж — місто на р. Гнізні, лівій притоці Серета, тепер районний центр Тернопільської обл., 43, 58.

И

Ивница — річка, тепер Ів'янка, права притока Тетерева, 88.

К

Калиновка — мабуть, права притока р. Бистріївки, притоки Тетерева, 55.

Києв — місто на р. Дніпрі, тепер столиця УРСР, 51, 53, 58, 68, 70, 83, 84, 85.

Києвская зємля — адміністративно-територіальна одиниця з центром у м. Києві, 7, 33, 35, 39, 40, 42, 50, 52, 53, 54, 55, 56, 58, 60, 62, 63, 70, 73, 79, 80, 83, 84, 85, 86, 87, 88.

Києвский замок — 68.

Києвский повєт — адміністративно-територіальна одиниця, часто вживається у значенні «воєводство», 3, 7, 8, 16, 17, 21, 22, 23, 24, 30, 33, 34, 37, 40, 41, 42, 43, 44, 46, 48, 49, 50, 51, 52, 55, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 70, 71, 74, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87.

Києвскоє воєводство — див. **Києвский повєт.**

Кисоричи — маєток біля с. Дідківці, належав Милохні Семенівні Останковій та Гнатові Дмитровичу Стрижевському, можливо, сучасне с. Сербинівка Чуднівського р-ну Житомирської обл., 83, 84.
Кичкировчизна — маєток Богдана Івановича Стрибиля, тепер с. Кичкири Радомишльського р-ну Житомирської обл., 57.
Кичкировщизна — див. **Кичкировчизна.**
Киянка — село Матфія Немирича на р. Бродець, правій притоці р. Ужі (Уші), тепер с. Киянка Барашівського р-ну Житомирської обл., 66.
Комаровка — виселок біля с. Дідківці, належав Милохні Семенівні Останковій і Гнівошу Дмитровичу Стрижевському, 83.
Корєць — місто на р. Корчику, лівій притоці Случі, тепер районний центр Тернопільської обл., 41, 66.
Корост[єнь] — місто на р. Ужі (Уші), правій притоці Прип'яті, тепер районний центр Житомирської обл., 27.
Коростышєв — місто на р. Тетереві, правій притоці Дніпра, тепер районний центр Житомирської обл., 1, 25, 26, 46.
Корнорог — річка і урочище, мабуть, якась притока зниклої р. Калинівки, 56.
Корчєвскоє, або **Корчєв** чи **Корчов** — селище і маєток Василя Богдановича Корчевського на зниклій р. Калинівці, якійсь притоці Бистріївки, тепер с. Корчівка Черняхівського р-ну Житомирської обл., 23, 37, 50, 55, 59.
Кочур — маєток, спільне володіння Тетяни Маньківни Ворониної і Яна Кадлубовського, тепер с. Кочерово Радомишльського р-ну Житомирської обл., 46.
Крємянєцкий повєт — адміністративно-територіальна одиниця з центром у м. Крем'янці, тепер районному центрі Тернопільської обл., 58.

Л

Ловково — село і маєток Богдана Івановича Стрибиля на р. Тетереві, тепер с. Левків Житомирського р-ну, 57, 70, 88.

М

Маковица — [?] 58.
Мєстєчко Топористскоє — див. **Топорища.**
Мєсто Бєлоцєрковскоє — див. **Бєлая Цєрква.**
Мєсто Житомирскоє — див. **Житомєр.**
Мєсто Києвскоє — див. **Києв.**
Минийновци — маєток Василя Корчевського, тепер, мабуть, с. Мінійки Радомишльського р-ну Житомирської обл., 79.

Н

Нанєвская буда — див. **Бянєвщина.**
Новаки — село Матфія Немирича, мабуть, у Володарсько-Волинському р-ні Житомирської обл., 61.

Ѡ

Ѡвруч — місто біля р. Норин, лівої притоки Ужі (Уші), тепер районний центр Житомирської обл., 54, 57.
Ѡлєшка — річка, впадала, мабуть, у р. Тетерів десь на її початку, недалеко від Чуднова, тепер відсутня, 85.
Ѡпалчинскоє — урочище десь недалеко від Черняхова, тепер відсутнє, 6.
Ѡсєцкоє — маєток Тиш-Биковських десь недалеко від Черняхова, 3.

Ѡтроковичі — село Матфія Немирича близько Черняхова, тепер с. Троковичі Черняхівського р-ну Житомирської обл., 66.

П

Панєвцы або **Панєвицы** — село і маєток П. Семашка на правому боці р. Случі, тепер Нова Чорторпя Любарського р-ну Житомирської обл., 58.
Пєщаная — урочище біля м. Коростишева, тепер відсутнє, 26.
Пилиповичі — село Богдана Івановича Стрибиля на р. Бистріївці, тепер с. Пилиповичі Радомишльського р-ну Житомирської обл., 3, 17, 48, 55, 57, 82.
Прєжово — див. **Пряжово.**
Пряжово — село Івана Пряжевського на р. Гуйві, правій притоці Тетерева, тепер с. Пряжів Житомирського р-ну, 27, 64.
Пулины — село і маєток Василя Івановича Ільїнського, тепер с. Червоноармійськ— районний центр Житомирської обл., 28, 81.

Р

Рєч Посполитая — назва Польської держави, дослівний переклад латинського словосполучення res publica, 58.
Романовскоє — село Милохни Семенівни Останкової десь поблизу с. Дідківці, можливо, нинішня Романівка Дзержинського р-ну Житомирської обл., 85.
Рудка — річка, ліва притока Свинолужки — притоки Тетерева, тепер відсутня, 59, 67, 71.
Рудка Бєжовская, або **Бєжонская чи Божовская** — річка, ліва притока Бистріївки, 23, 30, 59.
Рудка Слєпєцкая — права притока Бистріївки — лівої притоки Тетерева, 23, 30, 59.

С

Скоморохи — маєток Богдана Івановича Стрибиля, тепер с. Скоморохи Житомирського р-ну, 57.
Случ — ріка, ліва притока Прип'яті, 58.
Соболєвщизна — дворець Матфія Немирича, яким до сплати боргів володіла Єва Раївна Бутович, тепер, можливо, с. Дворище Володарсько-Волинського р-ну Житомирської обл., 61.
Старосєльцы — село і маєток Станіслава Ясликовського, тепер с. Старосільці Коростишівського р-ну Житомирської обл., 71, 73, 82.
Старый Чєрнєхов — див. **Чєрнєхов Старый.**
Студєная Вода — див. **Студєны Воды.**
Студєны Воды — село і маєток Богдана Івановича Стрибиля, тепер с. Студениця Коростишівського р-ну Житомирської обл., 33, 73.

Т

Тєтєрєв — річка, права притока Дніпра, 83, 85.
Топорища — містечко і маєток Єви Раївни Бутович, тепер с. Топорище Володарсько-Волинського р-ну Житомирської обл., 13, 22, 35, 36, 47, 53, 61, 62, 66.
Трояновцы — село з маєтками Григорія Сокора і Олександра Ворони, тепер с. Троянів — районний центр Житомирської обл., 44, 51.
Тулины — містечко і маєток Гаврила Горностая, тепер с. Тулин Троянівського р-ну Житомирської обл., 44, 51.

Х

Хлугово — озеро в м. Житомирі, тепер його немає, 31.
Хлупленскоє — маєток Богушевої Дешковської, 56.

Ц

Цєсарская зємля — Австрійська держава, 58.

Ч

Чєрнєхов або **Чєрнихов** — містечко і маєток Йосифа і Матфія Немиричів, тепер районний центр Житомирської обл., 13, 22, 59, 62, 65, 66, 69, 72.
Чєрнєхов Старый — село і маєток Йосифа Немирича, тепер частина містечка Черняхова — районного центру Житомирської обл., 22, 47, 66.
Чєрниховский замок — 13, 22.
Чорторыє або **Чорторыи** — село і маєток Петра Семашка на лівому боці р. Случ у Крем'янецькому повіті, тепер с. Стара Чортория Любарського р-ну Житомирської обл., 58.
Чуднов — місто на р. Тетерів, тепер районний центр Житомирської обл., 83, 85.
Чудновский замок — 83, 85.

Ш

Шєршнєвичи — село і маєток Матфія Немирича, мабуть, у нинішньому Володарсько-Волинському р-ні Житомирської обл., 35, 61.
Шумск — село і маєток Олександра Григоровича Ворони, тепер с. Великий Шумськ на р. Гнилоп'ять, правій притоці Тетерева в Житомирському р-ні, 63, 64.

Щ

Щєниєв — село і маєток Семена Щенієвського на р. Рудці, тепер с. Щеніїв Черняхівського р-ну Житомирської обл., 54, 60, 67, 71.

Ю

Юрєвичи або **Юрєвщизна** — маєток Василя Кривковича, мабуть, на території теперішнього с. Юрівка, що на р. Свинолужці — правій притоці Бистріївки Радомишльського р-ну Житомирської обл., 43.

ПОКАЖЧИК ВЛАСНИХ НАЗВ ЛЮДЕЙ

У цей покажчик введено всі власні назви людей (імена, назви по батькові, прізвища, прізвиська), які зустрічаються в пам'ятці.

Цифри, що стоять коло пояснень власних назв, означають номери актів, в яких ці назви виступають.

У записі введених у покажчик слів зроблено такі відступи від запису їх у пам'ятці:

1. Усі надрядкові букви введено в рядок.

2. Біля введених у рядок надрядкових приголосних, що закінчували склад, перед буквами **и**, **ю**, **є**, **я**, що починали дальший склад, вписано **ь** (Ильинский) або апостроф (Григор'євая).

3. Винесену в пам'ятці над рядок букву **и**, якою після голосних передавався нескладотворчий голосний **і**, скрізь замінено введеною в рядок буквою **й** (Андрєй, Гордєй).

4. Відновлення початкових форм (наз. відм. одн.) ряду слів, які в пам'ятці в початковій формі не зустрічаються, проведено за зразком початкових форм інших слів, засвідчених у пам'ятці в наз. відм. одн.

5. Відновлені початкові форми слів у покажчику шрифтом не виділяються.

6. Назви осіб чоловічої статі подаються у покажчику в такому порядку:

а) прізвище або прізвисько (Басараб, Вишнєвєцкий, Арєндар);

б) ім'я (Алєксандро, Андрєйко, Григорєй);

в) назва по батькові (Гаврилович, Іванович, Пєтрович).

Примітка 1. При відсутності прізвищ чи прізвиськ подаються тільки імена і назви по батькові або тільки імена, якщо назви по батькові теж відсутні.

Примітка 2. Якщо трудно віднести власну назву до прізвищ чи до імен, то вона вводиться у покажчик в алфавітному порядку (Богдан Пєтрович, Гринцєвич Макар).

7. Назви осіб жіночої статі подано у покажчику в тому порядку, в якому вони виступають у мові, а саме:

а) ім'я (Раина, Зофєя, Милохна, Просим'я);

б) ім'я, назва по батькові, прізвище (Зофєя Ивановна Ѡстанковна);

в) назва по імені чи по імені та прізвищу чоловіка (Тимофєєва, Ивановая Ѡстанковая, Григор'євая Бутовичєвая);

г) назва по імені та прізвищу чоловіка плюс своє ім'я плюс назва по батькові і прізвище (Ивановая Ѡстанковая Милохна Сємєновна Бєлого).

А

Аврам Хаимович — черняхівський орендар, 69.
Алєксандровая Вишнєвєцкая Алєксандра Андрєєвна Капустянка — княгиня, 39, 40, 74.

Андрєй — підданий Матфія Немирича з с. Старого Черняхова, 66.
Андрєй Матфиєвич або **Матфєєвич** — вільський міщанин, 14.
Арєндар Андрєйко — підданий Матфія Немирича з м. Черняхова, 66.

Б

Баран Андрєй — слуга Богдана Івановича Стрибиля, 3.
Басараб Григорєй або **Грицко Гаврилович** — землевласник з Київського повіту, 37, 50, 55.
Бєзручко Васюк — помічник шумського врядника Петра і шумського отамана Василя Кляпа, 64.
Бєлицкий Янко — хлопчак, прислужник Матфія Немирича, 13.
Бєрєзникович Андрєй — боярин Йосифа Немирича, 61.
Бєрнацкий Юрий — шляхтич [?], 57.
Бобрєнкович Кузма — житомирський міщанин, 9.
Бобровник Кузма — підданий Матфія Немирича, 66.
Бобруєнко Кузма — житомирський міщанин, 9, 10, 11.
Богдан Петрович — підданий Матфія Немирича з с. Старого Черняхова, 66.
Богданєц — син Оксинії Єрмолиної, 7.
Богушовая Дєшковская Богдана Кисєлєвна — землевласниця, 56.
Божко Мартин — житомирський міщанин, 10, 11.
Болотович Лукаш — возний київського повіту, 54.
Борзик Грицко — підданий Григорія Бутовича і Єви Раївни з м. Топорища.
Борис Фєдорович — вільський міщанин, 14.
Бранєцкий Павєл — слуга Валентина Канинського, 68.
Бутович Григорєй — землевласник Київського повіту, 13, 22, 29, 35, 47, 53, 61, 62, 66, 74.
Быковский Яков Иванович — міщанин, 7.

В

Вакула — підданий Єви Раївни Бутович з с. Горошковичі, 65.
Вармолич — підданий Матфія Немирича з с. Отроковичі, 66.
Васко — врядник Милохни Семенівни Останкової в с. Дідківці, 52.
Васко — отаман Богдана Івановича Стрибиля в с. Ловкові, 88.
Васко — підданий панів Тиш-Биковських з с. Горболев, 72.
Вєрєнич Яков — підданий Семена Щенієвського з с. Щенієва, 12.
Вєрєс Сємєн — підданий Василя Богдановича Корчевського з с. Корчева, 55.
Вєрєщака Лєв Богданович — київський міський писар, 58, 68.
Вєцковский Ян Войтковский — див. **Войтковский Ян Вєнцкович**.
Виговский Яцко Сємєнович — див. **Выкговский Яцко Сємєнович**.
Вишнєвєцкая — див. **Александровая Вишнєвєцкая Алєксандра Андрєєвна Капустянка**.
Воєвода Михаль Сємєнович — син Семена Воєводи, 71.
Воєвода Пархом Сємєнович — син Семена Воєводи, 71.
Воєвода Сємєн — підданий Станіслава Ясликовського з с. Старосільці, 71.
Войнєнко Ганна — дружина Григорія Сокора, 51.
Войтєх — слуга селітряника, 76, 77.
Войтковский Ян Вєнцкович—возний Київського повіту, 41, 50, 51, 57, 59, 60, 61.
Волковский Василєй — возний Крем'янецького повіту, 58.
Волчинский Станислав — слуга Київської ратуші, 68.
Ворона Алєксандро Григор'євич — землевласник з Київського повіту, 42, 44, 51, 63, 64, 83, 85.
Ворона Иван — землевласник, 8, 42.
Ворона Миколай Стєцкєвич — племінник Миколая Ворони, 7.

Ворона Станислав Стєцкєвич — племінник Миколая Ворони, 7.
Воронєная — див. **Миколаєвая Воронинаяь Татьяна Маньковна.**
Воронєцкий Матуший або **Матуш** — намісник Київського воєводи, 43, 58.
Воронницкий Матуш — див. **Воронєцкий Матуший** або **Матуш.**
Воронич Александро — див. **Ворона Алєксандро Григор'євич.**
Вывговский Михайло Скєрикович — див. **Выговский Михайло Кирикович.**
Выговский Василєй — землевласник з Київського повіту, 74.
Выговский Михайло Кирикович — возний Київського повіту, 37.
Выговский Ѡфанас — землевласник з Київського повіту, 74.
Выкговский Яцко Сємєнович — шляхтич, 41, 61.
Высоцкий Стєфанко — слуга Семена Дениска Матфієвського, 9.

Г

Гарасим Иванович — підданий Матфія Немирича з с. Дівочки, 66.
Гарасим Тимошєвич — підданий Кирила Ружинського з м. Котельні, 18.
Гирманович Лєхно — підданий Гаврила Горностая з с. Тулин, 14.
Гирманович Пєтр — підданий Гаврила Горностая з с. Тулин, 14.
Гирка Иван — коростишівський міщанин, 26.
Глєб — зять Мошка Мисановича, 15.
Гнилочєрєвий Данило — київський міщанин, присяжний з київської ратуші, 68.
Говса — підданий Матфія Немирича з м. Черняхова, 66.
Голєнач — боярин Єви Раївни Бутович з с. Горошковичі, 65.
Головєнский Тимофєй — див. **Головинский Тимофєй.**
Головинская Зофєя — дружина Головинського Тимофія, 86, 87.
Головинский Тимофєй — землевласник з Київського повіту, 83, 84, 85, 86, 87.
Гораин Каздаутович — війт житомирський, 9, 10, 11, 14.
Гордєй — див. **Гордєй Григор'євич.**
Гордєй — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 72.
Гордєй Григор'євич — черняхівський боярин Матфія Немирича, 47, 53, 65, 66.
Гордєй Иванович — див. **Гордєй Григор'євич.**
Горностай Гаврыло — воєвода берестейський, староста мінський і кам'янецький, 20, 21, 45.
Грєбєнный Ѡниско — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Грєчаник Павєл — підданий Єви Раївни Бутович з с. Топорища, 62.
Григор'євая Бутовичєвая або **Бутовичова** — див. **Григор'євая Бутовичєвая Євва Раєвна.**
Григор'євая Бутовичєвая Євва Раєвна — дружина Григорія Бутовича, 13, 53, 61, 62, 65, 66, 74.
Гринцєвич Макар — підданий Матфія Немирича з с. Горбаші, 66.
Гуляк Артюх — підданий Олександра Ворони з с. Троянівці, 44.
Гуляльницкий Фєдор — шляхтич, 79.

Д

Данило — житель м. Коростишева, 46.
Дахно Василєвич — підстароста житомирський, 4, 9, 10, 11, 75, 76, 77, 78, 79, 80 88.
Дашко — отаман Григорія Сокора, 8.
Дашкович Фєдор — підданий м. Біла Церква, 20.
Дєдєркало Григорєй — судовий уповноважений Петра Семашка, 58.
Дєркач Сємєн — підданий Тиш-Биковських з с. Горболев, 72.
Дєшко — підданий Василя Богдановича Корчевського з с. Корчева, 55.
Дєшковский — землевласник з Київського повіту, 80.
Дмитр — підданий Матфія Немирича з с. Горбаші, 66.

Долгошийкович Гапон — підданий Агафії Богданівни Тишиної з с. Білківці, 33.
Должок Иван — болгаківський отаман Богдана Івановича Стрибиля, 3.
Домна Ждановая Щєнєвская — див. **Ждановая Щєнѣвская Домна Кастаудовна.**
Дробляк Васко — тажерський отаман Тиш-Биковських, 72.
Дудка Кондрат — підданий Матфія Немирича з с. Дівочки, 66.
Дудка Сєнко — підданий Матфія Немирича з с. Отроковичі, 66.
Дѣдковская Милохна Сємєновна — див. **Ивановая Ѡстанковая Милохна Сємєновна** або **Сєнковна Бєлого.**

Є

Єва [Євва, Євга] Раєвна — див. **Григор'євая Бутовичевая Євва Раєвна.**
Євва [Євга] Раєвна Григор'євая Бутовичєвая — див. **Григор'євая Бутовичєвая Євва Раєвна.**
Єзєрский Матєй — київський збирач податків, 5.
Єзоп — див. **Єсозрих.**
Єлєц Дмитр — київський земський писар, 15, 26, 39.
Єрмолиная — див. **Єрмолиная Ѡксиня Сєргиєвна.**
Єрмолиная Ѡксиня Сєргиєвна — землевласниця з Київського повіту, 7.
Єршєвский Ѡлєхно Чєркас — судовий уповноважений князя Януша Острозького і княгині Вишневецької, 39, 58.
Єрынский Ѡлєхно Чєркас — див. **Єршєвский Ѡлєхно Чєркас.**
Єсозрих — слуга селітряника, 76, 77.

Ж

Ждан Богданович — міщанин чи боярин житомирський, 75, 78.
Ждан Иванович — див. **Ждан Богданович.**
Ждановая Щєнѣвская Домна Кастаудовна — дружина Ждана Щенієвського, 24, 54.
Жєлєцкий Ян — шляхтич, 42.
Жилка Микула — підданий Матфія Немирича з с. Горбаші, 66.
Житинский Миско — врядник Гаврила Горностая в с. Тулини, 45.
Житомєрский Захар'яш Мошкович — орендар корчми в Житомирі, 75, 78.
Журавлєвич Гришко — служебник Єви Раївни і Григорія Бутовича в с. Топорищах, 53.
Журбинский Карп — слуга Станіслава Ясликовського в с. Старосілля, 60, 73, 80.

З

Забияка Андрєйко — слуга Йосифа Немирича в Черняхові, 22.
Занкович Васко — підданий Томила Манцевича чи Олександра і Василя Тиш-Биковських, 17.
Заставський Ѡнофрєй Швабович — возний Київського повіту, 55.
Захар'яш Мошкєвич — див. **Житомєрский Захар'яш Мошкович.**
Збриков Иван — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Збриков Михно — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Зваркович Абрам Мишка — староста овруцький, стольник землі Волинської, 40.
Зєбранский Щастный — слуга Валентина Конинського, 68.
Зинєц — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Зофєя — див. **Головинская Зофєя.**
Зофєя Ѡстанковна — див. **Головинская Зофєя.**
Зофєя Ивановна Ѡстанковна — див. **Головинская Зофєя.**
Зофєя-Просим'я Ивановна Ѡстанковна або **Ѡстанковая** — див. **Головинская Зофєя.**
Зубрицкий Кгабриєль, Кабрыль або **Михал** — служебник Миколая Каменського, 25, 32, 38, 64, 68, 75, 77.
Зуй Иван — черняхівський війт, 66.

И

Иван — див. **Збриков Иван.**
Иван з Держжноє — перехожий, 27.
Иван — підданий Богушевої Дешковської Богдани Киселівни з Хлупленського, 56.
Иван — підданий Єви Раївни і Григорія Бутовича з с. Топорища, 62.
Иван — служебник Богушевої Дешковської Богдани Киселівни з Хлупленського, 56.
Иван Борисович — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Иван Васильєвич — див. **Дахно Васильєвич**, 74.
Иван Миткович — підданий Матфія Немирича з с. Дівочки, 66.
Иван Сємєнович — підданий Василя Корчевського з с. Корчева, 50.
Иван Фєдотович — слуга Богдана Івановича Стрибиля, 3, 48.
Иван Харитонович або **Харивонович** — слуга Богдана Івановича Стрибиля, 48.
Ивановая Ѡстанковая — див. **Ивановая Ѡстанковая Милохна Сємєновна** або **Сєньковна Бєлого.**
Ивановая Ѡстанковая Милохна Сємєновна Дѣдковская — див. **Ивановая Ѡстанковая Милохна Сємєновна** або **Сєньковна Бєлого.**
Ивановая Ѡстанковая Милохна Сємєновна або **Сєньковна Бєлого** — землевласниця з Київського повіту, 84, 85, 86.
Игнат — двірник Богдана Івановича Стрибиля в Житомирі, 34.
Илицкий Ян — шляхтич, 58.
Ильинский Василєй Иванович або **Богданович** — намісник, а потім староста звягельський, 72, 81.
Ильяшовский-Кутлубай Василєй Антонович — землевласник з Київського повіту, 16.
Ильяшовский-Кутлубай Фєдор Антонович — землевласник з Київського повіту, 16, 18.
Илья Ѡпанасович — підданий Богдана Івановича Стрибиля з с. Ловкова, 21.
Илья Пєтрович — шляхтич, 41.
Исай — війт у містечку Котельні, 45.

К

Кадлубовский Ян — землевласник з Київського повіту, 46, 85.
Калина Ян — товариш Канинського Валентина, 68.
Калинский Ян — товариш Канинського Валентина, 68.
Камєнский Миколай — підстароста житомирський, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88.
Камєнский Якуб — шляхтич, 51.
Камєнский Ян — див. **Калинський Ян.**
Камотка — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Канинский Валєнтин — ротмістр Київського замку, 68.
Капустянка Алєксандра Андрєєвна — див. **Алєксандровая Вишнєвєцкая Алєксандра Андрєєвна Капустянка.**
Карач — підданий Єви Раївни і Григорія Бутовича з містечка Топорища, 62.
Карпо Андрєєвич — міщанин чи боярин з Житомира, 75.
Касьян — племінник Василя і Федора Ільяшовських, 16, 18.
Катєрина — дружина Григорія Гавриловича Басараба, 37.
Кашпор — бондар на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Кгавловский Станислав — слуга Канинського Валентина, 68.
Кголдовский Войтєх — шляхтич, ключник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Кгосский Ян — шляхтич, 42.

Кєвлич Миколай Григор'євич — пан [?], 60,
Кєвлич Григорєй — див. **Кєвлич Миколай Григор'євич.**
Кирик Андрєєвич — житомирський боярин, 76, 77, 87.
Кирко Андрєєвич — див. **Кирик Андрєєвич.**
Кисєль Иван — старосільський підданий Станіслава Ясликовського, 71.
Кляп Василь — отаман Олександра Ворони в с. Шумську, 64.
Ковалєвич Лук'ян — підданий Григорія Бутовича з м. Топорища, 22.
Коваль Дмитр — житомирський міщанин [?], 10.
Коваль Кондрат — підданий батька Івана Синкгура, 64.
Коваль Пархом — підданий Богдана Івановича Стрибиля з с. Ловкова, 21.
Ковгановский Тєрєх — возний Київського повіту, 74.
Козява Сємєн — слуга Йосифа Немирича, 41.
Колантай Станислав — возний Київського повіту, 53, 70, 71, 79, 80.
Колтун Дорошко — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Кондрат — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Кондрат — підданий Богдана Івановича Стрибиля, 49.
Кончаковский Тєрєх — возний Київського повіту, 40; проте див. **Ковгановский Тєрєх.**
Корєцкий Юхим або **Євфим, Євхим, Яхим, Иωяхим** — князь, 41, 55, 74, 79.
Коростєль Сєргий — коростишівський війт, 15, 25.
Корчєвский Василєй Богданович — землевласник з Київського повіту, 6, 23, 37, 50, 58, 59, 70, 79.
Корчовский Василєй Богданович — див. **Корчєвский Василєй Богданович.**
Корчовский Василєй Сємєнович — землевласник з Київського повіту, 30.
Корчовский Григорєй — син Миколаєвої Ворониної Тетяни Маньківни, 7.
Костюшкович Сємєн — опікун міста Коростишева, 15, 26.
Котовский Шиман — врядник Януша Острозького в с. Панівці, 58.
Кочурєкий Григорєй Сапонович — син Миколаєвої Ворониної Тетяни Маньківни, 46; проте див. **Корчовский Григорєй.**
Кошковский Станислав — слуга Семена Дениска Матфієвського, 9, 11.
Крємєнский Иван — шляхтич, 58.
Кривкович Василєй — київський міщанин, 43, 44.
Кропивницкий Сєвєрин Судимонтович — брацлавський земський писар, 83, 84, 85, 86, 87.
Крупка Сидор — боярин Йосифа Немирича, 61.
Крупчанка Ивашко — житомирський міщанин, 9, 11, 30.
Крупчанка Иван Мискєвич або **Мишкєвич** — див. **Крупчанка Ивашко.**
Кузма — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Кузма — підданий Богдана Івановича Стрибиля з с. Пилиповичі, 82.
Кузма Пархомович — підданий Йосифа Немирича з Черняхова, 29.
Кулинич Дємян — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Куровский Ян — служебник Йосифа Немирича, 13, 61.
Кутлобай Фєдор — див. **Ильяшовский-Кутлубай Фєдор Антонович.**

Л

Лавро — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Лаврик — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Лаврин — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Лагич Фєдко — див. **Ладчич Фєдко.**
Лагчич Фєдко — див. **Ладчич Фєдко.**
Ладчич Фєдко або **Фєдюк** — врядник Василя Богдановича Корчевського в с. Корчеві, 55.
Ладчич Михайло або **Михалко** — підданий Василя Богдановича Корчевського з с. Корчева, 55.

Лазар — підданий Станіслава Ясликовського з с. Староселець, 73.
Лазор — коростишівський міщанин, 26.
Лахчич Михайло — див. **Ладчич Михайло** або **Михалко.**
Лємєш Кєрдєй або **Кирдєй Савин** або **Савич** — землевласник з Київського повіту, 23, 30, 59.
Лєшук — помічник врядника і отамана Олександра Воронича в с. Шумську, 64.
Литвин Дмитр — підданий Станіслава Ясликовського з с. Старосільці, 71.
Литяга Савка — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Лобжанский Иван — підстароста житомирський, 54.
Ловковский — див. **Стрибиль Богдан Иванович.**
Лозицкий Дємид — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 72.
Лозицкий Пилип — підданий Матфія Немирича з с. Старий Черняхів, 66.
Лозицкий Фєдор — шляхтич, 53.
Лудвиский Сасин — шляхтич, 58.
Лукаш — підданий Матфія Немирича з с. Отроковичі, 66.
Лук'ян — лимарів слуга з Черняхова, 29.
Ляшинич Лєвко — служебник Єви Раївни і Григорія Бутовича з містечка Топорища, 53.

М

Мазур Бартко — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Мазур Криштоф — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Макар — підданий Кирила Ружинського з містечка Котельні, 18.
Макар Калєникович — черняхівський міщанин, 54.
Максим Иванович — житомирський міщанин, 31.
Малашєвич Яцко — боярин Йосифа Немирича, 61.
Мєлєшєвский Адам — служебник Валентина Канинського, 68.
Манцєвич Василєй — син Томила Манцевича, 17.
Манцєвич Карп — син Томила Манцевича, 3.
Манцєвич Томило — війт корецький, 3, 17, 72, 81.
Марко Макарєвич — підданий Матфія Немирича з с. Горбаші, 66.
Марко Фєдотович — отаман Богдана Івановича Стрибиля в с. Пилиповичі, 17.
Мар'яма — дружина Схар'ї Кгершоновича, 75, 78.
Матфєєвский Сємєн або **Шимон Дєниско** — житомирський староста, 1, 3, 9, 13, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87.
Матфєєвєцкий Сємєн Дєниско — див. **Матфєєвский Сємєн** або **Шимон Дєниско.**
Матыс — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Мацєвич Григорєй — намісник вільський, 4.
Мацкєвич Томило — див. **Манцєвич Томило.**
Мєлник Фєдор — підданий Матфія Немирича з с. Старий Черняхів, 66.
Мєлничок Фєдорєц — підданий боярина Гордія Григоровича, 47.
Мєлчицкий Миколай — [?], 4.
Мєрошовский Сєбєстиян — врядник Йосифа Немирича у Черняхові, 29, 66.
Микита — бондар на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Микита — підданий Григорія Бутовича і Єви Раївни з містечка Топорища, 62.
Микита — підданий Матфія Немирича з с. Дівочки, 66.
Миклаш — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 72.
Миклич — підданий Єви Раївни і Григорія Бутовича з містечка Топорища, 22.
Миколаєвая Воронинаяя Татьяна Маньковна — землевласниця з Київського повіту, 7, 46.

Милохна Ѡстанковая — див. **Ивановая Ѡстанковая Милохна Сємєновна** або **Сєньковна Бєлого.**
Милохна Сєнковна Бєлого Ивановая Ѡстанковая — див. **Ивановая Ѡстанковая Милохна Сємєновна** або **Сєнковна Бєлого.**
Минєц — підданий Кирила Ружинського з Котельні, 16.
Мирашєвский Сєбєстиян — див. **Мєрошовский Сєбєстиян.**
Мисан — син Мошка Мисановича, 15.
Михайло або **Михало** — назва християнського свята (21.XI).
Михайло Кирикович — возний Київського повіту, 22.
Михалєц — див. **Воєвода Михаль Семенович.**
Михно Євтухович — житомирський міщанин, 10, 11, 38.
Михно Стувхович — див. **Михно Євтухович.**
Мозырская Ѡксюта — [?], 7.
Мошєй або **Мошко Мисанович** — орендар у м. Коростишеві, 15, 25.
Мяккогуб Захар'я — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.

Н

Нагайский Мартин — шляхтич, 3, 9, 11.
Нагорник Мартин — підданий Іванової Останкової Милохни Семенівни або Сеньківни Білого з с. Дідківці, 52.
Наум Климович — житомирський боярин чи міщанин, 75, 78.
Нєвмирицкий Пєтр Фєдорович — возний Київського повіту, 34.
Нєвора [... ий][87] **Павєл** — підданий Матфія Немирича з с. Отроковичі, 66.
Нєворовский Юрєй — помічник Мартина Прушинського, 41.
Нєкраш Кузма — підданий Матфія Немирича з с. Високого, 66.
Нєкраш Пашко — підданий Матфія Немирича з с. Високого, 66.
Нєкраш Сєнко — підданий Матфія Немирича з с. Киянки, 66.
Нєкраш Хацко — боярин Йосифа Немирича, 61.
Нєлєпович Пєтрушка — білоцерківський гість Петра Германовича, 14.
Нєлюбович Кайдаш — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Нєлюбович Максим — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Нєлюбович Стєпан — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Нємирич Єсиф — землевласник Київського повіту, київський земський суддя, 13, 22, 23, 35, 39, 40, 41, 47, 54, 61, 65, 69, 71, 74, 84.
Нємирич Иван — землевласник з Київського повіту, батько Йосифа Немирича, 84.
Нємирич Матфєй — син Йосифа Немирича, 13, 39, 53, 61, 62, 65, 66, 69, 72.
Нєнартович Иван — підданий Матфія Немирича з с. Отроковичі, 66.
Нєнартович Пархом — підданий Матфія Немирича з с. Отроковичі, 66.
Нєнартович Протас — підданий Матфія Немирича з с. Отроковичі, 66.
Нєстєр Ѡстапович — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Нижник Ѳєдор — підданий Олександра Ворони з с. Шумська, 63.

Ѡ

Ѡгапка Харитоновна — дружина Кондрата Постригача, 32.
Ѡгаф'я Тишиная — див. **Федоровая Тишиная Ѡгаф'я Богдановна.**
Ѡгрудко Максим— підданий Єви Раївни з с. Горошковичі, 65.
Ѡкгановский Ян — землевласник з Київського повіту, 39.
Ѡксинья Сєргєєвна Єрмолиная Нєфєдовича — див. **Єрмолиная Ѡксиня Сєргиєвна.**
Ѡлєсєєв — отаман Гаврила Горностая в с. Тулини, 45.
Ѡлєхно — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Ѡлєхно Чєркас Єршєвский — див. **Єршєвский Ѡлєхно Чєркас.**

[87] Прізвище не прочитано.

Ѡлизар Иван — землевласник з Київського повіту, 26, 46, 65.
Ѡнанька Ѡлєшка — отаман Гаврила Горностая в с. Тулини, 20; див. **Ѡлєсєєв.**
Ѡнаньчич Ивашко — отаман Гаврила Горностая в с. Тулини, 21; див. **Ѡлєсєєв.**
Ѡниско — бондар на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Ѡсєцкий Адам — товариш Малєшєвского Адама, 68.
Ѡстанковая — див. **Ивановая Ѡстанковая Милохна Сємєновна** або **Сєнковна Бєлого.**
Ѡстанковая Милохна Сємєновна або **Сєнковна Бєлого** — див. **Ивановая Ѡстанковая Милохна Сємєновна** або **Сєнковна Бєлого.**
Ѡстанковна Зофєя Ивановна — див. **Головинская Зофєя.**
Ѡстанковский Чура — шляхтич, 80.
Ѡстрожский Костєнтин — князь, воєвода землі Київської, маршалок землі Волинської, 25, 36, 43, 58, 59, 60, 68, 73, 74, 83, 85.
Ѡстрозский Януш — староста білоцерківський, син Костянтина Острозького, 58.

П

Павєл Євтухович — житомирський міщанин, 38.
Павєл Супрунович — підданий Матфія Немирича з с. Дівочки, 66.
Павша Богуфал — підсудок київського земського суду, 39.
Партєнюха Клим — житомирський міщанин, 9.
Пархом — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Пархом Маркович — служебник Валентина Канинського, 71.
Патрикий — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Пєтр — врядник Олександра Воронича в с. Шумську, 63, 64.
Пєтриковский Ян — врядник Йосифа Немирича в Черняхові, 35, 47, 65.
Пєтровский Ян — див. **Пєтриковский Ян.**
Пивовар Дємко — підданий Єви Раївни з с. Горошковичі, 65.
Пилип Фєдорович — боярин Костянтина Острозького, 81.
Пилиповский Миколай — землевласник з Київського повіту, 48.
Пилиповский Сємашко — землевласник з Київського повіту, 49.
Пилиповский Стєфан або **Стєцко Богданович** — землевласник з Київського повіту, 2, 19, 34, 57, 81.
Пилиповский Томило — син Пилиповського Стефана, 19.
Писклович Грицко — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Подгаєцкий Иван — писар житомирського міського уряду, 83, 84, 85, 86, 87.
Подолєцкий Миклаш — шляхтич, 79, 80.
Полаг'я Сапоновна — дружина Кадлубовського Яна, 46.
Половинка Митко — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Постригач Кондрат — житомирський міщанин, 14, 32.
Поцєкайло або **Поцикайло Гаврило** — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Пражовский Иван — син Пряжєвського Семена, 27.
Прєжовский Сємєн — див. **Пряжєвский Сємєн.**
Присович Андрєй — боярин Олександра Ворони, 63.
Пристрял Кузма — житомирський міщанин, 64.
Пронский Алєксандро — князь, стольник великого князівства Литовського, староста луцький, 28.
Просим'я — див. **Головинская Зофєя.**
Просим'я-Зофєя Ивановна Ѡстанковна — див. **Головинская Зофєя.**
Просим'я-Зофєя Ѡстанковна Головинская — див. **Головинская Зофєя.**
Прушинский Мартин — слуга Юхима Корецького, 41.
Пряжєвский Сємєн — землевласник з Київського повіту, 27, 81.

Р

Раина — падчериця Григорія Гавриловича Басараба, 37.
Рацинский Войтєх — див. **Рачинский Войтєх.**
Рачинский Войтєх — товариш Валентина Канинського, 68.
Рачок Иван — овруцький боярин, 40.
Рєбужка — або **Рєбушка Сєнко** — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Родка Андрєй — підданий Миколая Пилиповського, 48.
Родка Курило — підданий Миколая Пилиповського, 48.
Родка Павєл — підданий Миколая Пилиповського, 48.
Родкєвич Стєпан — шляхтич, 53.
Родкович Стєпан — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Роман Борисович — врядник Гаврила Горностая в с. Тулинах, 45.
Рудский Иванко — підданий Станіслава Ясликовського з с. Старосільці, 60.
Рудыча Сємєнко — див. **Рудычча Сємєн.**
Рудычча Сємєн — [?], 38.
Ружинский Кирил або **Кирик** — князь, 16, 18, 36, 45.
Ружинский Ѡстафєй — князь, 15, 26.
Рукавчицкий Самуил — служебник Агафії Тишиної, 1.
Руцкий Иван — служебник Станіслава Ясликовського, 54.

С

Сава — слуга Богдана Івановича Стрибиля, 88.
Свирид — мократицький отаман Богдана Івановича Стрибиля, 49.
Свистун Грицко — підданий Богдана Івановича Стрибиля, 20.
Сємашко Пєтр — землевласник з Крем'янецького повіту, 58.
Сємєн — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Сємєн — див. **Вєрєс Сємєн.**
Сємєновая вдова — дружина Семена Воєводи, 71.
Сємигляд Васко — підданий Матфія Немирича з с. Отроковичі, 66.
Сєнко — перехожий, 27.
Сєнко — підданий Йосифа Немирича, 64.
Сєнко — підданий Іванової Останкової Милохни Семенівни Білого з с. Дідківці, 52.
Сєнковая Василиса Сєрбиновна — мати Іванової Останкової Милохни Семенівни Білого, 84.
Сєргєй — підданий Богдана Івановича Стрибиля з с. Пилиповичі, 82.
Сєргєй Тишкович — врядник і війт коростишівський, 26; див. **Коростєль Сєргєй.**
Сидор — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Синкгур Иван — землевласник з Київського повіту, 63, 64.
Скиликиєв Дєнис — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Соколовский Матыс — шляхтич, 52.
Сокор Григорєй — землевласник Київського повіту, 8, 44, 51.
Солтан Иван Ѳєдорович — київський міський суддя, 58.
Сосновский Самсон — [?], 32.
Сошєнский Иван — землевласник з Крем'янецького повіту, 58.
Станислав — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Станишєвский Ян — підстароста житомирський, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17.
Станишовский Ян — див. **Станишєвский Ян.**
Станкгел — татарин, 60.
Стасовик — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Стась — слуга селітряника, 76, 77.

Стєпан Дємидович — підданий Матфія Немирича з с. Отроковичі, 66.
Стєпан Никонович — підданий Матфія Немирича з с. Дівочки, 66.
Стєпановский Матис — товариш Валентина Канинського, 68.
Стєцко — підданий Єви Раївни Бутович з с. Горошковичі, 65.
Стрибиль Богдан Иванович — землевласник Київського повіту, 2, 3, 12, 17, 20, 21, 26, 33, 34, 48, 49, 55, 57, 70, 73, 79, 82, 88.
Стрижєвский Гнєвош Дмитрович — землевласник з Київського повіту, войський вінницький, 52, 83, 84, 85, 86, 87.
Стрийковский Мацєй — землевласник з Київського повіту, 9, 10, 11, 76, 77.
Стрыбыль Богдан Иванович — див. **Стрибиль Богдан Иванович.**
Стрыбыль Иван Богданович—[?], 57.
Стрыжєвский Дмитр Андрєєвич Лєхновича — землевласник з Київського повіту, 84.
Стрыжєвский Михайло — землевласник з Київського повіту [?], 36.
Стрыжовский Михайло — див. **Стрыжєвский Михайло.**
Стрыковский Маций — див. **Стрийковский Мацєй.**
Суботич — підданий Григорія Бутовича з містечка Топорища, 22.
Супрун — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Схар'я Кгєршонович — слуга Захар'яна Мошковича, 75, 76, 77, 78.
Счєпановский Матис — див. **Стєпановский Матис.**

Т

Татьяна Маньковна Миколаєвая Воронина — див. **Миколаєвая Воронина Татьяна Маньковна.**
Татьяна Харитоновна — дружина Самсона Сосновського, 32.
Тєрєшко — коростишівський міщанин, 26.
Тєрпило Михайло — шляхтич, 3.
Тимофєєвая — див. **Головинская Зофєя.**
Тимофєєвая Головєнская — див. **Головинская Зофєя.**
Тимофєєвая Просим'я-Зофєя Ивановна Ѡстанковна — див. **Головинская Зофєя.**
Тимош с Коростя — перехожий, 27.
Тиш-Быковский Алєксандро Фєдорович — землевласник Київського повіту, 3.
Тиш-Быковский Василєй — землевласник з Київського повіту, 17.
Тиш-Быковский Матфєй Фєдорович — землевласник з Київського повіту, 3.
Тишиная — див. **Фєдоровая Тишиная Ѡгаф'я Богдановна.**
Тишкєвич Логойский Фридрих Юр'євич — син берестейського воєводи, 28,81.
Тишко — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Тишкович Сєргєй — коростишівський війт, 26; див. **Коростель Сєргєй.**
Тишкович Фридрих — див. **Тишкєвич Логойский Фридрих Юр'євич.**
Тканко Пєтр — служебник Григорія Сокора, 44.
Томаш — підданий Матфія Немирича із Старого Черняхова, 66.
Трєска Матєй — землевласник з Київського повіту, 31.
Турчинович Фєдорий — брат Льва Верещаки, 68.
Тяпинский Василєй Матєєвич — землевласник з Київського повіту, 56.

У

Узловский Миколай — шляхтич, 51.
Ус Клим — житомирський міщанин, 9, 10.

Ф

Файко — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Федор — врядник Валентина Канинського, 15.
Федор — підданий Семена Щенієвського з с. Щенієва, 12.
Федор — син Богдана Івановича Стрибиля, 33, 48.
Федор Ωпанасович — отаман в с. Тулини, 14.
Федоровая Тишиная Ωгаф'я Богдановна — землевласниця з Київського повіту, 1, 33.
Филон — воєвода смоленський, 25.
Филон — підданий Григорія Бутовича з містечка Топорища, 22.
Филонец — син Єрмолиной Оксині Сергіївни, 7.

Х

Халаим Богдан — чудновський врядник, 58.
Хведораша — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Хомич Томко — возний Київського повіту, 58.
Хомич Ωмельян — підданий Семена Щенієвського, 12.
Хорошко Шлоим — житель міста Корця, 41.

Ц

Цибулка Єско — київський міщанин, 68.

Ч

Чекановский Андрей — шляхтич, 57, 61.
Чепель Ивашко — [?], 9.
Черкас — див. **Ершевский Ωлехно Черкас.**
Чоботар Хведор — підданий Матвія Немирича з с. Отроковичі, 66.

Ш

Шабуня Яцко — [?], 37.
Шахта Пронец — підданий Матвія Немирича з Черняхова, 66.
Шлома — син Мошка Мисановича, 15.

Щ

Щасный Богушевич — підданий Матвія Немирича з Черняхова, 66.
Щасный — волосовський боярин, 26.
Щасный — слуга Йосифа Немирича, 22.
Щеневская Домна Ждановая — див. **Ждановая Щенѣвская Домна Кастаудовна.**
Щен[и]евский Миско — див. **Щен[и]евский Миколай.**
Щениковский Миско — див. **Щен[и]евский Миколай.**
Щенеевский Ждан — див. **Щениевский Ждан.**
Щениевский Демид або Дамид — син Ждана Щенієвського, 24, 51.
Щениевский Ждан — возний Київського повіту, 60, 70, 71, 83, 84, 85, 86, 87.
Щен[и]евский Иван — син Ждана Щенієвського, 54.
Щен[и]евский Мелешко — син Ждана Щенієвського, 54.
Щенѣевская Домна Кастаудовна — див. **Ждановая Щенѣвская Домна Кастаудовна.**
Щен[и]евский Семен — землевласник з Київського повіту, 12, 24, 55, 67, 71, 80.
Щен[и]евский Федор — син Ждана Щенієвського, 24, 54, 60.
Щен[и]евский Хома — син Ждана Щенієвського, 54.

Ю

Юрєй — врядник Семена Костюшковича в Коростишеві, 15.
Юрєй Григор'євич — див. **Гордєй Григор'євич.**

Я

Якуб — робітник на поташевому підприємстві у Томила Манцевича, 3.
Якуб — підданий Матфія Немирича з Черняхова, 66.
Ян Вєцкович — див. **Войтковский Ян Вєнцкович.**
Ярмолиная — див. **Єрмолиная Ѡксиня Сєргиєвна.**
Ярмултовский Михал — товариш Валентина Канинського, 68.
Ярог Хвєдко — підданий Матфія Немирича з с. Дівочки, 66.
Ярошєвич Андрєєц — підданий Гордія Григор'євича, 47.
Ясликовский Станислав — землевласник з Київського повіту, 1, 52, 54, 59, 60, 67, 70, 71, 73, 79, 80, 81, 82.
Ястрєбский Якуб — присяжний писар Київської ратуші, 68.
Яцко — коростишівський міщанин, 26.
Яцко Сємєнович — [?], 37.

СЛОВНИК МАЛОЗРОЗУМІЛИХ СЛІВ

У цьому словнику подано не всі значення введених у нього слів, а тільки ті, з якими реєстрові слова виступають у пам'ятці.

Реєстрові слова, зміст яких не вдалося визначити, не введені в словник.

У правописі реєстрових слів зроблено деякі зміни в порівнянні з правописом їх в оригіналі, а саме:

1. Надрядкові букви скрізь введено в рядок у круглих дужках, за винятком тих випадків, коли після них в оригіналі стоять букви **я**, **ю**, **е**, **и**, що починають дальший склад, напр.: имє(н)є, збо(ж)є, по(д)єздок, полтрє(т)ядцат, су(д)я, су(д)ич.

2. Звук **й**, що після голосних завжди передається в пам'ятці винесеною над рядок буквою **и**, скрізь передано введеною в рядок буквою **и**.

3. Буква **ъ** не збережена ні в кінці слів, ні в середині.

4. Початкові форми (наз. в. одн., інфінітив) ряду слів, що в пам'ятці у початковій формі не засвідчені, реконструйовані за зразком засвідчених у пам'ятці подібних початкових форм.

5. Реконструйовані початкові форми слів шрифтом не виділяються.

6. Ремарки подано курсивом.

А

а а, але; і.
абы щоб.
адамашка груба узорчата шовкова тканина.
аж¹ підсилювальна частка «аж».
аж² *див.* **а жє**.
а же а що.
албо або.
артикул стаття закону.
атаман сільський староста.

Б

бавити затримувати, забавляти.
бакгазыя бавовняна тканина, ситець.
барва форменний одяг, уніформа.
барзо дуже.
бахмат кінь татарської породи.
бачє/н/є розсуд, погляд.
башта спостережно-оборонна вежа.
бєлинная шубка біляча шубка.
бєль білі нитки для вишивання.
бєрвєно колода, деревина.
бобровыє гоны розплідник бобрів.
бобровыє гоны погонити виловити бобрів у їх розплідннку.
бодня дерев'яна діжка з замиканим віком.
бортноє дєрєво дерево з дуплами-вуликами, в яких дикі бджоли кладуть мед.
боты чоботи.
боярин людина середнього між шляхетським і селянським стану, що звичайно перебуває на службі у шляхти; незакріпачений селянин; чиншовик.
бра/н/є брання, одержування, одержання.
братанич (братів син) племінник.
бронь військове спорядження.

буда розміщене в лісі примітивне підприємство для переробки дерева на поташ.
будка хатинка.
будник робітник на буді.
бур бурий.
бурити право мутити, перешкоджати.
бурмистр найвищий начальник міського самоврядування.
бурнатный брунатний, смуглий, темний, каштановий, темно-коричневий.
быдло худоба, переважно рогата.
бык нєук не привчений ще до роботи бик.
бык трєтяк трирічний бик.
были-смо ми були.
бытность присутність.

В

вазнь див. **васнь.**
валах кастрований кінь.
варунки умови.
васнь ворожість, незлагода.
вєзє(н)є в'язниця.
вєлєбный славний, преподобний.
вєлєзацный вельмишановний, вельмидостойний.
вєно див. **вѣно.**
вєновноє имє/н/є маєток, даний або одержаний у придане.
вєпр кабан.
вєчистый вічний.
виж урядовий чиновник, що виконував різного роду судові доручення.
вина провина, причина.
вказ судове рішення, судове розпорядження.
вказа/н/є див. **вказ.**
вливати право переуступати кому-небудь, покладати на кого-небудь своє право на що-небудь; брати на себе зобов'язання.
водлє див. **водлуг.**
водлуг по, відповідно до, у згоді з.
воєвода воєначальник, правитель ~~області~~ воєводства.
воєводич син воєводи.
воєводство область, що управляється воєводою.
возник запряжений кінь, вантажний кінь, ломовик.
возный урядовець, який, крім виконання судових доручень, мав також і виконавчу владу, провадив введення у володіння, вручав позви, оголошував рішення суду та ін.
войский чиновник, який наглядав за порядком в області під час війни.
войт *в містах* начальник міського самоврядування, *в селах* призначуваний поміщиком староста; суддя.
войтович син війта.
вряд див. **уряд.**
врядник службова особа в уряді.
вцалє цілком.
вшєлякий всілякий.
выжєл лягавий пес.
выймовати виключати.
выкрочити вийти, відступити.
вымавлятися відговорюватися.
вымєрки мірчук.
выпуст сплата процентів, орендна плата.
вырєкатися зрікатися.
высочоный воск вибитий із сотів віск.
вытяти вирізати.
вѣно ~~придане за молодою.~~ окуп, що його давав молодий батькам майбутньої дружини або їй самій.

Г

гаковница вогнепальна зброя, рід рушниці з довгим стволом.
гдє бы-м див. **кгды бы-м.**
госпо́да дім, двір і господарство.
гостинєц шлях.
гривна срібна монета, що дорівнювала 75 литовським або польським грошам.
гридня приміщення для челяді, казарма.
грош грошова одиниця, рівна одній шістдесятій частині копи; в свою чергу грош складався з десяти білих пінязів.
грош литовский одна сімдесята частина гривни.
грошї готовыє готівка.

Д

дє/и/ мов, мовляв, каже, казав, так би мовити.
дєкрєт судове рішення, судова постанова чи ухвала.
дєлия плащ.
дєло гармата.
дєрга попона, повсть.
дєспєкт образа, обида.
для з причини, із-за, через.

долєглость утиски, пригноблення.
дом шинковный корчма.
доходити права домагатися по суду здійснення свого права.
досыт учинити задовольнити.

Є

єдваб шовк.
єдвабный шовковий.
єздный конь верховий кінь.
єпанча опанча.
єрмак, єрмяк сіряк, сірячина.
єсли чи.

Ж

жадєн ні один, ніякий.
жалобливая сторона сторона, що подала скаргу, скаржник.
жє що.
жєбы щоб.
живот життя.

З

забавити ся затриматися, забаритися.
завєдєный дом заборгований дім.
завєсти имє/н/є передати маєток у володіння іншій особі.
завєсик занавіска, ширмочка.
зависнути на дєкрєтє судовном припинитися судовим розглядом якраз перед винесенням рішення, вироку.
завито остаточно.
завитый остаточный.
заказати до громады об'явити, оголосити громаді, повідомити громаду.
зарука запорука, яку брала на себе сторона як кару за можливе порушення нею якогось договору чи права.
запитый *про предмет* відданий у заставу корчмареві на час до сплати заборгованості грішми.
засада саж, хлів, в якому відгодовували кабанів.
засажоный су/д/я тимчасово виконуючий обов'язки судді.
заступовати захищати, заступатися.
застава відданий у заставу маєток чи предмет.
заховатися повести себе, вести себе у відповідності з чим.
зацный чесний, шановний, благородний, поважний.
заш/т/є сварка.
збєг втікач.
збо/ж/є хліб у колосі; хліб у зерні.
звєрхность верховність, юрисдикція, влада.
здрайца зрадник, донощик, обманщик.
здоймом все разом, цілком, повністю.
зєйти вийти.
зєлживость ганьба, сором, паплюження.
зємєнин поміщик, землевласник, землеволоділець.
зємянка поміщиця, землевласниця, землеволодільниця.
злє погано, недобре.
злєцє/н/є доручення.
зложє/н/є склад, кладовка, комора.
злотый полский чєрлєный *польська монета* червоний.
золотник міра ваги, рівна 4,26 грама.
зсоромотити зганьбити, осоромити.
зуполный весь, повний, цілий, цілковитий.
зустав суглоб.
зшарпати пограбувати.
зыск прибуток.

И

иж що.
ижбы щоб.
иж-єм що я.
ино то.
интєрєс прибуток, користь, вигода, зацікавленість.
истый справжній, дійсний.

К

кадолб діжка, видовбана з куска стовбура дерева.
казати дати наказ, веліти, розпорядитися.
калєндар рымский виправлений у Римі 1582 р. з розпорядження папи Григорія XIII так званий григоріанський календар, або календар нового стилю.
калита шкіряний мішок на гроші.
камєнь (лою) ~~кусок застиглого овечого чи гов'яжого топленого жиру~~. один ваги

каплун кастрований півень, відгодовуваний на м'ясо.

каразия просте грубе сукно.
каракуля палиця з закругленим кінцем, який служить за рукоятку.
квит записка, розписка, повістка, письмове повідомлення.
кгвалт вчинене силоміць правопорушення, насильство.
кгвалтом насильно, силоміць, навально, з силою.
кгды коли.
кгды бы-м якби я.
кгды-м коли я.
кгродский міський.
кгрунт садиба, земля.
кий палиця.
китайка бавовняна або шовкова тканина.
китайка-дупля подвійно ткана китайка.
клєть кладовка, комора.
кнафли гудзики.
кобєрєц килимок.
койлогривый конь кінь із скрученою, сплетеною гривою.
колвєк -небудь, -сь, -будь, будь-.
колода міра сипких тіл.
колпак головний убір, ківер.
конов кварта, кухоль.
конопный конопляний.
копа 1) одиниця лічби, що означає 60 штук чогось; 2) група людей, громада, скликана на нараду; сходка.
кормный годований, відгодовуваний.
короб корзина.
коц товсте сукно; повсть, попона, покривало; ковдра.
кошуля сорочка.
крєс кресало, замок, затвор у вогнепальної зброї.
купа див. **копа** 2.
кусто/в/є чагарник.
ку́ток завершення, кінець, результат, наслідки.
куфєль кухоль.

Л

лавица мєста присяжні засідателі, присяжні особи.
ланцусєк ланцюжок.
лашт міра ваги сипких тіл.
лєдвє-м ледве я.
лєзиво рємяноє ремінна драбина.
лєтник літнє плаття, особливо жіноче, літник, халат.
лист письмовий документ, лист.
лист вєновный лист про придане.
лист вызнаный лист, в якому визнається якийсь акт.
лист записный лист, в якому записано якийсь акт.
лист причинный заступницький лист, лист-клопотання.
лист продажный лист про продаж чогось комусь.
лист увяжчий вводный лист, документ, на підставі якого офіційно вводили у володіння.
личба рахунок, числення, грошовий звіт.
лицо і **лицє** поличне, крадений предмет чи предмети.
лой застигле топлене сало, овече чи гов'яже.
локоть міра довжини, дорівнює 0,5 м.
лоно нижня частина тулуба людини.
лунскоє сукно див. **фалендыш.**
луп грабіж, пограбування.

М

макгєрка угорська шапка.
малжєнский стан шлюбний, подружній стан, одруження, подружнє життя.
малжонка жінка, дружина.
малжонок чоловік.
мармурковый шлык чорно-бурий шлик з лисячого хутра.
маршалок ~~предводитель дворянства.~~
матєристоє имє/н/є маєток, що дістався в спадщину від матері.
маца міра сипких тіл.
мєновати іменувати, називати, згадувати, визначати.
мєновитє зокрема, тобто, а саме.
мєх мішок, ковальський міх.
мєшкання загаяння.
мєшкати ~~жити~~. проживати.
миса миска.
морд мордування.
мордерство див. **морд.**
мордова/н/є див. **морд.**
мордовати катувати, бити, мучити.
москвитинок хлопчак росіянин.
моц міць, сила, повноваження, доручення.
моцєн спроможний, правомочний.

моцно міцно, сильно, силоміць, навально.
мочи могти.
мошна торб~~а, мішок~~ для грошей.
муравський моравський.
мусат меч, шпага.

Н

набєдрики *упряж* набедреники.
наєха/н/є див. **наязд.**
найс/т/є див. **нахожє/н/є.**
наклады витрати.
наметєц накидка, покривало на ліжко.
находник кінь.
нахожє/н/є напад.
наязд наскік, напад.
нєбытность відсутність.
нєпоѡднокрот неодноразово.
нєук не навчений.
нивєч ні в що, внівець, нанівець.
нижли але.

Ѡ

ѡбвєсти поби/т/є, пограбова/н/є [возним, вижем чи іншими особами] засвідчити факт і наслідки побиття, пограбування.
ѡбвожє/н/є показ урядовій особі доказів чиєгось злочину, щоб вона засвідчила їх.
ѡбволати об'явити, оголосити, обнародувати.
ѡбєл цілком, зовсім, повністю.
ѡбєцуючи обіцяючи.
ѡбнєсти заруку покласти на себе штраф за можливе порушення зобов'язання.
ѡбора загорода для скота, стійло.
ѡбражоная сторона скривджена сторона.
ѡбрус скатерть.
ѡбчий чужий, сторонній, незнайомий.
ѡгар гончий пес.
ѡгонь готовый вогнепальна зброя.
ѡгонь скачаный спеціально складена і запалена купа дерев, що переробляються на попіл для виготовлення з нього поташу.
ѡ гэрло приправити зарізати, позбавити життя.
ѡгулом все разом, гуртом, оптом.
ѡдно тільки, але.
ѡзимок однорічне теля, назимок.
ѡзнаймє/н/є року визначення строку.
ѡказа/н/є показування.
ѡкрутнє люто, жорстоко.
ѡногдашний позавчорашній, недавній.
ѡпанча див. **єпанча.**
ѡрємый вол віл, яким орють.
ѡсадити до вєзє/н/я посадити у в'язницю, арештувати.
ѡснова пряжи нитки, які йдуть на основу полотна.
ѡтволока зволікання, тяганина.
ѡтмєшкати відлучитися, вибути з даного місця на якийсь час.
ѡтповєди наговори.
ѡтпорная сторона позвана до суду сторона, відповідач на суді.
ѡтправа виконання обов'язку.
ѡтправовати виконувати обов'язки.
ѡтчитка поміщиця.
ѡтчич поміщик.
ѡчєвисто особисто, персонально.
ѡщєп спис, рогатина.

П

папужастий жовто-зелений, кольору оперення папуги.
патрєчи дивлячись.
пахолок слуга, челядник, хлопець.
пашня хліб на пні; хліб в снопах.
пєнный обтяжений боргами, позовний, за який судяться.
пєнязь десята частина гроша.
пєрєкаживати переказувати погрози, погрожувати.
пєрєказа переказана через когось погроза.
пєрєля перлина.
пилнє невідкладно, терміново.
пилность пильнування.
пилность чинити пильнувати.
питал-єм я питав.
плахта рядно з грубого полотна; велика хустка; вовняний килимок у кольорових смужках: жіночий одяг замість спідниці.
плєснивый конь чалої масті кінь.
побигли-смо ми побігли.
поборца збирач податків.
поборы податки, данина.
побройство бешкет.
повинный підлеглий, зобов'язаний.
повисма прядива в'язка прядива.

поводовая сторона сторона, що вчинила позов до суду.
поволность слухняність, лагідність у поводженні.
пов ѣтрєє моровоє епідемія, мор.
подвоєводый помічник, намісник воєводи.
по/д/єздок молодий кінь; малий, слабосильний кінь.
подлуг по, відповідно до, згідно з, з огляду на.
подошлый дуже старий.
подстаростый підстароста, помічник, намісник старости.
позваная сторона сторона, позвана до суду.
поискивати вчиняти позов.
полгак рід рушниці, гаківниця з укороченим стволом.
полдванадцать одинадцять з половиною.
половый *про масть* світло-рижий, сиво-жовтий.
полѡсмнадцат сімнадцять з половиною.
полпєта див. **полпята.**
полпята чотири з половиною.
полторы [полвторы] одна з половиною.
полтрєти дві з половиною.
полтрє/т/ядцат двадцять п'ять, половина третього десятка.
полть половина свинячої, волової чи іншої туші.
полуботки черевики.
полупє/н/є пограбування.
полупити пограбувати.
полчетверты копы три з половиною копи.
полшарлатный напівбагряного кольору.
полшосты копы п'ять кіп з половиною.
понєдаль неподалік.
поправа календару реформа календаря, що відбулася 1582 р.
порану ранком.
портки штани.
посаг придане.
послушєнство повинність, обов'язок.
поспол, посполу спільно, разом.
посполитый загальнонародний, простий, суспільний.
постав *сукна* цілий кусок, штука.
поступити имє/н/є продати, передати, поступитися маєтком.
потєгати до права позивати до суду.
потлукти або **потлучи** потовкти, побити.
похвалки погрози, погрожування.
похибити помилитись, порушити щось.
похожалые люди перехожі, не кріпаки.
почворныє возники четверо коней в одній упряжці.
починок пряжи веретено з напрядеными нитками.
правє майже.
право прирожєноє право, успадковане від народження.
право суд.
прєдлужє/н/є продовження.
прєз через, зверх, понад.
прєзыск відшкодування.
призволити погодитися.
присуд ѡвруцький овруцький судовий округ.
присяглыє люди присяжні люди.
пришлый майбутній, прийдешній.
про через, із-за.
противко проти.
просєк вид сокири.
публиковати обнародувати.
пулгак див. **полгак.**
путный подорожній; той, що розвозить листи.

Р

радєцкая пєчать печатка ради, тобто органу міського самоврядування.
радца радник, член міського самоврядування.
райтар розбійник, грабіжник.
рамено плече.
рантух велика суконна хустка.
рата частина суми, що сплачується в різні строки; строк сплати суми частинами.
рачити благоволити, призволяти.
рєцєс відступ, виняток, поправка статті закону.
рєчє/н/є слова голоє словесна вимога без усяких доказів.
риль лопата.
рог чола кут чола і тімені.
рок[1] рік, 365 діб.
рок[2] строк явки до суду; судова сесія.
роки або **рочки судовыє** сесія суду; час судових засідань, що відбувалися звичайно один раз на квартал.

росказа/н/є наказ, розпорядження.
росказати наказати, розпорядитися.
роскєпєно розбито, розколото.
роспар/т/є розгляд судової справи.
рушє/н/є посполитоє вихід на війну всіх, здатних носити зброю.
рымар лимар, шорник.
рыштунок воєнный озброєння людей, що йдуть на війну.

С

свєрєпа кобила.
свора ремінь, на якому ведуть хортів на полювання; пара хортів.
сеймик повітовий з'їзд шляхти.
сєлитринник власник підприємства, на якому виробляється селітра.
сєлитринников слуга слуга у селітрянника.
сєрмяга свита з сірого доморобного сукна.
сєє цей.
сикгнєт перстень з печаткою.
сказали-смо ми постановили, ухвалили.
скарб казна.
скура шкіра.
служєбник слуга.
смыч див. **свора.**
совито щедро, подвійно.
созна/н/є особисте повідомлення на суді.
сознати особисто чи письмово заявити на суді.
соймик див. **сєймик.**
солод пророщені хлібні зерна, які вживаються для виготовлення пива.
сошник залізний леміш до сохи.
сполєчнє спільно, разом.
сполный спільний.
справедливость правосуддя.
срокгость суворість.
статки маєтки, майно, до́бра.
статок домовый домашнє майно, посуд, інструмент та ін.
староста мєста правитель міста, намісник короля у місті.
старостянка дочка старости.
столник земський врядник, на обов'язку якого було забезпечення короля харчування (столом) в час його приїзду в повіт.
сторсовати стрясти, стовкти, поштовхати.
стрє́лба різного роду вогнепальна зброя.
студєнєц криниця, колодязь.
ступак бігун, рисак.
сугрань в межу, у границю.
суд домовый домашній, кухонний посуд.
су/д/ич син судді.
сукман див. **сєрмяга.**
сукня одяг, плаття.
супруга супряга, упряжка.
сыкгнєт див. **сикгнет.**
сычєный мед питний мед.
сябр брат, кум, родич, свояк, друг, товариш, спільник.

Т

талєр таріль, тарілка.
таляр грошова одиниця, монета, яка в кінці XVI ст. дорівнювала приблизно 30 грошам.
там туди.
тахир дванадцять штук, дюжина.
твар обличчя.
тєды тоді.
тєды-смо тоді ми.
тєслица теслярський інструмент для вирізування дерев'яних ложок, різець, теслярська сокира.
тлумок клунок, в'язка.
толко-м тільки я.
трафатися трапитися.
три кроли (релігійне свято) водохреще.
ту, тут тут, сюди.
тузин дюжина.
тысавый ясно-гнідий, каштануватий.
тятый різаний, рубаний.

У

убра/н/є убрання, одяг.
увєза/н/є законне введення у володіння.
увєзати ся або **увязати ся** законно вступити у володіння.
умоцованый уповноважений.
универсал поборовый закон про податки.
упрєймая милость щира любов.
урвант залізна скоба.
уряд правління, суд.
уставичный безперестанний, постійний.
утєрфин тонке сукно.

Ф

файлюндыш, фалюндыш див. **фалєндыш.**

фалєндыш тонке англійське або голландське сукно.

фолварк фільварк, хутір, передмістя.

Х

хоружий хорунжий, прапороносець.

хоружич син хорунжого.

хотил-єм я хотів.

Ц

цвилиховая скатєрть скатерть з тикового полотна.

цєбрик невеличкий цебер, діжечка.

цєвка трубочка.

цєдула записка.

цєновий олов'яний.

цєрокграф див. **цырокграф.**

цєн олово, олов'яний посуд.

цырокграф письмове зобов'язання, розписка, вексель.

Ч

частокротный неодноразовий, багаторазовий.

чєрєз протягом.

чєрвєц червона смужка в килимку, покривалі, рядні.

чєрцовый пофарбований у червоний колір, з червоними смужками.

чєсань чесане прядиво.

чили чи.

чинячи досыт задовольняючи.

Ш

шарый сірий.

шаты одяг.

шафовати розпоряджатися чим, роздавати що.

шацовати цінити, оцінювати.

шєстєрна копа спеціальної кладки копа снопів.

шинковати продавати в шинку спиртні напої, пиво, мед, горілку.

шифтуха [сукна] кусок [сукна].

шкодливая рана небезпечна рана.

шкодливая сторона сторона, що зазнала шкоди, потерпіла сторона.

шкодовати собє визначати ціну понесеної шкоди, втрати.

шлык гострокінцева шапка з околишем.

шмарак смарагд.

шпакований *про масть* темно-сірий.

што-м що я.

штыховая рана колота рана.

Щ

щадки нащадки.

щитити ся захищатися.

Я

яловица телиця.

ярица ярове збіжжя в снопах.

ярмак, ярмяк див. **єрмак.**

ЗМІСТ

Передмова 5
Актові книги на Україні 5
Палеографічний опис пам'ятки 7
Загальна характеристика пам'ятки 7
Написання рядкових букв 14
Написання надрядкових букв 23
Написання лігатур 24
Скорочене написання слів 24
Деякі питання правопису пам'ятки 25
Значення пам'ятки 33
Правила видання пам'ятки 36

АКТИ

Акт № 1 . . 38
Акт № 2 . . 38
Акт № 3 . . 39
Акт № 4 . . 43
Акт № 5 . . 44
Акт № 6 . . 45
Акт № 7 . . 45
Акт № 8 . . 46
Акт № 9 . . 46
Акт № 10 . . 48
Акт № 11 . . 48
Акт № 12 . . 49
Акт № 13 . . 50
Акт № 14 . . 51
Акт № 15 . . 52
Акт № 16 . . 53
Акт № 17 . . 54
Акт № 18 . . 55
Акт № 19 . . 55
Акт № 20 . . 56
Акт № 21 . . 56
Акт № 22 . . 57
Акт № 23 . . 58
Акт № 24 . . 58
Акт № 25 . . 59
Акт № 26 . . 60
Акт № 27 . . 62
Акт № 28 . . 62
Акт № 29 . . 63
Акт № 30 . . 64
Акт № 31 . . 64
Акт № 32 . . 65
Акт № 33 . . 66
Акт № 34 . . 67
Акт № 35 . . 67
Акт № 36 . . 68
Акт № 37 . . 68
Акт № 38 . . 70
Акт № 39 . . 70
Акт № 40 . . 72
Акт № 41 . . 73
Акт № 42 . . 74
Акт № 43 . . 74
Акт № 44 . . 77
Акт № 45 . . 78
Акт № 46 . . 78
Акт № 47 . . 79
Акт № 48 . . 80
Акт № 49 . . 81
Акт № 50 . . 82
Акт № 51 . . 83
Акт № 52 . . 83
Акт № 53 . . 84
Акт № 54 . . 85
Акт № 55 . . 85
Акт № 56 . . 88
Акт № 57 . . 88
Акт № 58 . . 89
Акт № 59 . . 96
Акт № 60 . . 97
Акт № 61 . . 98
Акт № 62 . . 100
Акт № 63 . . 102
Акт № 64 . . 103
Акт № 65 . . 104
Акт № 66 . . 109
Акт № 67 . . 116
Акт № 68 . . 117
Акт № 69 . . 121
Акт № 70 . . 123
Акт № 71 . . 124
Акт № 72 . . 126
Акт № 73 . . 127
Акт № 74 . . 128
Акт № 75 . . 128
Акт № 76 . . 129
Акт № 77 . . 129
Акт № 78 . . 130
Акт № 79 . . 130
Акт № 80 . . 131
Акт № 81 . . 131
Акт № 82 . . 136
Акт № 83 . . 136
Акт № 84 . . 142
Акт № 85 . . 145
Акт № 86 . . 151
Акт № 87 . . 154
Акт № 88 . . 156

Короткий зміст актів 157
Список слів, часто записуваних скорочено або з пропуском букв . 164
Покажчик географічних назв 165
Покажчик власних назв людей 170
Словник малозрозумілих слів 183

Актовая книга Житомирского городского управления конца XVI ст. (1582—1588 гг.)
(На украинском языке)

Друкується за постановою вченої ради Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні

Редактор *А. М. Власова*
Художній редактор *В. П. Кузь*
Оформлення художника *Д. Д. Грибова*
Технічний редактор *Н. П. Рахліна*
Коректори *М. І. Головащук, О. А. Дітель*

БФ 05161. Зам. № 2671. Вид. № 7. Тираж 650. Формат паперу 70×90[1]/16. Друк. фіз. аркушів 12,0. Умовн. друк. аркушів 14,0. Обліково-видавн. аркушів 13,4. Підписано до друку 5.IV 1965 р. Ціна 1 крб.
Т. п. 1965, поз. 99.

Видавництво «Наукова думка», Київ, Рєпіна, 3.
Київська книжкова друкарня № 5 Державного комітету Ради Міністрів УРСР по пресі — Київ, Рєпіна, 4.

«НАУКОВА ДУМКА»

Актова книга житомирського міського уряду